

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**20-65 YAŞ ARASI KİŞİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI
VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER MARDİN ÖRNEĞİ**

Sema ÇİFÇİ
DOKTORA TEZİ

D.Ü. TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Günay SAKA

DİYARBAKIR - 2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**20-65 YAŞ ARASI KİŞİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI
VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER MARDİN ÖRNEĞİ**

Sema ÇİFÇİ
DOKTORA TEZİ

D.Ü. TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Günay SAKA

DİYARBAKIR - 2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ONAY

Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Doktora öğrencisinin hazırladığı "20-65 Yaş Arası Kişilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı
ve Etkileyen Faktörler: Mardin Örneği" başlıklı tez Dicle Üniversitesi Lisansüstü
Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca kapsam ve
bilimsel kalite yönünden değerlendirilerek Yüksek Lisans / Doktora Tezi olarak
kabul edilmiştir.

Tarih:/.../20..

Danışman

Jüri Üyeleri

İmza

Jüri Başkanı

Üye

Üye

Üye

Üye

Bu tez Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/.../ tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

...../...../.....

Prof. Dr. Hakkı Murat BİLGİN

Dicle Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını ve tezimi Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu standartlarına uygun bir şekilde hazırladığımı beyan ederim.

...../...../20

Öğrencinin Adı ve Soyadı

İmza

TEŞEKKÜR

Tezimin hazırlık ve yazım aşamasında, akademik ve pratik tüm konularda yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım ve saygıdeğer hocam Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Günay SAKA'ya içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez konumu belirlememde bana ilham kaynağı olan, bu alanda yaptığı çalışmamalarla yolumu aydınlatan, tezin her aşamasında yanımda bulunarak, bana gönüllü danışmanlık yapan, idolüm, Başkent Üniversitesi, Kadın – Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Araştırma ve Uygulama Merkezi (BÜKÇAM) Müdürü Prof. Dr. Ayşe AKIN hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bana verdiği öneri, cesaret ve sonsuz sabır ile tezime tezimin her aşamasında sunduğu katkılardan dolayı saygıdeğer hocam Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Ali CEYLAN hocama teşekkürü bir borç bilirim.

Alan çalışmasında bana yardımcı olan Halk Sağlığı Müdürü Uzman Dr. Saffet Yavuz'a, Aile Sağlığı Birimlerinde çalışan tüm Aile Hekimi ve Hemşire arkadaşlarıma, Süryani topumu ile yaptığım görüşmelerde bana yardımcı olan ve samimi bir şekilde duygu ve düşüncelerini paylaşan tüm Süryanilere sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda görev yapan değerli mesai arkadaşlarım ve idarecilerime minnettarlığımı belirtmek isterim.

Son olarak, hayatımın her aşamasında olduğu gibi tez çalışmamda da bana destek olan sevgili eşim Tekin ÇİFÇİ'ye, benimle beraber öğrencilik yapan canım çocuklarım Civan ve Delal'e sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLO LİSTESİ	V
SİMGELER VE KISALTMALAR	VIII
1.1. ÖZET	IX
1.2. ABSTRACT	XI
2. GİRİŞ ve AMAÇ	1
3. GENEL BİLGİLER	5
3.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet	5
3.1.1. Cinsiyet	5
3.1.2. Toplumsal Cinsiyet	6
3.1.3. Rol ve Statü	8
3.1.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerı	9
3.1.5. Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı.....	10
3.1.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğı.....	13
3.1.7. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Tarihçesi	15
3.1.8. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet	19
3.2. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar	20
3.2.1. Psikanalitik Kuram.....	20
3.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	21
3.2.3. Bilişsel Gelişim Kuramı	22
3.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı.....	23
3.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimini Etkileyen Faktörler	24
3.3.1. Aile.....	24
3.3.2. Kardeş ve Arkadaş Grupları.....	25
3.3.3. Okul ve Öğretmenler, Ders Kitapları	25
3.3.4. Medya	26
3.3.5. Oyun ve Oyuncaklar	29
3.3.6. Ebeveynlerin Öğrenim Düzeyi Çalışma Durumu	30
3.4. Toplumsal Cinsiyet Normları	30
3.4.1. Giyim Özellikleri	31

3.4.2. Toplumun Kadın ve Erkekten Beklediği Nitelikler	31
3.4.3. Roller ve sorumluluklar.....	32
3.4.4. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları	33
3.4.5. Din.....	35
3.5. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın	36
3.6. Toplumsal Cinsiyetin Kadın Üzerindeki Etkisi	40
3.6.1. Toplumsal Cinsiyetin Kadın Sağlığı Üzerindeki Etkisi	40
3.6.2. Toplumsal Cinsiyetin Kadın Eğitimi Üzerindeki Etkisi	44
3.6.3. Toplumsal Cinsiyetin Kadın İşgücüne Katılımı Üzerindeki Etkisi.....	46
3.6.4. Toplumsal Cinsiyetin Kadının Siyasal Yaşama Katılımı Etkisi.....	47
3.7. Toplumsal Cinsiyet ve Erkeklik	50
3.8. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Toplumsal Yaşama Yansımaları	51
4. GEREÇ VE YÖNTEM	53
5. BULGULAR.....	58
1. BÖLÜM.....	58
5.1. Artuklu İlçe Merkezinde Bulunan Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Algısı.....	58
5.1.1. Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özellikleri.....	58
2. BÖLÜM: Süryani Toplumunda Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşler.....	112
Bulgular.....	112
6. TARTIŞMA	116
1. BÖLÜM.....	116
2. BÖLÜM.....	141
7. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	149
8. KAYNAKÇA.....	155
ÖZGEÇMİŞ.....	172
EKLER.....	173
Orjinalilk Raporu	187

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Mardin İli Artuklu İlçesi 20-65 yaş nüfusu ve bu nüfustan tabakalı rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen örneklemin aile sağlığı birimlerine göre dağılımı.....	54
Tablo 2. Araştırma kapsamına alınan bireylerin aile sağlığı merkezlerine göre dağılımı	56
Tablo 3. Bireylerin Demografik Değişkenleri.....	58
Tablo 4. Bireylerin Sosyoekonomik Özellikleri.....	59
Tablo 5. Bireylerin Alkol ve Sigara İçme Durumları.....	60
Tablo 6. Bireylerin Aile Özellikleri	61
Tablo 7. Bireylerin Evlilik Özellikleri.....	63
Tablo 8. Toplumsal Cinsiyet Algısı (TCA) Ölçeği Önermelerine Katılma Durumları	65
Tablo 9. Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Önermelerine Katılma Durumları.....	67
Tablo 10. “Evlilik Kadının Çalışmasına Engel Olmaz” Önermesine Katılım Durumunun Bireylerin Demografik Değişkenlerine Göre Dağılımı.....	70
Tablo 11. “Kadın Sadece Ailesinin Ekonomik Sıkıntısı Varsa Çalışmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	72
Tablo 12. “Çalışan Kadın Da Çocuklarına Yeterince Zaman Ayırabilir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	73
Tablo 13. “Kadınlar Anne Olduktan Sonra Çalışmamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	75
Tablo 14. “Kadın Siyasetçiler de Başarılı Olabilir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	76
Tablo 15. “Kadınlar Evlendikten Sonra Çalışmamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	77
Tablo 16. “Çalışma Hayatı Kadının Ev İşlerini Aksatmasına Neden Olmaz” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	78
Tablo 17. “Çalışan Bir Kadın Hayattan Daha Çok Zevk Alır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	80
Tablo 18. “Kadınlar Erkekler Tarafından Her Zaman Korunmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	81
Tablo 19. “Kocasını İzin Vermiyorsa Kadın Çalışmamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	82
Tablo 20. “Kadınlar Yönetici Olabilir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	83

Tablo 21. “Çalışan Bir Kadın Kazandığı Geliri Eşine Vermelidir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	84
Tablo 22. “Çalışan Bir Kadın Çocuklarına Daha İyi Anne Olur.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	86
Tablo 23. “Erkekler de Çamaşır Bulaşık Gibi Ev İşlerini Yapmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	87
Tablo 24. “Kocasız Kadın Sahipsiz Eve Benzer.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	88
Tablo 25. “Bir Ailenin Gelirini Erkekler Sağlamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	89
Tablo 26. “Kadınlar Kendi Başına Ticarethane Gibi Yerler (Kafe, Market, Emlakçı Gibi) Açmamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	91
Tablo 27. “Kadınların Birinci Görevi Ev İşlerini Üstlenmektir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	92
Tablo 28. “Bir Kadın Kocasından Fazla Para Kazanmamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	94
Tablo 29. “Erkek Her Zaman Evin Reisi Olmalıdır.” önermesinin demografik değişkenlere göre dağılımı	95
Tablo 30. “Toplumsal Liderliği Genellikle Erkeklerin Elinde Olmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	96
Tablo 31. “Kız Çocuklarına da Erkek Çocuklar Kadar Özgürlük Verilmelidir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	98
Tablo 32. “Bir Kadın Kendi Haklarına Sahip Olabilmesi İçin Gerekirse Kocasına Karşı Çıkabilmelidir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.....	99
Tablo 33. “Kadın Kocasından Yaş Olarak Daha Küçük Olmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	101
Tablo 34. “Ailedeki Önemli Kararları Erkekler Vermelidir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	102
Tablo 35. Demografik Değişkenlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	104
Tablo 36. Yaş Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	105
Tablo 37. Doğum Yeri Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	105
Tablo 38. Ekonomik Durum Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	106
Tablo 39. Evde Konuşulan Dil Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	107
Tablo 40. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	108

Tablo 41. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	109
Tablo 42. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	110
Tablo 43. Aile Sağlığı Merkezinin Bulunduğu Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	111

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
CYBH	: Cinsel Yolla Bulaşan Hastalık
CEDAW	: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi)
İLO	: International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KSGM	: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
SIDA	: Sweden International Development Agency (İsveç Uluslararası Kalkınma ve İş birliği Ajansı)
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCAÖ	: Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TNSA	: Türkiye Nüfus Sağlık Araştırmaları
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

20-65 Yaş Arası Kişilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörler Mardin Örneği

Öğrencinin Adı ve Soyadı: Sema ÇİFÇİ

Danışmanı: Prof. Dr. Günay SAKA

Anabilim Dalı: Halk Sağlığı ABD

1.1. ÖZET

Amaç: Toplumsal cinsiyet, bireyler ve özellikle kadınlar açısından bir sağlık belirleyicisidir. Çalışma, Mardin ilinde yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algı düzeylerinin saptanması ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma kesitseldir. Evreni Artuklu ilçesinde yaşayan 20-65 yaş aralığındaki 86245 bireydir. Örneklem büyüklüğü OpenEpi.com programında beklenen prevalans $50 \pm 3\%$ alınarak 95% güven aralığında 1055 kişi hesaplanmıştır. Aile Sağlığı Birimi nüfusuna göre ağırlıklandırma yapıldıktan sonra sistematik örnekleme anket uygulanacak bireyler seçilmiştir. Ulaşılabilen birey sayısı 990 (katılım oranı $93,8\%$) olmuştur. İlk bölümde “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ)” ve demografik bilgileri içeren anket yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. İkinci bölümde Süryanilerle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Veriler istatistik paket programıyla değerlendirilmiş olup istatistiksel olarak frekans dağılımı, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzdelere hesaplanmış, t-testi, varyans analizi ki kare testleri yapılmıştır.

Bulgular: Bireylerin yaş ortalaması 33,27 olup $67,2\%$ ’si kadındır. Bireylerin $15,4\%$ ’ü okuryazar olmayıp $30,0\%$ ’ı ilköğretim mezunudur. $35,4\%$ ’ü gelir getiren bir işte çalışmakta olup $69,7\%$ ’si evli ve ilk evlenme yaşı ortalaması 21,18’dir. Görücü usulü ile evlenen bireylerin oranı $41,4\%$ ’tür. TCAÖ puanı ortalama 79.34’tür. Yaş, cinsiyet, medeni durum, eş çalışma durumu, çocuk sahibi olma, çalışma durumu, eşi ile akrabalık durumuna, doğum yeri, ekonomik durum, evde konuşulan dil, eğitim durumu, anne ve baba eğitim durumu, yaşanılan yer gibi faktörler toplumsal cinsiyet

algısının oluşmasında etkilidir ($P<0,05$). Süryanilerle Arap, Kürt ve Türklerle toplumsal cinsiyet algısı ve etkileyen faktörler bakımından benzerlikler saptanmıştır.

Sonuç: Mardin Artuklu'da TCAÖ puan ortalamaları düşük düzeydedir. Sosyoekonomik ve kültürel şartları da göz önüne alınarak; sivil toplum, kamu ve basın yayın kuruluşları ile iş birliği içerisinde çalışmalar yürütülmelidir.

Anahtar Sözcükler: Mardin, Kadın, Erkek, Toplumsal Cinsiyet, Algı

The Perception of Social Gender and Affecting Factors Between the Ages of 20-65: Mardin Example

Student's Surname and Name: ÇİFÇİ Sema

Adviser of Thesis: Prof. Dr. Günay SAKA,

Department: Department of Public Health

1.2. ABSTRACT

Aim: Gender a health determiner for the individuals and especially for the women. This study has been made to determine the gender perception level of people who live in Mardin and to identify the affecting factors.

Material and Method: Study is cross-sectional. Its population consists of 86245 people living in Artuklu district between the ages of 20-65. Sample size was calculated as 1055 people with a 95% confidence interval according to the OpenEpi.com program with the expected prevalence taken as $50\% \pm 3\%$. After weighting according to the population of the Family Health Unit, the individuals to be surveyed were selected with a systematic sample. The number of individuals reached is 990 (participation rate 93.8%). In the first part of the study, a questionnaire including demographic information and Gender Perception Scale (TCAO) was applied by face-to-face interview. In the second part, extensive interviews were made with Assyrians. The data has been evaluated with a statistical package programme and statistical frequency dispersion, arithmetic mean, standard deviation, percentages have been calculated, t-test, tukey test, chi-square test have been made.

Results: In this study, the average age of individuals is 33,27 and %67,2 of them are women. %15,4 of the individuals are illiterate and %30,0 of them are primary school graduates. %35,4 of them has a job with an income, %69,7 of them are married and the average age of marriage is 21,18. The percentage of pre-arranged marriages is %41,4. The TCAÖ point is approximately 79,34. Some factors like age, sex, marital status, spouse's working status, working status, having children, kinship with the spouse, place of birth, economic conditions, languages spoken at home, educational

background, educational background of parents, the place they live are important in the development of the perception of gender ($P<0,05$). In the interviews made with Assyrians, similarities between them and Arabs, Kurds and Turks has been determined with regards of gender perception and affecting factors.

Conclusion: The TCAÖ average points are low in Artuklu, Mardin. The socioeconomic and cultural conditions of the region must be taken into consideration and necessary actions must be taken in cooperation with civil society organisations, public institutes and press.

Key Words: Mardin, Woman, Man, Gender, Perception

2. GİRİŞ ve AMAÇ

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, ataerkil toplumun oluştuğu dünden bugüne kadar bir yaşama bakış açısı ve yaşam biçimi olarak varlığını sürdüren ve modernleşmeyle beraber, çözülmesi gereken önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. En basit ifadeyle cinsiyetçi yaklaşımın toplumsallaşması, kurumsallaşmasıdır (1). Toplumsal cinsiyetin farklı tanımlamaları olmakla beraber, genel olarak toplumsal cinsiyet, toplumdan topluma kültürden kültüre değişen psikolojik, sosyal ve kültürel farklılıklara işaret etmektedir. Kadın ve erkek arasında sadece biyolojik cinsiyet farklılıkları değil, kültürel olarak inşa edilmiş rol, tutum ve davranış farklılıklarının da bulunduğu kabul edilmektedir. Cinsiyet doğumla kazanılmakta, toplumsal cinsiyet ise doğumdan sonra ve toplumsallaşma süreci boyunca öğrenilmektedir (2). Toplumsal cinsiyet, bir algı, tutum ve uygulama meselesidir. Bu algı ve doğurduğu tutumlar, uygulamalar bireylerin cinsiyetlerini ve cinsel kimliklerini sınırlama, kontrol altında tutma, yerine göre yönlendirme bakımından sürekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet, zaman içerisinde kültürel bir yapıya bürünerek kendisini kalıcılaştırır ve toplumsal hafızada “kadın” ve “erkek” sözcüklerini biyolojik cinsiyete ek olarak, bireyleri üstlendikleri rol ve tutumlar bakımından farklı cephelerde konumlandırır. Toplumsal cinsiyet, kadınları ve erkekleri birbirinden ayırır, onlara farklı roller ve sorumluluklar vererek her birine ayrı bir değer biçer. Böylece kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliği kadınlar aleyhine bozar. Toplumsal cinsiyet algısı böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dönüşür. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en büyük mağduru dünyanın hemen her yerinde kadınlar olmuştur (3).

Toplumsal cinsiyet, bireyler ve özellikle kadınlar açısından bir sağlık belirleyicisidir. Sağlığın veya hastalığın en önemli etkenlerinden biridir (1). Yapılan araştırmalarda kadınların mağduriyetlerinin hemen hayatın her alanında sürdüğü ortaya çıkmıştır. Bugün dünya genelinde okul çağında olduğu halde okula gidemeyen 77 milyon çocuğun yarısından fazlasını (%57) kız çocukları oluşturmaktadır. Her yıl yaklaşık 500 bin kadın gebelik veya doğuma bağlı nedenlerle yaşamını yitirmektedir. Ekonomik anlamda gelişmenin bir göstergesi olarak kabul edilen banka kredilerinin

sadece yüzde 5'i kırsal kesimdeki kadınlara kullanılmıştır. Kadınların toprak üzerindeki hâkimiyeti ise kullanılabilir arazilerin sadece yüzde 5'i kadardır. Elde edilen gelir bakımından erkeklerin 60 ülkede kadınlardan iki kat daha fazla kazandıkları anlaşılmıştır. Kadınlar sadece ekonomide, eğitimde ve sağlıkta değil, siyaset ve yönetime katılma konusunda da erkeklerin oldukça gerisinde yer almaktadır. Erkeklerin parlamentolardaki temsil oranı ortalaması yüzde 83 iken kadınların oranı sadece yüzde 17'dir. Ülkelerin en üst yönetim kademesi olan devlet ve hükümet başkanlıkları incelendiğinde, Birleşmiş Milletlere üye 192 ülkenin devlet ve hükümet başkanlarından sadece 13'ünün kadın olduğu görülmektedir. Bugün askeri, siyasi ve ekonomik güç bakımından üstün olan ülkelerin çok azında kadın liderler bulunmaktadır (4).

Dünya Ekonomik Forumunun 2017 yılında yayımladığı Cinsiyet Ayrımcılığı Raporu dünyadaki kadın-erkek eşitsizliğini çok çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. 144 ülkenin ekonomik katılım ve fırsatlar, eğitime erişim, siyasal katılım, sağlık hakkı gibi farklı alanlarda değerlendirildiği bu raporda cinsiyet ayrımcılığının en az ülke olan İzlanda da bile cinsiyet eşitsizliği oranı ancak yüzde 12'dir. Genel eşitlik bakımından Norveç, Finlandiya ve İsveç ilk beşte. Afrika ülkesi olan Ruanda'nın cinsiyet eşitliği konusunda yüzde 18'lik bir farkla listede dördüncü sırada yer alması dikkat çekicidir. Bu ülkede kadınlar, parlamentodaki her beş koltuktan üçüne sahip olarak dünyadaki en yüksek kadın temsil oranını elinde bulunduruyor. Ancak oran yanıltıcı olabilir çünkü bu ülkede yaşanan iç savaştan dolayı kadınların toplam nüfus içindeki oranının yüzde 70'tir. Dolayısıyla bu sayısal durum, demokrasinin gelişiminden çok bir zorunluluk olarak ortaya çıkmış olabilir. Türkiye ise dünyada toplumsal cinsiyet uçurumunun en derin olduğu ülkelerden biridir. Yukarıda adı geçen rapora göre Türkiye, 2017 yılında 144 ülke içinde 131. sırada yer almıştır. Son on yıl değerlendirildiğinde Türkiye'de cinsiyet eşitsizliği bakımından kadının konumu giderek daha olumsuzlaşmakta, yani değerlendirmesi yapılan ülkeler arasında daha geri sıralara düşmektedir (5).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi çerçevesinde oluşturulan ilk endeks Cinsiyet Eşitliği Endeksidir. Birleşmiş Milletler tarafından kullanılan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği illere uyarlanması ile oluşturulan Yereller için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi oluşturulmuştur. Bu endekse göre Türkiye'de kadın ile erkek

arasındaki eşitsizliklerin en az olduğu il İstanbul'dur. İstanbul'u küçük bir Doğu Anadolu şehri olan Tunceli takip etmiştir. Türkiye'nin nüfus bakımından en büyük şehirlerinden biri Ankara 15. sırada yer alırken İzmir 22. sırada yer almıştır. Mardin 57. sırada yer almaktadır

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından oluşturulan ikinci endeks Yereller için Toplumsal Cinsiyet Güçlenme Endeksidir. Yereller için Toplumsal Cinsiyet Güçlenme Endeksine göre, kadınların en güçlü olduğu ilk iki il yine sırasıyla İstanbul ve Tunceli'dir. Bu iki şehri sırasıyla Tekirdağ, Ankara ve Eskişehir izlemektedir. Bir önceki endekste 22. sırada yer alan İzmir bu endekste 19. sıraya yükselmiştir. Mardin ise 9 basamak gerilemiş ve 66. sırada yer almıştır (6).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesinde yer alan endekslerin yanı sıra çalışmada yer alan bütün iller eğitim, karar mekanizmalarına katılım, istihdam, sağlık ve kadınlara yönelik hizmetler alanında belirlenmiş 16 farklı gösterge kullanılarak tek tek değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliği ile yoksulluk arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, karnede en kötü durumda olan iller aynı zamanda yoksulluğun en yoğun olduğu illerdir. Türkiye'de herhangi bir sosyal güvencesi olmayan yani sigortalı bir işte çalışmayan bireylere ücretsiz olarak sağlık hizmetlerinden yararlanması için verilen yeşil kart uygulamasından yararlanan nüfus oranı Ağrı'da %57.5, Şırnak'ta %47.7, Muş'ta %43 ve Şanlıurfa'da 37.8'dir. Adı geçen iller hem işsizlik hem de doğurganlığın yoğun olduğu illerdir (7). Literatürde, çocukların toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumlarının gelişiminde etkisi olan faktörlerin; aile ortamı, ebeveynlerin öğrenim düzeyi ve annenin çalışma durumu, arkadaşlar, okul ve kitle iletişim araçları olduğu belirtilmektedir (8, 9). Kişilerin gelir durumu, öğrenim düzeyi, yaşı, etnik kökeni, cinsel yönelimi ve ikamet ettiği yer, gelenekler, inançlar toplumsal cinsiyet ayrımcılığının önemli belirleyicilerindendir (10). The European Observatory on Health Systems and Policies (Euro Health) ve DSÖ tarafından, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınların ekonomik, sosyal, politik hakları ile eğitim, öğrenim ve sağlık hizmetlerine erişim koşullarından mahrum kalmalarına neden olması ile önemli bir halk sağlığı sorununa yol açtığı bildirilmektedir (11, 12).

Bu alışma, Mardin ilinde yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algı düzeylerinin saptanması ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

3. GENEL BİLGİLER

3.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

3.1.1. Cinsiyet

Türk Dil Kurumunun sözlüğünde “cinsiyet” kelimesini anlamı, “Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişi ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks.” (13) olarak verilmekle beraber, bu açıklamanın yetersiz olduğu, cinsiyetin sosyal ve kültürel anlamının da olduğu söylenebilir. İngilizcede cinsiyetin biyolojik anlamı “sex” sözcüğüyle ifade edilir. Cinsiyet, her birimizin dünyaya gelirken yanımızda getirdiğimiz özelliklerimizden biridir. Kadın ya da erkek olarak doğarız. Bu nedenle de cinsiyet özelliklerini biyolojik birer nitelik olarak kabul ederiz. Toplumda, aile içinde, kişisel ilişkilerde, kadın ve erkeklerden beklentilerimiz farklıdır (14-17). Cinsiyet ve cinsiyet kültürü ile alakalı çalışmalarda karşılaşılan önemli bir güçlük, “cins”, “cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” gibi kavramlara yüklenen anlam farklılıklarıdır(17). Batılı modeller “sex” (cins) kavramını kişinin biyolojik durumu ve anatomik özelliklerini, “gender” (cinsiyet) kavramını ise kişinin sosyal ve kültürel olarak üstlendiği rolleri tanımlamak amacıyla kullanmaktadır (18). Cinsiyetin toplumsal-kültürel anlamına karşılık gelen sözcük ise “gender” sözcüğüdür (19). “Gender” kelimesini sosyolojiye sokan AnnOakley, “sex” ile cinsiyeti ifade etmekte ve biyolojik olarak erkeği ve kadını ayırmak için kullanmakta iken, “gender” ile toplumsal cinsiyeti belirtmekte ve erkeklik ve kadınlık arasındaki toplumsal bölünmeye işaret etmektedir. Dolayısıyla burada toplumsal cinsiyet ile esasında kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkların toplumsal boyutuna dikkat çekilmektedir. Ancak daha sonraki süreçlerde bu kavram, erkekliğin ve kadınlığın kültürel idealleri ile stereotiplerini de içine alacak kadar genişletilmiştir (20). Yakın zamana kadar Batı dillerinde de biyolojik olan “cins”i ve toplumsal-kültürel cinsiyeti ifade eden farklı sözcükler kullanılmıyordu. Bunun nedeni biyolojik olanla ona dayandırılan ve üzerine inşa edilen toplumsal cinsiyetin özdeşliğine inanılmasıdır. Cinsiyetlere atfedilen farklı özellikler genel olarak biyolojik, doğal, evrensel ve ilahi bir takdir olarak yorumlanırdı. Bu alanda yapılan araştırmaların gelişimine paralel olarak, cinsiyetlere atfedilen özellikler konusunda daha derin

değerlendirmeler yapılmış ve cinsiyetle bağdaştırılan özellik ve davranış biçimlerinin toplumdan topluma, kültürden kültüre ve zaman boyutunda değişiklikler gösterdiği tespit edilmiştir. Bu gelişmelerin sonucu olarak da Batı dillerinde biyolojik cinsiyetin (sex) üzerine inşa edilen toplumsal – kültürel tutum ve davranışları ifade etmek üzere “gender” (cinsiyet) kavramı kullanılmaya başlanmıştır (21).

Türkiye’de bu iki kavramın (sex, gender) anlamı üzerinde tam bir uzlaşıya varılamamıştır. Türkön “gender” ve “sex” kelimelerinin yerine Türkçe karşılığı olarak, “cinsiyet” ve “cins” kelimelerini kullanmaktadır. Türköne’ye göre cins, biyolojik olarak dişiliği ve erkekliği ifade ederken, cinsiyet biyolojik anlama ilaveten sosyokültürel özellikleri de ihtiva etmektedir (16). Batılı modeller gibi “sex” için cinsiyet, “gender” için “toplumsal cinsiyet” kavramlarını kullanmakta; cinsiyeti, bireyin biyolojisine göre belirlenen demografik bir kategori, toplumsal cinsiyeti ise kadın veya erkek olmaya yönelik toplumun veya kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade ettiğini söylemektedir. Biyolojik olarak kadın ve erkek olmaktan kaynaklanan farklılıklara “cinsiyet farklılığı” (18) diyen Dökmen, bunu doğuştan gelen yapısal ve fiziksel özelliklerle açıklamaktadır. Kadın ve erkeğin kromozom yapısı, hormonal durumu, üremedeki fonksiyonları ve vücudun genel yapısındaki diğer farklılıkları bu kapsamda değerlendirmektedir. Toplumsal cinsiyet farklılıklarını ise doğuştan değil kazanılmış, kültürün cinsiyetlere çocukluk çağından itibaren uygun bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıklar olarak ele almaktadır (16). Tanımlamalar karşılaştırıldığında her iki kavramın basite indirgendiği ve aralarındaki ilişkinin basite indirgendiği ve kavramların kültürel boyutunun biraz göz ardı edildiği görülmektedir (22). Toplumsal cinsiyet bakımından bilgi perspektifleri, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet arasındaki ilişki ile toplumsal cinsiyet ile son derece alakalı olan annelik ve üremenin kültürel incelenmesidir (23).

3.1.2.Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet çalışmalarını tarihi eski olmasına rağmen bu kavramın kullanımı yakın bir zamana denk düşmektedir. Toplumsal cinsiyet (gender), kavram olarak ilk defa, 1950’lerin ortalarında psikoloji alanında kişilik patolojilerinin tedavisi alanında kullanılmıştır. Bu kapsamda toplumsal cinsiyet, “kimlik” olarak kavramlaştırılmış ve “toplumsal cinsiyet kimliği” bir kişinin kadın ya da erkek

olduğuna dair öz algısı olarak tanımlanmıştır (24). Bununla birlikte, toplumsal cinsiyetin kavram olarak ilk kullanımının 1950’lerden daha öncelere dayandığı görüşünde olanlar da bulunmaktadır (25). Toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışmalar daha önceleri feminist çalışmalar çatısı altında yapılmakta iken 1970’lerden sonra şimdiki adıyla ifade edilmeye başlanmıştır (26).

1970’li yıllarda feministlerin yeni bir anlam yükleyerek literatüre giren bu kavram, halen tartışılmaya devam etmektedir. Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı, ilk başlarda cinsiyet (sex) kavramı ile karşıtlık ilişkisi içinde tanımlanmıştı (27).

Toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili çok farklı tanımlamalar vardır. Burada birkaç tanesine yer vermek genel bir tanımlamanın yapılabilmesi açısından yararlı olacaktır:

Toplumsal cinsiyet, biyolojik farklılıklardan dolayı değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili bir kavramdır (17). Toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkeklere ilişkin Uygun rollerin tamamen toplumsal olarak  retildeğini ifade eden kültürel inşalara işaret etmenin bir yoludur. “Toplumsal cinsiyet” erkeklerin ve kadınların öznel kimliklerinin sadece toplumsal kökenini belirgin kılmanın bir yoludur. Toplumsal cinsiyet, cinsiyeti olan bir bedene zorla kabul ettirilmış bir kategoridir (28).

Toplumsal cinsiyetin Birleşmiş milletler tarafından yapılan tanımını ise, kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkileri düzenleyen toplumsal kurallar, uygulamalar ve kurumlar vardır. Kadınlarla erkekler arasında “kadınlık” ve “erkekliğin” sosyo-kültürel tanımlamaları kapsamında var olan iktidar ilişkileri ile ekonomik ilişkileri kapsar (29).

Feminist kuramın kavrama yaklaşımı da yukarıdaki tanımlamalara paraleldir: “Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplum tarafından inşa edilen, tarihi ve kültürel olarak değişen, sosyal ve politik faaliyetlerle bilinçli bir şekilde tekrar ve tekrar üretilen bir kavramdır.” Buna göre toplumsal cinsiyet farklılıkları, biyolojik ka ınılmazlıklar olmaktan çok toplumsal inşalardır ve toplumda, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri olarak görünürlük kazanmaktadır (24).

Yukarıdaki tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere üzerinde uzlaşılan ortak nokta, toplumsal cinsiyetin kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve

sorumluluklarını ifade ettiğidir. Toplumsal cinsiyet, bireylerin belli bir cinsiyetten (kadın-erkek) olduğuna değinirken bunun yanında, toplumun bireyden beklentilerine ve toplumun bireye layık gördüğü konuma da işaret eder. Toplumsal cinsiyeti oluşturan ve devam ettiren iki temel unsurlardan biri, cinsiyet önyargılarıdır. Bu önyargılar, cinsiyetlere ilişkin davranışları, tutumları, tepkileri ve cinsiyetler arasındaki farklarla ilgili inançları kapsamaktadır. Diğer ise, daha dar bir kapsamda olup, bireylerin *ideal kadın* ile *ideal erkek* arasında bulunması gerektiğine inanılan farklılıklarla ilgilidir (30).Doğuştan gelen kadın ve erkek cinsiyeti ile ilgili özellikler, zamanla içinde yaşanılan toplumun kültürü tarafından yorumlanarak yapılandırılır ve toplumun kadın ve erkekten beklentileri de buna göre şekil alır, bu şekillendirme politikalar aracılığı ile de “kurumsallaştırılır.” Ancak toplumun kadın ve erkek cinsiyetinden bu beklentisi her toplumda farklılık göstermektedir. Biyolojik cinsiyetin tersine, farklı kültürler temelinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet anlayışları ve uygulamaları değişebilmekte ve değiştirilebilmektedir (31).

Özetle, bireyin cinsiyetini doğa belirler ancak toplumsal cinsiyeti kültür belirlemektedir. Toplumsal cinsiyet kimliği hakkındaki anlayışlar ve tutumlar geleneğin etkisiyle, doğumdan çok önce başlar ve doğumdan sonra da hayat boyu devam eder. Ailenin ve çevrenin bireyle ilgili beklentileri toplumsal cinsiyetin temellerinin atılmasına yol açar (32). Toplumsal cinsiyet konusundaki çalışmaların verimliliği; kadın ile erkek arasındaki toplumsal roller ve insan haklarından yararlanmadaki eşitsizlikleri azaltmaya katkıda bulunacaktır. Bu alandaki başarı, eşitsizliğin doğurduğu diğer problemlerle ters orantılıdır. Toplumsal cinsiyet ile ilgili algımızın, birikimimizin ve bu alandaki değişimi hızlandırma isteğimizin güçlenmesi, davranışlarımızın eşitlik doğrultusunda, , bir bilinçle, zaman içinde evrilerek zenginleşmesi ve daha kaliteli hale gelmesi önemlidir (33).

3.1.3. Rol ve Statü

Rol ve statü birbirleriyle olan yakın ilişkilerinin yanı sıra çift anlamlı olarak da kullanılan iki terimdir. Rol’ün ne olduğu konusunda farklı tanımlamalar yapılmıştır. Parsons'a göre rol, bireyin kişiliğiyle sosyal sistemin yapısı arasındaki birleşme noktasıdır. Sosyal rol, bireyin bir toplumun üyesi olarak icra edebilme kapasitesi içindeki normatif beklentiler sistemi olarak tanımlanabilir (34).Kişinin sahip olduğu

sosyal statü veya çeşitli kurumlar içerisinde bulunduğu konum gereği kendisinden göstermesi beklenen davranış örüntüsüdür. Ayrıca rol; bir sosyal pozisyonu işgal eden bir kişinin davranış biçimlerinin toplamı, belirli bir grup veya örgüt içinde belirli bir yer tutan kişiden diğerleri ile olan ilişkilerinde beklenen faaliyet kalıpları ve davranışlardır (35). Bu tanımlardan yola çıkılarak bir rolü oluşturan üç unsurdan bahsedilebilir: çevrenin beklentileri, kişinin algıları ve davranışları, çevrenin talepleri kişinin rolü ile ilgili olarak çevresinin ondan bekledikleri ve kişiye aktardıkları baskılardır. Bir rolü oluşturan ikinci unsur ise kişinin kendisi ile ilgili rol tanımlamasıdır. Son olarak rolü oluşturan üçüncü unsur ise kişinin rol davranışlarıdır. Rol davranışları; kişinin çevresinin beklentileri ile kendi tecrübelerini birleştirip ortaya koyduğu davranış biçimleridir. Birey sosyal olarak bir statüye tayin edilmekte ve o statüyü oluşturan hak ve görevlerini harekete geçirdiği an rol oynamaktadır (14, 36-39).

Rol, bireyin toplum içindeki tutumlarını belirler ve yerine göre kişilere bazı hak ve avantajlar sağlayacağı gibi onu belirli kalıplara da sokabilir (40).

Statü: Toplumsal hiyerarşide somutlaşan, bireyin belirli bir sosyal grup içinde hak ve sorumlulukları bakımından farklılık gösteren, kişinin grup içindeki sosyal sırasını veya ona verilen önemi gösteren durum olarak tanımlanır. Daha basit ifadeyle, bir kimsenin, bir kurum veya toplum içindeki durumunu ifade eder. Bireyin toplum içindeki tutum ve davranışlarının onun statüsüne göre değişebildiği göz önüne alındığında rol ve statünü birbirinden bağımsız olarak ele alınamayacağı açıktır. Dolayısıyla statü ve rol kavramlarını birbirinden ayırmak güçtür (41).

3.1.4. Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplum, toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak için etkileşen, belli bir coğrafi mekânda yaşayan ve ortak bir kültürü paylaşan çok sayıdaki insanın oluşturduğu bir birlikteliktir. Bu topluluğun yarısı kadın, yarısı erkektir. Toplumsallaşma, toplumdaki her bir bireyin bütün tutum, davranış ve zihinsel yaklaşım olarak yaşadığı toplumun bir parçası haline gelmesi ve kimlik edinme süreci olarak tanımlanabilir. Bireyin doğumundan itibaren maruz kaldığı cinsiyet kalıpları da bu sürecin bir parçasıdır. Toplumsallaşma, genel olarak iki dönemde gerçekleşir. Bunlardan biri, bebeklik ve çocukluğun ilk dönemlerini kapsayan birincil toplumsallaşma dönemidir. İkinci dönem

ise çocukluktan sonraki dönemdir. İlk dönemde sorumluluk tamamen ailede iken, ikinci dönemde sorumluluk, bireyler için toplumsallaşmanın diğer etkenleri olan, okul, medya, kurumlar ve işyerlerine aittir (42). Toplum ve aile, bireye karşı duyduğu sorumluluğun karşılığında kadın ve erkeğe yönelik farklı beklentilerin içine girer. Bu beklentiler de, bireyin kendi cinsiyetine uygun davranış geliştirmesine yol açmaktadır (36).

Çocuklar, daha anne karnında iken kız veya erkek olarak etiketlenirler. Hemen ardından cinsiyetin kültürel anlamlarını öğrenmeye başlarlar. Cinsiyetin kültürel anlamları, toplumsal cinsiyet rolleri olarak görülür. Toplumsal cinsiyet rolü toplumun tanımladığı ve bireylerden gerçekleştirmesi beklenen davranış ve tutumların bütünüdür. Bu sosyalleşme süreci ile birlikte, kız ve erkekler erken yaşlardan itibaren çeşitli nesneleri, etkinlikleri, oyunları, meslekleri ve kişilik özelliklerini cinsiyetlerine “uygun” ya da “uygun değil” olarak ayırt etmeyi öğrenirler (16). Toplumsal cinsiyet rolleri, bireyin cinsiyet kategorisine bağlı olarak toplumun ona verdiği görev, roller ve sorumluluklar, bireyi nasıl gördüğü veya nasıl algıladığı ve bireye yönelik beklentileri ile ilgilidir (32). Toplumsal cinsiyet rolleri toplumsal süreçler içinde diğer örüntüleşmiş, bireyin hissettiği aidiyet duygusu, kimliği, toplumsal olarak inşa edilen rol ve sosyal sorumluluklara işaret etmektedir (43). Toplumsal cinsiyet rolleri, esasen “kadınlığı” ve “erkekliği” tanımlar. Kadınlık ve erkeklik öğrenme yoluyla gerçekleşir ve inanç ve değerler yoluyla da yeni nesillere aktarılır. Böylece, sosyalleşme süreci bireylere kadın ve erkeği ayırt etmeyi, kadınlar ve erkeklerden beklenen davranışları ve kişilerin toplum içinde biyolojik cinsiyetlerine uygun toplumsal cinsiyet rollerini benimsemelerini ve bu rollere uygun standartlarda hareket etmelerini benimsetir (44).

3.1.5. Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı

Cinsiyet ayrımcılığı çok eski zamanlardan beri var olan sosyal bir sorundur. Sorun, insanlığın kendisi kadar eskidir (45). Toplumsal, siyasal ve hukuki düzlemde pek çok tartışmanın konusu olan cinsiyet eşitliği veya cinsiyet ayrımcılığına ilişkin tartışmaların çoğu Eski Yunan medeniyetine dayandırılmaktadır. Platon, erkek ve kadınların fizyolojik yapılarına bakarak, kadınlıkla erkekliğin doğaları gereği eşit olmadığını ileri sürmektedir. Özgür ve bağımsız olarak tanınma, yurttaşlık ve vatandaşlık hakları bakımından kadın ve erkeğin eşitsiz konumu da uzun bir geçmişe

sahiptir. Aristo'ya göre, koşullar çeşitli nedenlerle doğayla çelişmediği sürece, erkeğin doğası gereği yönetmeye kadından daha yatkındır, erkekle kadın arasında yöneten-yönetilen ilişkisi vardır ve sürekliDir, erkeğin görevi getirmek, kadının görev ise korumaktır (46).

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı farklı biçimlerde tanımlanmakla beraber, genel anlamda bireylere cinsiyetlerinden dolayı toplumda adaletsiz bir şekilde davranılmasıdır. Bireyin insan haklarından tümüyle yararlanmasını engelleyen, sosyal açıdan yapılandırılmış cinsiyet rolleri ve normlarına dayalı olarak herhangi bir ayırıma, dışlanma ya da kısıtlamaya maruz kalmasıdır. Bu birey çoğunlukla cinsiyet olarak kadındır ve ayrımcılık kadınların cinsiyetlerinden dolayı yapılmaktadır. Kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı, bu ayrımcılıkla mücadeleyi hedefleyen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin (CEDAW) 1. maddesinde şu şekilde yapılır:

Kadınlara Karşı Ayrımcılık:

“Madde1:Bu sözleşmeye göre, ‘kadınlara karşı ayırım’ deyimi, kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir.” (47)

Cinsiyet ayrımcılığı, doğrudan olabildiği gibi dolaylı olarak da gerçekleşebilmektedir. Doğrudan cinsiyet ayrımcılığı, bir bireyin bir kadına onun cinsiyetini esas alarak bir erkeğe davrandığından daha kötü bir şekilde davranması veya olabileceğinden daha az olumlu davranmasıdır. Dolaylı cinsiyet ayrımcılığında ise, biçimsel olarak eşitlikçi gibi görünen davranış veya uygulamaların daha sonradan kadın üzerinde ayrımcı etkiler yaratması söz konusudur (40).

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı hem kadınların, hem de erkeklerin yaşamına yön verir ve bireyleri cinsel sadece farklılık olarak ele almaz; onlara farklı roller ve sorumluluklar yükler. Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılar, erkekleri ve kadınları belirli yargılarla sınırlar. Erkekler için toplumun dayattığı değer kalıpları bazı söz ve deyimseİ ifadelere de yansır: “Erkekler ağlamaz, erkekler güçlüdür, erkek

değimli tabi ailesini geçindirecek, erkek dediğin çapkın olur, erkek adamın erkek çocuğu olur vb.” şeklindedir. Bu kalıp yargılar bu erkeği gereksiz psiko-sosyal baskıya maruz bırakmakta ve toplumun beklentilerinin yerine getirilemediği durumlarda, depresyondan intihara sürüklenmeye kadar bir dizi sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Tam tersine, erkeklerin herhangi bir kontrol veya otokontrol mekanizmasından yoksun olduğu durumlarda da sorumluluklardan kurtulma ve tehlikeli maddeleri kullanma ihtimali artmaktadır. Toplumun eskisi kadar yaygın olmasa da, erkeklerden beklentisi olan kan davasını gütme veya intikam alma, namusunu koruma vb. durumlar, onları ya ölüme ya da mahkûmiyete götürmektedir (48).

Yapılan çalışmalarda, cinsiyete dayalı ayrımcılığın temelinde cinsiyete dayalı işbölümü olduğuna vurgu yapılmaktadır. Özel alan ve kamusal alanın, bir karşıtlık ve astlık/ üstlük oluşturacak biçimde bölünmesi cinsiyete dayalı ayrımcılığın anlaşılmasında belirleyicidir (49, 50). Özel alan ve kamusal alan arasındaki ayrım, pek çok toplumda erkeklerin ekonomik ve siyasi alan başta olmak üzere birçok alanda sorumluluk üstlenmesine ve dolayısıyla daha fazla görünür olmasına yol açmaktadır. Öte yandan kadınların birincil sorumlulukları özel alanda ve hane içinde yoğunlaşma biçiminde ortaya çıkmaktadır. Erkeklerin özel alandaki sorumlulukları oldukça sınırlı ve sembolik iken kamusal alandaki rolü sayesinde erkek evde; baba, koca, evin reisi olarak otoritesini sürdürmektedir (50).

Cinsiyet ayrımcılığı yer aldığı çeşitli yolları vardır. Bunlar;

Doğrudan Ayrımcılık: Bazı işyerlerinde cinsiyet tercihi vardır, çoğunlukla birinin diğeri üzerinde baskın olması gibi, her ikisi de şirkette benzer pozisyonlara sahip olsalar bile, bir erkek kadar kazanamayan bir kadın gibi.

Dolaylı Ayrımcılık: Belli bir toplumsal cinsiyete sahip insanların belirli şirket tekliflerine hak kazanamayacaklarını ima eden belirli bir kural veya yasa dizisinin yapıldığı örnekleri içerir.

İşyerinde Taciz: Bu ayrımcılık türü belki de kötülüğün en kötüsüdür çünkü yalnızca ayrımcılık yapmakla kalmaz, aynı zamanda bu tür eylemlerin konusu olan çalışan için duygusal ve psikolojik travmaya neden olur

. Mağduriyet: Çalışanın cinsiyetine dayalı adaletsiz ya da taraflı muamele, iş yerinde mağduriyete dönüşür (45).

Cinsiyet ayrımcılığı denince akla ilk gelen kadına yönelik ayrımcılıktır. Bu durum erkek egemen toplumda kadına yüklenen cinsiyet rolleri nedeniyle sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik alanlarda kadının erkeklere oranla ikinci planda tutulması ile açıklanabilir. Kadınların, cinsiyet ayrımcılığından kaynaklı olarak maruz kaldıkları durumların başında eğitim, ekonomi, sosyal yaşam, siyaset, kılık kıyafet kısıtlaması, evlilik yaşı, boşanma, duygu ve düşüncelerini yaşama ve ifade etmede güçlük, toplum, aile, din ve gelenek baskısı olarak sıralanabilir (51). Bu gün birçok ülkede çıkarılan yasalarda kadın erkek eşitliği resmiyette sağlanmış olsa da, günlük hayatta iş yerleri başta olmak üzere neredeyse bütün platformlarda kadınlar ayrımcılığa uğramakta, aynı işi yaparken erkeklerin kazandığının % 75'ini kazanmakta ve yerine kocalarının kariyerlerini geliştirmek uğruna kendi kariyerlerine odaklanmaktan vazgeçmektedirler. İş dışında kalan zamanlarda ise ev ve çocuk sorumluluklarını yüklenmektedirler (50, 52).

3.1.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Dünyada kadın hareketi, 19. yüzyılın sonundan beri toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için çaba göstermektedir. Özellikle çalışma saatleri ve eşit işe eşit ücret konusunda verilen mücadeleler ivme kazanmış ve kadınların temel hakları konusunda önemli kazanımlar elde etmelerini sağlamıştır. Zaman içerisinde, toplumsal cinsiyet eşitliği veya genel olarak eşitlik sorunları üzerinde çalışmak ve mücadele vermek, sadece dezavantajlı gruplara ait bir çaba olmaktan çıkmış, toplumsal politikalara dönüşmüştür. Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmaları toplumsal ve kurumsal bir politika olmaya başlamıştır. Kadınların eşitsizlikten daha çok zarar görüyor olmaları, bu sorunla sadece kadınların ilgilenmesi gerekeceği anlamına gelmez. Çünkü erkeklerin ve kadınların bu sorunu çözmek için gösterecekleri güçlü beraberlik ve ortak çaba, sorunların daha hızlı ve nitelikli bir biçimde çözülmesine katkı sunacaktır (33).

Toplumsal cinsiyette eşitlik (gender equality) denildiğinde, fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetleri elde etmede bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğramaması veya ayrımcılık yapılmaması anlamına gelmektedir (48). Toplumsal cinsiyet eşitliği, her şeyden önce bir insan hakları meselesidir. Aynı zamanda, kalkınmanın ana etkenlerinden biridir. Bir toplumda insani

gelişmenin bütüncül olarak sağlanabilmesi için erkekler ve erkek çocukları ile birlikte kadınların ve kız çocuklarının da kendi yetenek, birikim ve tercihlerini gerçekleştirecek olanaklara erişmeleri ve toplumun eşit bir bireyi olarak temel haklarının tümünden tam anlamı ile yararlanabilecekleri olanakların sağlanması gerekir (53).

Literatürde, toplumsal cinsiyet eşitliğinin oluşturulmasında üç temel yaklaşımdan söz edilmektedir. Bunlardan birincisi, kadın ve erkeklere eşit muamele edilmesi ilkesine dayanmaktadır. İkincisi kadınlara yönelik pozitif ayrımcılığa dayanan yaklaşımdır. Üçüncüsü ise, toplumsal cinsiyet eşitliğini ekonomik, sosyal ve siyasal politikalara dâhil etme üzerine inşa edilmektedir (8, 17). Toplumsal cinsiyet eşitliği kadınlarla erkekleri birlikte ilgilendiren bir kavramdır. Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine yapılan tartışmalar uzunca bir süre “toplumsal cinsiyet tarafsızlığı” gözetilerek veya eşitliğe “kadın perspektifi” eklenerek yapılmaya çalışılmıştır. Bugün pek çok ülkede toplumsal cinsiyet eşitliği meselesi, hala bir kadın sorunu olarak algılanmaktadır. Bu algının oluşmasında bizzat kadınlar tarafından yürütülen çabaların etkisi yaygındır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin bu şekilde yalnızca bir kadın meselesi olarak algılanması çoğunlukla kadınlar tarafından gündeme getirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin çabalar sırasında erkeklerin değişime karşı gösterdikleri dirençle alakalı olduğu gibi, kadınların değişime yönelik gayretlerinin problem olarak görülmesi sonucunu da doğurabilmektedir (54). Yani sorunu çözmeye yönelik çabalar da sorun olarak görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlendirilmesinin başarılması için sağlık, siyaset, eğitim ve istihdam alanlarındaki tüm politika programlarının geliştirilmesi uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinde “toplumsal cinsiyet analizinin kullanılmasının gerektiğini iddia edenler de vardır (55). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin kadınlara sağlayacağı yararlar arasında, üretkenliği ve performansı geliştirmek yoluyla ekonomik gelir elde etmek önemli bir yer tutmaktadır. Kadınların işgücü potansiyellerini tam olarak faaliyete geçirebilmeleri, ülkede istihdamın artmasına ve dolayısıyla ekonomik büyümenin hızlanmasına katkı sunacaktır. Kişi başına düşen milli gelir düzeyinde hem bir denge sağlanacak hem de artış olacaktır.” (56).

3.1.7. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Tarihçesi

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin ilk düzenlemeler 17 Şubat 1926’da kabul edilen Türk Medeni Kanunu’nun da yer almıştır. Bu düzenleme ile erkeğin çok eşliliği ve tek taraflı boşanmasına ilişkin düzenlemeler kaldırılmış, kadınlara boşanma hakkı, velayet hakkı ve malları üzerinde tasarruf hakkı tanınmıştır. Bu düzenlemeden dört yıl sonra, 1930 yılında kadınlara yerel seçimlerde oy kullanma hakkı tanınmıştır. 5 Aralık 1934 tarihine gelindiğinde T.C Anayasası’nda yapılan bir değişiklik ile kadınlara milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. İlk defa 8 Şubat 1935 tarihindeki genel seçimlere katılmış olan Türk kadınları, mecliste 18 sandalye elde etmişlerdir. Bu tarihten sonra, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili olarak atılan en önemli adım 1985 yılında Türkiye’nin de imzalayarak taraf olduğu, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (CEDAW)’dir.

1989 yılına gelindiğinde Avrupa birliği ile entegrasyon çerçevesinde atılan adımların bir gereği olarak Türkiye, Avrupa Sosyal Şartı’nın bazı maddelerini imzalamıştır. Aradan 13 yıl geçtikten sonra 2002 yılında Yeni Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girmiştir. Yeni Medeni Kanun ile erkeğin üstünlüğü ortadan kaldırılmakta ve böylece ailede kadın ve erkeğin tam eşitliği yasal güvence altına alınmaktadır. 2003 yılında yürürlüğe giren İş Kanunu’nda, işveren ile işçi arasında cinsiyet de dâhil olmak üzere insan hakları ile ilgili hiçbir ayrıma müsaade edilemeyeceğine düzenlemeler yer almıştır. Avrupa Komisyonu, yapılan hukuki değişiklikleri esas almak sureti ile 6 Ekim 2004 tarihinde yayınladığı İlerleme Raporunda, Türkiye’nin AB tarafından belirlenmiş olan politik kriterleri artık karşıladığı ve bu nedenle üyelik görüşmelerine başlamaya hazır bulunduğu belirtilmiştir. 2004 yılı içinde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 10. maddesine cinsiyet eşitliği ile ilgili bir hüküm ilave edilmiştir. Bu hüküm, erkeklerin ve kadınların eşit haklara sahip olduğunu, erkekler ve kadınlar arasında bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamak için devletin gereken tüm önlemleri almakla yükümlü olduğuna vurgu yapmaktadır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yapılan değişiklik ile kadın ve erkekler arasındaki eşitliğin sağlanması yönünde önemli bir adım atılmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik çabaların önemli bir kısmı resmi ve yarı resmi kurumlar aracılığı ile yürütülmektedir. Bu çerçevede, 2008 yılında

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından başlatılan “Destek Programı (Can Suyu Kredisi)” ile reel sektöre destek verilmeye başlanmıştır. Böylece üreticilere, esnaf ve sanatkârlara % 0 faiz ile kredi imkânı sağlanmıştır. Ayrıca, girişimcilik eğitimleri ve kadın girişimciliği daha fazla desteklenmektedir. İl Özel İdaresi tarafından sağlanan kaynaklarla yürütülen ve kadınların kendi işlerini kurmalarına yardımcı olmak üzere yürürlüğe konulan mikro kredi uygulamaları yaygınlaştırılmıştır. Bu uygulama ile kadınların yoksullukla mücadelelerinde onlara yardımcı olmak amaçlanmaktadır. Program, günümüzde kapsamı genişletilerek sürdürülmektedir (57).

Öte yandan yabancı kurum ve kuruluşların işbirliği ve finansmanı ile yürütülen projelerin kadın istihdamına katkısı önemli ölçüdedir. Örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) işbirliğinde İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SIDA) finansmanı ile yürütülen “*Kadınlar için Daha Çok ve Daha İyi İşler: Türkiye’de İnsana Yakışır İş İçin Kadınların Güçlendirilmesi*” Projesi 2018 yılında tamamlanmıştır. Bu proje ile İŞKUR’un istihdam alanında önemli bir değişim ve dönüşüm gerçekleştirdiği görülmektedir. Projeye yüzde 33’leri aşan seviyede bir kadın katılımı söz konusu olmuştur (58).

2012 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında protokol imzalanmıştır. Bu protokol ile kırsal alanda yaşayan ve çiftçilikle uğraşan kadınların tarım, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, kişi hak ve özgürlükleri konularında eğitilmesi ve kurumlar arası işbirliğinin geliştirilmesi amacı ile proje geliştirilmiştir. Bu proje kapsamında pilot iller olarak belirlenen Kayseri, İzmir, Gaziantep, Sakarya ve Diyarbakır’da toplam 771 kadın çiftçiye eğitim verilmiştir (57).

2009 yılında, ayrımcılıkla mücadele kapsamında TBMM harekete geçmiş ve ilk kez Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulmuştur. Komisyonun kurulması ile erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliğe yeni bir kurumsal boyut kazandırılmış oldu. 2010 yılı içinde kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi, toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma amaçlarına

ulaşılabilmesi için kadınların istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret imkânının sağlanmasını amaçlayan bir Başbakanlık Genelgesi (2010/14) yayımlanmıştır.

2011 yılında sendikalarla yapılan görüşmeler sonucunda memurları özlük haklarında iyileştirme yoluna gidilmiş ve Torba Yasa olarak bilinen 6111 sayılı Kanunla, doğum yapan memura verilen doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden, eşi doğum yapan memura ise doğum tarihinden itibaren istekleri üzerine 24 aya kadar ücretsiz izin verileceği hükmü getirilmiştir. Yine aynı Kanuna göre, 3 yaşını doldurmamış bir çocuğu evlat edinen memurlar, 24 aya kadar ücretsiz izne ayrılabilir. Kadın memurlara, doktor raporunda belirtilmesi halinde hamileliğin 24. haftasından önce ve her halde hamileliğin 24. haftasından itibaren ve doğumdan sonraki 1 yıl süreyle gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilmeyeceği hususu hükme bağlanmıştır. Erken doğum yapan kadın işçi doğumdan önce kullanamadığı izni doğum sonrasında kullanabilecek, 8 hafta olan iznin kullanılmayan süresi yine 8 hafta olan doğum sonrası izne eklenecektir (57).

Ülkemizin değişmez gündemlerinden biri de kadına yönelik şiddettir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla sık sık yasal düzenlemeler yapılmakta ise de aradan geçen sürede sorunun çözüme kavuşturulamadığı araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Bu mücadele kapsamında Kadına karşı ayrımcılığı önlemek, kadın haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal yaşamın her alanında hak imkân ve fırsatlara eşit olarak erişimlerini sağlamak üzere 1990 yılında kurulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) 08 Haziran 2011 tarih ve 27958 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Kurulması”na ilişkin 633 sayılı KHK ile Bakanlık bünyesinde yeniden yapılandırılmıştır (57).

Ocak 1998’de 4320 sayılı ailenin korunmasına dair kanun Türk Medenî Kanununda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi üzerine Aile Mahkemesi Hâkimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re’sen aşağıda sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başka tedbirlere

de hükmedebilir: Kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin; a) Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması, b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmaması, c) Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi, ç) Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesi, d) Varsa silah veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi, e) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması, f) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması. “4320 sayılı ailenin korunmasına dair kanun” (57).

Nisan 2012’de 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanması Hakkında 2012/13 sayılı Bakanlık Genelgesi yayımlanmıştır. Kadın konukevlerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin Kadın Konukevleri Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, ilgili tüm tarafların katkı ve katılımlarıyla hazırlanmış ve 5 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları sorunlardan biri de güvencesiz yani sigortasız çalışmadır. Özellikle günlük olarak ev hizmetlerinde çalışan kadınlar hem sağlık, hem de sigorta ve emeklilik haklarından yoksun bırakılmaktadır (59).

Sakarya’da ev hizmetlerine giden 50 kadın ile yapılan çalışmaya göre, kadınların temel sorunlarının güvencesiz ve korumasız olarak çalışmak olduğunu ortaya koymuşlardır (59, 60).

2014 yılında yürürlüğe giren 6552 ve 5510 Sayılı Kanunlarda yapılan değişikliklerle ev hizmetlerinde çalışan kadınlara ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemelere göre 1 Nisan 2015 tarihinden itibaren ev hizmetlerinde sigortalı çalıştıranlar hakkında bu işlerin ay içinde 10 günden az ve 10 günden fazla yapıp yapılmadığına göre işlem yapılmaktadır. Ayda 10 günden az çalışanlar iş kazası ve meslek hastalığı yönünden sigortalı sayılacak, primleri çalıştıran kişi tarafından ödenecek, sigortalılar isterlerse takip eden ayın sonuna kadar uzun vade (emeklilik) ve genel sağlık sigortası primi ödeyebilmektedir. Ayda 10 gün ve üzerinde çalışanların primleri işverenleri tarafından kolay işverenlik uygulamaları çerçevesinde ödenmektedir (57).

Ancak, ev hizmetlerinde çalışan kadınların karşı karşıya bulundukları zorluklar ve kazandıkları paranın düşüklüğü göz önüne alındığında bu sürenin bu kadar kısa tutulmaması, sonradan ödeme yapabilme olanağının sağlanması gerekmektedir (61).

11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi (kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi), 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir (57).

İstanbul Sözleşmesi'nin en önemli özelliği, biyolojik veya hukuki, ailevi bağ olup olmadığına bakılmaksızın ev içi şiddetin (örneğin eski veya mevcut eşler, evlilik dışı partnerler, birlikte ikamet edilen aile fertleri, akrabalar veya birlikte ikamet edilen başkaları tarafından yöneltilen şiddetin) ve kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin standartlar öngören ve Avrupa ülkelerini hukuki olarak bağlayan ilk belge olmasıdır (62). 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 no'lu Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin Önlenmesine dair kanunda; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar (63).

Yapılan bütün düzenlemelere rağmen, kadına yönelik şiddetin önüne geçilememiştir. Kadınları bu şiddetten korunmaları amacıyla 2016 yılında ilgili tüm tarafların katkı ve katılımlarıyla Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik hazırlanmış ve 17 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir (56).

3.1.8. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet

Toplumsal cinsiyette hakkaniyet, kadın ve erkek arasında sorumlulukların ve kazançların dağılımında adalet ve hakkaniyetin olmasıdır. Bu kavramda, kadın ve erkeğin farklı gereksinimi ve güçlerinin olduğu varsayılmaktadır. Bu farklılıkların belirlenmesi ve iki cinsiyet arasındaki dengeyi kurmaya yönelik olarak gerekenlerin yerine getirilmesi benimsenmektedir (48). Kavramı biraz daha açmak gerekirse toplumsal cinsiyette hakkaniyet, sorumlulukların kadınlar ve erkekler arasındaki bölüşümünde, kaynaklara erişimde, kontrol etmekte ve faydalara erişimde adil ve

hakkaniyetli davranmaktır. Kadınların insan hakları, evrensel insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır ve ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde siyasi, sivil, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama kadınların eşit ve tam katılımı; cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması, uluslararası toplumun birincil hedefidir (32). Toplumsal cinsiyette eşitlik ve hakkaniyetten söz edilebilmek için, kadın ve erkeğin eşit koşullarda yaşama başlaması ve eşit toplumsal sonuçlar elde etmelerinin sağlanması gerekir (10).

3.2. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar

Toplumsal cinsiyetin kazanımına ve cinsiyetler arası farklılıkların açıklanmasına ilişkin çeşitli kuramlar vardır. Kuramlar, dünyayı anlama çabalarının, karışık, yararsız ve birbiriyle ilişkisiz uğraşlar olmaları yerine belli bir olguyu anlamaya yönelik sistemli ve organize çalışmalar olmalarını mümkün kılar. Toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini açıklayan dört temel kuram vardır. Bunlar; Psikanalitik kuram, bilişsel gelişim kuramı, sosyal öğrenme kuramı ve toplumsal cinsiyet şema kuramıdır (16). Bu kuramları kavramak, konunun literatürdeki tarihsel gelişimine ve konunun özümsemesine katkı ve sunacaktır.

3.2.1. Psikanalitik Kuram

Cinsiyet kimliğini ve cinsiyet rollerini kapsamlı olarak değerlendiren ilk sosyal bilimci psikolog Sigmund Freud olmuştur. Geliştirdiği psiko-analitik kuramında, yaklaşık üç yaşında çocukların ilgisi cinsel organları üzerinde yoğunlaşmaya başladığı dönemi psiko-cinsel gelişimin fallik evresinin başlangıcı olarak değerlendirir. Her iki cinsiyet de, erkek çocukların bir penisi olduğunu, kızların ise olmadığını fark eder. Aynı evrede çocuklar, karşı cinsiyetten olan ebeveynine karşı cinsel duygular beslemeye, aynı cinsiyetten olan ebeveynine karşı ise, kıskançlık ve içerleme duyguları beslemeye başlar. Freud, bu duruma ödipal çatışma adını verir. Çocuklar olgunlaştıkça, her iki cinsiyet de bu çatışmayı aynı cinsiyetten olan ana babalarıyla özdeşleşme yoluyla çözerler. Onların davranışlarını, tutumlarını ve kişilik özelliklerini örnek alırlar. Böylece cinsiyet kimliğinin oluşum süreci ve cinsiyet rollerinin oluşması, çocuğun cinsiyetler arasındaki cinsel organ farklılığını keşfetmesiyle başlar ve çocuğun aynı cinsiyetten ebeveyniyle kendisini özdeşleştirilmesiyle sona erer (36, 64).

Psikanalitik kuramda, toplumsal cinsiyetin kazanılmasında üç dönem olduğu belirtilmektedir. Bu dönemlerden ilki, çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkların farkında olmadığı 0 ay- 3,5 yaş arası dönemi içermektedir. Doğumdan itibaren kız çocuklarının (klitoris nedeniyle) da erkek çocukların (penisleri nedeniyle) da cinsiyetleri erkektir ve toplumsal cinsiyetleri erkeksidir. Ayrıca kız ve erkek çocukların anneleriyle olan ilişkileri karşı cinsiyet ilişkisidir. İkinci dönem, çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkları anlamaya başladıkları 3- 5 yaş arası dönemdir. Freud'a göre bu dönemde çocuklar, kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkları anlamaya başlamakta ve beş yaş civarında cinsel kimlikleri oluşmaktadır. Çocuklar için cinsiyet farkını penis yaratmaktadır. Bu dönemde erkek çocuklar kızların penise sahip olmadıklarını görmekteirler. Ayrıca cinsel ilgilerini annelerine yönlendirirlerse babalarının onları kastre edeceğinden korkmaktadırlar. Kız çocukları ise, penise sahip olmadıklarını gördüklerinde hayal kırıklığı ve öfke ile annelerinden uzaklaşmaktadırlar. Kız çocukları, bu dönemde babaları ile kadınsı bir ilişkinin ilk aşamalarına adım atarlar. Son dönem olan ödipal dönemde ise; erkek çocuklar kastrasyon korkusuyla babalarıyla olan çekişmelerden vazgeçerek babalarıyla özdeşleşmektedirler. Kız çocukları da, babalarıyla kadınsı bir ilişki içine girip ondan bir bebek sahibi olmayı istemeye başlamaktadırlar. Sonuç olarak Freud'un kuramına göre; kız çocukları anneleriyle özdeşleşmeye zorunlu olmadıkları için süper egoları erkek çocuklarındaki kadar gelişmemiştir. Bu nedenle kadınlar hem cinsel hem de ahlaki olarak erkekler kadar üstün değillerdir (16, 65, 66).

3.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

1960-1970 yılları arasında gelişen sosyal öğrenme teorisi, ilk kez, insan davranışının anlaşılmasında bilişsel düşünce süreçlerinin dikkate alınması gerektiğinin farkına varan Albert Bandura ve diğer araştırmacıların çalışmalarının bir sonucu olarak gözlemlenmiştir (67). Sosyal öğrenme yaklaşımlarının bir kısmı davranışsal bir kısmı da bilişsel etkenlere ağırlık vermektedir Sosyal öğrenme kuramı, başka insanların davranışlarının gözlenmesi, pekiştirme ve ceza uygulamaları ve taklit aracılığıyla cinsiyet farklılıklarının şekillendiğini ileri sürmektedir (16). Bu kuram, psikoanalitik kuramının tersine çok daha doğrudan bir cinsiyet tipi değerlendirmesi yapmaktadır. Kuramın odak noktası, çocukların uygun ve uygun olmayan cinsel davranışı

edinmelerinde ödüllendirme ve cezalandırmanın etkisi ve çocukların yetişkinler üzerinde yaptıkları gözlemler aracılığıyla cinsiyet tipine uygun davranışı öğrenme tarzlarıdır. Sosyal öğrenme kuramcıları, çocukların sosyalleştirilme tarzındaki cinsiyet farklılıkları üzerine yoğunlaşmıştır. Bu kuramcılara göre çocuklar, ailelerinin cinsiyet farklılıklarının kaynaklarını izlediklerine inanırlar (36).

Sosyal öğrenme kuramına göre iki çeşit öğrenme süreci vardır: Edimsel ve model alma yoluyla öğrenme. Edimsel koşullanma ile öğrenmede; çocuğun cinsiyetine uygun davranış ödüllendirilmekte, ödüllendirilen davranış tekrarlanmakta ve davranışa dönüştürülmektedir. Tam tersi şekilde cinsiyete uygun olmayan davranış da cezalandırılmaktadır. Model alma ve taklit ile öğrenmede ise; cinsiyet rollerinin kazanılmasında kız çocuklar annelerini ve kadın figürlerini; erkek çocuklar da babalarını ve erkek figürlerini taklit etmektedirler. Cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde ise anne-babalar, öğretmenler, yakın çevre ve kitle iletişim araçları önemli rol oynamaktadır. Bu kurama göre; cinsiyet rol beklentilerinin tanımlandığı ve katı olarak uygulandığı toplumlarda rol modellerinin varlığı ve edimsel koşullanma sonucunda geleneksel cinsiyet rolleri bir kuşaktan diğerine aktarılmaktadır (16, 65, 66).

3.2.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Kurama göre, cinsiyetleri ayırttırma, bilişsel gelişimin evrensel ilkelerini takip eder. Çocuklar ilk olarak kendi cinsel kimliklerini daha sonra başkalarınınkini öğrenirler. Bir başka deyişle, çocuklar ilk olarak insanların kadın ve erkek olmak üzere iki gruba ayrıldığını ve kendilerinin bunlardan hangisine ait olduklarını anlar, daha sonra bireyleri birbirinden ayıran özellikleri öğrenirler. Sonra cinsiyetle ilgili kalıplaşmış tutumların -her iki cinsten hangi tür davranışların beklendiğinin- farkına varırlar ve bu aşamadan sonra da cinsiyet damgalı davranışlar göstermeye başlarlar (68). Çünkü bilişsel yaklaşımın temel iddiasına göre, insanların bilişsel tutarlılığa ihtiyaçları vardır; çocuklar için bu tutarlılığı sürdürmenin bir yolu, nasıl en uygun kız ya da erkek olduğunu bulmaktır. Kız olduğunu anlayan bir çocuk kadınsı nesne, etkinlik ve davranışları; kendini erkek olarak tanımlayan bir çocuk da erkeksi nesne, etkinlik ve davranışları tercih etmeye başlayacaktır (16).

3.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Toplumsal cinsiyet Çalışmaları ile tanınan Amerikalı psikolog Bem tarafından geliştirilmiş olan kuram, hem bilişsel gelişim kuramı hem de sosyal öğrenme kuramının cinsiyetlerin ayrılması ve toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasıyla ilgili olarak yaptıkları açıklamaları kapsamaktadır. Bem'in geliştirdiği kurama göre, hemen her kültürde kadınsı ve erkeksi kişilik özellikleri belirlenmiş, kadın ve erkeğin toplumdaki yeri, yapabileceği işler ve faaliyetler cinsiyetleri temelinde ayrıştırılmış ve tanımlanmıştır. Çocuk da gelişim süreci içinde yaptığı gözlemler yoluyla kadın ve erkeğe özgü davranışları, alınan görev ve sorumlulukları özümseyerek ve değerlendirerek öğrenir. Kısacası çocuk, gelişen bir toplumsal cinsiyet şeması aracılığıyla gelen bilgiyi kodlamayı ve örgütlemeyi de öğrenmektedir. Kurama göre, çocuk toplumsal cinsiyet şemalarını öğrenme sürecinde iki cinsiyet arasındaki gözlenebilir farkları görür, kendi cinsiyetiyle ilgili bilgiler edinir ve bunlar doğrultusunda kendi cinsiyetini tanımlar. Cinsiyet tipleştirme olarak tanımlanan bu süreçte çocuğun benlik kavramı oluşur ve çocuk dünyayı algılayışında içselleştirmiş olduğu cinsiyet şemasını kullanır (16).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı, sosyal öğrenme ve bilişsel şema kuramlarının temel görüşlerini birleştirir. Kurama göre, çocuklar belirli bir cinsiyet tipi edinirler, çünkü cinsellik içinde yaşadıkları kültürün kendi gerçeklik anlayışı çevresinde oluşturmayı yeğlediği önemli bir odak durumundadır. Eğer kültür, kendi ideolojisi bakımından cinsiyet tipine daha az önem veriyorsa, çocuk kendi davranışlarında ve benlik kavramlarında zayıf bir cinsiyet tipi edinecektir. Şema, bilişsel bir yapıdır; bireyin algılarını organize eden ve yönlendiren çağrışımlar ağıdır; gelen bilgiyi şemayla ilişkili terimlerle araştırmaya ve özümsemeye hazır oluşu sağlar. Toplumsal cinsiyet şemasına göre, çocuk gelişen bir toplumsal cinsiyet şeması aracılığıyla gelen bilgiyi kodlamayı ve örgütlenmeyi de öğrenir. Kadın ve erkek arasındaki ayrımı vurgulayan bir kültür içinde büyüyen çocuklar, algıladıkları bu cinsiyet çağrışımlarına göre toplumsal cinsiyeti işlemeyi öğrenirler (16, 36, 69).

3.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimini Etkileyen Faktörler

3.3.1. Aile

Farklı tanımları olmakla beraber genel bir tanımlama yapmak gerekirse aile, ana-baba ve çocuklar ve varsa tarafların kan akrabalarından (aile biçiminin gereklerinden) meydana gelmiş ekonomik ve toplumsal bir birliktir (70, 71, 72). Aile, aynı zamanda bir kurumdur.

Yapısal-işlevselci görüşe göre aile kurumu, toplumsal düzenin temel güvencesi ve toplumsal dengenin temel unsuru olarak kabul edilir. Bu görüş temelinde gelişmiş ve gelişmekte olan toplumları gözlemleyen yapısal-işlevselciler, düzenin sürekliliğinde cinsiyet rolü farklılaşmasının gerekli olduğunu ileri sürerler (73). Bu farklılaşma, belirli bir kültürel disiplin içinde gerçekleşir. Bireyin içinde yaşadığı ve binlerce yıllık bir birikimle meydana gelen bu kültür, bir kadın ve erkeğin nasıl davranacağı, nasıl düşüneceği ve nasıl hareket edeceğine ilişkin beklentileri ortaya koyan, yani kadın ve erkeği sosyal olarak yapılandıran özellikleri belirlemektedir (17, 32, 74). Bir başka deyişle, insanlar dişi veya erkek cinsiyeti ile doğarlar ancak yetiştirilirken toplumun cinsiyetlerine özgü beklediği roller çerçevesinde kız veya erkek çocuk olmayı öğrenerek büyürler (75). Bu anlamda cinsiyet rolü, aile içinde başlayan ve zamanla toplumla bütünleşen bir öğrenme yoluyla gerçekleşir. Ailenin, içerisine girdiği toplumsal çevrenin ve alınan eğitimin etkisiyle, kız ve erkek çocuklar cinsiyetlerine uygun roller kazanmakta ve toplumsal cinsiyet kimliğini edinmektedirler. Geleneksel olarak, işler ve sorumluluklar ailede cinsiyet gözetilerek paylaşılmaktadır. Böylece kadınlara için çocuk bakımı ve gündelik ev işlerini yürütme gibi roller öne çıkarken, erkekler için dışarıda çalışma ve para kazanma gibi iş rolleri aile rollerinden daha önemli hale gelmektedir (74). Örneğin geleneksel bir ailede erkekler tamir, bahçe bakımı gibi işleri yaparlarken; kadınlar kendilerine verilen yemek pişirme, bulaşık yıkama ve ev temizliği gibi işleri yapmaktadırlar (76).

Bireyler arasında doğuştan gelen biyolojik farklılıklar, bütün toplumlarda din, ekonomik ve sosyal yapı, tarih, coğrafya vb. iç dinamikler çerçevesinde kültürel olarak yorumlanıp değerlendirilir. Böylece kadınlar ve erkeklerin ve kadınların hangi davranış ve faaliyetleri yapabileceklerine, hangi haklara ve güce kimin ne derece sahip olduğuna veya sahip olması gerektiğine ilişkin toplumsal beklentiler geliştirilir. Bu beklentiler, toplumdan topluma veya aynı toplumun farklı katmanları arasında kısmi

değişiklikler gösterse de özünde benzerlikler taşır. Bu benzerlik, toplumsal cinsiyet temelli farklılıkların ve/veya eşitsizliklerin varlığıdır (77).

3.3.2. Kardeş ve Arkadaş Grupları

Toplumsal cinsiyet rolleri çocukluk döneminde başlar. İlk öğretmenler ebeveynlerdir. Ancak çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörler anne ve baba ile sınırlı değildir. Kardeşler ve arkadaş grupları da çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörler arasında önemli bir yer tutar. Literatürde büyük kardeşlerin küçük kardeşleri için cinsiyetlerine uygun rol modeli oldukları belirtilmektedir. Çocuğun kendi cinsiyetinden olan büyük kardeşinin davranışları, çocuğun cinsiyetine uygun davranışlar kazanma sürecini desteklemektedir (66, 78, 79). Kardeşler arasındaki oyunlar ve aktiviteler de toplumsal cinsiyet rolleri ile güçlü bir şekilde ilişkilidir. Örneğin bir abla ve erkek kardeşi oyun oynayacaksa -şayet kız çocuk erkek kardeşini oynamaya ikna edebilmiş ise- büyük bir ihtimalle kendisi anne, kardeşi ise baba rolünü oynayacaktır. Eğer oyun okulla ilgili ise, kendisi öğretmen ve erkek kardeşi ise öğrenci olacaktır. Öğretmen sınıf kurallarına uymadığı için öğrenciyi azarlamaktan zevk alacaktır. Diğer taraftan şayet erkek çocuk, kız kardeşini yakalamacılık oynamaya ikna edebilmiş ise, muhtemelen ilk fırsatta kız kardeşinin beceriksizliği yüzünden ağlayıp sızlayacak ya da onunla dalga geçecektir (66, 80).

3.3.3. Okul ve Öğretmenler, Ders Kitapları

Okul yaşamı ve eğitim kurumları ise çocukların sosyalleştiği, dolayısıyla aynı zamanda bir iktidar ilişkisini ifade eden toplumsal cinsiyet ilişkilerini öğrendikleri yerlerdir (81).

Genel olarak okul, özelde ise öğretmenler çocukların toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasında ve sürdürülmesinde önemli bir yere sahiptir. Eğitim ortamında toplumsal cinsiyete ilişkin kalıplaşmış roller öğretmen-öğrenci etkileşiminde, sınıf ortamında ya da öğretim materyallerinde kendini göstermektedir. Öğretmenler, her ne kadar bütün öğrencilere eşit davrandıklarını düşünseler ve bunu ifade etseler de yapılan çalışmalar, öğretmenlerin farkında olmadan kız ve erkek çocuklara farklı davrandıklarını göstermektedir (80, 82, 83). Aynı durum ders

kitaplarının içeriklerinde de kendini göstermektedir. Örgün veya yaygın olarak okutulan ders kitaplarında kadınların erkeklere göre daha bağımlı, başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı ve özellikle öğretmen, hemşire, ev kadını ve anne gibi geleneksel rollerde yansıtıldıkları gözlenmektedir (79). Birçok ülkede okullardaki öğretmen kadrosunun büyük çoğunluğunun kadınlardan oluşmasına rağmen, kadınların çok küçük bir oranının okul yöneticisi olduğu görülmektedir (84). Öğretmenlerin cinsiyet rollerine ilişkin inanışları, kabulleri ve beklentileri çocukların davranışlarına da etki etmektedir (85).

Ataerkil güç-iktidar ilişkilerini ortaya koymak bakımından eğitim teşkilatı ve okullar önemli bir örneklem oluşturmaktadır. Merkez ve yerel eğitim yöneticilerinden (bakanlık, müsteşarlar, milli eğitim müdürleri, müfettişler vb.) başlayarak her düzeydeki okulların müdürleri de dâhil olmak üzere kurum amirlerinin ekseriyeti erkeklerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin yaklaşık yarısını oluşturan kadınlar eğitim yönetimi alanında görünmez olmaktadır. Emeğin cinsiyetçi işbölümüne uygun biçimde yapılan okullarda iktidarı ve otoriteyi erkekler temsil etmektedir. İdarecilik yapmak erkeklerin işidir tezini çürütmeye çalışan kadın öğretmenlere daha çok müdür yardımcılığı görevi verilmektedir. Bu noktada eğitim alanında ve okullarda belirgin bir cinsel işbölümünün hüküm sürdüğü görülmektedir. Bu durum okuldaki gizli müfredatın en önemli yanını oluşturmaktadır. Bu yolla farkında olmadan kız ve erkek öğrencilere, ailedekine benzer işbölümünün okulda da sürdüğü fikri aşılanmaktadır. Böylece çocukların toplumsallaşması, aynı eril hegemonya çerçevesinde devam etmektedir (86).

3.3.4. Medya

Toplumsal cinsiyet ilk olarak ailede öğrenildiği gibi çocuklukta televizyon, gazete/dergi, internet medya araçlarıyla etkileşimin başlamasıyla birlikte bu araçlarda toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde önemli bir yere sahiptir (87, 88). Günümüzde çocuklar daha çok küçük yaşlardan itibaren medya kullanıcısı ve düzenli bir televizyon izleyicisi olmaktadır. Medya sektörü çocuklara yönelik çok çeşitli yapımlar, programlar üretmektedir ve bunlar arasında özellikle çizgi filmler toplumsal rolleri, değerleri, kuralları öğreten bir niteliğe sahiptirler. Büyük bütçeli animasyon sinema filmleri de çocuklar için önemli bir rol model platformunu oluşturmaktadır (81).

Toplumsal cinsiyet kalıpları bireylere genç yaşlardan itibaren aile, okul ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla kodlanmaktadır. Ağaç yaş iken eğilir sözü bu görüşü desteklemektedir (89). Bununla beraber kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve kolay erişilir bir duruma gelmesi, toplumsal cinsiyetin oluşumunda medyanın önemini de arttırmıştır. Çağımızın en etkili silahlarından biri olarak kabul edilen medya, elindeki güç ile her kesime her an hitap edebilmekte, onları istediği biçimde yönlendirebilmektedir. Yaptığı çeşitli algı operasyonları ile bireyin ve dolayısıyla toplumun zihin dünyasını etkisi altına alabilmektedir. Medya sahiplerinin çıkarları doğrultusunda, bireyin düşüncesini tam zıttı bir alana çevirebilmektedir (90).

Medyadaki imgeler gerçek yaşamın bir uzantısıdır. Yayınları hazırlayanlar, toplumun beklentilerini de göz önünde bulundurmak zorundadırlar. Belirli bir toplumsal cinsiyet algısı ile yetişen program yapımcıları kendi görüş ve bakış açılarını çalışmalarına da yansıtmaktadır. Öte yandan erkekler ve kadınlar, toplum hayatına yeni giren davranış kalıplarından hangisinin erkeğe hangisinin kadına özgü olduğunu çoğu kez filmlerden, çizgi romanlardan ya da reklâmlardan öğrenmektedirler (91). Bu açıdan bakıldığında medyanın öncü rolü de ortaya çıkmaktadır. Disney prensesleri kız çocuklarının, Süper kahramanlar erkek çocuklarının rüyalarını süsler (88). Kadın toplumsal cinsiyet rollerine göre güzel, bakımlı ve genç görünmek için kozmetik ürünlerini tüketir, çocukları için en iyi ürünleri seçen bir anne olarak tüketir, evin tüm temizlik ve hijyenini sağlayacak ürünlerini seçen ve uygulayan, yemek ve ev gereçleri alışverişlerini yapan ev hanımı olarak tüketir, iş ortamının şık kadını olarak tekstil ürünlerinin tüketicisidir. Bu sebeplerden dolayı reklamların ana karakterleri kadındır. Erkek ürünü reklamlarında da kadınlar erkeği arzulayan olarak yanında yer almaktadır. Hatta kadın bedeni hedef kitlesi erkekler olsa da otomobil reklamlarının vazgeçilmezi haline gelmiştir. Reklamda kadının bu toplumsal cinsiyet temsilleri bu anlamdaki kalıp yargıları destekleyen anlam yapıları üretir ve pekiştirir (92).

Gelişen sanayileşme ve buna bağlı olarak hızla yaygınlaşan tüketim olgusu kadınların medyadaki görünürlüğünü ve etkinliğini arttırmıştır. Özellikle reklâm, tiyatro, sinema vb. birçok sektörde kadınlar ön planda görülmektedir. Medyanın yaygınlığı ve etkinliği belirli kaygıları da beraberinde getirmiştir. Toplum her yönüyle koruma yükümlülüğünü üstlenen *devlet* aygıtı bu alana da el atmış ve çeşitli kurumlar aracılığıyla medyayı kontrol etmeye çalışmış/çalışmaktadır. Son yıllarda

belirgin şekilde televizyonlarda gördüğümüz *akıllı işaretler* adıyla anılan ve hangi programın hangi izleyici grubu tarafından izleneceğinin önceden planlanması ve *akıllı işaretler*le izleyiciye aktarılması toplumsal cinsiyet kalıplarının oluşturulmasına dair bir önemli bir örnektir. Bu işaretler aracılığıyla toplumsal cinsiyet kalıpları ve sınırları belirli bir merkez tarafından kontrol altına alınmak istenmektedir.

Teknolojinin gelişimine paralel olarak medya, kısa sürede ve sürekli bir biçimde büyük kitlelere ulaşma olanaklarına kavuşmuştur. Medyanı bireyle olan teması arttıkça bireyin toplumla olan somut teması da azalmaktadır. Medyan-birey yakınlaşması, medyaya toplumun yapısını, kurulu düzenini ve bireyler arasında cereyan eden toplumsal ilişkileri yeniden yorumlama, şekillendirme ve hatta yeniden üretme fırsatı vermiştir. Bu etki sıradan bir durum değildir. Semboller, işaretler, sayılar, sözcükler ve resimlerden ya da bunların bileşkesinden oluşan iletiler yalnızca mesaj veya bilgi taşımazlar. Aynı zamanda insanların dünyasını yeniden şekillendirip yorumlar, ona yeni boyutlar kazandırır (93). Medya aynı zamanda bir yargılama mekanizmasıdır. Toplumsal değerlerden hangisinin “doğru” ve/veya hangisinin “yanlış” olduğuna yaptığı yayınlarla karar vermektedir. Medyada yer alan temsillerde çoğunlukla Sabit toplumsal cinsiyet rolleri yeniden üretilmekte ve onaylanmaktadır. Birçok araştırmanın da ortaya çıkardığı gibi medyada erkek ve kadın temsillerinin tek tip ve klişe bir biçimde sunulması, toplumdaki geleneksel eğilimleri desteklemektedir. Kaba bir tabirle ifade etmek gerekirse, toplumdan aldığını süsleyerek yeniden topluma satmaktadır. Öte yandan medyanın toplumsal bir rahatlama aracı olduğunu da göz ardı etmemek gerekir çünkü medya ve özellikle televizyon, birçok kişi için gündelik hayatın problemlerinin üstesinden gelime ve hayatın akışına uyum sağlama konusunda kolaylaştırıcı bir işlevine sahiptir (94).

Medyayı takip eden bireylerin ondan ne derece etkilendiği de önemlidir. Örneğin çocukların yetişkinlere oranla televizyon yayınlarından daha fazla etkilendikleri apaçıktır. Medyada yer alan şiddet içerikli yayınlar ile bireylerin gösterdikleri saldırgan tutumlar arasındaki ilişkiyi ele alan kuramcılar medyanın bireylerin davranışları üzerindeki doğrudan ya da dolaylı etkilere dikkat çekmektedir. Yapılan araştırmalar, iletişim araçlarında şiddet gösteriminin toplumda şiddetin yaygınlaşmasında etkili olduğunu göstermiştir (95).

Kitle iletişim araçları içerisinde çocukların en kolay şekilde erişebildikleri ve en çok zaman ayırdıkları araç televizyondur. Televizyon, çocukların gerçekleri algıladıkları, davranışları deneme ve pekiştirme olmaksızın gözleyerek öğrendikleri bir araçtır. Çocukların tutum ve davranışları televizyonun etkisiyle hızlıca değişebilmektedir. Televizyonlarda yer alan karakterler güç ve iktidar bakımından ele alındığında, erkek karakterlere daha çok yer verildiği gözlenmiştir. Televizyonda yer alan kadın ve erkek karakterlerin geleneksel cinsiyet rollerine uygun davrandıkları dikkati çekmektedir. Bu nedenle literatürde televizyon seyreden çocukların da toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel rollere sahip oldukları belirtilmektedir (65, 66, 78, 96, 97).

3.3.5. Oyun ve Oyuncaklar

Toplumsal cinsiyet bebeklik döneminden itibaren başlar. Bebeklere giydirilen elbiselerin renginden başlayarak ilk oyuncaklarına kadar her türlü ihtiyaçları toplumsal cinsiyetleri gözetilerek temin edilir. Çocuklara öğretilen oyunlar da toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak değişkenlik gösterir. Bu davranış kalıpları zamanla çocuklar tarafından benimsenir ve hayata bakışlarının temelini oluşturur. Çocuklar oyun oynarken gözlemlendiğinde, genellikle hemcinsleri ile toplumsal cinsiyetlerine uygun oyunlar oynadıkları ve bu oyunlara özgü oyuncaklar kullandıkları hemen fark edilir. Oyun arkadaşı olarak kız çocukları kız arkadaşlarını; erkek çocukları ise erkek arkadaşlarını tercih etmektedirler. Literatürde yapılan farklı çalışmalarda bu doğrultuda bulgulara rastlanmaktadır. Yapılan çalışmalarda oyun ve oyuncak seçiminde, kız çocuklarının çoğunlukla hizmet ve bakım alanları ile ilgili oyunlar oynadıkları; erkek çocuklarının ise erkek arkadaşları ile daha çok arabacılık, itfaiyecilik, tamircilik, askercilik (savaş) gibi oyunlar oynadıkları ve bu alanlara ilişkin oyuncakları tercih ettikleri gözlenmektedir (98, 99). Benzer birçok çalışmada, kız çocuklarının genellikle mutfak seti, bebek gibi oyuncaklarla; erkek çocuklarının ise arabalar ve bloklarla oynadıkları görülmüştür (101, 102, 103). Çocukların oyun ve oyuncak tercihlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasının toplumsal cinsiyet kavramı ile yakından ilişkili olduğu açıktır. Oyun, oyun arkadaşı ve oyuncak tercihleri ile cinsiyet rolü gelişimleri arasında sıkı bir bağ olduğu bilinmektedir (102, 103).

Cinsiyetinden dolayı bir kişinin toplum tarafından algılanışı; kadının ya da erkeğin fiziksel görünüşünden düşünce ve duygu dünyasına; giyiminden davranış biçimine kadar ve hatta içinde bulunduğu dünyayı nasıl algılaması gerektiğine kadar geniş bir alanı kapsayan toplumsal cinsiyet, yaşamın çok erken evrelerinde görülmeye başlanır. Henüz 18 aylık bebeklerde bile cinsiyet temelli davranışlar belirgin olarak görülür (104). Cinsiyet rolü davranışlarının edinim süreci incelendiğinde, çocukların 2 yaş civarında cinsiyetlerine uygun oyuncaklarla oynamayı tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Çocukların 2,5-3 yaşına geldiğinde etraflarında gördükleri nesnelere, etkinliklere ve çocuk oyuncaklarına yönelik cinsiyet kalıp yargıları oluşturdukları bilinmektedir. Bu yaştaki çocuklarda çoğunlukla kendi cinsiyetlerine uygun oyuncaklarla oynama eğilimleri artmaktadır. Her çocuk kendisiyle aynı cinsiyetten olan arkadaşına yönelmekte ve oyuncak, etkinlik, renk, kişisel özellik ve oyun vb. birçok tercihinde güçlü kalıp yargılar sergilemektedir (101, 105).

3.3.6.Ebeveynlerin Öğrenim Düzeyi Çalışma Durumu

Ebeveynlerin öğrenim düzeyi ve annelerinin çalışma durumları da çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden biridir. Literatürde yapılan birçok çalışmada, çocukların anne ve babalarının öğrenim düzeyi ile toplumsal cinsiyet rollerine eşitlikçi bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrenim düzeyi arttıkça eşitlikçi tutum düzeylerinde de artış gözlemlenmiştir. Ebeveynlerin eğitilmiş ve bilinç düzeylerinin artması özellikle annenin eğitim düzeyinin artması çocuklarının da eşitlikçi tutumlara sahip olmasında önemli bir etki yapmaktadır. Ayrıca annesi çalışan kız ve erkek çocukları, annelerinin de babaları gibi dışarıda düzenli olarak bir işte çalıştığını gözlemlemekte; buna paralel olarak babalarının da anneleri gibi çocuk bakımı ve yemek, bulaşık vb. ev işleri ile ilgilendiğine şahit olmaktadır. Bu durumdaki çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir (8, 65, 66, 78, 96, 106).

3.4. Toplumsal Cinsiyet Normları

Her toplum kızlar ve oğlanlar, kadınlar ve erkekler için, onların yaşamlarının ve geleceklerinin hemen her durumunu belirleyen farklı normlar tayin eder (36). Her toplumun toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeklere öngördüğü normları mevcuttur. Bu normlar zamana, mekâna ve kültürel özelliklere göre farklılık

gösterebilmektedir. Bu normların en belirgin olanları giyim, nitelikler ve en önemlisi toplumun kadın ve erkeğe yüklediği roller ve her topluma göre değişiklik gösteren cinsiyet kalıp yargılarıdır (107). Toplumsal cinsiyet normları, bireylerin işgücü dağılımı, giyinme kuralları, kadın ve erkeklerin rol ve sorumlulukları, kızların ve erkeklerin oynadıkları oyunlar ve fiziksel olarak ayrı tutulmaları, duygusal ve düşünsel yanıtlar gibi toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak göstermeleri beklenen davranışlara yönelik toplumsal kurallardır (17, 36).

3.4.1. Giyim Özellikleri

Giyim kuşam ve giyinme biçimi, bireyin kişiliğini ve kimliğini ifade etmesinde önemli iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan kişiler arasındaki simgesel sınırların belirlenmesinde önemli bir işleve sahiptir. Günümüz toplumsal yapısında giyim ve giysiler, bazen yanılgılara yol açsa da genellikle bireyin cinsiyeti, yaşı, mesleki işlevi ve toplumsal statüsünü ayırt etmeyi sağlamaktadır ve bu simgeler karşıdaki bireyler tarafından kolaylıkla okunabilmektedir. Toplumsal statünün ve cinsiyetin en belirgin göstergelerinden biri olan ve bu nedenle sembolik sınırların korunmasında ya da yıkılmasında etkili olan giyim, aynı zamanda kimliğin kurulmasında da önemli bir rol oynamaktadır (108). Çoğu toplumda kadınlar ve erkekler birbirlerinden farklı giyinir. Bu farkın düzeyi toplumdan topluma hatta aynı toplumun farklı katmanları arasında değişkenlik gösterebilir. Din, eğitim, gelenekler, ekonomik ve kültürel gelişmişlik düzeyi vb. etkenler giyim biçimini etkiler. Giyim tarzı insanların hareket yeteneğini, özgürlük ve saygınlık duygusunu etkileyebilir ve etkilemektedir (36). Ortalama biçim ve görüntü olarak bedensel farklılıkları çok fazla olmayan kadın ve erkek, giysilerle farklılaşır (109).

3.4.2. Toplumun Kadın ve Erkekte Beklediği Nitelikler

Pek çok toplumda kadınlardan yumuşaklık, nezaket, ilgi gösterme, besleyip yetiştirme ve itaat gibi niteliklere sahip olmaları ve bunları mükemmelleştirmeleri; erkeklerden ise güçlü, özgüvenli, mantıklı olmaları ve rekabet etmeleri beklenir (36). Cinsiyet kalıp yargıları konusunda yapılan yurt dışındaki çalışmalarda katılımcılar erkekleri atılgan, korkusuz, akılcı, güvenli, bağımsız, soğukkanlı, ihtiraslı, güçlü, katı, saldırgan ve aktif olarak tanımlarken, kadınları sevecen, duygusal, hassas, içgüdüsel,

bağımlı, şefkatli, boyun eğen, mütevazı, narin ve pasif olarak tanımlamıştır (110, 111). Toplumsal olma çerçevesinde kadınlar kendi dışındaki kişilerle ilgilenme, diğerleri ile bağlantılı olma ve kendini diğerlerine ifade edebilme ile ilişkilendirilirken bireysel olma çerçevesinde erkekler kendini kabul ettirme, kendini geliştirme, kendinden emin olma ve başarı odaklı olma gibi özelliklerle ilişkilendirilmektedir (112, 111). Bunun nedeni ise kadınların daha çok düşük statüde algılanması ve hiyerarşik olarak erkeklerden düşük konumda olması olarak ele alınmıştır. Örneğin, kadınlar genellikle ev işleriyle ilişkili olarak algılanmaktadır (113, 111).

3.4.3. Roller ve sorumluluklar

Toplumlar bireylerden meydana gelir. Bu bireyler kadın ve erkek olmak üzere iki cinsten oluşurlar. Doğan her birey cinsiyetinin dışında içinde bulunduğu toplumun kültürel değerlerine bağlı olarak bir toplumsal cinsiyete sahip olur ve bu cinsiyete uygun rolleri öğrenir. Başka bir ifadeyle kadın ve erkek, her toplumda farklı roller üstlenmektedir (39). Kadın ve erkeklerin toplumda üstlendikleri bu roller, doğal olarak gelişen roller değildir. İçinde bulundukları kültürün bir parçası ve hatta dayatması olarak ortaya çıkarlar (114). Geleneksel olarak, aile içerisinde görev ve sorumlulukların paylaşımı cinsiyet gözetilerek yapılmaktadır. Geleneksel aile çerçevesinde erkekler ev içinde küçük tamirat ve malzeme, araç gereç bakımı, bahçe bakımı vb. işlerle ilgilenirken, kadınlar kendilerine verilen temizlik, ütü, yemek, bulaşık, çocuk bakımı vb. işleri yapmaktadırlar (76). Bu paylaşım yerel farklılıklar göstermekle beraber *elinin hamuru ile erkek işine karışmak* biçiminde kalıplaşmış ve ev işleri kadına, bağ bahçe işleri erkeklere havale edilerek günümüze kadar gelmiştir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, “kadın” ve “erkek” varlığının sosyal ortamda davranış kalıplarının ifade edilmesi biçiminde anlaşılmaktadır. Bireylerin günlük yaşamdaki davranışları *kadınsı* veya *erkeksi* olarak tanımlanmıştır. Erkek için “uygun” bulunan davranışlar erkeksi (maskülen), kadınlar için “uygun” bulunan davranışlar ise kadınsı (feminen) olarak adlandırılmaktadır. Bireylere yüklenen cinsiyet rolü ile onların bu rolü öğrenmesi yoluyla bireyin toplumsal ilişkilerde yerini alması sağlanmaktadır. Böylece kadınlık ve erkeklik rolü toplumsallaşmanın bir gereği olarak bireye öğretilmektedir (115). Rollerin açık biçimde tanımlanmadığı durumlarda ise erkekler lider ve emredici bir konumda olmayı tercih ederken, kadınlar takım ruhuna

önem veren ve daha demokratik bir tutum sergilemekten yana tavır takınmaktadırlar. Erkekler, kadınlara oranla, ekonomik olarak daha fazla kazanç getiren ve dolayısıyla baskın çıkmayı önceleyen işlere yönelmeyi tercih etmektedirler (92). Toplumun bakış açısına göre erkekler ailenin reisi, sülalenin ileri geleni, eve ekmek getiren, mal-mülkün sahibi ve yöneticisi; siyasette, dinde, iş ve meslek hayatında aktif olarak yer alan ve söz sahibi olan bireyler olarak kabul edilir. Öte yandan kadınlardan beklenen ise çocuk doğurmak ve yetiştirmek, hasta ve yaşlılara bakmak, tüm ev işlerini yürütmek vs. beklenir. Kadınlar bu doğrultuda eğitilir. Bu anlayış ve yaklaşım, kadınların eğitimlerinde çeşitli aksaklıklara, iş yaşamları için yeterince hazırlanamamalarına ve dolayısıyla istihdam alanında eşitsizliklere yol açmaktadır (36).

3.4.4. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları

Her toplum zaman içerisinde çeşitli yaşantılardan edindiği tecrübeler ışığında belirli kalıp yargılar oluşturur. Kalıp yargılar, bir toplumsal gruba ilişkin inanç ve yargılardır. Başka bir deyişle kalıp yargılar, toplumun zihin ve davranış dünyasının yansımasıdır. Kalıp yargılar, cinsiyetlere yani kadın ve erkeklere atfedilen ve toplumsal olarak paylaşılan özellikler, bilişsel yapılar ya da şemalardır (116). Cinsiyet kalıp yargıları kişisel özellikler, tutum ve davranışlar, inanışlar, tercihler, fiziksel görünüş gibi çok bileşeni içeren çok boyutlu ve karmaşık bir yapı olarak kavramsallaştırılmaktadır (117).

Kalıp yargılar, belli bir toplumsal öğrenme süreci içerisinde gelişen ve bireyin belirli bir gruba ilgili olarak edindiği bilgi, duygu ve düşüncelerin oluşturduğu yapılardır. Bu bilişsel yapılar bireyi belli durumlar karşısında belli bir şekilde davranmaya iter. Bu nedenle insanlar çoğu zaman olaylar karşısında fazla düşünme ya da araştırma ihtiyacı hissetmeksizin kalıp yargılara göre hareket etmeyi tercih ederler. Bireyler, özellikle hoşnut olmadıkları kişi, durum ve olaylar karşısında çok daha çabuk kalıp yargılarını devreye sokarlar. Çünkü öğrenilmiş kalıp yargıların uygulanması daha kolaydır ve bireyi riske girmekten alıkoyar. Kalıp yargıların oluşması ve geliştirilmesinde çevre, kitle iletişim araçları ve sosyal ortamlara nazaran aile daha etkindir. Ailenin bu etkinliği belli bir süreç dâhilinde devam eder. Süreç, bireye öğrendiği kalıp yargıları kendiliğinden uygulama fırsatı verir. Artık bireyi yönlendiren

kalıp yargılardır. Aslında birey de bu kalıp yargılar aracılığıyla kendini toplum içinde var etmeye çalışır. Birey kendini bu kalıp yargılara göre konumlandırır yani tepkilerini bu yargılara göre sınırlandırır ya da derecelendirir. Bu yönüyle bakıldığında, kalıp yargıların toplumsal işlevleri olduğu söylenebilir (118). Bu kalıp yargıların çoğu toplumsal cinsiyet üzerine kurgulanmıştır. Kadın erkek ilişkileri, toplumsal cinsiyet rollerine dayalı kalıp yargılar yoluyla kurulur. Genellikle bu yargılar bireyin davranış, düşünüş biçimi üzerinde etkin bir rol oynar.

Kültürel olarak kadına ve erkeğe “uygun” görülen kişilik özellikleri, davranışlar ve sorumluluklar zaman içerisinde toplum tarafından toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına dönüştürülmektedir. Kadınlara ve erkeklere yakıştırılan toplumsal cinsiyet kalıp yargıları incelendiğinde, atılganlık, cesaret, akılcılık, güven verme, bağımsız davranma, soğukkanlılık, güçlü olma, duygusuzluk, saldırganlık vb. özelliklerin daha çok erkeklere yakıştırıldığı gözlenmektedir. Kadınsı olarak görülen veya kadınlara yakıştırılan özelliklerin başında ise sevecenlik, duygusallık, hassaslık, ılımlı olma, bağımlılık, şefkatli olma, boyun eğme, mütevazılık, nezaket, bakımlı olma, önemli kararlarda pasif kalma vb. sıfatlarla gelmektedir (119, 16, 120).

Erkeklerle verilen ve yukarıda sayılan rollerin, ataerkil toplumun değerleriyle ilişkisi olduğu açıktır. Ataerkil toplumda kadınlar, her an erkeğin kontrolü altındadır. Her kadın en az bir erkeğin ve koruması altında korunmakta denetlenmektedir (69). Erkeğe atfedilen bu özellikler kadınlar üzerinde kullanılan hegemonik bir güce ve kültürel pratiğe dönüşmektedir (121). Kadına ve erkeğe yüklenen kalıp yargılar sosyal yaşamın birçok alanında karşımıza çıkmaktadır. Bu kalıp yargılar, kadınlar aleyhine bir ayrımcılık yaratmaktadır. Günlük yaşamda sıklıkla kadınların ikinci plana atılmalarına ve erkeğin kadından daha fazla değer görmesine sebep olmaktadır. Böylece ortaya çıkan bu eşitsizlik modeli sürekli olarak kendini yeniden var etmektedir. Bu eşitsizlik modeli özellikle çalışma/fırsat eşitliği, kararlara katılım, seçme özgürlüğü, eğitim ve meslek seçiminde daha fazla göze çarpmaktadır (8). Kadınların, çalışma, aile yaşamı ve toplumsal yaşam alanlarına ilişkin olarak uğradıkları ayrımcılık, kadınların toplumsal statüsünü de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle kadınlar toplum içerisinde istenilen statüye ulaşamamış ve kadınların önemli bir kısmı birçok alanda erkeklerin gerisinde kalmıştır. Ancak gelişmiş toplumlarda, kadının eğitim düzeyinin yükselmesi ve çalışma yaşamına

katılımındaki artışa bağlı olarak kadın ve erkeklerin üstlendiği geleneksel rollerde kadın lehine değişim gözlenmektedir (121).

Pek çok feminist yazara göre toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, toplumsal hiyerarşide erkekleri kadınlardan çok daha üst/üstün bir konuma yerleştirmektedir. Kadınlığı, kadın bedenini ve kadına atfedilen “iş”leri erkeklerin hizmetine sunmaktadır. Kadınlara ev işleri layık görülürken, erkekler daha çok akıl ve yetenek gerektiren ve maddi-manevi kazancı daha yüksek olan işlerle birlikte anılmaktadır. Gerek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılarda, gerekse toplumsal cinsiyet özelliklerine atfedilen kalıp yargılarda erkeklerin etkili ve karar mercii, kadının ise edilgen ve rıza gösterici bir imge olarak tasarlandığı ve topluma sunulduğu ifade edilmektedir (122,107).

3.4.5. Din

Din, insanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin bütünü ve bu imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu demektir. Diğer bir ifadeyle din, hayatı çepeçevre kuşatan, belirli kural, emir ve yasakları bulunan, bu bağlamda dindarlık perspektifleri sunan, dindarlarına değişik / çeşitli direktifler veren ve sınırları bazen esnek bazen sert bir şekilde çizilmiş bir yaşam tarzı, bazen statik bazen dinamik hayat döngüsü sunan, değişik yaşam alanlarında davranış biçimleri öngören öğretiler bütünüdür(123). Dinlerin en önemli sosyal işlevlerinden biri, mensuplarının dünya karşısındaki tutum ve davranışlarını belirleyen bir zihniyet ve ideolojiyi kazandırma işlevidir (124). Belli bir toplumun içerisinde insanlar arasındaki ilişkiler bu ruh tarafından belirlenmiş bulunmaktadır. Evlenme, aile, akrabalık ve devlet gibi kurumlar merkezi dini tecrübenin ışığı altında anlaşılır ve bir toplumun ideali ona göre şekillenir (125). Dinin en önemli işlevlerinden birisi de meşrulaştırma işlevidir. Belki de tarihte bireyler, toplumlar hatta devletler tarafından en çok kullanılan ve de suiistimal edilen işlevdir. Sosyal hayatta ise dinin meşrulaştırıcı gücü daha çok insanlar arası ilişkilerde, kurumsal ve grupsal ilişkilerde kendini göstermektedir (126). Bu bağlamda toplumlarda var olan katı toplumsal cinsiyet ayrımları din adına meşrulaştırılmakta, dinin buyruğu gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Böylece din ve kültür adına uygulanıp meşrulaştırılan pratikler, kadınları ikincil bir konumda tutmakta, aile içi ilişkilerde hak

eşitliğini sağlayacak ve kadınların durumunu iyileştirecek yeniden yapılanmaları engelleyebilmektedir. Din, kadın haklarının inkârı için gerekçe olarak gösterilebilmektedir (127). Kadınlar, tarih boyunca cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizliklerle karşı karşıya kalmışlardır. Erkeklerden daha düşük statüde görülmüşler ve erkeklere nazaran daha az hak ve şansa sahip olmuşlardır. Kuşkusuz, bunda geleneksel cinsiyet rollerinin ve bu rollerin öğrenildiği sosyalleşme sürecinin etkisi büyüktür. Bu bağlamda dinlerin öğretileri de toplumlarda var olan toplumsal cinsiyetin üretilmesi ve pekiştirilmesinde çok büyük bir yer edinmiştir. Kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığı birçok dini öğretilerde görülmekle birlikte, ayrımcılığının türü ve derecesi farklıdır. Örneğin kadın düşmanı olarak da göreceğimiz Yahudilikte var olan cinsiyet ayrımcılığı ile Hristiyanlıktaki kadını suçlayıcı ve toplumsal hayattan tamamen ayırıcı tutum ile kadına aşağılamayı ibadet olarak gören Hinduizm arasında temelde birçok ortak yön bulunmasına rağmen farklılıklar mevcuttur. İslam dininde ise ilke olarak kadına karşı eşitlikçi tutum olmasına rağmen ne yazık ki bu dinin yorum geleneğinde ataerkil sistemden miras olarak kadına karşı diğer dinlerdeki gibi ikincil konum hasredilmeye çalışılmış ve sanki bu dinin temel öğretisi imiş gibi gösterilmeye çalışılmıştır. Kuran'ın kadın konusunda ortaya koyduğu ilkelerin subjektif düzlemde Kuran yorumlarında kazandığı anlam, kadının değersiz ve aşağı olarak “öteki” konumuna indirgenmesine ve pratiğe de bu olumsuzlukla yansımaya yol açmıştır. Zira ilkeler boyutunda kadın erkek bütünlüğü, klasik ve bazı modern yorumlarda cinsler ayrımcılığına dönüşerek Kuran'ın insani ve âdil tavrı örtülmüştür (128).

3.5. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın

Toplumsal cinsiyet algısı ve doğurduğu tutumlar; cinsiyetleri ve cinsel kimlikleri her alanda etkileyen, yönlendiren, sınırlandıran ve denetleyen temel unsurlardan biri olarak hayatın her alanında büyük bir önem taşımaktadır. Kültürel bir inşa olan toplumsal cinsiyet, cinsiyetler arasında meydana gelen birçok eşitsizliğe kaynaklık etmektedir. Bu eşitsizlik, kadınlara ve erkeklere biçilen değer, atfedilen roller ve sorumluluklar yoluyla pekiştirilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en büyük mağduru dünyanın hemen her yerinde kadınlardır (3). Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan kadınlar aynı zamanda siyasal, sosyal ve ekonomik haklara sahip olmada, toprak ve sermaye gibi kaynakların paylaşımında da eşitsiz bir muamele ile karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca eğitim hakları tamamen engellenmekte ya da

ihmal edilmektedir. Sağlık hizmetlerine erişim konusunda da çok ciddi sıkıntılar yaşamaktadırlar (129).

Kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlik hayatın birçok alanında gözlemlenmektedir. Örneğin, dünya genelindeki okullaşma oranlarına bakıldığında, okul çağında olan ama çeşitli gerekçelerle TÜİK 2015 verilerine göre okuma yazma bilmeyen toplam nüfus oranı %5,6 iken bu oran erkeklerde %1,8, kadınlarda %9,2'dir (130). Dünya genelinde 2015 yılında hamilelik ve doğum sırasında ve sonrasında yaklaşık 303 000 kadının öldüğü tahmin ediliyor (10). Dünyada, tüketicilerin kullanımına sunulan banka kredilerinin sadece yüzde 5'i kırsal kesimdeki kadına ulaşmaktadır. Kadınlar dünya üzerindeki toprakların sadece yüzde 5'ine sahiptir. 60 ülkede kadınların gelirleri erkeklerin gelirlerinin yarısı kadardır. Kadınların parlamentolardaki temsiliyet ortalaması yüzde on yedi civarındadır (4). Dünya genelindeki en fakir insanlar arasında her 10 kişiden 6'sı kadındır. Dünya nüfusunun %50'sinden fazlasını oluşturan kadınların dünya varlıklarının sadece %1'ine sahip olması toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin boyutlarını gözler önüne sermektedir (132).

Dünya Ekonomik Forumunun yayımladığı Cinsiyet Ayrımcılığı Raporu dünyadaki kadın-erkek eşitsizliğini çok çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. 144 ülkenin, ekonomik katılım ve fırsatlar, eğitime erişim, siyasal katılım ve sağlık hakkı ve sağlık hizmetlerine erişim gibi farklı alanlarda değerlendirildiği 2017 raporunda, İskandinav ülkeleri dünyanın en iyi üyelerinden biri olmayı sürdürüyor. İzlanda yüzde 12'lik bir cinsiyet açığı ile listenin başında geliyor. Norveç, Finlandiya ve İsveç ise ilk beşte yer alıyor. Ruanda, cinsiyet eşitliği konusunda yüzde 18'lik bir farkla listede dördüncü sırada yer aldı. Ülkede kadınlar, parlamentoda dünyanın en yüksek oranı her beş koltuktan üçü elde etmiş durumda. Nikaragua, Slovenya, İrlanda, Yeni Zelanda ve Filipinler, Global Cinsiyet Gap sıralamasında ilk 10'u oluşturdu. Türkiye ise dünyada toplumsal cinsiyet uçurumunun en derin olduğu ülkelerden biridir. Türkiye, 2017 yılı verilerine göre 144 ülke içinde 131. sırada yer almıştır (5).

Kadınlar, bugüne kadar insan haklarından eşit bir biçimde yararlanmadılar. Kadınlar, tarih boyunca hiçbir zaman dünyayı erkeklerle eşit bir biçimde paylaşamadılar. Bu eşitsizlik, yoğunluk ve biçim açısından toplumdan topluma, kültürden kültüre, dönemden döneme farklılıklar gösterse de özünde hiç değişmedi.

“Ataerkillik ve dolayısıyla erkek egemen sistem, eski Mezopotamya’dan bu yana, farklı toplumsal yapılara eklenilerek varlığını sürdürmek konusunda inanılmaz bir “başarı” gösterdi. Bu “başarı”da, ideolojinin ve kültürün esas olarak erkek egemen olması, toplumsal bilince kök salmış olan ataerkil tanımların ve davranış kalıplarının kültürden kültüre kuşaklar boyunca pek az sorgulanarak, ya da var olan sorgulamaların “tarihe yazılması” önlenerek aktarılmış olması önemli rol oynadı. Ataerkil toplumların yarattığı en sürekli, zamana karşı en direngen kalıplar, “kadınlık” ve “erkeklik” kimlikleri ile bunların ilişki ve davranışlarını tanımlayan örüntüler oldu (132).

Toplumsal cinsiyet kategorisi olarak kadınlık ve erkekliğin oluşturduğu toplumsal konumlar -buna bağlı olarak haklar, sorumluluklar ve davranış kalıp yargıları- özellikle kadınlar açısından çok ciddi sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda cinsiyet eşitsizliğinin en önemli sonuçlarından birini kadına yönelik şiddet oluşturmaktadır. Çoğu zaman ve her türü ile şiddet, kadına uygulandığında görünmez kılınabilmekte veya meşrulaştırılabilmektedir. Kadınlar tehdit edilmekte, dövülmekte, öldürülmekte ya da intihar etmelerine sebebiyet verilmektedir. Bir kısmı küçük yaşta evlendirilmekte veya evlenmeye zorlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sadece aile içinde yaşanan bir durum değildir. Sokakta, mahallede, özel veya resmi işyerlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Kadınların maruz kaldığı olumsuz uygulamalar, ataerkil sistemin kullandığı tüm araçlar yoluyla özel alandan kamusal alana da taşımaktadır (3). İLO tarafından yürütülen ve 178 ülkede resmi verilere dayanılarak yapılan Çalışma Yaşamında Kadınlar: Eğilimler 2016 Raporu’na göre küresel işgücü piyasasının bütününde kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliğin sürdüğü ortaya çıkmıştır. Raporun ortaya koyduğu diğer önemli bir husus ise, kadınların son yıllarda eğitim konusunda elde ettikleri kazanımların onların iş yaşamlarına aynı oranda yansımadağı hususudur. Küresel düzeyde, istihdamda cinsiyet açığı 1995 yılından bu yana ancak 0,6 puan azalabilmiştir. İstihdam/nüfus oranı ise 2015 yılında kadınlarda yüzde 46, erkeklerde ise yüzde 72 civarındadır. 2015 yılında tüm dünyada kendi hesabına çalışan ve aile çalışanı durumunda 586 milyon kadın vardır.

Günlük çalışma saatleri ele alındığında, ücretli ya da ücretsiz işler olsun, kadınların çalışma süreleri erkeklere göre daha uzundur. Gerek üst gerekse alt gelir

düzeyindeki ülkelerde kadınlar, ortalama olarak erkeklerden en az 2,5 kat daha fazla ücretsiz ev ve bakım işi yapmaktadır. Gelişmiş ekonomilerde, çalışan kadınlar (kendi hesabına ya da ücretli veya maaşlı çalışan kadınlar) ücretli ve ücretsiz işlerde günde 8 saat 9 dakika çalışmaktadır. Aynı şartlarda yaşayan erkekler ise günde ortalama olarak 7 saat 36 dakika çalışmaktadır. Gelişmekte olan ekonomilerde ise kadınların ücretli ve ücretsiz işlerde günlük çalışma süreleri 9 saat 20 dakika iken erkeklerde bu oran 8 saat 7 dakikadır.

Ücretsiz olarak yapılan işlerin erkekler ve kadınlar arasındaki dengesiz dağılımı, kadınların kayıt içi ücretli ve maaşlı işlerde çalışma sürelerini sınırlamaktadır. Bunun sonucunda tüm dünyada kadınlar toplam istihdamda yalnızca yüzde 40'lık paya sahipken çalışma saatlerinin daha kısa olduğu ve yarı zamanlı işlerde çalışanların yüzde 57'si kadındır. Ayrıca, incelenen 100'den fazla ülkede istihdam kapsamındaki erkeklerin üçte birinden fazlası (yüzde 35,5) kadınların ise dörtte biri (yüzde 25,7) haftada 48 saatten daha uzun bir süre çalışmaktadır. Bu durum, ücretsiz ev ve bakım işlerinin kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsiz dağılımını etkilemektedir.

Kadınların işgücü piyasasında karşılaştıkları eşitsizlikler, onların emeklilik durumları üzerinde de olumsuz etkilere sahiptir. Emeklilikle ilgili haklardan (hem yasal hem fiili) yararlanmada kadınlar erkeklerin gerisindedir ve bu da sosyal koruma alanında cinsiyete göre bir açık yaratmaktadır. Küresel ölçekte, emeklilik yaşına erişmiş olup emeklilik haklarından yararlanan kadınların oranı aynı yaştaki erkek oranından 10,6 puan daha düşüktür. Yine küresel olarak, emeklilik yaşının üzerinde (ülkelerin çoğunluğundaki yasal düzenlemelere göre 60-65 ya da üzeri) olup düzenli emekli maaşı alamayanlar arasında kadınların oranı hemen hemen yüzde 65'tir. Başka bir deyişle yaklaşık 200 milyon yaşlı kadın emekli ya da dul aylığından yoksundur. Buna karşılık emeklilik haklarından yararlanamayan erkek sayısı 115 milyon kadardır (58).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği TUIK'in verilerine de yansımaktadır. TUIK'in yayımlamış olduğu 2016 verilerine göre Türkiye'de 2015 yılında, 25 ve daha yukarı yaşta olan ve okuma yazma bilmeyen toplam nüfus oranı %5,4'tür. Erkek ve kadınların dağılımına bakıldığında, erkeklerin sadece yüzde 1,8'i okuma ve yazmadan yoksun iken, kadınlarda bu oran yüzde 9'dur. Lise ve dengi okul mezunu olan 25 ve daha

yukarı yaşıta olan bireylerin toplam nüfus içindeki oranı yüzde 19,5 iken bu oran erkeklerde yüzde 23,5; kadınlarda yüzde 15,6'dır. Yüksekokul veya fakülte mezunu olan toplam nüfus oranı %15,5 olup bu oran erkeklerde %17,9 kadınlarda ise %13,1'dir (130). Kadınların diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da erkeklerden daha geride olmaları ancak toplumsal eşitsizlik ile açıklanabilir.

3.6.Toplumsal Cinsiyetin Kadın Üzerindeki Etkisi

3.6.1. Toplumsal Cinsiyetin Kadın Sağlığı Üzerindeki Etkisi

Toplumsal cinsiyetin bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanma ve sağlık düzeylerini etkileyen faktörlerden biri olması toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin sağlık alanına yansımalarının bir sonucudur (133). İnsan sağlığının ya da hastalık durumunun belirlenmesinde biyolojik ve sosyal ilişkilerin kompleks ilişkisi etkili olmaktadır. Kadın ve erkeklerdeki sağlık ve hastalık örüntüleri belirgin farklılıklar gösterir. Kadınların beklenen yaşam umudu daha fazladır. Ancak pek çok toplumda, kadınların erkeklere göre daha fazla hastalık ve stres yaşadıkları bildirilmektedir (17).

Bireyler, kadın ve erkek olarak farklı genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerle dünyaya gelirler. Bir hastalığın seyri kadın ve erkekte farklı olabilir. Kadın ve erkeklerdeki sağlık ve hastalık örüntüleri de farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, erkek fetüslerde kendiliğinden düşük ve ölü doğum daha sık görülür. Bu mortalite modeli yaşamın ilk 6 ayında da belirgin şekilde devam eder. Üreme döneminde kadınlar, menopoz dönemine göre biyolojik olarak bazı üstünlüklere sahiptir. Bu dönemde kadın cinsiyet hormonları, kadınları kalp hastalıklarından korur. Daha sonraki dönemlerde ise kadınlarda kemik erimesi, diyabet, artrit, bağışıklık sistemi ve hipertansiyon hastalıklarına kadınlarda daha sık olarak rastlanır (48).

Her ne kadar günümüzde bütün dünyada “cinsiyet seçimine bağlı gebeliğin sonlandırılması etik nedenlerle yasalarla yasaklanmışsa da uygulamalarda bazı ülkelerde hala devam ettiğini gösteren bulgular vardır. Önceki yıllarda Çin, Hindistan gibi bazı ülkelerde, fetüs döneminde bebeğin cinsiyetinin kız olması durumunda ebeveynlere bebeğin cinsiyetini seçme hakkı yasal olarak da verilmişti. Üstelik herhangi bir sağlık sorunu ortada yok iken. Yani yalnızca bebeğin cinsiyetinin kız olması ailelere deyim yerindeyse “kız çocuğunu reddetme” hakkı vermekte idi. Yani

toplumsal cinsiyet eşitsizliği henüz fetüs aşamasında ortaya çıkmakta sonuçta doğal olarak kadınlar ve erkekler arasındaki cinsiyet dengesini de olumsuz olarak etkilemektedir. Çeşitli hesaplamalar yoluyla elde edilen verilere göre kabul edilen cinsiyet oranı, yaklaşık 102-106 yeni doğan erkeğe karşılık, 100 kız şeklindedir. Çin’de 1990, yılı verilere göre, doğumdaki cinsiyet oranı 108 erkeğe karşılık 100 kız iken; 2000 yılında bu oran 117 erkeğe karşılık olarak 100 kız olarak tespit edilmiştir. Bu oran sadece Çin’de 30 milyonluk bir erkek nüfusu fazlası anlamına gelmektedir (134, 135).İntrauterin hayatta başlayan cinsiyet ayrımcılığı bebeğin doğduğu andan itibaren emzirme süreci ile devam etmektedir. Nitekim Pakistan’da, Mısır’da, Hindistan’da ve ülkemizde yapılan araştırmalarda kız çocuklarının ortalama 2- 3 ay daha erken emzirmeden kesildikleri saptanmıştır (135, 136).

Dünyanın belirli bölgelerinde, kadın ve kızlar için aile üyelerinin daha az sağlık harcaması yaptığı bilinen bir gerçektir (137). Bu durum onların hem düşük sosyal statülerini hem de karar verme mekanizmalarında yeterince yer alamadıklarını göstermektedir. Şöyle ki, parayı genellikle erkekler kontrol eder. Kadınların paraya rahat bir şekilde ulaşamaması, sağlık hizmetlerine ulaşmada ve parayı harcama konusunda kadınları engeller. Kadınların sağlık bakımına ulaşmalarında, finansal zorluklara ek olarak gelenek ve kültürel değerlerin de etkisi vardır. Örneğin, kadının yalnız dışarı çıkmasının engellenmesi veya kadının erkek hekim tarafından muayene edilmesinin yine bir başka erkek (koca, ağabey, baba vb.) tarafından engellendiği durumlarda da kadın sağlık hizmetine ulaşamaz.

Kadın bedeninin mahrem sayılması, onun erkek hekime muayene olmaktan utanması, kadının üreme sağlığı hizmetlerini alamamasına ya da hizmeti almada gecikmesine neden olmaktadır (138, 139). Bu durum farklı sağlık problemlerine yol açmakta, anne ölümü. Kanser gibi erken tanı ile önlenilecek pek çok olumsuz durumun hastalığın ortaya çıkmasına ve dolayısıyla kadın sağlığının olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır (139). Bu engellemelerin gerekçeleri din, kıskançlık, cehalet vb. olarak farklılık gösterse de sonuç olarak mağdur olan kadındır ve temelde yatan neden “toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir”.

Ekonomik, sosyal ve kültürel engellerin yanı sıra kadınların kendilerinin duygusal ve kognitif kapasiteleri de onların sağlık bakımına ulaşmasını engeller. Birçok kültürde kadınlar acı çekmenin bir kader olduğuna inanmışlardır. Çoğu kadın,

baş ağrısı ya da vajinal akıntı gibi problemlerin normal olduğunu düşünmektedirler. Toplumun uzun yıllar süren dayatmaları sonucu ortaya çıkan düşük özgüven, kadınların talep etme yeteneklerini kısıtlar. Problem, toplumun “uygun” görmediği bir alanda ise kadının durumu mahcubiyet ile pekiştirilebilir.

Kadınların yaşadığı sıkıntıların önemli bir kaynağı da eğitim eksikliğidir. Elbette bu eksiklik de toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile yani kız çocuklarının okutulmaması ile ilişkilidir. Sebep ne olursa olsun eğitim eksikliği, kadınlar arasında özgüveni olumsuz olarak etkiler aynı zamanda kadının kendisine olan saygısını da azaltır. Kadının kendi vücudunu tanıyarak sağlık bakımını ihtiyaçlarını doğru bir şekilde saptamasını engeller (137).

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin neden olduğu başlıca olgulardan biri de kadına yönelik şiddettir. Yapılan araştırmalarda kadına yönelik şiddetin, farklı biçimlerde ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Aile içinde fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet biçiminde görülebilir. Savaş gibi silahlı çatışma durumlarında fiziksel şiddete ek olarak, sistematik tecavüz, cinsel kölelik, gebeliğe zorlama, gözüaltında taciz ve tecavüz biçiminde ortaya çıktığı görülmüştür. Kadına yönelik şiddet kamusal alanda da varlığını sürdürmektedir. En sık görülen şiddet biçimleri arasında, kadınların siyasal yaşama katılmalarının önlenmesi, töre cinayetleri, kızlık zarı muayenesi, zorla evlendirme, intihara sürüklenme, işyeri veya sokakta cinsel taciz, kız gebeliklerin sonlandırılması, kız çocukların ihmali sayılabilir (140).

Kadınlarda cinsel yaşamın evlilikle bağdaştırılmasının önemli bir sonucu da bekâr kadınlarda üreme sağlığına ilişkin risklerin ortaya çıkmasıdır. Bekâr kadınların büyük bir kısmı, cinsel sorunları riskleri ergenlik döneminde yaşamaktadır. Ergen ya da bekâr kadınlar için üreme sağlığına ilişkin olarak sıkça rastlanan problemler, yüksek riskli cinsel davranış, bilgi eksikliği ve hizmete ulaşmada karşılaşılan engellerdir. Bunların sonucunda da, cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH), istenmeyen gebelikler, ergen gebelikler, sağlıksız düşükler ortaya çıkmaktadır (139). Sağlık hizmetlerine erişimde görülen bir başka eşitsizlik örneği de, kız çocuklarının çocukluk döneminde maruz kaldığı bulaşıcı hastalıklar, anemi, ishal ve pnömoni gibi hastalıkların tedavisinde geç kalma veya hiç erişememedir. Kızların bağışıklama (aşılama) hizmeti konusunda da erkeklere oranla daha az hizmet aldıkları söylenebilir.

Yapılan araştırmalarda, gelişmekte olan ÷lkelerde kadınların doğum öncesi bakım hizmeti almada sorunlar yaşadığı belirlenmiştir (141, 142).

Toplumsal cinsiyet rolleri ruh sağlığı üzerinde de etkilidir. Kadınlar, aile bireylerinin yaşadığı bazı ruh sağlığı problemlerinden aşırı derecede etkilenmektedir. Bu duyarlılık medeni durum, iş ve toplumda sahip olunan rolle yakın biri ilişki içindedir. Ailede herhangi bir bireyin ruh sağlığı problemi yaşaması durumunda, kadınlar eş ve anne olarak, çocukları başta olmak üzere ailenin diğer bireyelerine bakan kişi olarak esas yükü kaldırmaktadır. Bu durum, kadının ruh sağlığını da doğrudan etkilemektedir. Çünkü hasta olan bireyle en çok vakit geçiren ve ona katlanmak zorunda bırakılan kişi yine kadındır. Bazı kadınlar ücretsiz hasta bakımı ve ev işlerine ek olarak kalan zamanda para da kazanırlar. Tüm bunlara ek olarak, kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı ciddi bir ayrımcılıkla; yoksulluk, açlık, beslenme bozukluğu, aşırı çalışma ve yakın partnerlerinden (eş, arkadaş) gördükleri şiddet ve cinsel şiddet ile ilişkili faktörlerle de uğraşmaktadırlar. Gelir getiren bir işte çalışmayan evli kadınlar, evli erkeklere oranla daha çok ruh sağlığı problemi yaşamaktadırlar (143). Aynı yaş grubundaki kız ve erkek adölesanların özgüvenleri karşılaştırıldığında, kızlarda özgüven oranı daha düşüktür. Kızların bedensel görünüşlerine ilişkin kaygılarının daha fazla olmasına bağlı olarak, yeme bozukluğu ve depresyon gibi problemlerin arttığı bilinmektedir (143).

Kadınlar, genellikle sağlıklarını korumak ve tedavi olmak konusunda, eğitim ve bilgiye ulaşma konusunda karşılaştıkları engellerden dolayı sınırlı bilgi ile hareket etmektedir. Sınırlı bilgi ise, hastalıkların görmezden gelinmesine veya tedavi sürelerinin uzamasına neden olmaktadır (144, 145).

Aile planlaması da kadınlar için bir özellikle sağlık bağlamında önemli bir konudur TNSA 2013'e göre Türkiye'de kadınların karşılanmamış aile planlaması ihtiyaçları TNSA 1993'teki oranın üçte biri düzeyindedir. TNSA 2013 verilerine göre, Türkiye'de karşılanamayan aile planlaması gereksinimi %32'dir. Evli kadınların %6'sı artık çocuk istemedikleri halde hiçbir yöntemle korunmamaktadır. %26'sı şimdilik çocuk istemiyor ancak modern yöntemler yerine geleneksel yöntemlerle korunuyor. Bu sıklık kırsal alanda yaşayan kadınların karşılanmamış aile planlaması ihtiyaçları kentte yaşayan kadınlara oranla daha fazladır. Bölgesel olarak ele alındığında kadınların karşılanmamış aile planlaması ihtiyaçları Batı'da %4 iken

Doğu’da üç kat(%12) artmaktadır. Ayrıca, kadınlar arasında eğitim ve refah seviyesi yükseldikçe karşılanmamış aile planlaması ihtiyacının düştüğü gözlemlenmiştir.

15-49 yaş aralığındaki evli kadınların %79’u aile planlaması hizmetlerini talep etmektedir. Bu talebin %93’ü karşılanmış olup, %60’ı modern yöntem ile karşılanmıştır. Doğumların arasını açma talebi (%54), doğumlara son verme talebinden (%26) iki kat fazla görülmüştür (146).

Kadınlara ortalama ideal çocuk sayısı sorulduğunda alınan cevaplar göstermiştir ki, eğitim ve refah seviyesi yükseldiğinde çocuk sayısı düşüş göstermektedir. Bölgesel olarak incelendiğinde ise Doğu Anadolu bölgesinde ideal çocuk sayısının en yüksek olduğu görülmüştür (146). Kadın Statüsü Genel Müdürlüğünün yayımlamış olduğu “Türkiye’de Kadın” raporuna göre, Türkiye’de adolesan dönemde olan (15-19 yaş grubu) kadınların yüzde 5’i hâlihazırda çocuk sahibidir ya da ilk çocuklarına gebedir. Adolesan doğurganlık oranı yıllar itibariyle düşme eğilimindedir. 1993 yılı araştırmasına göre 1988-1993 yılları arası için doğurganlık oranı yüzde 10,2 iken, 2008-2013 yıllarını kapsayan 2013 araştırma sonuçlarına göre bu oran yüzde 4,6’ya gerilemiştir. TNSA 2008’e göre bu oran yüzde 5,9’dur. TNSA 2013 sonuçlarına göre her 100 gebelikten 5’i isteyerek düşüktür (57).

3.6.2. Toplumsal Cinsiyetin Kadın Eğitimi Üzerindeki Etkisi

Bireylerin toplumda etkin bir rol alması, içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesi, sahip olduğu hakların bilincinde olması ve bu haklarını kullanabilmesi ile yakından ilişkilidir. Bu haklardan biri olan eğitim, diğer haklarını bilmesi ve kullanması açısından son derece önemlidir. Eğitim hakkını tam, toplumun diğer üyeleriyle eşit ve etkili kullanan her birey, toplumun gelişiminde de önemli bir rol oynar (148). Eğitim ve öğretim, bireylerin gelecekteki iş ve gelir olanaklarına kavuşabilmeleri hususunda belirleyicidir. Eğitim ve buna bağlı olarak öğretim, kişinin bilgiye erişimini kolaylaştırması bakımından önemlidir. Günümüz toplumlarında devletlerin elde ettikleri refahın farklı nedenlerle toplumun farklı katmanları arasında eşit bir biçimde paylaşılamaması, her yurttaşın eşit koşullarda öğrenim hakkından yararlanabilmesini engellemektedir. Bu eşitsiz paylaşım erkeklere göre kadınları daha fazla olumsuz etkilemekte ve öğrenimde cinsiyet temelli eşitsizliğe neden olmaktadır (139).

Kadına yönelik ayrımcılık, aile ve toplumun daha çocukluk döneminde, toplumsal ve kültürel kalıp yargılar nedeniyle, kız çocuklarının fırsat eşitliğinden yeterince yararlanamaması ile başlamaktadır. Anne-babanın gerek genel sağlık bakımı gerekse eğitim bakımından erkek çocuğa gösterdikleri hassasiyet, kız çocuğuna gösterilen hassasiyetten daha fazladır. Kadınların, toplumun her katmanında erkeklerle aynı ölçüde yerini alamadığı bir gerçektir. Bu eşitsizliğin yarattığı olumsuz sonuçlar, eğitim alanında da kendini göstermektedir (147, 148).

TUİK 2016 verilerine göre Türkiye’de 2015 yılında, 25 ve daha yukarı yaşta olan ve okuma yazma bilmeyen toplam nüfus oranı %5,42’dir. Bu oran içinde erkekler sadece %1,8’lik bir paya sahip iken kadınlarda bu oran %9’dur. Erkek ve kızlar arasındaki bu fark okuyan kesim içinde de devam etmektedir. Lise ve dengi okul mezunu olan 25 ve daha yukarı yaştakilerin toplam nüfus içindeki oranı %19,5 iken bu oran erkeklerde %23,5, kadınlarda %15,6’dır. Yüksekokul veya fakülte mezunu olan toplam nüfus oranı %15,5 olup bu oran erkeklerde %17,9 kadınlarda ise %13,1’dir (130).

Ailelerin sosyal statüleri ve içinde yaşadıkları toplumun cinsiyetçi yaklaşımı kızların eğitime erişimi konusunda da önemli bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailelerin ekonomik durumu her iki cinsten çocukların okullaşmasını önündeki en önemli engeldir. Ancak ekonomik duruma ek olarak, cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle kız çocuklarının eğitim alanındaki mahrumiyetleri ve mağduriyetleri erkek çocuklarına oranla daha fazla olmaktadır. Yoksulluk, kız çocukların eğitiminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Yoksul aileler, geçim konusundaki planlarında çocuklara önemli bir rol vermektedirler. Bu aileler kız çocuklarının ev içi emeğinden yararlanmayı, erkek çocuklarını da ev dışında/sokakta çalıştırma yolunu tercih etmektedir. Ayrıca ulaşılan eğitimin kalitesi ile ailenin geliri arasında da doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır (149).

Eğitimin cinsiyetçi içeriği, çalışma yaşamındaki eşitsizlikle de yakından ilişkilidir. Çalışma yaşamında cinsiyete dayalı ayrımcılığın varlığı genel olarak mesleklere yönlendirmede, işe eleman almada, işyerlerindeki tutum ve değerlendirmelerde (işyerindeki cinsel taciz bunun bir parçasıdır) belirgin hale gelmektedir. Mesleğe yönlendirmenin, cinsiyetlere ilişkin tutum ve önyargıların esas

olarak okulda şekillendiği göz önünde tutulduğunda cinsiyetçi toplumsallaştırmanın ne kadar önemli olduğu ortaya çıkar (127).

3.6.3. Toplumsal Cinsiyetin Kadın İşgücüne Katılımı Üzerindeki Etkisi

Çalışma yaşamı ve istihdam, toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında kadınlar açısından oldukça önemlidir. Onların ekonomik olarak bağımlılıktan kurtulması, kendilerine ait bir gelirlerinin olması anlamın gelmektedir. Bununla beraber, kadınlar arasında öz güven duygusunu güçlendirir. Daha da önemlisi, evde kapalı kalmayarak onların kamusal alanda kendilerini var etmelerine ve toplum içinde eşit bir birey olarak yer almalarına yardımcı olur. Bu açıdan bakıldığında konun kadın cinsiyeti bağlamındaki vahameti ortaya çıkmaktadır (33).

Kadınların eğitim düzeyi ile işgücüne katılım olanakları arasında doğrudan bir ilişki vardır (150). Eğitim düzeyi arttıkça işgücüne katılım da artmaktadır. Öte yandan işgücüne katılım ve yapılan işin niteliği, bireyin gelir düzeyini, sosyal çevresini ve çevrenin ona olan desteğini, sosyal güvencesini olumlu yönde etkilerken, yapılan işten kaynaklanan risklere maruziyeti de arttırmaktadır. Cinsiyete dayalı işbölümü, kadının sıklıkla ücretsiz aile işçisi olmasına dolayısıyla emeğinin karşılığını alamamasına yol açmaktadır. Toplumsal alanda, ekonomik getirisi yüksek olan işlerin daha çok erkekler tarafından yapılması cinsiyete dayalı işbölümünün bir sonucudur(139).

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğünün “ Türkiye’de Kadın” raporuna göre,2016 yılında kayıt dışı olarak ücretsiz aile işçisi konumunda tarımsal faaliyetlerle uğraşanların yüzde 22’sini erkekler oluştururken; yüzde 78’inikadınlar oluşturmaktadır. Kadın istihdamının sektörel dağılımına bakıldığında kadınların yüzde 55,4 ile en fazla “Hizmetler” sektöründe yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, yüzde28,7 ile “Tarım” ve yüzde 15,9 ile “Sanayi” sektöründe istihdam edildiği görülmektedir. Çalışan kadınların işlerinde statülerine bakıldığında yüzde 63,5 gibi önemli kesiminin ücretli veya yevmiyeli olarak istihdam edildiği görülmektedir. Çalışan kadınların sadece yüzde 8,8’inin kendi hesabına çalıştığı ve sadece yüzde 1,3’ünün işveren olarak istihdamda oldukları görülmektedir. Eğitim durumlarına göre kadın işgücüne katılımında ise % 71,3 ile en fazla yükseköğretim düzeyindeki kadınlar ön plana çıkmaktadır. Bunları mesleki veya teknik lise (yüzde 41,4) ve lise (yüzde 33,7) mezunu kadınların işgücüne katılımı izlemektedir (57).

3.6.4.Toplumsal Cinsiyetin Kadının Siyasal Yaşama Katılımı Etkisi

Modern toplumlardaki “kamusal alan” ve “özel alan” algısı, kadınlarla erkekler arasında toplumsal düzeyde karşımıza çıkan ayrımcılığın en belirgin örneklerindendir. Bu yaklaşım, deyim yerindeyse, kadını ev içine hapsetmiş ve kamusal alandaki her türlü faaliyeti erkeklerin inisiyatifine bırakmıştır. Süregelen bu duruma karşı direnç gösteren ve kamusal alanda faaliyet göstermek isteyen kadınlar, çalışma koşulları ve alınan maaş gibi konularda ayrımcılıklar yaşamışlar ve yaşamaya devam etmektedirler. Ücretli iş yaşamına dahil olmanın modern hayatın bir gereği olduğu ve kadını özgürleştirdiği söylemi kısmen geçerli olsa da, geleneksel “ev içi” ve “ev dışı” kavramları, modern dönemde kamusal ve özel alan kavramları ile karşımıza çıkmaktadır. Adı ne olursa olsun veya hangi kavram veya kavramlarla ifade edilirse edilsin, geleneksel iş bölümü dayatması devam etmekte ve kadınların geleneksel iş bölümüne karşı verdikleri mücadelede farklı boyutlarda ve alanlarda devam etmektedir. Kadınların siyaset dünyasında, en azından nicel olarak, yeterince yer alamamaları da cinsiyet ayrımının bir göstergesidir. Kadınların siyasetle olan ilişki biçimleri, esasen iki argüman üzerinden yürütülmektedir. Kadınların seçmen olarak siyasetteki konumları ve kadınların siyasetçi olarak konumları (151).

Kadınların siyasal yaşama katılımına ilişkin uluslararası gelişmeler ve düzenlemeler 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmıştır. Özellikle, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1952’de oylanan ve kabul edilen “Kadınların Siyasal Haklarına Dair Sözleşme”, kadınların siyasal haklarının uluslararası düzeyde tanınması açısından önemli bir belgedir. Bunun yanı sıra, CEDAW’da da taraf devletlerin siyasal ve kamusal yaşama kadınların erkeklerle eşit şekilde katılım haklarını güvence altına alması yer almaktadır (152). Ayrıca BM öncülüğünde düzenlenen Dünya Kadın Konferansları da kadınların siyasal haklarının gelişiminde önemli rol oynamıştır. 1995 tarihinde Pekinde IV. Dünya Kadın Konferansı sonunda kabul edilen Pekin Eylem Platformu’nda belirlenen 12 kritik alandan birini de “Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadınlar” oluşturmaktadır. Konferans sonrası hazırlanan eylem planında “kadınların özel ve kamusal yaşama eşit katılımı önündeki engellerin, yine kadınların siyasal karar alma pozisyonlarında ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla” ortadan kaldırılabilceği dile getirilmiştir (153).

Türkiye Cumhuriyeti devletinde kadınlar, 1930 yılında yerel seçimlerde, 1934 yılında ise milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir. Ancak, TBMM'deki kadın milletvekili sayıları göz önüne alındığında; seçilme bakımından erkeklere oranla kadınların, yeterli bir sayıya veya orana ulaşmış oldukları söylenemez.

Ülkemizde en son olarak yapılan 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde TBMM'deki 550 milletvekili koltuğu içinde kendine yer bulabilen kadın milletvekili sayısı sadece 98'dir. Bu sayı toplam milletvekili içinde %17,82'ye tekabül etmektedir. Bu oran, Cumhuriyet tarihindeki en yüksek oran olmasına rağmen erkeklerin oranına ulaşmaktan oldukça uzaktır. Aynı yıl, hemen birkaç ay sonra yapılan 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde ise kadın milletvekili sayısı yeniden düşüşe geçmiş ve 81'e gerilemiş ve kadınların temsiliyet oranı %14,73'te kalmıştır. Bugün yürütme makamı olarak görev yapan Hükümet ve Bakanlar Kurulu'nda yer alan 27 bakanlık içinde sadece 2 kadın bakan görev yapmaktadır. Geriye kalan 25 bakanlık koltuğunda ise erkekler oturmaktadır. Bu sayı oransal olarak %7,4'e denk düşmektedir (154).

Kadının siyasal temsiliyeti yerel seçimlerde de oldukça sınırlıdır. 30 Mart 2014 yerel seçim sonuçlarına göre Aydın, Diyarbakır, Gaziantep belediye başkanlıkları olmak üzere 30 büyükşehir içinde 3'ünde kadınlar seçilebilmiştir. Kalan 51 il içinde ise sadece Hakkâri'nin belediye başkanı bir kadındır. Seçilen 1.381 belediye başkanının 40'ı kadınlardan oluşmaktadır. 20.498 Belediye Meclis Üyesinin ise 2.198'i (%10,7) kadındır. İl Genel Meclisi üye sayısına bakıldığında da durum çok farklı görünmemektedir. Toplam 1.251 İl Genel Meclis üyesinin 60'ı (%4,8) kadındır.

Bunun yanı sıra, Türkiye'de kamu kurum ve kuruluşlarında üst düzey yöneticiliklerde, kurul, komisyon ve komitelerde de kadınların temsil düzeyinin düşük olduğunu söylemek gerekir. Ancak, uzmanlık gerektiren mesleklerde kadın oranları oldukça yüksek düzeydedir. Üniversitelerde kadın öğretim görevlileri oranı % 44,32'dir. Bu kapsamda, profesörler içerisinde kadın oranı %31,6, doçentler içerisinde kadın oranı %38,18, yardımcı doçent içerisinde kadın oranı %42,35, öğretim görevlileri içerisinde kadın oranı %44,11, araştırma görevlileri içerisinde kadın oranı %50,29'tur (YÖK, Ocak 2018). Ayrıca, kadın rektör oranı %8,62'dir. (YÖK, Ocak 2018). 54.882 mimarın 24.370'i (% 44) (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Ocak 2018), barolara kayıtlı 106.496 avukatın 46.136'sı (%43,32), 79 baro başkanının

6'sı (%7,5) (Türkiye Barolar Birliği, Ocak 2018), bankacıların %51'i (Türkiye Bankalar Birliği, Eylül 2016), emniyet müdürlerinin %4,5'i (163), emniyet amirlerinin %7,4'ü (60), baş komiserlerin %8,6'sı (39), polislerin %6,3'ü (15.043), çarşı ve mahalle bekçilerinin %1,4'ü (67) (Emniyet Genel Müdürlüğü, Ocak 2018), jandarmaların %2.74'ü (827) (Jandarma Genel Komutanlığı, Ocak 2018), kadındır.

Devlet Personel Başkanlığının Ocak 2018 verilerine göre kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen personelin %37,80'ikadın, %62,20'sierkektir. Kadınların bürokrasi içerisinde üst düzey karar verici konumlardaki oranının düşük olduğu görülmektedir. Bürokraside üst düzey yöneticilerin % 88,19'i erkek, %11,81'i kadındır.

Bürokrasinin önemli alanlarından biri olan ve bütün dünyada erkeklerin egemen olduğu diplomatik görevlerde Türk Dışişlerinde görev yapan 249 Büyükelçiden 51'i, 75 Başkonsolostan 11'i, merkezde görev yapan 70 Genel Müdür/Genel Müdür Yardımcısından 28'i kadındır (DİB, 2018).1464 Mülki İdare Amiri içerisinde 2 kadın vali (Muğla, Yalova), 12 vali yardımcısı, 6 hukuk müşaviri, 14 kaymakam ve 11 kaymakam adayı, 1 genel müdür yardımcısı bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı, Ocak 2018).

Kadınların üst düzey bürokrasi içinde durumlarına bakıldığında, bağlı kuruluşlarda ve Bakanlıklarda 1 kadın müsteşar, 2 kadın müsteşar yardımcısı, 11 (%7,05) genel müdür, 35 (%9,94) genel müdür yardımcısı, 378 (%13,57) daire başkanı,3 kadın bölge müdürü (%1,53), 18 bölge müdür yardımcısı (%3,81), 17 il müdürü (%1,91)görev yapmaktadır (DPB, Ocak 2018).

Hâkimler ve Savcılar Kurulunun (HSK) Ocak2018 verilerine göre, adli ve idari yargıda görev yapan toplam 16085 hâkim ve savcıdan 5020'si (%31,20) kadındır. Kadınların yüksek yargı organlarındaki durumlarına bakıldığında Yargıtay'da görev yapan 1039 hakim ve savcıdan 370'i, Bölge Adliye Mahkemelerinde görev yapan 1209 hakim ve savcıdan 354'ü, Danıştay'da görev yapan 477 hakim ve savcıdan 232'si, Bölge İdare Mahkemeleri'nde görev yapan 333 hakim ve savcıdan 110'u, Anayasa Mahkemesi ve Türkiye Adalet Akademisinde görev yapan 13 hakim ve savcıdan 4'ü, HSK'da görev yapan 183 hakim ve savcıdan 13'ü kadındır. Bununla birlikte Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilatında görevli 371 hâkim ve savcıdan ise 85'i kadındır (58).

3.7. Toplumsal Cinsiyet ve Erkeklik

Cinsiyetten ve cinsiyet ilişkileri gündeme geldiğinde ilk olarak akla gelen konu, kadınlar ve onların sorunlarıdır. Oysa cinsiyet ilişkileri yalnızca kadınlar ve onların sorunlarından oluşmamaktadır. Öte yandan “kadın sorunları” olarak kabul edilen problemler de sadece kadınların sorunları değildir (19). Elbette kadınların sorunları ile ilgilenilmelidir ancak gözden kaçırılmaması gereken önemli bir nokta da erkeklerin bu eril zihniyeti nasıl oluşturdukları, hangi argümanları kullandıkları ve eril zihniyeti ayakta tutmak için hangi yöntemlere başvurdıklarının irdelenmesidir (155, 156).

Toplumsal cinsiyetten kaynaklanan eşitsizlikler, ilk çağlardan beri bir kartopu gibi büyüyen ve hayatın hemen hemen bütün alanlarına nüfuz ederek bugüne kadar gelen toplam bir sürecin sonucudur. Bu eşitsizlikler, genel olarak erkeklerin kadınlar üzerindeki baskı ve şiddet uygulamaları biçiminde kendisi var etmiştir. Karşı cinsiyetler arasındaki toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler kendisini; içinde yaşanılan toplumdaki her bireyin tek tek veya ortak çabası, zihinsel ve çevresel kodlamaları yoluyla kurumsallaştırmıştır. Böylece kendisini sürekli olarak yeniden üretmeyi başarabilmiştir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, bir yandan kökleşirken öte yandan güncel normlara ve gelişen teknolojiye göre kendisine yeni alanlar açmaktadır.

Toplumsal cinsiyet çalışmalarının ihmal edilen bir ayağını da erkeklik algısı ve buna yönelik çalışmalar oluşturmaktadır (157, 25). Kadınlar üzerinden yürütülen toplumsal cinsiyet çalışmalarının tarihi 18.yüzyıla dayanırken, erkeklik çalışmaları, 1970’lerde ilk olarak gündeme gelir ve erkekliği farklılık üzerinden ele alır. 1970’li yıllarda etkin olmaya çalışan erkek hareketi yazarları, sıklıkla çoğu erkeklerin ataerkil ideolojilerinin satmaya çalıştığı sert, katı, egemen ve dövüşken erkeklik imajına uymadığını dile getirir. Zira bu sert imaj seti uyulsun diye tasarlanmamıştır. Ancak bu dönemde en azından üç öge, hiyerarşik olarak yaratılmıştır. Bunlar hegemonik erkeklik, tutucu erkeklik ve tabi kılınmış erkeklikleridir (158).

Aile, toplumsal cinsiyet rollerinin oluştuğu, aktarıldığı, erkeğin erkeksi, kadının kadınsı rolleri içselleştirdiği, rollerin sınıflandırıldığı bir ortamdır. Örneğin, aile içinde erkekler, gücün, hakimiyetin ve dolayısıyla katılığın sembolüdür. Kadınlar erkeklere nispetle daha sıcakkanlı, uyumlu, neşeli, yetenekli, tertipli, duygusal ve fedakâr kişilikler olarak tanımlanır. Davranış kalıp yargılarının nesilden nesile

sosyalleşme yoluyla aktarıldığını kabul edersek rol paylaşımının da bazı ön kabuller üzerinden yapıldığını görürüz. Kız çocukları, gelecek ile ilgili tasavvurlarını annelerinin rollerine bakarak kanıksarlar. Erkek çocukları ise aile babalarının izinden giderek aile içindeki konumlarını belirlerler (159). Kadınların ve erkeklerin farklı olduklarına ve hatta kadınların asla erkekler gibi olamayacaklarına dair geleneksel anlayış, kadınlar ve erkekler arasında birçok sorunun doğmasına sebep olmaktadır. Kadınların çoğu kendine olan özgüvenini yitirmekte, toplumun dayatmalarına boyun eğmek zorunda kalmaktadır. Bu duruma karşı çıkan kadınların maruz kaldığı her türlü şiddet, diğer kadınları da endişelendirmektedir. Erkeklerin, erkekliğin biyolojik değil kültürel bir olgu olduğunun farkında olması, mevcut avantajlarının tehdit altında olduğunu hissetmeleri, erkekliği kaybetme ihtimaline karşı duydukları korku ve kaygıları onların sürekli bir kaygı durumu yaşamalarına yol açmaktadır (156).

Uluslara ve kültürlere göre erkeklik farklı normlar altında erişilebilen bir mertebedir. Örneğin Türkiye’de geleneksel olarak bir kişinin erkekliğinin gerçekleşmesi için, çocuklukta sünnet olması, ergenlikte ise askere gitmesi, askerlikten sonra evlenmesi gerekmektedir (160, 161). Günlük yaşamda, yukarıda sayılan şartların gerçekleşmesi ile ilgili kalıplaşmış birçok söz öbeği bulunmaktadır. “Askerliğini yapmayan Adama kız mı verilir, erkek adamın erkek çocuğu olur; oğlumuz ne iş yapar?” bunlardan bazılarıdır.

3.8. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Toplumsal Yaşama Yansımaları

Literatüre göre, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkeğin toplumsal yaşamına ilişkin yansımaları; aileden başlayarak, iş hayatında, evliliğinde, sosyal faaliyetlerinde, eğitiminde ve meslek seçiminde farklılıklar göstermektedir (8, 16, 17, 36, 65, 66). Kanunlara göre, kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir hatta cinsiyet ayrımcılığı suçtur. Ancak, pratik yaşamda ayrımcılık her alanda görülmekte ya da hissedilmektedir. Görülmeyen ya da adı konulmayan engeller her an karşımıza çıkmaktadır. Bu engeller, kadının kendini gerçekleştirmesini aksattığı gibi, çeşitli fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşamalarına da neden olabilmektedir (16). Geleneksel olarak, işler ve sorumluluklar ailede cinsiyet gözetilerek paylaşılmaktadır. Kimin ne iş yapacağı yazılı olmayan ama çoğunlukla pratikte uygulanan kurallarla belirlenmiştir. Buna göre erkeklerin ve kadınların yapacağı işler bellidir (76).

Toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsal yaşama ilişkin yansımaları incelendiğinde aile yaşamında; kadınların ev içinde tamir hariç olmak üzere çocuk bakımı, temizlik, ütü, yemek vb. her türlü işi yapmaları beklenmektedir. Geleneksel cinsiyet algısına göre bu işler kadının sorumluluğundadır.

Evlilik yaşamında kadına uygun görülen rollerin başında, kendisiyle ilgili olarak alacağı her türlü karar için eşine danışması; mümkünse çok sayıda ve çoğu erkek olacak biçimde çocuk doğurması ve doğurganlığını ispatlaması gibi roller yüklenmiştir. Sosyal yaşamda ise, kadınların erkeklere daha az konuşmaları, ulu orta konuşmamaları, namuslarına sahip çıkmaları, eğer okuyorlarsa mezuniyetten hemen sonra evlenmeleri ama evlenmeden önce asla cinsel ilişkide bulunmamaları gibi roller uygun görülmüştür.

Eğitim ve meslek seçiminde kadınlara uygun görülen roller, genellikle –görece rahat- yükselme şanslarının fazla olmadığı öğretmenlik, hemşirelik, sosyal hizmet, sekreterlik, hosteslik, kasiyerlik gibi meslekler uygun görülmüştür. Erkeklerle ise aile yaşamında, mesleki yaşamda, evlilik yaşamında, sosyal yaşamda, eğitim yaşamı ve meslek seçiminde kadınlara ilişkin belirlenen rollerin tam tersi roller yüklenmektedir. Erkeğin sahip olacağı iş ve mesleğin geleceğinin “parlak” olması beklenir. Seçilecek meslek güç, iktidar ve para odaklı olmalıdır. Kadınlar üzerinde bir hakimiyet aracı olarak kullanılabilmelidir (8, 17, 36, 43, 66, 65, 162). Erkekler, çocukluktan itibaren, özerklik ve rekabetin daha fazla olduğu iş alanlarına yönlendirilir. Kadına yüklenen rollerden dolayı, onun politikacı, lider ya da yönetici olma yolları kapalıdır. Bu görevler her zaman doğru gelmese, hatta yasalara aykırı olsa da toplumun dayattığı, bizim de kabul ettiğimiz durumlardır (51).

4. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kesitsel araştırma yapılmıştır. Bu bölümün evreni Artuklu merkezde yaşayan 20-65 yaş aralığındaki 86 bin 245 bireyden oluşmuştur. Örneklem büyüklüğü OpenEpi.com programında beklenen prevalans $50\pm 3\%$ alınarak 95% güven aralığında 1055 kişi hesaplanmıştır (163). Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formu 2 bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde; cinsiyet, eğitim durumu gibi kişilerin sosyo-demografik bilgilerini ortaya koymayı amaçlayan sorular bulunmaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde ise kişilerin toplumsal cinsiyet algıları için Altınova ve Duyan'ın (2013) geliştirdiği "Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği" kullanılmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği: Ölçek, Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilmiş ve geçerlilik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Özellikle yetişkinlere uygulanabilecek şekilde geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçek toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Her madde için, "kesinlikle katılıyorum", "katılıyorum", "kararsızım", "katılmıyorum", "kesinlikle katılmıyorum" maddelerinden biri seçilerek 1 ile 5 arasında puanlanmaktadır. Toplam ölçek puanı hesaplanırken bazı maddeler tersten puanlanmaktadır (2., 4., 6., 9., 10., 12., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 24. ve 25. maddeler tersten puanlanmıştır). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan 125'dir. Puanın yüksek olması toplumsal cinsiyet ayrımcılık algısının düşük olduğunu, puanın düşük olması ise toplumsal cinsiyet ayrımcılığının yüksek olduğunu gösterir (164).

Aile Sağlığı Birimi nüfusuna göre ağırlıklandırma yapıldıktan sonra sistematik örnekleme anket uygulanacak bireyler seçilmiştir. Ulaşılabilen birey sayısı 990 (katılım oranı 93.8%) olmuştur.

Tablo 1. Mardin İli Artuklu İlçesi 20-65 Yaş Nüfusu ve Bu Nüfustan Tabakalı Rastgele Örneklem Yöntemi İle Seçilen Örneklem Aile Sağlığı Birimlerine Göre Dağılımı

Aile Sağlığı Birimi	Evren	Örneklem sayısı	Ulaşılan kişi sayısı
Mardin 1 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2000	25	24
Mardin 2 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2028	25	25
Mardin 3 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1995	25	24
Mardin 4 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2190	27	27
Mardin 5 Nolu Aile Sağlığı Birimi	952	12	12
Mardin 6 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1685	21	21
Mardin 7 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1859	23	23
Mardin 8 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1882	23	19
Mardin 9 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1692	21	19
Mardin 10 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1935	24	19
Mardin 11 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1889	24	18
Mardin 12 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1702	21	20
Mardin 13 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2009	25	25
Mardin 14 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2194	27	24
Mardin 15 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2316	29	22
Mardin 16 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2313	29	24
Mardin 17 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2018	25	25
Mardin 18 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2062	26	26
Mardin 19 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2106	26	24
Mardin 20 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2212	28	27
Mardin 21 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2132	27	25
Mardin 22 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2233	28	22
Mardin 23 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2154	31	30
Mardin 24 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2468	30	30
Mardin 25 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2070	26	25
Mardin 26 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2074	26	23
Mardin 27 Nolu Aile Sağlığı Birimi	3143	39	35
Mardin 28 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1145	14	13
Mardin 29 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1666	21	20

Mardin 30 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1554	19	18
Mardin 31 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1651	21	21
Mardin 32 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1687	21	21
Mardin 33 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1713	21	22
Mardin 34 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1427	18	18
Mardin 35 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1152	14	12
Mardin 36 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1350	17	17
Mardin 37 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1530	19	19
Mardin 38 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1474	18	18
Mardin 39 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1560	19	19
Mardin 40 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1293	16	13
Mardin 41 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2283	28	27
Mardin 42 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2310	29	26
Mardin 43 Nolu Aile Sağlığı Birimi	2269	28	26
Mardin 44 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1261	16	16
Mardin 45 Nolu Aile Sağlığı Birimi	331	4	3
Mardin 46 Nolu Aile Sağlığı Birimi	1634	20	19
Toplam	86245	1055	990

Çalışma grubuna dâhil edilme kriteri 20-65 yaş aralığında olmaktır. Çalışmada hariç tutulma kriterleri ise;

- Kooperasyon sağlanamayacak derecede bir bedensel hastalığı olmak,
- İletişime engel olacak kadar işitsel, görsel ve bilişsel fonksiyon bozukluğu olmak,
- Üç kez gidildiği halde ulaşılamamak,
- Görüşmeyi kabul etmemektir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin 990'ına (cevaplılık oranı: %93,8) ulaşılmıştır. Ulaşılamama nedenleri; adres değişikliği (20kişi), üç kez gidildiği halde evde bulamama (15kişi) ve görüşmeyi kabul etmemedir (30 kişi). Çalışmaya alınma ölçütlerini karşılayan bireylere araştırmacı tarafından ve literatür kaynaklı olarak hazırlanmış anket uygulanmıştır. Ankete başlamadan önce katılımcılar, anket hakkında ve alınan bilgilerin bu çalışmanın bilimsel platformu dışında kullanılmayacağına dair bilgilendirilmiştir. Katılımcıların ad ve soyadları ankete net ve doğru bilgilerin verilebilmesi açısından kayıt edilmemiştir.

Bireylerin Aile Sağlığı Merkezlerine göre dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2. Araştırma Kapsamına Alınan Bireylerin Aile Sağlığı Merkezlerine Göre Dağılımı

Aile Sağlığı Merkezi	Sayı	Yüzde
Sevgi Aile Sağlığı Merkezi	60	6.1
Toki Aile Sağlığı Merkezi	19	1.9
Ahmet Lütüfiye Çağlar Aile Sağlığı Merkezi	104	10.5
Emniyet Yenişehir Aile Sağlığı Merkezi	114	11.5
Artuklu Aile Sağlığı Merkezi	110	11.1
D.Bakır Kapı Aile Sağlığı Merkezi	18	1.8
Zinciriye Aile Sağlığı Merkezi	37	3.7
Üçyol Aile Sağlığı Merkezi	33	3.3
Yeni Yol Aile Sağlığı Merkezi	100	10.1
Kötek Aile Sağlığı Merkezi	25	2.5
Yahm Köy Aile Sağlığı Merkezi	26	2.6
Kabala Aile Sağlığı Merkezi	50	5.1
Ortaköy Aile Sağlığı Merkezi	82	8.3
Akıncı Aile Sağlığı Merkezi	18	1.8
Dara Aile Sağlığı Merkezi	17	1.7
Gökçe Aile Sağlığı Merkezi	53	5.4
İstasyon Aile Sağlığı Merkezi	69	7.0
Sultanköy Aile Sağlığı Merkezi	30	3.0
Zınnar Aile Sağlığı Merkezi	25	2.5
Toplam	990	100.0

Elde edilen veriler istatistik paket programına kaydedilmiş, hata kontrolleri, tablolar ve istatistiksel analizler bu program aracılığı ile yapılmıştır. İstatistik paket programı aracılığıyla frekans dağılımı, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzdeler hesaplanmış ve ki kare testi yapılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda ölçekten alınan toplam puanların bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla parametrik analiz tekniklerinden bağımsız örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve gruplar arasındaki farkı belirleyebilmek için tukeytesti, ki kare testi, $P<0,05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünü Süryani toplumu oluşturmaktadır.

Mardin,etnik, dini ve kültürel olarak zengin bir yapıya sahiptir. Bu etnik ve dini yapılardan bir tanesi de Süryani toplumdur.Mardin’de farklı bir topluluk olarak yaşayan Süryaniler sayıca az olmakla birlikte araştırılmaya değerdir. Nüfus bakımından az olmaları örneklemdaki temsiliyetlerinide sınırlamaktadır. Bu nedenle, Süryani bireylerle derinlemesine görüşme tekniği uygulanmış ve bu bireylerin toplumsal cinsiyet algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada, araştırma amacına uygun olduğu düşünülen örneklem grubunun araştırmacı tarafından seçilmesini ifade eden maksatlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Çalışma, derinlemesine görüşme tekniğini kabul eden kişilerle yapılmıştır. Kartopu tekniği kullanılarak 32 kişi ile derinlemesine görüşme yapılmış, görüşme sırasında alınan notlar bilgisayar ortamına aktarılarak veriler elde edilmiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları

Çalışmamızda yer alan kadın ve erkekler arasında oransal olarak farklılık bulunmasıdır.

Erkeklerin iş vb. nedenlerle evde bulunmamaları,

Erkeklerin görüşmeyi kabul etmemeleri,

Görüşmeyi yapan kişinin kadın olması erkeklerin gerçek düşüncelerini ifade etmelerini engellemektedir.

Bireylerin görüşmeci tanımamalarına bağlı olarak cevaplamalarda bazı kaygılar taşımıştır.

Çalışmaya dâhil olan bazı bireylerin okuma yazma bilmemeleri veya güçlük çekmeleri soruların tam olarak anlaşılmasında ve yanıtlanmasında problemlere yol açmıştır.

Mardin Artuklu Üniversitesi Etik Kurul Değerlendirme Komisyonu ve Mardin Halk Sağlığı Müdürlüğünden gerekli izinler alınmış olup saha çalışması Ağustos 2017- Şubat 2018 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

5. BULGULAR

1. BÖLÜM

Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıdaki başlıklar altında sunulmaktadır;

5.1. Artuklu İlçe Merkezinde Bulunan Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Algısı

5.1.1. Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özellikleri

Araştırma kapsamına alınan bireylerin bazı demografik değişkenlerine göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Bireylerin Demografik Değişkenleri

	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	665	67,2
Erkek	325	32,8
Yaş Grubu		
20-29 Yaş	454	45,9
30-39 Yaş	280	28,3
40-49 Yaş	153	15,5
50-65 Yaş	103	10,4
Doğum Yeri		
İl	390	39,4
İlçe	269	27,2
Köy	331	33,4
Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	152	15,4
Okuryazar	63	6,4
İlköğretim	297	30,0
Lise	212	21,4
Üniversite ve Üzeri	266	26,9
12 Yaşına Kadar Yaşadığı Yer	390	39,4
İl	226	22,8
İlçe	374	37,8
Köy		

Araştırma kapsamına alınan bireylerin (n=990) yaş ortalaması $33,27 \pm 10,70$ (min.: 20, max.: 65) olup en çok %45,9 ile 20-29 yaş grubu ve en az %10,4 ile 50-65 yaş grubu oluşturmaktadır. Bireylerin %67,2'si kadın ve %32,8'i erkektir. Bireylerin doğum yerine göre dağılımı incelendiğinde %39,4'ü il, %27,2 ilçe ve %33,4'ü ise köydür. Bireylerin %15,4'ü okuryazar olmayıp %30,0'ı ilköğretim mezunudur. %39,4'ü 12 yaşına kadar ilde yaşamıştır (Tablo 3). Araştırma kapsamına alınan bireylerin sosyoekonomik özellikleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Bireylerin Sosyoekonomik Özellikleri

	Sayı	%
Çalışma Durumu (n=990)	350	35,4
Evet		
Hayır	640	64,6
Ailenin Ekonomik Durumu (n=990)		
Çok Kötü	12	1,2
Kötü	134	13,5
Orta	606	61,2
İyi	226	22,8
Çok İyi	12	1,2
Ailenin Toplam Geliri (n=990)		
Gelir ve Gider Eşit	518	52,3
Gelir Giderden Fazla	119	12,0
Gelir Giderden Az	353	35,7
Sosyal Güvence (n=990)		
Evet	751	75,9
Hayır	239	24,1
Sosyal Güvence (n=990)		
SGK	627	63,4
Yeşil kart	124	12,5
Herhangi bir sosyal güvencesi olmayanlar	239	24,1
Toplam	990	100,0

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %35,4'ü çalışmakta ve %64,6'sı herhangi bir işe sahip değildir. Bireylerin %40,6'sı memur, %10,3'ü asgari ücretli,

%23,4'ü esnaf ve 6,0'ı üst düzeyde memurdur. Kendi ifadelerine göre %61,2'sinin ekonomik durumu orta, 1,2'si çok kötü, 13,2'si kötü, 22,8'i iyi ve 1,2'si ise çok iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Bireylerin %75,9'unun sosyal güvencesi var ve %24,1'nin ise herhangi bir sosyal güvencesi yoktur. %63,4'ü SGK ve %12,5'i yeşil karta sahiptir (Tablo 4).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin alkol ve sigara içme durumları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Bireylerin Alkol ve Sigara İçme Durumları

	Sayı	%
Sigara İçme Durumu		
İçiyor	282	28,5
İçmiyor	648	65,5
İçiyordu bıraktı	60	6,1
Alkol Kullanma Durumu		
Evet	46	4,6
Hayır	944	95,4
Toplam	990	100,0

Bireylerin alkol ve sigara içme durumları incelendiğinde %28,5'i sigara içmekte olup %6,1'i sigarayı bırakmıştır. Bireylerin %95,4'ü alkol kullanmamakta, %4,6'sı ise alkol kullanmaktadır (Tablo 5).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin aile özellikleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Bireylerin Aile Özellikleri

	Sayı	%
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	663	67,0
Okuryazar	81	8,2
İlköğretim	192	19,4
Lise	44	4,4
Üniversite	10	1,0
Babanın Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	290	29,3
Okuryazar	193	19,5
İlköğretim	332	33,5
Lise	122	12,3
Üniversite	53	5,4
Ailedeki Pozisyonu		
Anne	455	46,0
Baba	188	19,0
Büyükbaba	6	6
Büyükanne	17	1,7
Ağabey	87	8,8
Kardeş	75	7,6
Çocuk	14	1,4
Abla	142	14,3
Gelin	6	6
Aile Tipi		
Çekirdek	671	67,8
Geniş	319	32,2
Evde Konuşulan Dil		
Türkçe	277	28,0
Kürtçe	429	43,3
Arapça	284	28,7
Yaşadığı Konut Kendisine mi ait?		
Evet	330	33,3
Hayır	660	66,7
Evde İnternet Var mı?		
Evet	313	31,6
Hayır	677	68,4
Kendisine Ait Otomobili Var mı?		
Evet	207	20,9
Hayır	783	79,1
Toplam	990	100,0

Araştırma kapsamına alınan bireylerin aile özellikleri incelendiğinde annelerinin %67,0'ı, okuma yazma bilmemekte, %8,2'si ise okuma yazma bilmektedir. %19,4'ü ilköğretim, %4,4'ü lise ve %1,0'ı ise üniversite ve üzeri mezundur. Babalarının eğitim durumu baktığımızda %29,3'ü okuma yazma bilmemekte, %19,5'i okuma yazma bilmekte, 33,5'i ilköğretim, %12.'ü lise ve %5,4'ü üniversite ve üzeri mezunudur. Bireylerin %32,2'si geniş ailede ve %67,8'i çekirdek ailede yaşamaktadır. Bireylerin %28,0'ı evde Türkçe, %43,3'ü Kürtçe ve %28,7'si Arapça konuşmaktadırlar. %33,3'ü konutunun kendisine ait olduğunu ve %66,7'si ise yaşadığı evin kendisine ait olmadığını belirtmiştir. %31,6'sının evinde internet vardır. %20,9'u kendisine ait taşıta sahiptir (Tablo 6).

Bireylerin evlilik özellikleri aşağıda Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Bireylerin Evlilik Özellikleri

	Sayı	Yüzde
Medeni Durumu (n=990)		
Bekâr	290	29,3
Evli	690	69,7
Dul	10	1,0
İlk Evlilik Yaşı (n=700)		
10-17 Yaş	356	50,9
18-25 Yaş	322	46,0
26 Yaş ve Üstü	22	3,1
Evlilik Yılı (N=700)		
1-10 Yıl	327	46,7
11-20 Yıl	169	24,1
21 Yıl ve Üstü	204	29,2
Evlenme Şekli (n=700)		
Görücü Usulü	397	56,7
İsteyerek Severek	290	41,4
Beşik Kertmesi	2	0,3
Berdel	11	1,6
Akrabalık Durumu (n=700)		
Evet	254	36,3
Hayır	446	63,7
Akrabalık Derecesi (n=254)		
1. Derece	226	89,0
2. Derece	28	11,0
Eş Eğitim Durumu (n=700)		
Okuryazar değil	86	12,3
Okuryazar	65	9,3
İlköğretim	258	36,9
Lise	151	21,6
Üniversite ve Üzeri	140	20,1
Eş Çalışma Durumu (n=700)		
Evet	404	57,7
Hayır	296	42,3
Eş Çalışma Yılı (n=404)		
1-10 Yıl	226	55,9
11-20 Yıl	121	30,0
21 Yıl ve Üstü	57	14,1
Eş Meslek (n=404)		
Memur	106	26,2
Esnaf	113	28,0
İşçi	44	10,9
Asgari	34	8,4
Üst Düzey Memur	23	5,7

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %69,7’si evli, %29,3’ü bekâr ve %1,0’ı duldur. İlk evlenme yaşı(n=700) ortalaması $21,18 \pm 4,72$ (min:11, max :45)’dir.

Bireylerin %46,7'si 1-10 yıllık evli, 24,1'i 11-20 yıllık evli ve 29,2'si 21 yıl ve üzeri evli olup %56,7'si görücü usulü ile %41,4'ü isteyerek, %0,3'ü beşik kurtmesi ve %1,6'sı berdel yoluyla evlenmiştir. Akrabası ile evlenen bireylerin oranı %36,3 olup %89,0'ı yakın akrabası ile evlenmiştir. Eşlerin çalışma durumuna baktığımızda %57,7'sinin çalıştığını, %42,3'ünün çalışmadığını, çalışanların ise %28,0'ının memur olduğu tespit edilmiştir. Eşlerinin eğitim durumuna baktığımızda okuryazar olmayanların oranı %12,3 iken üniversite ve üzeri olanların oranı %20,1 olup en kalabalık grubu %26,9 ile ilköğretim mezunları oluşturmaktadır (Tablo 7).

5.1.2. Araştırma Grubunun Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ)

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ'ye göre katılma durumları Tablo 8'de verilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ'ye göre “Evlilik kadının çalışmasına engel olmaz” önermesine katılımcıların %70,7'si katılmaktadır. Öte yandan kadınların sadece %17'sinin çalıştığı belirlenmiştir. “Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.” önermesine, bireylerin %52,8'i katılmamaktadır. Geriye kalan toplam %47,2 kadının çalışma durumunu ekonomik bir gerekçeyle bağlamıştır. Çalışan kadınların da çocuklarına yeterince zaman ayırabilmesi konusunda katılımcıların %46,4'ü olumsuz tavır sergilemiş, %11,5 gibi bir kesim de kararsız kalmıştır. Öte yandan, kadınların anne olduktan sonra çalışmamaları hususunda her iki kişiden biri hemfikiridir. Kadınların siyasette başarılı olabileceklerine dair genel bir algı (%73,9) vardır.

Tablo 8. Toplumsal Cinsiyet Algısı (TCA) Ölçeği Önermelerine Katılma Durumları

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evlilik. Kadının Çalışmasına Engel Olmaz.	235	23,7	55	5,6	700	70,7
Kadın Sadece Ailesinin Ekonomik Sıkıntısı Varsa Çalışmalıdır.	523	52,8	61	6,2	406	41,0
Çalışan Kadın da Çocuklarına Yeterince Zaman Ayırabilir	417	42,1	114	11,5	459	46,4
Kadınlar Anne Olduktan Sonra Çalışmamalıdır.	482	48,7	110	11,1	398	40,2
Kadın Siyasetçiler de Başarılı Olabilir.	161	16,3	97	9,8	732	73,9
Kadınlar Evlendikten Sonra Çalışmamalıdır	630	63,6	59	6,0	301	30,4
Çalışma Hayatı Kadının Ev İşlerini Aksatmasına Neden Olmaz	441	44,6	109	11,0	440	44,4
Çalışan Bir Kadın Hayattan Daha Çok Zevk Alır.	201	20,3	167	16,9	622	62,8
Kadınlar Erkekler Tarafından Her Zaman Korunmalıdır	242	24,4	61	6,2	687	69,4
Kocasız Kadın Vermiyorsa Kadın Çalışmamalıdır	325	32,8	93	9,4	572	57,8
Kadınlar Yönetici Olabilir.	109	11,0	73	7,4	808	81,6
Çalışan Bir Kadın Kazandığı Geliri Eşine Vermelidir	547	55,3	127	12,8	316	31,9
Çalışan Bir Kadın Çocuklarına Daha İyi Anne Olur	328	33,1	183	18,5	479	48,4
Erkekler de Çamaşır Bulaşık Gibi Ev İşlerini Yapmalıdır	348	35,2	43	4,3	599	60,5
Kocasız Kadın Sahipsiz Eve Benzer	367	37,1	66	6,7	557	56,3
Bir Ailenin Gelirini Erkekler Sağlamalıdır.	351	35,5	49	4,9	590	59,6
Kadınlar Kendi Başına Ticarethane Gibi Yerler (Kafe, Market, Emlakçı vb.) Açmamalıdır.	564	57,0	74	7,5	352	35,5
Kadınların Birinci Görevi Ev İşlerini Üstlenmektir.	399	40,3	54	5,5	537	54,2
Bir Kadın Kocasından Fazla Para Kazanmamalıdır	602	60,8	98	9,9	290	29,3
Erkek Her Zaman Evin Reisi Olmalıdır.	367	37,1	46	4,6	577	58,3
Toplumun Liderliği Genellikle Erkeklerin Elinde Olmalıdır.	531	53,6	65	6,6	394	39,8
Kız Çocuklarına da Erkek Çocuklar Kadar Özgürlük Verilmelidir	131	13,2	38	3,8	821	82,9
Bir Kadın Kendi Haklarına Sahip Olabilmesi İçin Gerekirse Kocasına Karşı Çıkabilmelidir.	339	34,3	123	12,4	528	53,3
Kadın Kocasından Yaş Olarak Daha Küçük Olmalıdır.	383	38,7	97	9,8	510	51,5
Ailedeki Önemli Kararları Erkekler Vermelidir.	535	54,0	49	4,9	406	41,0

“Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.” önermesine bireylerin %63,6’sı katılmamaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin kararsızlarla beraber yarısından fazlası (%55,4) çalışma hayatına dâhil olan kadınların ev işlerini aksatacağını düşünmektedir. Çalışmaya katılanların %20,3’ü çalışan bir kadının hayattan daha çok zevk alacağına inanmamaktadır. Öte yandan %62,8’i çalışmanın kadının hayatı için bir mutluluk kaynağı olduğunu düşünmektedir.

Kadının bir erkek tarafından korunması gerektiğine dair hem kadınlar hem de erkekler arasında yaygın bir düşünce (%69,4) vardır. Çalışmaya katılan bireylerin %57,8’i yukarıdaki düşünceye paralel olarak kadınların kocalarından izin aldıktan sonra çalışması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Katılımcıların %55,3’ü çalışan bir kadının kazandığı geliri eşine vermemesi gerektiği görüşündedir. Bireylerin %33,1’i iyi bir anne olmanın kadının çalışma hayatı ile bir ilgisi bulunmadığını ifade etmiştir. “Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” önermesine katılımcıların %60,5’i katılıyor.

Araştırmaya katılan bireylerin %56,3 kocasız bir kadının çaresiz olduğunu düşünmektedir. Ailenin gelirinin de erkekler tarafından sağlanması gerektiğine dair güçlü bir kanı (%59,6) vardır.

“Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.” önermesine %57,0’ı katılmıyor, %35,5’si katılıyor. Katılımcıların %54,2’si kadınların birinci görevinin ev işleri olduğunu ifade etmiştir. Erkeğin her zaman evin reisi olması gerektiğini düşünen bireylerin oranı %58,3’tür.

“Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.” önermesine büyük bir çoğunluk (%82,9) katılmaktadır. “Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.” önermesine sadece %53,3’ü katılmıştır.

Katılımcıların %51,5 kadının kocasından yaş olarak daha küçük olması gerektiğini düşünmektedir. “Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.” önermesine katılımcıların sadece %54’ü katılmamaktadır (Tablo 8).

Araştırma Kapsamına Alınan Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği
Önermelerine Katılma Durumları

Ölçek Maddeleri	Cinsiyet	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evlilik, Kadının Çalışmasına Engel Olm	Erkek	84	25,8	28	8,6	213	65,5
	Kadın	151	22,7	27	4,1	487	73,2
Kadın Sadece Ailesinin Ekonomik Sıkıntısı Varsa Çalışmalıdır.	Erkek	166	51,1	30	9,2	129	39,7
	Kadın	357	53,7	31	4,7	277	41,7
Çalışan Kadın da Çocuklarına Yeterinde Zaman Ayırabilir	Erkek	157	48,3	38	11,7	130	40,0
	Kadın	260	39,1	76	11,4	329	49,5
Kadınlar Anne Olduktan Sonra Çalışmamalıdır.	Erkek	131	40,3	41	12,6	153	47,1
	Kadın	351	52,8	69	10,4	245	36,8
Kadın Siyasetçiler de Başarılı Olabilir	Erkek	78	24,0	37	11,4	210	64,6
	Kadın	83	12,5	60	9,0	522	78,5
Kadınlar Evlendikten Sonra Çalışmamalıdır	Erkek	128	39,4	26	8,0	128	39,4
	Kadın	459	69,0	33	5,0	173	26,0
Çalışma Hayatı Kadının Ev İşlerini Aksatmasına Neden Olmaz	Erkek	160	49,2	41	12,6	124	38,2
	Kadın	281	42,3	68	10,2	316	47,5
Çalışan Bir Kadın Hayattan Daha Çok Zevk Alır.	Erkek	84	25,8	70	21,5	171	52,6
	Kadın	117	17,6	97	14,6	451	67,8
Kadınlar Erkekler Tarafından Her Zaman Korunmalıdır	Erkek	57	17,5	20	6,2	248	76,3
	Kadın	185	27,8	41	6,2	439	66,0
Kocasız Kadın Çalışmamalıdır	Erkek	78	24,0	35	10,8	212	65,2
	Kadın	247	37,1	58	8,7	360	54,1
Kadınlar Yönetici Olabilir	Erkek	54	16,6	31	9,5	240	73,8
	Kadın	55	8,3	42	6,3	568	85,4
Çalışan Bir Kadın Kazandığı Geliri Eşine Vermelidir	Erkek	159	48,9	54	16,6	112	34,5
	Kadın	204	30,7	73	11,0	388	58,3
Çalışan Bir Kadın Çocuklarına Daha İyi Anne Olur	Erkek	127	39,1	64	19,7	134	41,2
	Kadın	201	30,2	119	17,9	345	51,9
Erkekler de Çamaşır Bulaşık Gibi Ev İşlerini Yapmalıdır	Erkek	143	44,0	20	6,2	162	49,8
	Kadın	205	30,8	23	3,5	437	65,7
Kocasız Kadın Sahipsiz Eve Benzer	Erkek	107	32,9	24	7,4	194	59,7
	Kadın	260	39,1	42	6,3	363	54,6
Bir Ailenin Gelirini Erkekler Sağlamalıdır.	Erkek	93	28,6	15	4,6	217	66,8
	Kadın	258	38,8	34	5,1	373	56,1
Kadınlar Kendi Başına Ticarethane Gibi Yerler (Kafe, Market, Emlakçı Gibi) Açmamalıdır.	Erkek	174	53,5	17	5,2	134	41,2
	Kadın	390	58,6	57	8,6	218	32,8
Kadınların Birinci Görevi Ev İşlerini Üstlenmektir.	Erkek	110	33,8	19	5,8	196	60,3
	Kadın	289	43,3	35	5,3	341	51,3
Bir Kadın Kocasından Fazla Para Kazanmamalıdır	Erkek	188	57,8	24	7,4	113	34,8
	Kadın	414	62,3	74	11,1	177	26,6
Erkek Her Zaman Evin Reisi Olmalıdır	Erkek	89	27,4	16	4,9	220	67,7
	Kadın	278	41,8	30	4,5	357	53,7
Toplumun Liderliği Genellikle Erkeklerin Elinde Olmalıdır.	Erkek	123	37,8	18	5,5	184	56,6
	Kadın	408	61,4	47	7,1	210	31,6
Kız Çocuklarına da Erkek Çocuklar Kadar Özgürlük Verilmelidir	Erkek	56	17,2	23	7,1	246	75,7
	Kadın	75	11,3	15	2,3	575	86,5
Bir Kadın Kendi Haklarına Sahip Olabilmesi İçin Gerekirse Kocasına Karşı Çıkabilmelidir	Erkek	148	45,5	46	14,2	131	40,3
	Kadın	191	28,7	77	11,6	397	59,7
Kadın Kocasından Yaş Olarak Daha Küçük Olmalıdır	Erkek	133	40,9	36	11,1	156	48,0
	Kadın	250	37,6	61	9,2	354	53,2
Ailedeki Önemli Kararları Erkekler Vermelidir.	Erkek	141	43,4	15	4,6	169	52,0
	Kadın	394	59,2	34	5,1	237	35,6

Araştırma kapsamına alınan bireylerin cinsiyet değişkenine göre TCAÖ'ye katılma durumları incelendiğinde; erkeklerin ise %65,5'i evliliğin kadının çalışması için bir engel olmadığını düşünürken bu oran kadınlarda %73,2'dir.

“Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.” önermesine kadınların sadece %53,7'si katılmamaktadır. Erkeklerin %41,7'sinin bu fikre katıldığı görülmektedir. Kadınların %39,1'i çalışan bir kadının çocuklarına yeterince zaman ayıramayacağını düşünmektedir. Hem kadınların hem de erkeklerin önemli bir kesimi kadınların anne olduktan sonra çalışmaması gerektiğine inanmaktadır.

“Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.” önermesine kadınların %78,5'i katılırken bu oran erkeklerde %64,6'ya düşmektedir. Kadınların %26,0'ının evlendikten sonra çalışmamaktan yana tutum sergilemişlerdir. “Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.” önermesine kadınların %38,2'sinin katıldığı görülmektedir. Erkeklerin ise %47,5'i katılmaktadır. Kadınların önemli bir kısmı (%67,8), çalışan bir kadının hayattan daha çok zevk alacağına dair bir inanca sahipken bu oran erkeklerde %52,6'ya kadar düşmektedir. Çalışmaya katılan 665 kadından 439 tanesinin bu görüşü desteklediği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan erkeklerin %65,2'si kadının çalışmasını kocanın iznine tabi olması gerektiğini savunmuştur. Kadınların %54,1'i katılmaktadır. “Kadınlar yönetici olabilir.” önermesine hem kadınlar tarafından hem de erkekler tarafından yoğun bir destek verildiği (E%85,4, K%73,8) anlaşılmaktadır. Çalışan bir kadının kazandığı geliri eşine vermesi gerektiği hususundaki önermeye erkeklerin 48,9'u karşı çıkarken, kadınların %58,3'ü katılmaktadır. Çalışan bir kadının çocuklarına daha iyi anne olur önermesine kadınların sadece %51,9'u katılırken, geriye kalan kadınların üçte biri olumsuz bir tutum sergilemektedir.

“Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” önermesine kadınların %30,8'inin katılmaması, her üç kadından birinin durumu kabullendiğini ve erkeklerden yana tutum sergilediğini ortaya koymaktadır. Kadınların %54,6'sının “kocasız kadın sahipsiz eve benzer” önermesine katılmıştır. Her üç erkekten biri bu duruma karşı çıkmıştır. Araştırmaya katılan hem kadın hem de erkeklerin büyük çoğunluğu (E%66,8, K%56,1) evi geçindirme işinin erkeğin görevi olduğunu düşünmektedirler. İşyeri, ticarethane gibi yerlerin kadınlar tarafından da açılabileceğini hem kadınlar hem de erkeklerin yarısından fazlası (K%58, E%53,5)

ifade etmiştir. Kadınların birinci görevinin ne olduğuna dair verilen önermeye kadınların %51,3'ünün; erkeklerin %60,3'ünün "Ev işlerini üstlenmektir." biçiminde yanıtlamıştır.

Araştırmaya göre, her dört kadından biri ve her üç erkekten biri "Kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır." önermesine katılmaktadır. "Erkek her zaman evin reisi olmalıdır." önermesine kadınların %53,7'si, erkeklerin %67,7'si katılıyor.

Erkeklerin %56,6'sı "Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır." önermesine katılmıştır. Hem erkeklerin hem de kadınları dörtte üçünden fazlası kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Kadınların %59,7'si "Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir." önermesine katılırken geriye kalan kesim ya kararsız kalmakta ya da erkeklerden yana bir tutum içine girmektedir.

"Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır." önermesine, kadınların %53,2,8'i erkeklerin %48,0'ı katılıyor. Erkeklerin %52,0'ı ailedeki önemli kararların erkekler tarafından verilmesi gerektiğini düşünmekteyken kadınların %35,6'sı erkekleri desteklemektedir (Tablo 9).

"Evlilik Kadının Çalışmasına Engel Olmaz" önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo10'da verilmiştir.

Tablo 10. “Evlilik Kadının Çalışmasına Engel Olmaz” Önermesine Katılım Durumunun Bireylerin Demografik Değişkenlerine Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği								
	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	151	22,7	27	4,1	487	73,2	0,040
Erkek	325	84	25,8	28	8,6	213	65,5	
DOĞUM YERİ								
İl	390	71	18,2	20	5,1	299	76,7	0,000
İlçe	269	55	20,4	17	6,3	197	73,7	
Köy	331	109	32,9	18	5,4	204	61,6	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	48	31,6	12	7,9	92	60,5	0,000
Okuryazar	63	18	28,6	2	3,2	43	68,3	
İlköğretim	297	81	27,3	15	5,1	201	67,7	
Lise	212	48	22,6	17	8,0	147	69,3	
Üniversite ve üzeri	266	40	15,0	9	3,4	217	81,6	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	43	15,5	9	3,2	225	81,2	0,000
Kürtçe	429	105	24,5	27	6,3	297	69,2	
Arapça	284	87	30,6	19	6,7	178	62,7	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	3	25,0	0	0	9	75,0	0,090
Kötü	134	40	29,9	7	5,2	87	64,9	
Orta	606	140	23,1	43	7,1	423	69,8	
İyi	226	50	22,1	4	1,8	172	76,1	
Çok İyi	12	2	16,7	1	8,3	9	75,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	53	18,3	12	4,1	225	77,6	0,100
Evli	690	182	24,6	42	22,8	466	67,5	
Dul	10	0	0	1	10,0	9	90,0	
Toplam	990	235	23,7	55	5,6	700	70,7	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	97	27,2	19	5,3	240	67,4	0,090
21-30 Yaş	322	80	24,8	22	6,8	220	68,3	
31-65 Yaş	22	5	22,7	2	9,1	15	68,2	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	113	28,5	31	7,8	253	63,7	0,000
İsteyerek Severek	290	63	26,8	10	3,4	217	74,8	
Beşik Kertmesi	2	0	0	1	50,0	1	50,0	
Berdel	11	6	54,5	1	9,1	4	36,4	
Toplam	700	182	26,0	43	6,1	475	67,9	

İncelenen değişkenlerden cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil ve evlenme şekli farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların istatistiksel olarak da anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 8). Kadınların %73,2’si evliliğin kadının çalışmasına engel olmadığını düşünürken bu oran erkeklerde %65,5’e düşmektedir. Doğum yeri il olan bireylerin bu önermeye katılma durumları doğum yeri köy olanlara

göre daha yüksektir. Eğitim durumu düştükçe önermeye katılım oranı da azalmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireyler ile evde Türkçe dışındaki dillerden birini konuşan bireyler karşılaştırıldığında, evde Türkçe konuşan bireylerin evlilik ile kadının çalışması arasında doğrudan bir ilişki kurmadıkları anlaşılmaktadır. İsteyerek severek evlenen bireylerin bu önermeye katılım oranı %74,3 iken berdel ile evlenen bireylerin oranı %36,4'tür. Evlenme şeklinin kadının evlendikten sonra çalışmasına engel olabileceği saptanmıştır (Tablo 10).

Bireylerin TCAÖ'ye göre "Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır." önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. “Kadın Sadece Ailesinin Ekonomik Sıkıntısı Varsa Çalışmalıdır.”
Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Ölçeği	Cinsiyet	Algısı	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET										
Kadın			665	357	53,7	31	4,7	277	41,7	0,019
Erkek			325	166	51,1	30	9,2	129	39,7	
DOĞUM YERİ										
İl			390	246	63,1	23	5,9	121	31,0	0,000
İlçe			269	147	54,6	21	7,8	101	37,5	
Köy			331	130	39,3	17	5,1	184	56,5	
EĞİTİM DURUMU										
Okuryazar değil			152	50	32,9	7	4,6	95	62,5	0,000
Okuryazar			63	32	50,8	1	1,6	30	47,6	
İlköğretim			297	117	39,4	21	7,1	159	53,5	
Lise			212	123	58,0	17	8,0	72	34,0	
Üniversite ve üzeri			266	201	75,6	15	5,6	50	18,8	
EVDE KONUŞULAN DİL										
Türkçe			277	189	62,8	11	4,0	77	27,8	0,000
Kürtçe			429	221	51,5	30	7,0	178	41,5	
Arapça			284	113	39,8	20	7,0	151	52,3	
EKONOMİK DÜZEY										
Çok Kötü			12	6	50,0	0	0,0	6	50,0	0,000
Kötü			134	53	39,6	5	3,7	76	56,7	
Orta			606	309	51,0	43	7,1	254	41,9	
İyi			226	149	65,9	13	5,8	64	28,3	
Çok İyi			12	6	50,0	0	0,0	6	50,0	
MEDENİ DURUM										
Bekâr			290	181	63,4	24	8,3	85	29,3	0,000
Evli			690	337	48,8	37	5,4	316	45,8	
Dul			10	5	50,0	0	0,0	5	50,0	
Toplam			990	523	52,8	61	6,2	406	41,0	
İLK EVLENME YAŞI										
11-20 Yaş			356	146	41,0	22	6,2	188	52,8	0,000
21-30 Yaş			322	182	56,5	14	4,3	126	39,1	
31-65 Yaş			22	14	63,6	1	4,5	7	31,8	
EVLENME ŞEKLİ										
Görücü Usulü			397	167	42,1	23	5,8	207	52,1	0,000
İsteyerek Severe			290	172	59,3	14	4,8	104	35,9	
Beşik Kertmesi			2	1	50,0	0	0,0	1	50,0	
Berdel			11	2	18,2	0	0,0	9	81,8	
Toplam			700	342	48,9	37	5,2	321	45,9	

Bireylerin “Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.” önermesine katılma oranları incelenen değişkenlerden cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik durum, medeni durum, ilk evlenme yaşı ve evlenme şekli farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların istatistiksel olarak da anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 9). İlde doğan bireyler kadının çalışmasının

ekonomik sıkıntı ile bir ilişkisi olmadığını düşünmektedirler. Üniversite ve üzeri mezunu olan bireylerin bu önermeye katılma oranı %18,8 iken bu oran okuryazar olan bireylerde %62,5'tir. Bekâr olan bireylerin %63,4'ü, evli olan bireylerin ise %48,8'i bu önermeye katılmamaktadır. Berdel ve görücü usulü ile evlenen bireylerin bu önermeye katılım oranı en yüksek seviyededir (Tablo11).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ'ye göre "Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir." önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. "Çalışan Kadın Da Çocuklarına Yeterince Zaman Ayırabilir." Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Ölçeği	Cinsiyet	Algısı	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
		n	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET									
	Kadın	665	260	39,1	76	11,4	329	49,5	0,013
	Erkek	325	157	48,3	38	11,7	130	40,0	
DOĞUM YERİ									
	İl	390	143	36,7	51	13,1	196	50,3	0,030
	İlçe	269	116	43,1	34	12,6	119	44,2	
	Köy	331	158	47,7	29	8,8	144	43,5	
EĞİTİM DURUMU									
	Okuryazar değil	152	76	50,0	11	7,2	65	42,8	0,000
	Okuryazar	63	32	50,8	7	11,1	24	38,1	
	İlköğretim	297	136	45,8	23	7,7	138	46,8	
	Lise	212	92	43,4	21	9,9	99	46,7	
	Üniversite ve üzeri	266	81	30,5	52	19,5	133	50,0	
EVDE KONUŞULAN DİL									
	Türkçe	277	93	33,6	37	13,4	147	53,1	0,008
	Kürtçe	429	186	43,4	50	11,7	193	41,9	
	Arapça	284	138	48,6	27	9,5	119	41,9	
EKONOMİK DÜZEY									
	Çok Kötü	12	5	41,7	1	8,3	6	50,0	0,086
	Kötü	134	75	56,0	9	6,7	50	37,3	
	Orta	606	246	40,6	74	12,2	286	47,2	
	İyi	226	86	38,1	28	12,4	112	49,6	
	Çok İyi	12	5	41,7	2	16,7	5	41,7	
MEDENİ DURUM									
	Bekâr	290	93	32,1	48	16,6	149	51,4	0,000
	Evli	690	318	46,1	66	9,6	306	44,3	
	Dul	10	6	60,0	0	0,0	4	40,0	
Toplam		990	417	42,1	114	11,5	459	46,4	
İLK EVLENME YAŞI									
	11-20 Yaş	356	165	46,3	29	8,1	162	45,5	0,001
	21-30 Yaş	322	148	46,0	35	10,9	139	43,2	
	31-65 Yaş	22	11	50,0	2	9,1	9	40,9	
EVLENME ŞEKLİ									
	Görücü Usulü	397	184	46,3	34	8,6	179	45,1	0,001
	İsteyerek Severек	290	132	45,5	32	11,0	126	43,4	
	Beşik Kertmesi	2	2	100,0	0	0,0	0	0,0	
	Berdel	11	6	54,5	0	0,0	5	45,5	
Toplam		700	324	46,3	66	9,4	310	44,3	

“Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.” önermesi demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir ($P<0,05$) (Tablo 12). Doğum yeri il olan bireyler çalışan kadının çocuklarına yeterince zaman ayırabileceğini düşünmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe önermeye katılma oranı yükselmektedir. Bekâr bireylerin önermeye katılma oranı %51,4 iken evlilerin oranı %44,3’tür. Evlenme şekli ile “Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.” önermesi arasında istatistiksel olarak anlamlılık saptanmıştır. İsteyerek ve severek evlenen bireylerin bu önermeye katılmama oranı %45,5 iken görücü usulü ile evlenen bireylerin %46,3’tür (Tablo 12).

TCAÖ’ye göre “Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. “Kadınlar Anne Olduktan Sonra Çalışmamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	351	52,8	69	10,4	245	36,8	0,001
Erkek	325	131	40,3	41	12,6	153	47,1	
DOĞUM YERİ								
İl	390	214	54,9	48	12,3	128	32,8	0,000
İlçe	269	129	48,0	43	16,0	97	36,1	
Köy	331	139	42,0	19	5,7	173	52,3	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	60	39,5	5	3,3	87	57,2	0,000
Okuryazar	63	26	41,3	5	7,9	32	50,8	
İlköğretim	297	121	40,7	31	10,4	145	48,8	
Lise	212	107	50,5	27	12,7	78	36,8	
Üniversite ve üzeri	266	168	63,2	42	15,8	56	21,1	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	176	63,5	33	11,9	68	24,5	0,000
Kürtçe	429	202	47,1	52	12,1	175	40,8	
Arapça	284	104	36,6	25	8,8	155	54,6	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	7	58,3	0	0,0	5	41,7	0,036
Kötü	134	55	41,0	9	6,7	70	52,2	
Orta	606	293	48,3	69	11,4	244	40,3	
İyi	226	119	52,7	31	13,7	76	33,6	
Çok İyi	12	8	66,7	1	8,3	3	25,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	156	53,8	43	14,8	91	31,4	0,001
Evli	690	319	46,2	67	9,7	304	44,1	
Dul	10	7	70,0	0	0,0	3	30,0	
Toplam	990	482	48,7	110	11,1	398	40,2	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	159	44,7	30	8,4	167	46,9	0,005
21-30 Yaş	322	156	48,4	34	10,6	132	41,0	
31-65 Yaş	22	11	50,0	3	13,6	8	36,4	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	168	42,3	39	9,8	190	47,9	0,000
İsteyerek Severek	290	155	53,4	26	9,0	109	37,6	
Beşik Kertmesi	2	0	0,0	1	50,0	1	50,0	
Berdel	11	3	27,3	1	9,1	7	63,8	
Toplam	700	326	46,6	67	9,6	307	43,8	

TCAÖ’ye göre “Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.” önermesine katılma incelendiğinde, demografik değişkenler arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlılık saptanmıştır ($P<0,05$) (Tablo 13). Kadınların %52,8’i bu önermeye katılmazken erkeklerde bu oran %40,3’e kadar düşmektedir. Bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe, köyden ile doğru geldikçe ve evlenme yaşı artıka ve evlenme şekli değiştikçe önermeye katılma oranları azalmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireylerde önermeye katılma oranı %24,5 iken Arapça konuşanlarda %54,6’dır (Tablo 13).

TCAÖ'ye göre "Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir." önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. "Kadın Siyasetçiler de Başarılı Olabilir." Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET								
Kadın	665	83	12,5	60	9,0	522	78,5	0,000
Erkek	325	78	24,0	37	11,4	210	64,6	
DOĞUM YERİ								
İl	390	55	14,1	37	9,5	298	76,4	0,014
İlçe	269	34	12,6	32	11,9	203	75,5	
Köy	331	72	21,8	28	8,5	231	69,8	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	35	23,0	18	11,8	99	65,1	0,011
Okuryazar	63	8	12,7	8	12,7	47	74,6	
İlköğretim	297	41	13,8	29	9,8	227	76,4	
Lise	212	47	22,2	18	8,5	147	69,3	
Üniversite ve üzeri	266	30	11,3	24	9,0	212	79,7	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	45	16,6	19	6,9	212	76,5	0,113
Kürtçe	429	60	14,0	49	11,4	320	74,6	
Arapça	284	55	19,4	29	10,2	200	70,4	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	1	8,3	2	16,7	9	75,0	0,929
Kötü	134	24	17,9	13	9,7	97	72,4	
Orta	606	102	16,8	55	9,1	449	74,1	
İyi	226	32	14,2	26	11,5	168	74,3	
Çok İyi	12	2	16,7	1	8,3	9	75,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	56	19,3	34	11,7	200	69,0	0,244
Evli	690	104	15,1	62	9,0	524	75,9	
Dul	10	1	10,0	1	10,0	8	80,0	
Toplam	990	161	16,3	97	9,8	732	73,9	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	53	14,9	35	9,8	268	75,3	0,418
21-30 Yaş	322	48	14,9	26	8,1	248	77,0	
31-65 Yaş	22	4	18,2	2	9,1	16	72,7	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	59	14,9	36	9,1	302	69,0	0,286
İsteyerek Severek	290	42	14,5	26	9,0	222	76,6	
Beşik Kertmesi	2	0	0,0	0	0,0	2	100,0	
Berdel	11	4	36,4	1	9,1	6	54,5	
Toplam	700	105	15,0	63	9,0	532	76,0	

* Satır yüzdesi hesaplanmıştır.

Bireylerin TCAÖ'ye göre "Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir." önermesinin cinsiyet, doğum yeri ve eğitim durumu arasındaki ilişki anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo

14). Kadınların %78,5'i bu önermeye katılırken erkeklerin %64,6'sı katılmaktadır. Her üç erkekten biri kadınların siyasette başarılı olabileceklerine inanmamaktadır (Tablo 14).

Bireylerin TCAÖ'ye göre "Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır." önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. "Kadınlar Evlendikten Sonra Çalışmamalıdır." Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET								
Kadın	665	459	69,0	33	5,0	173	26,0	0,000
Erkek	325	171	52,6	26	8,0	128	39,4	
DOĞUM YERİ								
İl	390	279	71,5	14	3,6	97	24,9	0,000
İlçe	269	174	64,7	24	8,9	71	26,4	
Köy	331	177	53,5	21	6,3	133	40,2	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	74	48,7	9	5,9	69	45,4	0,000
Okuryazar	63	36	57,1	1	1,6	26	41,3	
İlköğretim	297	171	57,6	18	6,1	108	36,4	
Lise	212	134	63,2	13	6,1	65	30,7	
Üniversite ve üzeri	266	215	80,8	18	6,8	33	12,4	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	224	80,9	9	3,2	44	15,9	0,000
Kürtçe	429	267	62,2	32	7,5	130	30,3	
Arapça	284	139	48,9	18	6,3	127	44,7	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	7	58,3	0	0,0	5	41,7	0,128
Kötü	134	78	58,2	8	6,0	48	35,8	
Orta	606	376	62,0	35	5,8	195	32,2	
İyi	226	160	70,8	16	7,1	50	22,1	
Çok İyi	12	9	75,0	0	0,0	3	25,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	204	70,3	20	6,9	66	22,8	0,019
Evli	690	420	60,9	38	5,5	232	33,6	
Dul	10	6	60,0	1	10,0	3	30,0	
Toplam	700	630	63,6	59	6,0	301	30,4	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	211	59,3	21	5,9	124	34,8	0,019
21-30 Yaş	322	198	61,5	17	5,3	107	33,2	
31-65 Yaş	22	17	77,3	1	4,5	4	18,2	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	233	58,7	22	5,5	142	35,8	0,024
İsteyerek Severek	290	189	65,2	15	5,2	86	29,7	
Beşik Kertmesi	2	0	0,0	1	50,0	1	50,0	
Berdel	11	4	36,4	1	9,1	6	54,5	
Toplam	700	426	60,9	39	5,5	235	33,6	

"Kadınlar Evlendikten Sonra Çalışmamalıdır." önermesine demografik değişkenlere göre katılma durumları incelendiğinde cinsiyet, doğum yeri, medeni

durum, evlenme yaşı, evlenme şekli eğitim durumu, evde konuşulan dil arasındaki ilişki anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 15). Evde Arapça konuşan bireyler arasında bu oran %44,7 ile en yüksek düzeye çıkmaktadır (Tablo 15).

TCAÖ'ye göre "Çalışma Hayatı Kadının Ev İşlerini Aksatmasına Neden Olmaz" önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. "Çalışma Hayatı Kadının Ev İşlerini Aksatmasına Neden Olmaz" Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği								
	n	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET								
Kadın	665	281	42,3	68	10,2	316	47,5	0,020
Erkek	325	160	49,2	41	12,6	124	38,2	
DOĞUM YERİ								
İl	390	156	40,0	39	10	195	50,0	0,005
İlçe	269	120	44,6	41	15,2	108	40,1	
Köy	331	165	49,8	29	8,8	137	41,4	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	88	57,9	9	5,9	55	36,2	0,000
Okuryazar	63	33	52,4	7	11,1	23	36,5	
İlköğretim	297	138	46,5	22	7,4	137	46,1	
Lise	212	95	44,8	26	12,3	91	42,9	
Üniversite ve üzeri	266	87	32,7	45	16,9	134	50,4	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	102	36,8	30	10,8	145	52,3	0,005
Kürtçe	429	199	46,4	56	13,1	174	40,6	
Arapça	284	140	49,3	23	8,1	121	42,6	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	6	50,0	2	16,7	4	33,3	0,128
Kötü	134	74	55,2	11	8,2	49	36,6	
Orta	606	270	44,6	62	10,2	274	45,2	
İyi	226	86	38,1	32	14,2	108	47,8	
Çok İyi	12	5	41,7	2	16,7	5	41,7	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	102	35,2	45	15,5	143	49,3	0,000
Evli	690	336	48,7	64	9,3	290	42,0	
Dul	10	3	30,0	0	0,0	7	70,0	
Toplam	990	441	44,6	109	11,0	440	44,4	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	178	50,0	35	9,8	143	40,2	0,003
21-30 Yaş	322	150	46,6	27	8,4	145	45,0	
31-65 Yaş	22	11	50,0	2	9,1	9	40,9	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	199	50,1	40	10,1	158	39,8	0,002
İsteyerek Severe	290	131	45,2	23	7,9	136	46,9	
Beşik Kertmesi	2	2	100,0	0	0,0	0	0,0	
Berdel	11	7	63,6	1	9,1	3	27,3	
Toplam	700	339	48,4	64	9,2	297	42,4	

“Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz” önermesinin cinsiyet, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik düzey, medeni durum, evlenme yaşı ve evlenme şekli arasındaki ilişki bakımından istatistiksel olarak anlamlılık saptanmıştır ($P<0,05$) (Tablo 16). Bu oran doğum yeri köy olan bireylerde daha da düşerek %41,4’e kadar düşmektedir. Okuryazar olan bireylerin %36,2’si önermeye katılırken üniversite ve üzeri mezunu olan bireylerde bu oran %50,4’e çıkmaktadır. Evde Arapça konuşan bireylerin %49,3’ü bu önermeye katılmazken evde Türkçe konuşan bireyler arasında bu oran %36,8’e kadar azalmaktadır. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmayacağını düşünen bekârların oranı %49,3’tür. Dul olan bireyler arasında bu oran %70,0 ile en yüksek düzeydedir. İsteyerek ve severek evlenen bireylerin önermeye katılma oranı %46,9 ile en yüksek düzeydedir (Tablo 16).

TCAÖ’ye göre “Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. “Çalışan Bir Kadın Hayattan Daha Çok Zevk Alır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (n=990)								
	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	117	17,6	97	14,6	451	67,8	0,000
Erkek	325	84	25,8	70	21,5	171	52,6	
DOĞUM YERİ								
İl	390	62	15,9	63	16,2	265	67,9	0,037
İlçe	269	57	21,2	47	17,5	165	61,3	
Köy	331	82	24,8	57	117,2	192	58,0	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	34	22,4	27	17,8	91	59,9	0,113
Okuryazar	63	13	20,6	17	27,0	33	52,4	
İlköğretim	297	61	20,5	48	16,2	188	63,3	
Lise	212	51	24,1	36	17,0	125	59,0	
Üniversite ve üzeri	266	42	15,8	39	14,7	185	69,5	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	49	17,7	44	15,9	184	66,4	0,182
Kürtçe	429	82	19,1	80	18,6	267	62,2	
Arapça	284	70	24,6	43	15,1	171	60,2	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	3	25,0	0	0	9	75,0	0,355
Kötü	134	33	24,6	15	11,2	86	64,2	
Orta	606	120	19,8	112	18,5	374	61,7	
İyi	226	42	18,6	37	16,4	147	65,0	
Çok İyi	12	3	25,0	3	25,0	6	50,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	50	17,2	51	17,6	189	65,2	0,521
Evli	690	150	21,7	114	16,5	426	61,7	
Dul	10	1	10,0	2	20,0	7	70,0	
Toplam	990	201	20,3	167	16,9	622	62,8	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	79	22,2	52	14,6	225	63,2	0,608
21-30 Yaş	322	68	21,1	60	18,6	194	60,2	
31-65 Yaş	22	4	18,2	4	18,2	14	63,6	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	87	21,9	67	16,9	243	61,2	0,092
İsteyerek Severe	290	60	20,7	45	15,5	185	63,8	
Beşik Kertmesi	2	2	100	0	0	0	0	
Berdel	11	2	18,2	4	36,4	5	45,5	
Toplam	700	151	21,6	116	16,6	133	61,8	

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ’ye göre “Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.” önermesi ile cinsiyet arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 17). Kadınlar erkeklere göre çalışan kadının hayattan daha çok zevk alacağını düşünmektedirler (Tablo 17).

TCAÖ’ye göre “Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. “Kadınlar Erkekler Tarafından Her Zaman Korunmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	185	27,8	41	6,2	439	66,0	0,002
Erkek	325	57	17,5	20	6,2	248	76,3	
DOĞUM YERİ								
İl	390	106	27,2	28	7,2	256	65,6	0,037
İlçe	269	73	27,1	16	5,9	180	66,9	
Köy	331	63	19,0	17	5,1	251	75,8	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	18	11,8	10	6,6	124	81,6	0,000
Okuryazar	63	16	25,4	1	1,6	46	73,0	
İlköğretim	297	55	18,5	11	3,7	231	77,8	
Lise	212	47	22,2	14	6,6	151	71,2	
Üniversite ve üzeri	266	106	39,8	25	9,4	135	50,8	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	92	33,2	20	7,2	165	59,6	0,000
Kürtçe	429	109	25,4	32	7,5	288	67,1	
Arapça	284	41	14,4	9	3,2	234	82,4	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	3	25,0	0	0,0	9	75,0	0,335
Kötü	134	27	20,1	4	3,0	103	76,9	
Orta	606	146	24,1	39	6,4	421	69,5	
İyi	226	62	27,4	18	8,0	146	64,6	
Çok İyi	12	4	33,3	0	0,0	8	66,7	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	79	27,2	23	7,9	188	64,8	0,261
Evli	690	161	23,3	38	5,5	491	71,2	
Dul	10	2	20,0	0	0,0	8	80,0	
Toplam	990	242	24,4	61	6,2	687	69,4	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	70	19,7	17	4,8	269	75,6	0,088
21-30 Yaş	322	87	27,0	20	6,2	215	66,8	
31-65 Yaş	22	6	27,3	1	4,5	15	68,2	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	69	17,4	20	5,0	308	77,6	0,001
İsteyerek Severek	290	92	31,7	18	6,2	180	62,1	
Beşik Kertmesi	2	1	50,0	0	0,0	1	50,0	
Berdel	11	1	9,1	0	0,0	10	90,9	
Toplam	700	163	23,3	38	5,4	499	71,3	

“Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.” önermesinde cinsiyet, eğitim durumu, evde konuşulan dil ve evlenme şekli arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 18). Kadınların erkekler tarafından korunması gerektiği düşüncesi hem kadınlar hem de erkekler arasında yaygın olmakla birlikte önermeye katılım oranları incelendiğinde kadınlarda bu oran %66,0 iken erkeklerde %76,3’tür. Eğitim seviyesi yükseldikçe bu önermeye katılım oranı da azalmaktadır. Evde Arapça konuşan bireylerde %82,4 ile en yüksek katılım oranına sahiptir (Tablo 18).

“Kocas ı izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. “Kocas ı İzin Vermiyorsa Kadın çalışmamalıdır.” önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı leği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	247	37,1	58	8,7	360	54,1	0,000
Erkek	325	78	24,0	35	10,8	212	65,2	
DOğUM YERİ								
İl	390	155	39,7	43	11,0	192	49,2	0,000
İlçe	269	102	37,9	25	9,3	142	52,8	
Köy	331	68	20,5	25	7,6	238	71,9	
EğİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	14	9,2	11	7,2	127	83,6	0,000
Okuryazar	63	13	20,6	6	9,5	44	69,8	
İlköğretim	297	57	19,2	23	7,7	217	73,1	
Lise	212	81	32,8	16	7,5	115	54,2	
Üniversite ve zeri	266	160	60,2	37	13,9	69	25,9	
EVDE KONUşULAN DİL								
Türkçe	277	122	44,0	32	11,6	123	44,4	0,000
Kürtçe	429	146	34,0	45	10,5	238	55,5	
Arapça	284	57	20,1	16	5,6	211	74,3	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	6	50,0	0	0,0	6	50,0	0,000
Kötü	134	35	26,1	10	7,5	89	66,4	
Orta	606	181	29,9	52	8,6	373	61,6	
İyi	226	95	42,0	31	13,7	100	44,2	
Çok İyi	12	8	66,7	0	0,0	4	33,3	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	135	46,6	39	13,4	116	40,0	0,000
Evli	690	188	27,2	54	7,8	448	64,9	
Dul	10	2	20,0	0	0,0	8	80,0	
Toplam	990	325	32,8	93	9,4	572	57,8	
İLK EVLENME YAşI								
11-20 Yaş	356	73	20,5	25	7,0	258	72,5	0,000
21-30 Yaş	322	108	33,5	24	7,5	190	59,0	
31-65 Yaş	22	9	40,9	5	22,7	8	36,4	
EVLENME şEKLİ								
Görücü Usulü	397	75	46,6	32	8,1	290	73,0	0,000
İsteyerek Severek	290	113	39,0	20	6,9	157	54,1	
Beşik Kertmesi	2	0	0	0	0,0	2	100	
Berdel	11	2	18,2	2	18,2	7	63,6	
Toplam	700	190	27,2	54	7,7	456	65,1	

“Kocas ı izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.” önermesinde tüm demografik değişkenler farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 19). Kadınların %54,1’i erkeklerin ise %65,2’si kadının çalışması için

kocasından izin alması gerektiği yönünde fikir beyan etmişlerdir. İlde doğan bireylerin %49,2’si bu önermeye katılırken köyde doğan bireylerin %71,9’u katılmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireyler %44,4 ile bu önermeye katılırken Arapça konuşan bireylerde bu oran %74,3’tür. Evli ve dul bireyler arasında bu önermeye katılım oranı çok yüksek iken bekâr olan bireyler arasında bu oran daha düşüktür. (Tablo 19).

“Kadınlar yönetici olabilir.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. “Kadınlar Yönetici Olabilir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET								
Kadın	665	55	8,3	42	6,3	568	85,4	0,000
Erkek	325	54	16,6	31	9,5	240	73,8	
DOĞUM YERİ								
İl	390	31	7,9	30	7,7	329	84,4	0,031
İlçe	269	27	10,0	19	7,1	223	82,9	
Köy	331	51	15,4	24	7,3	256	77,3	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	23	15,1	12	7,9	117	77,0	0,340
Okuryazar	63	10	15,9	6	9,5	47	74,6	
İlköğretim	297	34	11,4	22	7,4	241	81,1	
Lise	212	22	10,4	16	7,5	174	82,1	
Üniversite ve üzeri	266	20	7,5	17	6,4	229	86,1	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	26	9,4	19	6,9	232	83,8	0,115
Kürtçe	429	40	9,3	35	8,2	354	82,5	
Arapça	284	43	15,1	19	6,7	222	78,2	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	1	8,3	0	0,0	11	91,7	0,183
Kötü	134	23	17,2	6	4,5	105	78,4	
Orta	606	64	10,6	46	7,6	496	81,8	
İyi	226	19	8,4	21	9,3	186	82,3	
Çok İyi	12	2	16,7	0	0,0	10	83,3	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	43	14,8	21	7,2	226	77,9	0,139
Evli	690	65	9,4	52	7,5	573	83,0	
Dul	10	1	10,0	0	0,0	9	90,0	
Toplam	990	109	11,0	73	7,4	808	81,6	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	33	9,3	25	7,0	298	83,7	0,339
21-30 Yaş	322	30	9,3	25	7,8	267	82,9	
31-65 Yaş	22	3	13,6	2	9,1	17	77,3	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	37	9,3	33	8,3	327	82,4	0,039
İsteyerek Severe	290	25	8,6	18	6,2	247	85,2	
Beşik Kertmesi	2	0	0	0	0,0	2	100	
Berdel	11	4	36,4	1	9,1	6	54,5	
Toplam	700	66	9,4	52	7,4	582	83,2	

“Kadınlar yönetici olabilir.” önermesi ile cinsiyet, doğum yeri ve evlenme şekli değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 20). Kadınların %85,4’ü erkeklerin ise %73,8’i bu önermeye katılmaktadır (Tablo 20).

“Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. “Çalışan Bir Kadın Kazandığı Geliri Eşine Vermelidir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET								
Kadın	665	388	58,3	73	11,0	204	30,7	0,007
Erkek	325	159	48,9	54	16,6	112	34,5	
DOĞUM YERİ								
İl	390	251	64,4	50	12,8	89	22,8	0,000
İlçe	269	156	58,0	42	15,6	71	26,4	
Köy	331	140	42,3	35	10,6	156	47,1	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	59	38,8	20	13,2	73	48,0	0,000
Okuryazar	63	29	46,0	10	15,9	24	38,1	
İlköğretim	297	144	48,5	21	7,1	132	44,4	
Lise	212	142	67,0	25	11,8	45	21,2	
Üniversite ve üzeri	266	173	65,0	51	19,2	42	15,8	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	182	65,7	38	13,7	57	20,6	0,000
Kürtçe	429	234	54,5	58	13,5	137	31,9	
Arapça	284	131	46,1	31	10,9	122	43,0	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	8	66,7	0	0,0	4	33,3	0,060
Kötü	134	71	53,0	11	8,2	52	38,8	
Orta	606	327	54,0	77	12,7	202	33,3	
İyi	226	135	59,7	36	15,9	55	24,3	
Çok İyi	12	6	50,0	3	25,0	3	25,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	173	59,7	49	16,9	68	23,4	0,001
Evli	690	366	53,0	78	11,3	246	35,7	
Dul	10	8	80,0	0	0,0	2	20,0	
Toplam	990	547	55,3	127	12,8	316	31,9	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	187	52,5	32	9,0	137	38,5	0,002
21-30 Yaş	322	174	54,0	43	13,4	105	32,6	
31-65 Yaş	22	13	59,1	3	13,6	6	27,3	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	202	50,9	42	10,6	153	38,5	0,001
İsteyerek Severe	290	168	57,9	32	11,0	90	31,0	
Beşik Kertmesi	2	0	0	1	50,0	1	50,0	
Berdel	11	4	36,4	3	27,3	4	36,4	
Toplam	700	374	53,5	78	11,1	248	35,4	

“Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.” önermesine katılma durumları incelendiğinde demografik değişkenler farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 21). Köyde doğan bireylerin çalışan kadının çalıştığı parayı eşine vermesi gerektiğini düşünenlerin oranı ilde doğan bireylerin oranına göre daha yüksektir. Üniversite ve üzeri mezunu olan bireylerin %15,8’i bu önermeye katılırken okuryazar olmayan bireylerin katılma oranı %48,0’dır. Evde Türkçe konuşan bireyler arasında %20,6 iken Arapça konuşanlar arasında %43,0’dır. Önermeye bekâr ve evlenme yaşı 31-65 yaş arası olan bireylerin katılma daha düşüktür. Beşik kертmesi usulü ile evlenen bireylerin önermeye katılma oranı %50,0, görücü usulü ile evlenen bireylerin katılma oranı %38,5 iken isteyerek ve severek evlenenlerin katılma oranı %31,0’dır (Tablo 21).

“Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. “Çalışan Bir Kadın Çocuklarına Daha İyi Anne Olur.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	201	30,2	119	17,9	345	51,9	0,005
Erkek	325	127	39,1	64	19,7	134	41,2	
DOĞUM YERİ								
İl	390	113	29,0	86	22,1	191	49,0	0,000
İlçe	269	91	33,8	62	23,0	116	43,1	
Köy	331	124	37,5	35	10,6	172	52,0	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	60	39,5	12	7,9	80	52,6	0,000
Okuryazar	63	27	42,9	11	17,5	25	39,7	
İlköğretim	297	99	33,3	37	12,5	161	54,2	
Lise	212	80	37,7	41	19,3	91	42,9	
Üniversite ve üzeri	266	62	23,3	82	30,8	122	45,9	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	85	30,7	66	23,8	126	45,5	0,000
Kürtçe	429	141	32,9	93	21,7	195	45,5	
Arapça	284	102	35,9	24	8,5	158	55,6	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	4	33,3	2	16,7	6	50,0	0,001
Kötü	134	48	35,8	12	9,0	74	55,2	
Orta	606	199	32,8	102	16,8	305	50,3	
İyi	226	75	33,2	63	27,9	88	38,9	
Çok İyi	12	2	16,7	4	33,3	6	50,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	64	22,1	76	26,2	150	51,7	0,000
Evli	690	261	37,8	106	15,4	323	46,8	
Dul	10	3	30,0	1	10,0	6	60,0	
Toplam	990	328	33,1	183	18,5	479	48,4	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	132	37,1	43	12,1	181	50,8	0,000
21-30 Yaş	322	123	38,2	58	18,0	141	43,8	
31-65 Yaş	22	9	40,9	6	27,3	7	31,8	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	145	36,5	57	14,4	195	49,1	0,000
İsteyerek Severek	290	112	38,6	50	17,2	128	44,1	
Beşik Kertmesi	2	2	100	0	0,0	0	0,0	
Berdel	11	5	45,5	0	0,0	6	54,5	
Toplam	700	264	37,7	107	15,3	329	47,0	

“Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.” önermesinin cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik düzey, medeni durum, ilk evlenme yaşı ve evlenme şekli arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 22). Kadınların %51,9’u erkeklerin ise %41,2’si çalışan kadının çocuklarına daha iyi anne olabileceğini düşünmektedirler. Evlenme yaşı yükseldikçe önermeye katılım oranı düşmektedir. Evde Türkçe konuşan bireylerin önermeye katılım oranı

%45,5 iken evde Arapça konuşan bireyler arasında bu oran %55,6'ya çıkmaktadır (Tablo 22).

“Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. “Erkekler de Çamaşır Bulaşık Gibi Ev İşlerini Yapmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	Katılmıyorum %	Kararsızım Sayı	Kararsızım %	Katılıyorum Sayı	Katılıyorum %	P
CİNSİYET								
Kadın	665	2058	30,8	23	3,5	437	65,7	0,000
Erkek	325	143	44,0	20	6,2	162	49,8	
DOĞUM YERİ								
İl	390	108	27,7	19	4,9	263	67,4	0,000
İlçe	269	79	29,4	11	4,1	179	76,5	
Köy	331	161	48,6	13	3,9	157	47,4	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	72	47,4	7	4,6	73	48,0	0,000
Okuryazar	63	31	49,2	3	4,8	29	46,0	
İlköğretim	297	130	43,8	7	2,4	160	53,9	
Lise	212	74	34,9	7	3,3	131	61,8	
Üniversite ve üzeri	266	41	15,4	19	7,1	206	77,4	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	58	20,9	9	3,2	210	75,8	0,000
Kürtçe	429	163	38,0	17	4,0	249	58,0	
Arapça	284	127	44,7	17	6,0	140	49,3	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	2	16,7	0	0,0	10	83,3	0,052
Kötü	134	57	42,5	4	3,0	73	54,5	
Orta	606	223	36,8	24	4,0	359	59,2	
İyi	226	63	27,9	15	6,6	148	65,5	
Çok İyi	12	3	25,0	0	0,0	9	75,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	84	29,0	14	4,8	192	66,2	0,061
Evli	690	262	38,0	29	4,2	399	57,8	
Dul	10	2	20,0	0	0,0	8	80,0	
Toplam	990	348	35,2	43	4,3	599	60,5	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	150	42,1	16	4,5	190	53,4	0,003
21-30 Yaş	322	106	32,9	10	3,1	206	64,0	
31-65 Yaş	22	8	36,4	3	13,6	11	50,0	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	168	42,3	18	4,5	211	53,1	0,003
İsteyerek Severek	290	88	30,3	11	3,8	191	65,9	
Beşik Kertmesi	2	2	100	0	0,0	0	0,0	
Berdel	11	6	54,5	0	0,0	5	45,5	
Toplam	700	264	37,7	29	4,1	407	58,2	

“Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” önermesinin cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ilk evlenme yaşı ve evlenme

şekli arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 23). Araştırmaya katılan erkeklerin hemen hemen yarısı (%49,8) çamaşır, bulaşık gibi ev işlerinin erkekler tarafından da yapılabileceğini düşünmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe önermeye katılım oranı da artmaktadır. Görücü usulü ile evlenen bireyler arasında önermeye katılım oranı %53,1 iken isteyerek ve severek evlenen bireyler arasında bu oran %65,9'a çıkmaktadır (Tablo 23).

“Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. “Kocasız Kadın Sahipsiz Eve Benzer.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET								
Kadın	665	260	39,1	42	6,3	363	54,6	0,163
Erkek	325	107	32,9	24	7,4	194	59,7	
DOĞUM YERİ								
İl	390	189	48,5	22	5,6	179	45,9	0,000
İlçe	269	103	38,3	24	8,9	142	52,8	
Köy	331	75	22,7	20	6,0	136	71,3	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	19	12,5	5	3,3	128	84,2	0,000
Okuryazar	63	13	20,6	10	15,9	40	63,5	
İlköğretim	297	77	25,9	18	6,1	202	68,0	
Lise	212	90	42,5	10	4,7	112	52,8	
Üniversite ve üzeri	266	168	63,2	23	8,6	75	28,2	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	144	52,0	12	4,3	121	43,7	0,000
Kürtçe	429	150	35,0	38	8,9	241	56,2	
Arapça	284	73	25,7	16	5,6	195	68,7	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	4	33,3	1	8,3	7	58,3	0,000
Kötü	134	29	21,6	7	5,2	98	73,1	
Orta	606	215	35,5	38	6,3	353	58,3	
İyi	226	113	50,0	18	8,0	95	42,0	
Çok İyi	12	6	50,0	2	16,7	4	33,3	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	146	50,3	30	10,3	114	39,3	0,000
Evli	690	217	31,4	36	5,2	437	63,3	
Dul	10	4	40,0	0	0,0	6	60,0	
Toplam	990	367	37,1	66	6,7	557	56,3	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	81	22,8	18	5,1	257	72,2	0,000
21-30 Yaş	322	134	41,6	15	4,7	173	53,7	
31-65 Yaş	22	6	27,3	3	13,6	13	59,1	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	88	22,2	25	6,3	284	71,5	0,000
İsteyerek Severek	290	130	44,8	10	3,4	150	51,7	
Beşik Kertmesi	2	1	50,0	0	0,0	1	50,0	
Berdel	11	2	18,2	1	9,1	8	72,7	
Toplam	700	221	31,6	36	5,2	443	63,2	

“Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.” önermesinin doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik düzey, medeni durum, ilk evlenme yaşı ve evlenme şekli arasındaki ilişki değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 24). Doğum yeri il olanlarda önermeye katılım oranı %45,9 iken doğum yeri köy olan bireylerde bu oran %71,3’e çıkmaktadır. Eğitim seviyesi ve ekonomik düzey yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır. Her üç evli bireyden ikisi kocasız kadının sahipsiz eve benzeyeceğini düşünmektedir. İlk evlenme yaşı yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır (Tablo 24).

“Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. “Bir Ailenin Gelirini Erkekler Sağlamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Ölçeği	Cinsiyet	Algısı	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P	
			n	Sayı	%	Sayı	%	Sayı		%
CİNSİYET										
Kadın			665	258	38,8	34	5,1	373	56,1	0,005
Erkek			325	93	28,6	15	4,6	217	66,8	
DOĞUM YERİ										
İl			390	174	44,6	25	6,4	191	49,0	0,000
İlçe			269	99	36,8	15	5,6	155	57,6	
Köy			331	78	23,6	9	2,7	244	73,7	
EĞİTİM DURUMU										
Okuryazar değil			152	19	12,5	6	3,9	127	83,6	0,000
Okuryazar			63	11	17,5	4	6,3	48	76,2	
İlköğretim			297	74	24,9	9	3,0	214	72,1	
Lise			212	90	42,5	9	4,2	113	53,3	
Üniversite ve üzeri			266	157	59,0	21	7,9	88	33,1	
EVDE KONUŞULAN DİL										
Türkçe			277	140	50,5	17	6,1	120	43,3	0,000
Kürtçe			429	147	34,3	23	5,4	259	60,4	
Arapça			284	64	22,5	9	3,2	211	74,3	
EKONOMİK DÜZEY										
Çok Kötü			12	4	33,3	2	16,7	6	50,0	0,000
Kötü			134	31	23,1	3	2,2	100	74,6	
Orta			606	204	33,7	32	5,3	370	61,1	
İyi			226	106	46,9	11	4,9	109	48,2	
Çok İyi			12	6	50,0	1	8,3	5	41,7	
MEDENİ DURUM										
Bekâr			290	129	44,5	23	7,9	138	47,6	0,000
Evli			690	219	31,7	26	3,8	445	64,5	
Dul			10	3	30,0	0	0,0	7	70,0	
Toplam			990	351	35,5	49	4,9	590	59,6	
İLK EVLENME YAŞI										
11-20 Yaş			356	93	26,1	12	3,4	251	70,5	0,000
21-30 Yaş			322	121	37,6	12	3,7	189	58,7	
31-65 Yaş			22	8	36,4	2	9,1	12	54,5	

EVLENME ŞEKLİ							
Görücü Usulü	397	96	24,2	12	3,0	289	72,8
İsteyerek Severek	290	126	43,4	13	4,5	151	52,1
Beşik Kertmesi	2	0	0,0	0	0,0	2	100
Berdel	11	0	0,0	1	9,1	10	90,9
Toplam	700	222	31,7	26	3,7	452	64,6

“Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.” önermesine katılma durumları incelendiğinde tüm demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 25). Önermeye katılan kadınların %56,1’i ailenin gelirinin erkekler tarafından sağlanması gerektiğini düşünürken erkekler arasında bu oran %66,8’e çıkmaktadır. Doğum yeri kırdan kente doğru değiştikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır. Eğitim düzeyi ve ekonomik düzey yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır. Bekâr olan bireylerde önermeye katılım oranı %47,6 iken evlilerde bu oran %64,5’tir. Evlenme yaşı yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır (Tablo 25).

“Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafé, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. “Kadınlar Kendi Başına Ticarethane Gibi Yerler (Kafe, Market, Emlakçı Gibi) Açmamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
	n	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET								
Kadın	665	390	58,6	57	8,6	218	32,8	0,013
Erkek	325	174	53,5	17	5,2	134	41,2	
DOĞUM YERİ								
İl	390	250	54,1	24	6,2	116	29,7	0,000
İlçe	269	145	53,9	34	12,6	90	33,5	
Köy	331	169	51,1	16	4,8	146	44,1	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	80	52,6	12	7,9	60	39,5	0,000
Okuryazar	63	27	42,9	6	9,5	30	47,6	
İlköğretim	297	139	46,8	21	7,1	137	46,1	
Lise	212	134	63,2	15	7,1	63	29,7	
Üniversite ve üzeri	266	184	69,2	20	7,5	62	23,3	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	196	70,8	17	6,1	64	23,1	0,000
Kürtçe	429	240	55,9	38	8,9	151	35,2	
Arapça	284	128	45,1	19	6,7	137	48,2	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	8	66,7	0	0,0	4	33,3	0,023
Kötü	134	72	57,3	3	2,2	59	44,0	
Orta	606	332	54,8	52	8,6	222	36,6	
İyi	226	145	64,2	17	7,5	64	28,3	
Çok İyi	12	7	58,3	2	16,7	3	25,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	176	60,7	26	9,0	88	30,3	0,009
Evli	690	378	54,8	48	7,0	264	38,3	
Dul	10	10	100	0	0,0	0	0,0	
Toplam	990	564	57,0	74	7,5	352	35,5	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	184	51,7	30	8,4	142	39,9	0,006
21-30 Yaş	322	185	57,5	17	5,3	120	37,3	
31-65 Yaş	22	19	86,4	1	4,5	2	9,1	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	207	52,1	29	7,3	161	40,6	0,147
İsteyerek Severek	290	175	60,3	19	6,6	96	33,1	
Beşik Kertmesi	2	1	50,0	0	0,0	1	50,0	
Berdel	11	5	45,5	0	0,0	6	54,5	
Toplam	770	388	55,4	48	6,9	264	37,7	

“Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.” önermesinin cinsiyet, medeni durum, ilk evlenme yaşı, ekonomik durum, doğum yeri, eğitim durumu ve evde konuşulan dil değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P < 0,05$) (Tablo 26). Doğum yeri köyden kente doğru değiştikçe önermeye katılım oranı da azalmaktadır. Doğum yeri köy olanların kadınların kendi başlarına işyeri açmaları konusunda daha isteksiz oldukları saptanmıştır. Bireylerin eğitim seviyeleri arttıkça önermeye katılma oranları

azalmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireylerin %70,8'i bu önermeye katılmazken bu oran evde Arapça konuşan bireyler arasında %45,1'e kadar düşmektedir (Tablo 26).

“Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. “Kadınların Birinci Görevi Ev İşlerini Üstlenmektir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	289	43,5	35	5,3	341	51,3	0,015
Erkek	325	110	33,8	19	5,8	196	60,3	
DOĞUM YERİ								
İl	390	191	49,0	21	5,4	178	45,6	0,000
İlçe	269	122	45,4	21	7,8	126	46,8	
Köy	331	86	26,0	12	3,6	233	70,4	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	19	12,5	4	2,6	129	84,9	0,000
Okuryazar	63	18	28,6	4	6,3	41	65,1	
İlköğretim	297	85	28,6	14	4,7	198	66,7	
Lise	212	92	43,4	7	3,3	113	53,3	
Üniversite ve üzeri	266	185	69,5	25	9,4	56	21,1	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	156	56,3	13	4,7	108	39,0	0,000
Kürtçe	429	176	41,0	29	6,8	224	52,2	
Arapça	284	67	23,6	12	4,2	205	72,2	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	6	50,0	0	0,0	6	50,0	0,000
Kötü	134	37	27,6	4	3,0	93	69,4	
Orta	606	240	39,6	27	4,5	339	55,9	
İyi	226	107	47,3	21	9,3	98	43,4	
Çok İyi	12	9	75,0	2	16,7	1	8,3	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	160	55,2	20	6,9	110	37,9	0,000
Evli	690	237	34,3	32	4,6	421	61,0	
Dul	10	2	20,0	2	20,0	6	60,0	
Toplam	990	399	40,3	54	5,5	537	54,2	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	90	25,3	17	4,8	249	69,9	0,000
21-30 Yaş	322	141	43,8	14	4,3	167	51,9	
31-65 Yaş	22	8	36,4	3	13,6	11	50,0	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	100	25,2	25	6,3	272	68,5	0,000
İsteyerek Severe	290	137	47,2	9	3,1	144	49,7	
Beşik Kertmesi	2	0	0,0	0	0,0	2	100,0	
Berdel	11	2	18,2	0	0,0	9	81,8	
Toplam	700	239	34,1	34	4,9	427	61,0	

“Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.” önermesinin cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik düzey, medeni durum, evlenme şekli ve ilk evlenme yaşı demografik değişkenleri arasındaki ilişki

istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 27). Doğum yeri köy olan bireylerin önermeye katılım oranı %70,4 iken doğum yeri il olan bireylerde bu oran %45,1'e kadar gerilemektedir. Okuryazar olmayan bireyler arasında önermeye katılım oranı %84,9'dur. Üniversite ve üzeri bir eğitime sahip olan bireyler arasında bu oran %21,1'e kadar gerilemektedir. Evde Türkçe Arapça konuşan bireylerin bu önermeye katılım oranları %72,2'dir. Evli bireylerin önemli bir kesiminin (%61) ev işlerinin kadınların birinci görevi olduğu konusunda uzlaştıkları saptanmıştır. Bekâr erkeklerin sadece %37,9'dur. İsteyerek ve severek evlenen bireylerin yarıya yakını (%47,2) katılmamaktadır (Tablo 27).

TCAÖ'ye göre “Bir Kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28. “Bir Kadın Kocasından Fazla Para Kazanmamalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Algısı Ölçeği	Cinsiyet	n	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
			Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET									
Kadın		665	414	62,3	74	11,1	177	26,6	0,013
Erkek		325	188	57,8	24	7,4	113	34,8	
DOĞUM YERİ									
İl		390	272	69,7	35	9,0	83	21,3	0,000
İlçe		269	161	59,9	31	11,5	77	28,6	
Köy		331	169	51,1	32	9,7	130	39,3	
EĞİTİM DURUMU									
Okuryazar değil		152	71	46,7	15	9,9	66	43,4	0,000
Okuryazar		63	27	42,9	12	19,0	24	38,1	
İlköğretim		297	158	53,2	36	12,1	103	34,7	
Lise		212	145	68,4	16	7,5	51	24,1	
Üniversite ve üzeri		266	201	75,6	19	7,1	46	17,3	
EVDE KONUŞULAN DİL									
Türkçe		277	201	72,6	18	6,5	58	20,9	0,000
Kürtçe		429	260	60,6	51	11,9	118	27,5	
Arapça		284	141	49,6	29	10,2	114	40,1	
EKONOMİK DÜZEY									
Çok Kötü		12	11	91,7	0	0,0	1	8,3	0,293
Kötü		134	76	56,7	13	9,7	45	33,6	
Orta		606	361	59,6	65	10,7	180	29,7	
İyi		226	146	64,6	18	8,0	62	27,4	
Çok İyi		12	8	66,7	2	16,7	2	16,7	
MEDENİ DURUM									
Bekâr		290	190	65,5	26	9,0	74	25,5	0,192
Evli		690	404	58,6	72	10,4	214	31,0	
Dul		10	8	80,0	0	0,0	2	20,0	
Toplam		990	602	60,8	98	9,9	290	29,3	
İLK EVLENME YAŞI									
11-20 Yaş		356	191	53,7	44	12,4	44	12,4	0,044
21-30 Yaş		322	121	34,0	26	8,1	206	64,0	
31-65 Yaş		22	15	68,2	2	9,1	5	22,7	
EVLENME ŞEKLİ									
Görücü Usulü		397	203	51,1	48	12,1	146	36,8	0,000
İsteyerek Severek		290	202	69,7	23	7,9	65	22,4	
Beşik Kertmesi		2	0	0,0	0	0,0	2	100,0	
Berdel		11	7	63,6	1	9,1	3	27,3	
Toplam		700	412	58,9	72	10,3	216	30,8	

“Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.” önermesi için tüm demografik değişkenler farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak

anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 28). Doğum yeri il olan bireylerin %21,3'ü önermeye katılırken doğum yeri köy olan bireylerin katılma oranı %39,3'tür. Eğitim seviyesi düştükçe katılım oranı artmaktadır. Beşik kurtmesi, berdel ve görücü usulü ile evlenen bireylerin bu önermeye katılım oranlarının isteyerek ve severek evlenen bireylerin katılım oranlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 28).

“Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. “Erkek Her Zaman Evin Reisi Olmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	278	41,8	30	4,5	357	53,7	0,000
Erkek	325	89	27,4	16	4,9	220	67,7	
DOĞUM YERİ								
İl	390	172	44,1	6	5,1	198	50,8	0,000
İlçe	269	107	39,8	16	5,9	146	54,3	
Köy	331	88	26,6	10	3,0	233	70,4	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	24	15,8	6	3,9	122	80,3	0,000
Okuryazar	63	18	28,6	3	4,8	42	66,7	
İlköğretim	297	85	28,6	7	2,4	205	69,0	
Lise	212	81	38,2	9	4,2	122	57,5	
Üniversite ve üzeri	266	159	59,8	21	7,9	86	32,3	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	135	48,7	10	3,6	132	47,7	0,000
Kürtçe	429	164	38,2	25	5,8	240	55,9	
Arapça	284	68	23,9	11	3,9	205	72,7	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	6	50,0	0	0,0	6	50,0	0,011
Kötü	134	39	29,1	1	0,7	94	70,1	
Orta	606	222	36,6	30	5,0	354	58,4	
İyi	226	94	41,6	13	5,8	119	52,7	
Çok İyi	12	6	50,0	2	16,7	4	33,3	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	140	48,3	17	5,9	133	45,9	0,000
Evli	690	223	32,3	29	4,2	438	63,5	
Dul	10	4	40,0	0	0,0	6	60,0	
Toplam	990	367	37,1	46	4,6	577	58,3	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	93	26,1	13	3,7	250	70,2	0,000
21-30 Yaş	322	125	38,8	16	5,0	181	56,2	
31-65 Yaş	22	9	40,9	0	0,0	13	59,1	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	93	23,4	21	5,3	283	71,3	0,000
İsteyerek Severek	290	132	45,5	7	2,4	151	52,1	
Beşik Kertmesi	2	0	0,0	0	0,0	2	100,0	
Berdel	11	2	18,2	1	9,1	8	72,7	
Toplam	700	227	32,4	29	4,1	444	63,5	

“Erkek Her Zaman Evin Reisi Olmalıdır.” önermesinin cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, medeni durum, ekonomik düzey ve evlenme şekli arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 29). Küçük yaşta evlenen bireylerin önermeye katılım oranı oldukça yüksektir (%70,2) (Tablo 29).

“Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. “Toplumun Liderliği Genellikle Erkeklerin Elinde Olmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	408	61,4	47	7,1	210	31,6	0,000
Erkek	325	123	37,8	18	5,5	184	56,6	
DOĞUM YERİ								
İl	390	236	60,5	21	5,4	133	34,1	0,000
İlçe	269	156	58,0	26	9,7	87	32,3	
Köy	331	139	42,0	18	5,4	174	52,6	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	53	34,9	14	9,2	85	55,9	0,000
Okuryazar	63	28	44,4	4	6,3	31	49,2	
İlköğretim	297	134	45,1	16	5,4	147	49,5	
Lise	212	121	57,1	12	5,7	79	37,3	
Üniversite ve üzeri	266	195	73,3	19	7,1	52	19,5	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	190	68,6	11	4,0	76	27,4	0,000
Kürtçe	429	323	54,1	33	7,7	164	38,2	
Arapça	284	109	38,4	21	7,4	154	54,2	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	9	75,0	0	0,0	3	25,0	0,000
Kötü	134	51	38,1	5	3,7	78	58,2	
Orta	606	324	53,5	45	7,4	237	39,1	
İyi	266	137	60,6	15	6,6	74	32,7	
Çok İyi	12	10	83,3	0	0,0	2	16,7	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	173	59,7	31	10,7	86	29,7	0,000
Evli	690	353	51,2	34	4,9	303	43,9	
Dul	10	5	50,0	0	0,0	5	50,0	
Toplam	990	531	53,6	65	6,6	394	39,8	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	169	47,5	23	6,5	164	46,1	0,000
21-30 Yaş	322	177	55,0	11	3,4	134	41,6	
31-65 Yaş	22	12	54,5	0	0,0	10	45,5	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	181	45,6	23	5,8	193	48,6	0,000
İsteyerek Severe	290	173	59,7	10	3,4	107	36,9	
Beşik Kertmesi	2	0	0,0	1	50,0	1	50,0	
Berdel	11	4	36,4	0	0,0	7	63,6	
Toplam	700	358	51,1	34	4,9	308	44,0	

“Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.” ifadesine katılım durumları incelendiğinde tüm demografik değişkenler farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 30). Bekâr olan bireyler (%29,7) toplumun liderliğinin erkeklerin elinde olması gerektiği konusundaki önermeye evli olan bireylere göre (%43,9) daha düşük oranda katılım göstermişlerdir. İlk evlenme yaşı 11-20 yaş arasında olan bireylerin %47,5’i önermeye katılmazken bu oran 21-30 yaş arasındaki bireyler için %55,0’dır. İsteyerek ve severek evlenen bireyle arasında önermeye katılım oranı %36,9 iken görücü usulü ile evlenen bireyler arasında bu oran %48,6’dır (Tablo 30).

“Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. “Kız Çocuklarına da Erkek Çocuklar Kadar Özgürlük Verilmelidir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	75	11,3	15	2,3	575	86,5	0,000
Erkek	325	56	17,2	23	7,1	246	75,7	
DOĞUM YERİ								
İl	390	43	11,0	19	4,9	328	84,1	0,054
İlçe	269	34	12,6	13	4,8	222	82,5	
Köy	331	54	16,3	6	1,8	271	81,9	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	27	17,8	3	2,0	122	80,3	0,004
Okuryazar	63	12	19,0	3	4,8	48	76,2	
İlköğretim	297	29	9,8	6	2,0	262	88,2	
Lise	212	29	13,7	6	2,8	177	83,5	
Üniversite ve üzeri	266	34	12,8	20	7,5	212	79,7	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	31	11,2	8	2,9	238	85,9	0,069
Kürtçe	429	56	13,1	24	5,6	349	81,4	
Arapça	284	44	15,5	6	2,1	234	82,4	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	1	8,3	0	0,0	11	91,7	0,096
Kötü	134	22	16,4	6	4,5	106	79,1	
Orta	606	74	12,2	20	3,3	512	84,5	
İyi	226	29	12,8	11	4,9	186	82,3	
Çok İyi	12	5	41,7	1	8,3	6	50,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	33	11,4	18	6,2	239	82,4	0,058
Evli	690	98	14,2	20	2,9	572	82,9	
Dul	10	0	0,0	0	0,0	10	100,0	
Toplam	990	131	13,2	38	3,8	821	82,9	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	52	14,6	8	2,2	296	83,1	0,023
21-30 Yaş	322	44	13,7	9	2,8	269	83,5	
31-65 Yaş	22	2	9,1	3	13,6	17	77,3	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	64	16,1	14	3,5	319	80,4	0,026
İsteyerek Severek	290	30	10,3	6	2,1	254	87,6	
Beşik Kertmesi	2	1	50,0	0	0,0	1	50,0	
Berdel	11	3	27,3	0	0,0	8	72,7	
Toplam	700	98	14,0	20	2,9	582	83,1	

“Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.” önermesinin cinsiyet, ilk evlenme yaşı, evlenme şekli ve eğitim durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 31). Kadınların %86,5’i önermeye katılırken erkeklerin %75,7’si katılmaktadır. Eğitim durumu yükseldikçe önermeye katılma oranı artmakta iken üniversite ve üzeri mezunu olan bireylerde katılım oranı azalmaktadır (Tablo 31).

“Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. “Bir Kadın Kendi Haklarına Sahip Olabilmesi İçin Gerekirse Kocasına Karşı Çıkabilmelidir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	191	28,7	77	11,6	397	59,7	0,000
Erkek	325	148	45,5	46	14,2	131	40,3	
DOĞUM YERİ								
İl	390	118	30,3	47	12,1	225	57,7	0,006
İlçe	269	82	30,5	39	14,5	148	55,0	
Köy	331	139	42,0	37	11,2	155	46,8	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	62	40,8	17	11,2	73	48,0	0,002
Okuryazar	63	33	52,4	5	7,9	25	39,7	
İlköğretim	297	103	34,7	34	11,4	160	53,9	
Lise	212	76	35,8	25	11,8	111	52,4	
Üniversite ve üzeri	266	65	24,4	42	15,8	159	59,8	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	75	27,1	34	12,3	168	60,6	0,000
Kürtçe	429	138	32,2	65	15,2	226	52,7	
Arapça	284	126	44,4	24	8,5	134	47,2	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	2	16,7	1	8,3	9	75,0	0,081
Kötü	134	52	38,8	8	6,0	74	55,2	
Orta	606	209	34,5	77	12,7	320	52,8	
İyi	226	69	39,5	36	15,9	121	53,5	
Çok İyi	12	7	58,3	1	8,3	4	33,3	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	77	26,6	46	15,9	167	57,6	0,001
Evli	690	261	31,8	77	11,2	352	51,0	
Dul	10	1	10,0	0	0,0	9	90,0	
Toplam	990	339	34,3	123	12,4	528	53,3	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	132	37,1	40	11,2	184	51,7	0,029
21-30 Yaş	322	121	37,6	33	10,2	168	52,2	
31-65 Yaş	22	9	40,9	4	18,2	9	40,9	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	165	41,6	40	10,1	192	48,4	0,002
İsteyerek Severek	290	91	31,4	36	12,4	163	56,2	
Beşik Kertmesi	2	2	100	0	0,0	0	0,0	
Berdel	11	4	36,4	1	9,1	6	54,5	
Toplam	700	264	37,7	771	10,8	361	51,5	

Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.” önermesinin cinsiyet, eğitim durumu, doğum yeri, ilk evlenme yaşı, evde konuşulan dil, medeni durum ve evlenme şekli demografik değişkenleri

arasındaki ilişki istatistiksel anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 32). Kadınların %59,7'si önermeye katılırken erkeklerde bu oran %40,3'te kalmıştır. Eğitim seviyesi arttıkça bireyler arasındaki önermeye katılım oranı da artmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireylerin %60,6'sı önermeyi desteklerken evde Arapça konuşan bireylerin önermeye katılım oranı %47,2'ye gerilemektedir. Evli olan bireylerin yarısından fazlasının (%51,0) önermeye katıldıkları belirlenmiştir. Bu oran bekârlar arasında %57,6'dır (Tablo 32).

“Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 33. “Kadın Kocasından Yaş Olarak Daha Küçük Olmalıdır.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Algısı Ölçeği	Cinsiyet		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		P
		n	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
CİNSİYET									
Kadın		665	250	37,6	61	9,2	354	53,2	0,273
Erkek		325	133	40,9	36	11,1	156	48,0	
DOĞUM YERİ									
İl		390	178	45,6	41	10,5	171	43,8	0,000
İlçe		269	90	33,5	33	12,3	146	54,3	
Köy		331	115	34,7	23	6,9	193	58,3	
EĞİTİM DURUMU									
Okuryazar değil		152	30	19,7	10	6,6	112	73,7	0,000
Okuryazar		63	23	36,5	1	1,6	39	61,9	
İlköğretim		297	96	32,3	21	7,1	180	60,6	
Lise		212	108	50,9	16	7,5	88	41,5	
Üniversite ve üzeri		266	126	47,4	49	18,4	91	34,2	
EVDE KONUŞULAN DİL									
Türkçe		277	140	50,5	29	10,5	108	39,0	0,000
Kürtçe		429	164	38,2	47	11,0	218	50,8	
Arapça		284	79	27,8	21	7,4	184	64,8	
EKONOMİK DÜZEY									
Çok Kötü		12	6	50,0	1	8,3	5	41,7	0,033
Kötü		134	49	36,6	7	5,2	78	58,2	
Orta		606	227	37,5	54	8,9	325	53,6	
İyi		226	95	42,0	33	14,6	98	43,4	
Çok İyi		12	6	50,0	2	16,7	4	33,3	
MEDENİ DURUM									
Bekâr		290	133	45,9	45	15,5	112	38,6	0,000
Evli		690	244	35,4	52	7,5	394	57,1	
Dul		10	6	60,0	0	0,0	4	40,0	
Toplam		990	383	38,7	97	9,8	510	51,5	
İLK EVLENME YAŞI									
11-20 Yaş		356	104	29,2	19	5,3	233	65,4	0,000
21-30 Yaş		322	136	42,2	30	9,3	156	48,4	
31-65 Yaş		22	10	45,5	3	13,6	9	40,9	
EVLENME ŞEKLİ									
Görücü Usulü		397	120	30,2	27	6,8	250	63,0	0,000
İsteyerek Severek		290	125	43,1	25	8,6	140	48,3	
Beşik Kertmesi		2	1	50,0	0	0,0	1	50,0	
Berdel		11	4	36,4	0	0,0	7	63,6	
Toplam		700	250	35,7	52	7,4	398	56,9	

“Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.” önermesinin eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik düzey, medeni durum, evlenme yaşı ve evlenme şekli arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($P < 0,05$) (Tablo 33). Doğum yeri il olan bireylerin önermeye katılım oranı %43,8 iken bu oran doğum yeri köy olan bireyler arasında %58,3’e kadar çıkmaktadır. Eğitim seviyesi arttıkça önermeye katılım oranında düşüş olduğu saptanmıştır. Evli olan bireylerin önermeye katılım oranı %57,1 iken bekârlarda bu oran %38,6’dır. İlk evlenme yaşı arttıkça

önermeye katılım oranı da azalmaktadır. Evlenme şekli isteyerek ve severek (%48,3) olan bireylerin dışındaki bütün evlenme biçimlerinde önermeye katılım oranı yüzde elliye geçmektedir (Tablo 33).

“Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.” önermesine katılım durumunun bireylerin demografik değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34. “Ailedeki Önemli Kararları Erkekler Vermelidir.” Önermesinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	n	Katılmıyorum Sayı	%	Kararsızım Sayı	%	Katılıyorum Sayı	%	P
CİNSİYET								
Kadın	665	394	59,2	34	5,1	237	35,6	0,000
Erkek	325	141	43,4	15	4,6	169	52,0	
DOĞUM YERİ								
İl	390	259	66,4	21	5,4	110	28,2	0,000
İlçe	269	144	53,5	14	5,2	111	41,3	
Köy	331	132	39,9	14	4,2	185	55,9	
EĞİTİM DURUMU								
Okuryazar değil	152	43	28,3	8	5,3	101	66,4	0,000
Okuryazar	63	31	49,2	3	4,8	29	46,0	
İlköğretim	297	133	44,8	14	4,7	150	50,5	
Lise	212	127	59,9	4	1,9	81	38,2	
Üniversite ve üzeri	266	201	75,6	20	7,5	45	16,9	
EVDE KONUŞULAN DİL								
Türkçe	277	199	71,8	11	4,0	67	24,2	0,000
Kürtçe	429	227	52,9	28	6,5	174	40,6	
Arapça	284	109	38,4	10	3,5	165	58,1	
EKONOMİK DÜZEY								
Çok Kötü	12	7	58,3	0	0,0	5	41,7	0,117
Kötü	134	61	45,5	6	4,5	67	50,0	
Orta	606	321	53,0	30	5,0	255	42,1	
İyi	226	137	60,6	13	5,8	76	33,6	
Çok İyi	12	9	75,0	0	0,0	3	25,0	
MEDENİ DURUM								
Bekâr	290	182	62,8	19	6,6	89	30,7	0,001
Evli	690	347	50,3	30	4,3	313	45,4	
Dul	10	6	60,0	0	0,0	4	40,0	
Toplam	990	535	54,0	49	4,9	406	41,0	
İLK EVLENME YAŞI								
11-20 Yaş	356	155	43,5	14	3,9	187	52,5	0,000
21-30 Yaş	322	188	58,4	11	3,4	123	38,2	
31-65 Yaş	22	10	45,5	5	22,7	7	31,8	
EVLENME ŞEKLİ								
Görücü Usulü	397	172	43,3	21	5,3	204	51,4	0,000
İsteyerek Severek	290	179	61,7	9	3,1	102	35,2	
Beşik Kertmesi	2	0	0,00	0	0,0	2	100,0	
Berdel	11	2	18,2	0	0,0	9	81,8	
Toplam	700	353	50,4	30	4,3	317	45,3	

“Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.” önermesine göre tüm demografik değişkenler farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 34). Kadınların %35,6’sı erkeklerin ise %52,0’ı ailedeki önemli kararları erkeklerin vermesi gerektiğini düşünmektedir. Eğitim seviyesi düştükçe önermeye katılım oranı artmaktadır. Evde Arapça konuşan bireylerin önermeye katılım oranı evde Türkçe konuşan bireylerin iki katından daha fazladır. Evlenme yaşı yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır. İsteyerek ve severek evlenen bireylerin %35,2’si önermeye katılırken görücü usulü ile evlenenlerin önermeye katılım oranı %51,4’tür (Tablo 34).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin toplumsal cinsiyet algı ölçeğine göre aldıkları puan ortalaması $79,34 \pm 15,32$ (Min: 32. Max: 123) olup bireylerin toplumsal cinsiyet algı ölçeği puan ortalamalarının demografik değişkenlere göre karşılaştırılması Tablo 35’te verilmiştir.

Tablo 35. Demografik Değişkenlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	N	$\bar{x}$	SS	t	P
Cinsiyet					
Kadın	665	81,65	14,91	6,931	0,000
Erkek	325	74,60	15,09		
Çalışma Durumu					
Evet	350	79,86	16,96	0,788	0,043
Hayır	640	79,05	14,35		
Medeni Durum					
Bekâr	290	79,86	15,72	6,051	0,000
Evli	691	77,35	14,76		
Eşi İle Akrabalık Durumu					
Evet	254	73,83	13,68	4,974	0,000
Hayır	446	79,51	14,97		
Eş Çalışma Durumu					
Evet	404	81,11	14,22	8,021	0,000
Hayır	296	72,45	14,01		
Çocuk Sahibi Olma					
Evet	651	77,13	14,67	2,037	0,034
Hayır	49	81,75	15,31		

Bireylerin toplumsal cinsiyet algı ölçeğinin toplam puan ortalaması bazı demografik özelliklere göre karşılaştırıldığında çalışma durumu, çocuk sahibi olma, cinsiyet, medeni durum eş çalışma durumu ve eşi ile akrabalık durumuna göre puan ortalamalarının farklılaştığı görülmektedir ($P<0,05$). TCAÖ puan ortalaması; kadınlarda 81,65 iken erkeklerde 74,60'tır. Evlilerde 77,35 iken bekârlarda 83,90'dır. Eşi ile akraba olanlarda 73,83 akraba olmayanlarda 79,51'dir. Eşleri çalışan bireylerde 81,11 iken çalışmayanların puan ortalaması 72,45 olarak hesaplanmış olup bu farklılıkları istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p<0,05$) (Tablo 53).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ'nün puan ortalamalarının yaş değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36. Yaş Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Yaş grubu	N	$\bar{x}$	SS	P	TUKEY	P*
^a 20-29Yaş	454	80,95	15,35	0,00	a-d	0,000
^b 30-39Yaş	280	79,82	15,69		b-d	0,001
^c 40-49Yaş	153	77,92	13,97			
^d 50-65Yaş	103	73,02	14,51			

* Sadece istatistiksel olarak farklı gruplar gösterilmiştir

Bireylerin TCAÖ'ye göre aldıkları puan ortalamalarının yaş değişkenine göre puan ortalamaları farklılıklaştığı görülmektedir ($P<0,05$). TCAÖ puan ortalamaları 20-25 yaş grubunda 80,95 puandır. 50-65 yaş arası bireylerin aldıkları puan ortalaması 73,02 olarak en düşük düzeydedir. Gruplar arasındaki puan ortalamaları hesaplanmış olup farklılıklar istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$). Yaş değişkenine göre bireylerin toplumsal cinsiyet algı ölçeği yaş grupları puan ortalaması incelendiğinde; 20-29 yaş arası bireylerin 50-59 yaş grubu bireylere göre cinsiyet algı düzeyleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$). Diğer gruplar incelendiğinde 50-59 yaş grubu ile 20-29; 30-39 yaş grubu arasındaki fark anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 36). Yaş artıkça toplumsal cinsiyet algı düzeyleri düşmektedir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ puan ortalamalarının doğum yeri değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37. Doğum Yeri Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Doğum Yeri	N	$\bar{x}$	SS	P	TUKEY	P*
^a İl	390	83,44	14,56	0,000	a-b	0,030
					a-c	0,000
^b İlçe	269	80,47	15,60			0,000
					b-c	
^c Köy	331	73,59	14,21			

* Sadece istatistiksel olarak farklı gruplar gösterilmiştir

Doğum yeri değişkenine göre puan ortalamaları değişmektedir ($P<0,05$). Doğum yeri il olan bireylerin puan ortalaması 83,44 iken doğum yeri köy olanların

aldıkları puan ortalaması 73,59’dur. Gruplar arasındaki puan ortalamaları hesaplanmış olup farklılıklar istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<005$) (Tablo 37). Köyden kente doğru gelindiğinde toplumsal cinsiyet algı düzeyleri artmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ puan ortalamalarının ekonomik durum değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38. Ekonomik Durum Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ekonomik Durum	N	$\bar{x}$	SS	P	TUKEY	P*
^a Çok Kötü	12	86,08	16,68	0,000		
^b Kötü	134	74,28	15,21		b-c	0,012
^c Orta	606	78,91	15,37		c-d	0,008
^d İyi	226	82,82	14,17		d-b	0,000
^e Çok İyi	12	85,25	16,60			

* Sadece istatistiksel olarak farklı gruplar gösterilmiştir

Bireylerin TCAÖ’ye göre aldıkları puan ortalamalarının ekonomik durum değişkenine göre puan ortalamaları farklılıkta olduğu görülmektedir ($P<0,05$). Ekonomik kötü olan bireylerin puan ortalaması 74,28 ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin aldıkları puan ortalaması 73,59’dur. Gruplar arasındaki puan ortalamaları hesaplanmış olup farklılıklar istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<005$) (Tablo 38).

Ekonomik durum değişkenine göre bireylerin toplumsal cinsiyet algı ölçeği puan ortalaması incelendiğinde; ekonomik durumu orta ve iyi olan bireyler arasındaki cinsiyet algı puan ortalamaları farklılık göstermektedir ($P<005$). Aynı şekilde ekonomik durumu orta olan bireyler ile durumu kötü ve iyi olan bireylerin puan ortalamaları farklılık göstermektedir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<005$) (Tablo38). Ekonomik durum yükseldikçe algı puanı da artmaktadır. Ekonomik durum algıyı etkileyen önemli bir değişkendir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ puan ortalamalarının evde konuşulan dil değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. Evde Konuşulan Dil Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Evde konuşulan Dil	N	$\bar{x}$	SS	P	TUKEY	P*
^a Türkçe	277	86,00	14,26	0,000	a-b	0,000
					a-c	0,000
^b Kürtçe	429	79,19	15,47		b-c	0,000
^c Arapça	284	73,07	13,30			

* Sadece istatistiksel olarak farklı gruplar gösterilmiştir.

Bireylerin TCAÖ'ye göre aldıkları puan ortalamalarının evde konuşulan dil değişkenine göre puan ortalamaları farklılıklaştığı görülmektedir ($P < 0,05$). Evde Türkçe konuşan bireylerin puan ortalaması 86,00, evde Kürtçe konuşan bireylerin aldıkları puan ortalaması 79,19 ve evde Arapça konuşan bireylerin puan ortalaması 73,07'dir. Gruplar arasındaki puan ortalamaları hesaplanmış olup farklılıklar istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P < 0,05$) (Tablo 39). Arapça konuşanlarda algı puan ortalaması en düşük iken (73,07), Türkçe konuşanlarda en yüksek (86,00) idi

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ puan ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	SS	P	TUKEY	p
^a Okuryazar değil	152	70,51	11,52	0,000	a-c	0,006
					a-d	0,000
					a-e	0,000
^b Okuryazar	63	73,06	14,10		b-d	0,002
					b-e	0,000
^c İlköğretim	297	75,16	12,37		c-b	0,006
					c-d	0,000
					c-e	0,000
^d Lise	212	80,30	14,77		d-e	0,000
^e Üniversite ve üzeri	266	89,77	15,02			

* Sadece istatistiksel olarak farklı gruplar gösterilmiştir.

Bireylerin TCAÖ'ye göre aldıkları puan ortalamalarının eğitim durumu değişkenine göre puan ortalamaları farklılıklaştığı görülmektedir ($P < 0,05$). Okuryazar olmayan bireylerin aldıkları puan ortalaması 70,51 olup en düşük düzeydedir. Eğitim düzeyi üniversite ve üzeri bireylerin puan ortalaması 89,77' olup en yüksek düzeydedir. Gruplar arasındaki puan ortalamaları hesaplanmış olup farklıklar istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P < 0,05$) (Tablo 40). Bütün eğitim düzeylerinin puan ortalamalarının birbirinden farklı olduğu, eğitim düzeyi azaldıkça puan ortalamasının azaldığı ($p < 0,05$) belirlenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Anne Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	SS	P	TUKEY	p
^a Okur yazar değil	663	76,87	14,91	0,000	a-b a-c a-d	0,000 0,000 0,000
^b Okur yazar	81	84,02	16,17			
ⁱ İlköğretim	192	83,42	14,12			
^d Lise	44	87,84	16,02			
^ü Üniversite ve üzeri	10	89,60	14,03			

* Sadece istatistiksel olarak farklı gruplar gösterilmiştir.

Bireylerin TCAÖ'ye göre aldıkları puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre puan ortalamaları farklılaştığı görülmektedir ($P<0,05$). Annesi Okuryazar olmayan bireylerin aldıkları puan ortalaması 76,87 olup en düşük düzeydedir. Eğitim düzeyi üniversite ve üzeri bireylerin puan ortalaması 89,60'tır. Gruplar arasındaki puan ortalamaları hesaplanmış olup farklıklar istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 41). Bütün anne eğitim düzeylerinin puan ortalamalarının birbirinden farklı olduğu, anne eğitim düzeyi azaldıkça puan ortalamasının azaldığı ($p<0,05$) belirlenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ puan ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Baba Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	SS	P	TUKEY	p
^a Okur yazar değil	290	73,79	13,88	0,000	a-b	0,001
					a-c	0,000
					a-d	0,000
					a-e	0,000
^b Okur yazar	193	79,17	16,01		b-e	0,000
ⁱ İlköğretim	332	81,23	15,02		c-e	0,001
^d Lise	122	83,12	14,66		d-e	0,048
^ü Üniversite ve üzeri	53	89,79	13,08			

* Sadece istatistiksel olarak farklı gruplar gösterilmiştir.

Bireylerin TCAÖ'ye göre aldıkları puan ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre puan ortalamaları farklılıklaştığı görülmektedir ($P<0,05$). Babası Okuryazar olmayan bireylerin aldıkları puan ortalaması 73,79 olup en düşük düzeydedir. Baba eğitim düzeyi üniversite ve üzeri bireylerin puan ortalaması 89,79'tır. Gruplar arasındaki puan ortalamaları hesaplanmış olup farklılıklar istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 42). Lise ve üniversite öğrenimlilerin puan ortalamaları farklı değilken ($p>0,05$), diğer eğitim düzeylerindeki puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($P<0,05$). Baba eğitim düzeyi azaldıkça algı puan ortalaması da azalmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ puan ortalamalarının aile sağlığı merkezinin bulunduğu yerleşim yeri değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43. Aile Sağlığı Merkezinin Bulunduğu Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Yerleşim Bölgesi	N	$\bar{x}$	SS	P	TUKEY	p
^a Yenişehir	432	83,85	16,25	0,000	a-b	0,000
					a-c	0,000
^b Eski Mardin	213	78,90	14,22		b-c	0,000
^c Köy	345	73,96	12,82			

* Sadece istatistiksel olarak farklı gruplar gösterilmiştir.

Bireylerin TCAÖ'ye göre aldıkları puan ortalamalarının yerleşim yeri değişkenine göre puan ortalamaları farklılaştığı görülmektedir ($P<0,05$). Yerleşim yeri "Yenişehir" olan bireylerin aldıkları puan ortalaması 83,85 olup en yüksek düzeydedir. Yerleşim yeri köy olan bireylerin puan ortalaması 73,96'dır. Gruplar arasındaki puan ortalamaları hesaplanmış olup farklıklar istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 43).

Yerleşim bölgesi değişkenine göre bireylerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamaları incelendiğinde, yerleşim bölgesi "Yenişehir" olan bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri ile yerleşim yeri "Eski Mardin" ve köy olan bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasındaki ilişki anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 43). Kırdan kente gelindiğinde TCAÖ puan ortalamaları artmaktadır.

2. BÖLÜM: Süryani Toplumunda Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşler

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde yöntemde de açıklandığı gibi kadın ve erkek bireylerle toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili görüşleri konusunda görüşmeler yapılmıştır.

Süryani toplumunda da Mardin'deki diğer topluluklar gibi evliliğin kadının çalışması için bir engel oluşturmadığı düşüncesi yaygındır ancak çocuğun doğmasının çalışma hayatının bir süre için de olsa kısıtladığı düşünülmektedir. Kadının çalışmasının ailenin ekonomik durumu ile doğrudan bir ilişkisi kurulmamakla beraber ekonomik sıkıntı varsa mutlaka çalışmalı fikri savunulmaktadır. Ancak maddi durumu iyi olan ailelerde kadının çalışması kendi tercihine bırakılmaktadır. Çalışan kadınların çocuklarına yeterince zaman ayırabilmeleri konusu tartışılmaktadır. Bazılarına göre kadılar çalışsa da çalışmasa da çocuklarına zaman ayırabilir. Kadınlar ve erkekler çocuğun doğumundan itibaren 3-4 yaşına gelene kadar “anne çalışmamalıdır.” Fikri etrafında birleşmektedir. Bu süre içerisinde kadının çalışması problem oluşturabilir. Yaptığımız araştırmalarda maddi açıdan düşük veya orta olan erkeklerin tamamı kadının çalışmasından yana tavır sergilemektedir. Ancak maddi durumu iyi veya çok iyi olan bazı erkeklerin de kadının çalışmasından yana oldukları görülmüştür. Kimi erkeklerin kadınların çok para harcadığı düşüncesinden yola çıkarak “çalışsın ki paranın kıymetini bilsin.” Gibi demokratik tutumdan öte tepkisel davrandıkları gözlemlenmiştir.

Kadınların siyasette başarılı olabilecekleri konusunda hem erkekler hem de kadınlar arasında görüş birliği vardır ancak kadınlar erkekler tarafından karşılarına çıkarılan engellerden dolayı aktif olarak siyasette yeterince yer bulamadıklarından yakınmaktadır. TBMM'deki dağılımlar göz önüne alındığında kadınlar ve erkekler arasındaki niceliksel uçurum bu düşüncüyü kanıtlar durumdadır. Yaş dağılımları incelendiğinde orta ve üzeri yaşta olan kadın ve erkeklerin daha gelenekçi tutum takındıkları görülmektedir. Yaşlı bir Süryani kadının “siyaset erkek işidir.” Düşüncesini ifade etmesi örnek teşkil etmektedir.

Ortadoğu toplumlarının veya ataerkil toplumların bir gereği gibi düşünölen kadınların evdeki işlerle ve çocuklarla ilgilenmeleri ve erkeklerin para getiren işlerde çalışmaları toplumsal cinsiyet rolü olarak karşımıza çıkmaktadır bu nedenle kadınların dışarıda gelir getiren bir işte çalışmalarının ev işlerini aksatacağı hususunda ortak bir anlayış hakimdir. Bu görüşün eğitim seviyesi düşük olan bireylerde daha yaygın olduğu görölmektedir. Ekonomik durumu iyi olan ve/veya eğitim durumu iyi olan bazı kadınların da bu görüşü desteklemesi şaşırtıcıdır. Demokratik tutum sergilediğini düşünöen kadın ve erkekler bile “kadın, hem çalışıp hem de ev işlerini yapabilir.” Düşüncesinin savunmaları düşündürücüdür. Çalışma hayatının kadınların hayattan daha çok zevk almalarına yardımcı olacağına dair inanç kadınlar arasında yaygındır. Bazı kadın ve erkeklerin iş hayatının getirdiğı stres ve sıkıntılardan dolayı bu görüşe karşı çıktıkları görölmektedir. Her iki fikrin de doğruluk payı olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

Kadınların erkekler tarafından korunması gerektiğı yönünde ortak bir anlayış yoktur. Eğitimli veya ekonomik durumu iyi olan kadın ve erkekler bu görüşe karşı çıkarken eğitim durumu kötü olan kadın ve erkeklerin bu görüşü destekledikleri anlaşılmaktadır. Ev hanımlarının hemen hepsi kadınların erkekler tarafından korunması gerektiğini düşünmektedir. Dolayısıyla kadınların gelir getiren bir işte çalışmaları ile özgüven duymaları arasında doğrudan bir ilişki vardır. Evli kadınların çalışma hayatına dâhil olmaları çoğunlukla kocanın iznine bağlanmaktadır aksi takdirde evde sorun çıkacağı düşünölmektedir. Aynı soru tersten sorulduğunda erkeklerin çalışmasının kadının iznine bağlanmadığı, tam aksine erkeğin mutlaka çalışması gerektiğı konusunda ortak bir anlayış vardır bu durum hem kadın hem de erkeklerin gelenekselci tutum içinde olduklarını gösterir. Bu düşünceye paralel olarak, hem kadınlar hem de erkekler kadının kazandığı parayı bir lüks olarak görmekte ve kadının bu parayı kendi kişisel ihtiyaçları veya istekleri için harcaması gerektiğini düşünmektedir. Ekonomik durumu düşük olan erkekler kadının bu parayı evin ortak ihtiyaçlarını gidermek için kullanılması gerektiğini düşünmektedir. Çalışan kadınların daha iyi anne olup olamayacakları hususu Süryaniler arasında tartışma konusudur. Çoğu birey daha iyi anne olmanın çalışma hayatı ile doğrudan bir ilişkisi olmadığını savunmaktadır. Erkeklerin bir kısmı çalışan kadının hayata daha geniş bir perspektiften bakma fırsatı bulacağını bu nedenle de daha iyi anne olabileceğini

düşünmektedir. Ev hanımları ise kendilerini haklı çıkarırcasına çalışmayan bir kadının daha iyi bir anne olacağına dair fikirlerini beyan etmişlerdir. Belli bir yaşın üzerinde olan bazı erkekler veya eğitim seviyesi iyi olan erkekler iyi bir anne olabilmekle çalışmak arasında doğrudan bir ilişki olmadığını, bunun kadının kişisel becerilerine bağlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Erkeklerin de çamaşır, bulaşık gibi ev işlerini yapmaları gerektiği konusunda farklı yaklaşımlar mevcuttur. Çalışan erkekler bu duruma kesinlikle karşı çıkarken, çalışan kadınlar bu görüşü desteklemektedir. Ev hanımlarının hemen hepsi ve eğitim düzeyi düşük olan kadınlar ev işlerinin erkek işi olmadığını düşünmektedir. Öte yandan hiç evlenmemiş veya dul olan kadınlar erkeklerin de ev işlerini yapmaları gerektiği görüşünü savunmaktadır. Benzer şekilde ekonomik durumu iyi olan, eğitilmiş kadınlar evli veya bekâr ayrımı yapmaksızın kadınların erkekler olmadan da hayatlarını rahat bir şekilde sürdürebileceklerini düşünmektedir. Eğitim düzeyi düşük erkek ve kadınlar ekonomik durumlarından bağımsız olarak kocasız kadınların sahipsiz bir ev gibi olduklarını ve dışarıdan gelebilecek her türlü saldırıya karşı korunmasız olduklarını düşünmektedirler.

Ailenin gelirinin kimler tarafından sağlanacağı hususunda genel olan düşünce toplumun diğer katmanlarında olduğu gibi erkekler yönündedir. Kadınların ailenin gelirini sağlama gibi bir yükümlülükleri yoktur. Ancak isterlerse katkıda bulunabilirler. Hâkim olan görüş budur. Buna bağlı olarak kadınların birinci görevi de ev işleridir. Kadınların kendi başlarına işyeri veya ticarethane açabilmeleri belirli şartlara bağlanmaktadır: Eşinin izni varsa, okumuşsa, mesleği varsa, masa başı işi varsa, kadına göre ise vb. Bahaneler ileri sürülerek kadınların kendi başlarına ticarethane açmaları dolaylı olarak engellenmektedir. Mardin'deki kadın esnaf sayısının iki elin parmaklarını geçmemesi bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Kadınların erkeklerden (eş, ağabey, baba vb.) daha fazla para kazanma ihtimalleri bile erkekler arasında endişelere yol açmaktadır. Ekonomik durumu düşük olan erkekler kadının daha fazla para kazanmasında bir beis görmezken ekonomik durumu orta veya daha iyi olan erkekler “kadın kocasını ezer, kocasına karşı çıkar, kocasını hor görür vb.” düşünceler taşımaktadır. Kadınların bir kısmının da erkekler gibi düşünmeleri şaşırtıcıdır. Toplumun liderliği veya evin reisliğinin kimin elinde olması gerektiği konusunda yaygın olan görüş, erkeklerin olması gerektiği yönündedir. En eşitlikçi

tavır tutunan erkek ve kadınlar bile “fark etmez ama şimdi erkeklerdedir” görüşünü ifade etmektedir.

Kız ve erkek çocuklarına eşit hakların verilmesi gerektiği konusunda ortak bir kanı olsa da hemen akabinde çeşitli gerekçeler öne sürülerek aslında kız çocuklarının özgürlüklerinin kısıtlandığı veya kısıtlanması gerektiği görüşü yaygındır. Son dönemlerde medyada yaygın olarak yer alan kadına yönelik şiddet, taciz, tecavüz, istismar, kaçırma vb. haberleri hatırlatarak endişelerinin yersiz olmadığını ifade etmektedirler. Kadınların kendi haklarına sahip çıkmak için eşlerine karşı çıkabilmeleri konusunda ortak bir düşünce vardır. Kadın ve erkekler evlilik konusunda kadının yaş olarak kocasına göre daha küçük olmasının avantaj sağladığını inanmaktadırlar. Nitekim görüşme yapılan evli çiftlerin hemen hepsinde kadınlar kocalarından yaşça daha düşüktür. Bu aralık 2 ile 10 yaşa kadar değişmektedir. Kadınların erkekleri desteklemeleri ve “kadın daha çabuk yıpranıyor ve bu nedenle kadınlar daha küçük olmalıdır” gibi bir tezi savunmaları şaşırtıcıdır. Bazı kadınların “Kadın küçük olmalı yoksa erkeğin gözü dışarıda olur.” gibi cinsiyetçi bir tavır takınmaları düşündürücüdür. Bazı erkekler de kadının doğurganlık potansiyeli göz önünde bulundurarak, kadınların erkeklerden daha küçük olmalarında bir sakınca olmadığını beyan etmişlerdir. Erkeklerle yapılan görüşmelerden sonra erkeklerin bu konudaki tutumları şu şekilde özetlenebilir: Kadınlar belli bir yaştan sonra çabuk yıpranır ve erkeklerin cinsel ihtiyaçlarını tam olarak gideremez. Yine kadınlar ne kadar genç olursa çocuk doğurma potansiyeli de o kadar artar. Eğitim seviyesi düşük olan ev hanımlarının da bu görüşü savundukları gözlemlenmiştir.

6. TARTIŞMA

1. BÖLÜM

Araştırma kapsamına alınan bireylerin (n=990) yaş ortalaması $33.27 \pm 10,70$ (min: 20 max:65) olup en çok %45,9 ile 20-29 yaş grubu ve en az %10,4 ile 50-65 yaş grubu oluşturmaktadır (Tablo1). TÜİK 2017 verilerine göre Türkiye’de bireylerin ortalama yaşı 31,7’dir (130). Çalışmamızın yaş aralığı 20-65 olmasından dolayı ortalamanın biraz üstündedir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %67,2’si kadın ve %32,8’i erkektir (Tablo3). 2017 verilerine göre Türkiye’de ikamet eden toplam nüfusun %50,2’sini erkekler, %49,8’ini ise kadınlar oluşturmuştur (130). Çalışmamızda yer alan kadın ve erkekler arasında oransal olarak farklılık bulunmasının birden fazla nedeni vardır. Bunlar arasında kadınların anketlere katılım konusunda daha istekli olmaları, erkeklerin iş vb. nedenlerle evde hazır bulunmamaları başta gelmektedir. Bireylerin %39,4’ü il, %27,2 ilçe ve %33,4’ü ise köyde doğmuştur (Tablo 3). Araştırmamız Mardin Artuklu İlçe Merkezi ve ilçeye bağlı köyler olduğundan dolayı doğum yeri köy bireylerin sayısı fazladır. Bireylerin %15,4’ü okuryazar olmayıp %30,0’ı ilköğretim mezunudur (Tablo 3). TNSA 2013 verilerine göre Türkiye genelinde 6 yaş ve üzeri kadınlarda okuryazarlık oranı %91 iken bu oran erkeklerde %96’dır (146). Mardin’deki okuryazarlık oranının Türkiye ortalamasının altında olduğu söylenebilir. Ulaşılabilen ve çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 990 bireyin %39,4’ü 12 yaşına kadar ilde yaşamıştır (Tablo 3).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %35,4’ü gelir getiren bir işte çalışmakta, %64,6’sı ise gelir getiren herhangi bir işte çalışmamaktadır (Tablo 4). Çalışan bireylerin %40,6’sı memur ve 6,0’ı üst düzeyde memurdur. Çalışmaya katılan ve gelir getiren bir işte çalışan bireyler arasında memurların oranının yüksek olması (toplam %46,6), onların bilinç düzeylerinin yüksek olması, sağlık konusunda daha duyarlı olmaları, çalışmaya katılım konusunda kolaylık sağlamaları vb. gibi gerekçelerle ilişkilendirilebilir. Çalışmaya katılan bireylerin ekonomik düzeyleri incelendiğinde, kendi ifadelerine göre %61,2’sinin ekonomik durumu orta düzeydedir. %13,2’sinin kötü ve %1,2’sinin durumu çok kötüdür. %22,8’i iyi ve %1,2’si ise çok iyidir (Tablo 4). TNSA 2013 verilerine göre hane halkı refah düzeyi kırdan en çok %59,

7 ile kötü iken kentte refah düzeyi kötü olanların oranı %8,5'tir. Refah düzeyi orta olan bireylerin oranı kırdı%9,2 ve kentte 23,1'dir (19).

Bireylerin %75,9'unun sosyal güvencesi vardır. Sosyal güvenceye sahip olan bireylerin %63,4'ü SGK ve%12,5'i yeşil karta sahiptir (Tablo 4).Bireylerin alkol ve sigara içme durumları incelendiğinde%28,5'i halen sigara içmekte olup %6,1'i bir süre önce sigarayı bırakmıştır (Tablo 5). TÜİK'in2016 verilerine göre Türkiye' de sigara içme oranı %24,4, içmeyenlerin oranı ve daha önce sigara içip bırakanların oranı %17,1'dir (130). Çalışmamızda sigara içme oranlarının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Öte yandan bu sayının dünya genelindeki sigara içme oranlarına (%27,1) yakın olduğu da gözden kaçmamaktadır. 2012 yılında yapılan küresel tütün araştırmasına göre sigara içme oranı dünya genelinde %27,1'dir (165). Öte yandan çalışmada elde edilen sigara kullanım oranının Mardin ilinde yapılan diğer çalışmalara göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, Mardin'de Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada sigara kullanma oranı %34,3 olarak bulunmuştur (166). Sigara kullanım oranının yüksek olmasına rağmen bireylerin %95,4'ü alkol kullanmamaktadır. Sadece %4,6'sı kullandığını ifade etmiştir (Tablo 5).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin ailelerinin eğitim düzeyleri incelendiğinde annelerinin %67,0'ı okuma yazma bilmemekte, %8,2'si okuma yazma bilmektedir. %19,4'ü ilköğretim, %4,4'ü lise ve %1,0'ı üniversite ve üzeri mezundur. Babalarının eğitim durumu ise %29,3'ü okuma yazma bilmemekte, %19,5'i okuma yazma bilmektedir. %33,5'i ilköğretim, %12,3'ü lise ve %5,4'ü üniversite ve üzeri mezundur. **Anne ve babaların eğitim düzeyi bakımından oldukça farklı oldukları, annelerin çok önemli bir bölümünün (%67,0) eğitim olanaklarından yararlanamadığı dikkati çekmektedir.** Bölgede geniş aile yapısının varlığını koruduğu görülmektedir. Bireylerin %32,2'si geniş ailede ve %67,8'i çekirdek ailede yaşamaktadır (Tablo 6). Bu veriler Türkiye ortalamasının biraz üzerindedir. TÜİK 2017 verilerine göre Türkiye'de çekirdek aile oranı %66,1'dir (130).

Mardin Artuklu ilçe merkezi ve bağlı köylerde farklı diller konuşulmaktadır. Bireylerin %28,0'ı evde Türkçe, %43,3'ü Kürtçe ve %28,7'si Arapça konuşmaktadırlar. Sahip oldukları konut durumu ise %33,3'ü oturduğu konutun tapusunun kendisine ait olduğunu ve %66,7'si ise oturduğu konutun kendisine ait

olmadığını belirtmiştir.%31,6'sının evinde internet vardır. %20,9'u kendisine ait otomobile sahiptir (Tablo 6).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %69,7'si evli, 29,3'ü bekâr ve %1,0'ı duludur. İlk evlenme yaşı (n=700) ortalaması $21,18 \pm 4.72$ (min:11; max:45)'dir (Tablo 7). TÜİK'in 2017 yılında yaptığı Aile Araştırmasına göre Türkiye'de ortalama ilk evlenme yaşı erkekler için %27,7'dir. Kadınlar için ise %24,6'dır (130). Bireyler arasında ilk evlenme yaşı 11 olan kişilerin bulunması erken yaşta evlilik olgusunun halen gündemde olduğuna işaret etmektedir. Yine erken yaşta (10-17 yaş arası) evlenen bireylerin oranının %50,9 olması, Mardin'de ilk evlilik yaş ortalamasının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bireylerin %46,7'si 1-10 yıllık evli, %24,1'i 11-20 yıllık evli ve %29,2'si 21 yıl ve üzeri evli olup %56,7'si görücü usulü ile %41,4'ü isteyerek, %0,3'ü beşik kurtması ve %1,6'sı berdel yoluyla evlenmiştir. Akrabası ile evlenen bireylerin oranı %36,3 olup %89,0'ı yakın akrabası ile evlenmiştir (Tablo 7). Aile Yapısı Araştırması 2016 sonuçlarına göre 15 yaş ve üzeri evlilik deneyimi yaşamış bireylerin eşleri ile akraba olup olmadıkları incelendiğinde, bireylerin %23,2'sinin eşi ile akraba olduğu saptanmıştır (130).

Eşlerin çalışma durumu incelendiğinde %57,7'sinin çalıştığını, %42,3'ünün çalışmadığını, çalışanların ise %28,0'ının memur olduğu tespit edilmiştir. Eşlerin eğitim durumunda ise okuryazar olmayanların oranı %12,3 iken üniversite ve üzeri olanların oranı %20,1 olup en kalabalık grubu %26,9 ile ilköğretim mezunları oluşturmaktadır (Tablo 7).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ'ye göre "Evlilik kadının çalışmasına engel olmaz" önermesine katılımcıların büyük çoğunluğu (%70,7) katılmaktadır. Öte yandan kadınların sadece %17'sinin çalıştığı belirlenmiştir. Bu durum hem kadınların hem de erkeklerin iyi niyetini göstermekle beraber bölgenin ekonomik ve kültürel yapısının kadınların çalışması için yeterince elverişli olmadığını göstermektedir.

"Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır." önermesine, bireylerin yarısından fazlası (%52,8) katılmamaktadır. Geriye kalan toplam %47,2'nin kadının çalışmasının ekonomik bir gerekçeye bağlaması tartışılmaya değerdir. Kadınların ve erkeklerin eğitim düzeyi ve sanayinin gelişmemesine bağlı olarak kadınların iş hayatında yeterince rol alamadıkları düşünülmektedir.

Çalışan kadınların da çocuklarına yeterince zaman ayırabilmesi konusunda katılımcıların yarısına yakını (%46,4) olumsuz tavır sergilemekte, %11,5 gibi bir kesim de kararsız kalarak endişelerini dile getirmiştir. Öte yandan, kadınların anne olduktan sonra çalışmamaları hususunda her iki kişiden biri hemfikirdir. Ancak anne olduktan sonraki zaman aralığı konusunda farklı yaklaşımlar vardır. Amerika’da Çinli kadın göçmenler arasında yapılan bir araştırmada kadınların çocukları olana kadar işlerini aileden daha önemli gördükleri, çocuk sahibi olduktan sonra ailelerini ön plana aldıkları görülmüştür (167).

Bu yaklaşımın ortaya çıkmasında çalışmaya katılan kadınların sayı olarak fazla olması ve ev hanımı olmaları etkilidir.

Kadınların siyasette başarılı olabileceklerine dair genel bir kanı (%73,9) vardır. Bu rağmen kadınların meclisteki temsiliyetleri göz önüne alındığında bu fikrin ülkemizde karşılık bulmadığı açıkça görülmektedir. “Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.” önermesine %63,6’sı katılmamaktadır. Hem erkekler hem de kadınlar evliliğin kadının çalışması için bir engel oluşturmadığını ancak çocuk doğduktan sonra kadının çalışmasının güçleşeceğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan bireylerin kararsızlarla beraber yarısından fazlası çalışma hayatına dâhil olan kadınların ev işlerini aksatacağını düşünmektedir. Bu yargının oluşmasında ev işlerinin kadının birinci görevi olduğuna dair düşünce etkilidir. Çalışmaya katılan her beş kişiden biri çalışan bir kadının hayattan daha çok zevk alacağına inanmamaktadır. Bu düşüncenin oluşmasında iş hayatının getirdiği stres ve yorgunluğun etkili olduğu düşünülebilir. Öte yandan %62,8’i çalışmanın kadının hayatı için bir mutluluk kaynağı olduğunu düşünmektedir. Çalışan kadının para kazanması ile beraber daha çok sosyalleşeceği ve özgüven duygusunun artacağı düşünülebilir.

Kadının bir erkek tarafından korunması gerektiğine dair hem kadınlar hem de erkekler arasında yaygın bir düşünce (%69,4) vardır. Bu düşüncenin oluşmasında kültürel yapının yanında medyadaki olumsuz örneklerin rol aldığı düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan bireylerin yarısından fazlası (%57,8) yukarıdaki düşünceye paralel olarak kadınların kocalarından izin aldıktan sonra çalışması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Her on kişiden biri bu konuda kararsız olduğunu beyan etmiştir. Toplumdaki erkek egemen yapının bölgede yaygın olarak hüküm sürdüğü bir kez daha

ortaya çıkmaktadır. İlginç bir şekilde, katılımcıların yarısından fazlası (%55,3) çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermemesi gerektiği görüşündedir. Kadınlar para kazanmanın erkeğin görevi olduğu düşüncesinden hareketle kazanılan paranın tamamının kendilerine ait olduğunu düşünmektedir. Her üç katılımcıdan biri iyi bir anne olmanın kadının çalışma hayatı ile bir ilgisi bulunmadığını ifade etmiştir. İyi bir anne olmanın kültür, eğitim ve kadının bireysel çabasına bağlı olduğu kanısı yaygındır.

“Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” önermesine katılımcıların %60,5’i katılıyor. Ancak günlük yaşamda bu görüşün pratik bir karşılığının olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin önemli bir kesimi (%56,3) kocasız bir kadının çaresiz olduğunu dolayısıyla sahipsiz bir ev gibi her türlü saldırıya açık olduğunu düşünmektedir. Bu konuda kadınların da hemen erkekler gibi bir tutum sergilemeleri düşündürücüdür. Kadınların %83’ünün ekonomik olarak erkeklere bağlı olması bu düşüncenin oluşmasında etkili olabilir. Kadının erkekler tarafından korunması gerektiğine olan inanca paralel olarak, ailenin gelirinin de erkekler tarafından sağlanması gerektiğine dair güçlü bir inanç (%59,6) vardır.

“Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.” önermesine %57,0’ı katılmıyor, %35,5’si katılıyor. Kadınların günlük yaşamda karşılaştıkları problemler ve medyaya yansıyan olumsuz örnekler kadınların erkeklerden bağımsız olarak iş yaşamına katılmalarını güçleştirmektedir.

Katılımcıların %54,2’si kadınların birinci görevinin ev işleri olduğunu ifade etmiştir. Gelir getiren bir işte çalışan erkeklerin çoğu iş bölümünün bir gereği olarak kadının da ev işlerini yapması gerektiğini düşünmektedir. Her üç kişiden biri kadının kocasından daha fazla para kazanmaması gerektiğini düşünmektedir. Erkeklerin para kazanmayı kadınlar üzerinde bir egemenlik aracı olarak kullandıkları düşünülebilir. Erkeğin her zaman evin reisi olması gerektiğini düşünen bireylerin oranı yüzde elliye geçmektedir. Toplumun liderliğinin genellikle erkeklerin elinde olması gerektiğini düşünen bireyler ile bu fikre katılmayan veya karasız kalan bireylerin oranı birbirine yakındır. Toplumda yer alan ataerkil yapının devam ettiği anlaşılmaktadır.

“Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.” önermesine büyük bir çoğunluk (%82,9) katılmaktadır. Ancak bu görüşün günlük yaşamda yeterince karşılık bulduğunu söylemek güçtür. Çünkü “Siz kendi kızınıza bu hakkı

tanıyor musunuz?” diye sorulduğunda, önemli bir kesim “Aslında öyle olması gerekir ama...” deyip farklı gerekçeler sunmaktadır. Bu gerekçelerin başında çevrenin tehlikeli olduğu ve toplumun bu durumu kabullenmekte zorlanması gelmektedir. “Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.” önermesine sadece %53,3’ünün katılmış olması durumun ve hametini ortaya koymaktadır. Erkeklerin “iktidarlarını kaybetmek” ve kadınların da “sahipsiz kalmak” gibi endişelerinin hüküm sürdüğü düşünülmektedir.

Katılımcıların yarısından fazlası (%51,5), kadının kocasından yaş olarak daha küçük olması gerektiğini düşünmektedir. Buna gerekçe olarak kadının fiziksel olarak erkeğe oranla daha çabuk yıpranması ve çocuk doğurma yeteneğinin azalması ihtimali gösterilebilir. “Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.” önermesine katılımcıların sadece %54’ü katılmamaktadır (Tablo 8). Erkeklerin para kazanması onların karar verici olmasında etkili olabilir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin cinsiyet değişkenine göre TCAÖ’ye katılma durumları incelendiğinde; erkeklerin ise %65,5’i evliliğin kadının çalışması için bir engel olmadığını düşünürken bu oran kadınlarda %73,2’dir. Bu oranlara bakıldığında her 4 kadından birinin evliliği çalışma yaşamı için bir engel olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Erkeklerle kadınların evlilikten beklentilerinin farklı olması bu düşüncenin oluşmasında etkili olabilir.

“Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.” önermesine kadınların sadece %53,7’si katılmamaktadır. Yani geriye kalan kadınların yaklaşık yarısı iş yaşamı ile ekonomik sıkıntı arasında bir bağ kurmaktadır. Erkeklerin %41,7’sinin bu fikre katıldığı görülmektedir. Erkeklerin önemli bir kesiminin eşinin çalışması konusunda çok istekli davranmadığı anlaşılmaktadır. Erkeğin içinde büyüdüğü toplumsal yapı ve iş imkânları kadınların iş yaşamına katılımlarını güçleştirmektedir. Kadınların %39,1’i çalışan bir kadının çocuklarına yeterince zaman ayıramayacağını düşünmektedir. Hem kadınların hem de erkeklerin önemli bir kesimi kadınların anne olduktan sonra çalışmaması gerektiğine inanmaktadır. Çocukların bakımı konusunda kadınların daha hassas davranmaları, çocukların güvenli bir şekilde beslenme ve eğitim olanaklarının yetersizliği bu düşüncenin oluşmasında etkili olabilir.

“Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.” önermesine kadınların %78,5’i katılırken bu oran erkeklerde %64,6’ya düşmektedir. Türkiye’de kadınların siyasette yeterince rol oynamamaları ve kendilerini ispatlama fırsatı bulamamalarına rağmen kadınlara olan güvenin yaygın olması sevindiricidir.

Kadınların %26,0’ının evlendikten sonra çalışmamaktan yana tutum sergilemeleri ilginçtir. Özellikle anne olduktan sonra çocuklara zaman ayırmanın daha önemli olduğunu düşünmüş olabilirler. “Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.” önermesine kadınların %38,2’sinin katıldığı görülmektedir. Buna karşılık, erkeklerin ise %47,5’i kadınların hem ev işlerini hem de iş hayatını bir arada yürütebileceğine inanmaktadır. Kadınların birinci görevinin ne olduğuna dair verilen önermeye kadınların %51,3’ünün; erkeklerin %60,3’ünün “Ev işlerini üstlenmektir.” biçiminde yanıtlamıştır. Bu durum kadınların önemli bir kesiminin ev işlerini kadınlara has bir görev olarak algıladıklarını ortaya koymaktadır. İlhan’ın Ankara’da 18 yaş üstü bireylerle yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur (168). Özçatal’ın Tokat’ta çalışan evli kadınlarla yaptığı çalışmada kadınlar, ev işlerini kendilerinin yaptığını eşlerinin hiç yapmadıklarını ifade etmişlerdir (169). Esen’in üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada kadınların %13’ü erkeklerin ise yaklaşık %30’u kadınların çalışmasının ev işlerinin aksamasına neden olacağı düşüncesinde olduğunu göstermektedir (120). Kadir Has Üniversitesin 2016, 2017 ve 2018 yıllarında yürüttüğü toplumsal cinsiyet algısı araştırmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiştir (170). **Ev işlerinin kadının görevi olduğu konusunda hem kadınlar hem de erkekler gelenekselci bir bakış açısı sergilemektedir.**

Kadınların önemli bir kısmı (%67,8), çalışan bir kadının hayattan daha çok zevk alacağına dair bir inanca sahipken bu oran erkeklerde %52,6’ya kadar düşmektedir. Öte yandan yaşamını ev hanımı olarak sürdüren ve ekonomik olarak orta düzeyde olan bireylerin iş yaşamının getireceği stresi ve yorgunluğu göze almadıkları düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin çok büyük bir kesimi kadınların korunmaya muhtaç olduğunu ve bu korunmanın erkekler tarafından her zaman yapılması gerektiğini düşünmektedir. Sayısal olarak incelendiğinde çalışmaya katılan 665 kadından 439 tanesinin bu görüşü desteklediği anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili farklı yerlerde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar saptanmıştır (168, 120,3). İçinde

yaşadığımız toplumda geçmişten gelen kültürel faktörlerin etkisiyle gelenekselci düşünce hem kadınlar hem de erkekler tarafından paylaşılmaktadır. Bu da kadın erkek arasındaki güç dengesizliğinin kadının aleyhine ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan erkeklerin %65,2'sinin kadının çalışmasını kocanın iznine tabi tutmaları ilginç olmasa gerek. Ancak kadınların %54,1'inin erkeklerle aynı fikirde olması düşündürücüdür. Ankara'da 18 yaş üstü bireylerle yapılan çalışmada kadınların yüzde yirmisi erkeklerin yarısından fazlası kadının çalışmasının kocasının iznine bağlı olması gerektiğini savunmuştur (168). Özçatal'ın Tokat'ta çalışan evli kadınlarla yaptığı çalışmada da kadınların yarısından fazlasının bu görüşü desteklediği saptanmıştır (169). Üniversite öğrencileri arasında yapılan çalışmada da benzer sonuçlar tespit edilmiştir (171, 172). Bu sonuçlar bize kadının çalışmak için erkekten izin alması gerektiği yönündeki erkek egemen anlayışın yaygınlığını göstermek bakımından önemlidir. Gelenekçi anlayışın üniversite okuyan bireyler arasında bile büyük oranda hâkim olması ayrıca düşündürücüdür.

“Kadınlar yönetici olabilir.” önermesine hem kadınlar tarafından hem de erkekler tarafından yoğun bir destek verildiği (E%85,4, K%73,8) anlaşılmaktadır. Ancak erkeklerin kadınlara göre daha ketum davrandıkları da gözden kaçmamaktadır. Kadir Has Üniversitesinin yaptığı araştırmada da benzer bulgular saptanmıştır (170). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin %78,7 sinin ülke yönetimini erkeklere bırakmanın doğru olmadığını belirtmişlerdir (173,120). Mardin'de üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada da benzer sonuçlar saptanmıştır (171). Hemen tüm çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlar benzerdir. Fakat ülkemize baktığımızda kadın yöneticilerin az olması hem kadınların hem de erkeklerin eşitlikçi yaklaşımlarının günlük yaşamda yeterince hayat bulmadığını göstermektedir.

Çalışan bir kadının kazandığı geliri eşine vermesi gerektiği hususundaki önermeye ilginç bir şekilde erkeklerin %48,9'u karşı çıkarken, kadınların %58,3'ü durumu kabullenmektedir. Kadınlar ev işlerini olağan bir görev olarak kabullendikleri için kazandıkları parayı lüks olarak görmektedir. Dolayısıyla eşlerinin bu para üzerinde hak iddia etmemeleri gerektiğini düşünmektedirler. Erkekler de benzer şekilde düşünmektedirler. Çalışan bir kadının çocuklarına daha iyi anne olacağı yönündeki önermeye kadınların sadece %51,9'u katılırken, geriye kalan kadınların

üçte biri olumsuz bir tutum sergilemektedir. Çalışan kadınlar aynı önerme için olumlu fikir beyan etmişlerdir. Başka bir deyişle, çalışan kadınların bu konudaki özgüveni, çalışmayan kadınlara göre daha yüksektir.

“Erkekler de çamaşır, bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” önermesine kadınların %30,8’inin katılmaması, her üç kadından birinin durumu kabullendiğini ve erkeklerden yana tutum sergilediğini ortaya koymaktadır. Kadınların %54,6’sının “kocasız kadın sahipsiz eve benzer” önermesine katılması düşünmeye değer bir durumdur. Bu yargının gelişmesinde kadınların ekonomik özgürlüklerinin olmaması, kültürel açıdan kendilerini geliştirme olanaklarından yoksun olması etkili olabilir. İlginç bir şekilde, her üç erkekten biri bu önermeye karşı çıkmıştır. Araştırmaya katılan hem kadın hem de erkeklerin büyük çoğunluğu (E%66,8, K%56,1) evi geçindirme işinin erkeğin görevi olduğunu düşünmektedirler. Bu durum toplumsal cinsiyet rollerinin bir gereği olarak görülmektedir. Çalışmayan erkeklerin toplum tarafından hoş karşılanmadığı bir ortamda bu yargının gelişmesi şaşırtıcı değildir. İşyeri ticarethane gibi yerlerin kadınlar tarafından da açılabileceğini hem kadınlar hem de erkeklerin yarısından fazlası (K%58, E%53,5) ifade etmiştir. Ancak erkeklerin kadınların iş başarısı konusunda şüphelerinin bulunduğu, kadının çalışmasının çok sıradan bir durum olarak kabul görmediği de aşikârdır.

Hem kadınlar hem de erkekler arasında kocasından daha fazla parası olan veya kocasından daha fazla para kazanan kadının pek normal karşılanmadığı söylenebilir. Araştırmaya göre, her dört kadından biri ve her üç erkekten biri “Kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.” önermesine katılmaktadır. Erkeklerin “Eşim benden daha çok kazanırsa beni küçük görür” gibi bir endişe içinde oldukları söylenebilir. “Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.” önermesine kadınların %53,7’si, erkeklerin %67,7’si katılıyor. Bu tutum, ataerkil yapının bir özelliği olarak devam etmektedir.

Erkeklerin %56,6’sının “Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.” önermesine katılması şaşırtıcı değildir. Ancak her üç kadından birinin erkeklerle aynı fikri taşıyor olması düşündürücüdür. Hem erkeklerin hem de kadınları dörtte üçünden fazlası kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ancak kız çocuklarının içinde bulundukları sosyal şartlar göz önüne alındığında bu anlayışın yeterince karşılık bulamadığı söylenebilir. Kadınların %59,7’si “Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse

kocasına karşı çıkabilmelidir.” önermesine katılırken geriye kalan kesim ya kararsız kalmakta ya da erkeklerden yana bir tutum içine girmektedir.

“Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.” önermesine, kadınların%53,2’si erkeklerin %48,0’ı katılıyor. Burada kadınların erkeklerden daha fazla gelenekselci bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Erkeklerin %52,0’ı ailedeki önemli kararların erkekler tarafından verilmesi gerektiğini düşünmekteyken kadınların %35,6’sı erkekleri desteklemektedir (Tablo 9). İlhan’ın Ankara’da, Kahraman’ın Nevşehir’de, Çifçi’nin Mardin’de yaptıkları çalışmalarda elde edilen bulgular benzerdir (3, 168, 171). Çalışmalarda genelde kadın ile erkek arasında yaş farkı olması gerektiği konusunda her iki cinsiyet arasında görüş farklılığı yoktur. Hem erkekler hem de kadınlar, erkeklerin büyük olması gerektiğini, böylelikle erkeğin her şeyi daha iyi bileceğini, en iyi ve en doğru kararı vereceği görüşünü savunmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeğine (TCAÖ) göre aldıkları puan ortalaması 79.34 ± 15.32 (min: 32; max: 123)’dir. Üniversite öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada katılımcıların TCAÖ’den aldıkları puan ortalaması 92.45 ± 15.63 olarak saptanmıştır (173). Ankara’da yetişkin bireyler arasında yapılan bir çalışmada TCAÖ’ye göre aldıkları puan ortalaması 87.01 bulunmuştur (174). Bizim çalışmamızda TCAÖ puan ortalaması diğer yapılan çalışmalara göre düşük bulunmuştur. Bu durum, Ankara ve Mardin arasındaki kültürel olarak farklılığa işaret etmektedir. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada da TCAÖ puan ortalaması yüksektir. Eğitim düzeyin artması birlikte geleneksel bakış açılarının da değişebileceğini göstermektedir.

Bireylerin “Evlilik kadının çalışmasına engel olmaz.” önermesine katılma oranları incelenen değişkenlerden cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil ve evlenme şekli farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların istatistiksel olarak da anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$) (Tablo 10). Kadınların %73,2’si evliliğin kadının çalışmasına engel olmadığını düşünürken bu oran erkeklerde %65,5’e düşmektedir. Doğum yeri il olan bireylerin bu önermeye katılma durumları doğum yeri köy olanlara göre daha yüksektir. Eğitim durumu düştükçe önermeye katılım oranı da azalmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireyler ile evde farklı dilleri konuşan bireyler karşılaştırıldığında Türkçe konuşan bireylerin evlilik ile kadının çalışması arasında doğrudan bir ilişki kurmadıkları anlaşılmaktadır. İsteyerek severek evlenen bireylerin

bu önermeye katılım oranı %74,3 iken berdel ile evlenen bireylerin oranı %36,4'tür. Evlenme şeklinin kadının evlendikten sonra çalışmasına engel olabileceği saptanmıştır. İsteği dışında evlenen bireylerin kadının evlendikten sonra çalışmasına olumlu bakmadıkları saptanmıştır (Tablo 10).

Bireylerin “Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.” önermesine katılma oranları incelenen değişkenlerden doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik durum, medeni durum, ilk evlenme yaşı ve evlenme şekli farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların istatistiksel olarak da anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 11). İlde doğan bireyler kadının çalışmasının ekonomik sıkıntı ile bir ilişkisi olmadığını düşünmektedirler. Üniversite ve üzeri mezunu olan bireylerin bu önermeye katılma oranı %18,8 iken bu oran okuryazar olan bireylerde %62,5'tir. Eğitim seviyesinin yükselmesi kadının çalışma yaşamına dâhil olmasını etkileyen önemli bir faktördür. Bekâr olan bireylerin %63,4'ü, evli olan bireylerin ise %48,8'i bu önermeye katılmamaktadır. Evli erkeklerin eşlerinin çalışması konusunda pek de gönüllü olmadıkları belirlenmiştir. Evlenme yaşı yükseldikçe bu önermeye katılım azalmaktadır. Berdel ve görücü usulü ile evlenen bireylerin bu önermeye katılım oranı en yüksek seviyededir (Tablo 11).

“Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.” önermesi demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir ($P<0,05$) (Tablo 12). Doğum yeri il olan bireyler çalışan kadının çocuklarına yeterince zaman ayırabileceğini düşünmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe önermeye katılma oranı yükselmektedir. Bekâr bireylerin önermeye katılma oranı %51,4 iken evlilerin oranı %44,3'tür. Evlenme şekli ile “Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.” önermesi arasında istatistiksel olarak anlamlılık saptanmıştır. İsteyerek ve severek evlenen bireylerin bu önermeye katılmama oranı %45,5 iken görücü usulü ile evlenen bireylerin %46,3'tür (Tablo 12).

TCAÖ'ye göre “Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.” önermesine katılma durumları incelendiğinde, demografik değişkenler arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlılık saptanmıştır ($P<0,05$) (Tablo 13). Değişkenler göz önüne alındığında, kadınların %52,8'i bu önermeye katılmazken erkeklerde bu oran %40,3'e kadar düşmektedir. Erkekler, kadının çocuğa bakmasını önlediği anlaşılmaktadır. Bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe, köyden ile doğru geldikçe ve evlenme yaşı

artıkça ve evlenme şekli değişikçe önermeye katılma oranları azalmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireylerde önermeye katılma oranı %24,5 iken Arapça konuşanlarda %54,6'dır (Tablo 13).

Bireylerin TCAÖ'ye göre "Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir." önermesi ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($P<0,05$) (Tablo 14). Kadınların %78,5'i bu önermeye katılırken erkeklerin %64,6'sı katılmaktadır. Kadınların siyasette başarılı olabileceklerine dair inançları erkeklere göre daha fazladır. Her üç erkekten biri kadınların siyasette başarılı olabileceklerine inanmamaktadır (Tablo 14).

"Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır." önermesine demografik değişkenlere göre katılma durumları incelendiğinde cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil arasındaki ilişki anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 15). Kadınların 69,0'ı bu önermeye katılmazken erkeklerin %52,6'sı katılmamaktadır. Doğum yeri kırdan kente doğru geldikçe kadınların evlendikten sonra da çalışması gerektiği hususunda genel olarak gelenekselci bir tutum sergilenmektedir. Üniversite ve üzeri mezunu olan bireylerin %80'ininden fazlası bu önermeye karşı çıkmakta ve eşitlikçi tutum sergilemektedir. Bu oran okuryazar olmayan bireylerde sadece %48,7 düzeyindedir. Evde konuşulan dil değişkeni incelendiğinde, evde Türkçe konuşan bireylerin önermeye katılım yüzdesi %15,9 ile en düşük düzeyde iken evde Arapça konuşan bireyler arasında bu oran %44,7 ile en yüksek düzeye çıkmaktadır (Tablo 15).

"Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz" önermesinin eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik düzey, medeni durum, evlenme yaşı ve evlenme şekli arasındaki ilişki bakımından istatistiksel olarak anlamlılık saptanmıştır ($P<0,05$) (Tablo 16). Doğum yeri il olan bireylerin yarısı çalışma hayatının kadınların ev işlerinin aksamasına neden olacağını düşünmektedir. Bu oran doğum yeri köy olan bireylerde daha da düşerek %41,4'e kadar düşmektedir. Okuryazar olan bireylerin %36,2'si önermeye katılırken üniversite ve üzeri mezunu olan bireylerde bu oran %50,4'e çıkmaktadır. Evde Arapça konuşan bireylerin %49,3'ü bu önermeye katılmazken evde Türkçe konuşan bireyler arasında bu oran %36,8'e kadar azalmaktadır. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmayacağını düşünen bekârların oranı %49,3'tür. Dul olan bireyler arasında bu oran %70,0 ile en yüksek düzeydedir.

İsteyerek ve severek evlenen bireylerin önermeye katılma oranı %46,9 ile en yüksek düzeydedir (Tablo 16).

Araştırma kapsamına alınan bireylerin TCAÖ'ye göre "Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır." önermesi ile cinsiyet arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 17). Kadınlar erkeklere göre çalışan kadının hayattan daha çok zevk alacağını düşünmektedirler (Tablo 17).

"Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır." önermesinin demografik değişkenlere göre katılma durumları incelendiğinde cinsiyet, eğitim durumu, evde konuşulan dil ve evlenme şekli arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 18). Kadınların erkekler tarafından korunması gerektiği düşüncesi hem kadınlar hem de erkekler arasında yaygın olmakla birlikte önermeye katılım oranları incelendiğinde kadınlarda bu oran %66,0 iken erkeklerde %76,3'tür. Eğitim seviyesi yükseldikçe bu önermeye katılım oranı da azalmaktadır. Evde Arapça konuşan bireylerde %82,4 ile en yüksek katılım oranına sahiptir. Kadınların erkekler tarafından korunması gerektiği fikri görücü usulü ve berdel usulü ile evlenen bireyler arasında daha yaygındır (Tablo 18).

"Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır." önermesine katılma durumları incelendiğinde tüm demografik değişkenler farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 19). Kadınların %54,1'i erkeklerin ise %65,2'si kadının çalışması için kocasından izin alması gerektiği yönünde fikir beyan etmişlerdir. İlde doğan bireylerin %49,2'si bu önermeye katılırken köyde doğan bireylerin %71,9'u katılmaktadır. Eğitim seviyesi ve ekonomik düzey yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireyler %44,4 ile bu önermeye katılırken Arapça konuşan bireylerde bu oran %74,3'tür. Evli ve dul bireyler arasında bu önermeye katılım oranı çok yüksek iken bekâr olan bireyler arasında bu oran daha düşüktür. Evlenme yaşı yükseldikçe önermeye katılım oranı düşmektedir. Kadının çalışmasının kocasının iznine bağlı olma fikri berdel ve görücü usulü ile evlenen bireylerde isteyerek severek evlenen bireylere göre daha yaygındır (Tablo 19).

"Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir." önermesine katılma durumları incelendiğinde demografik değişkenler farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 21). Köyde doğan bireylerin çalışan kadının çalıştığı parayı eşine vermesi gerektiğini düşünenlerin oranı ilde doğan

bireylerin oranına göre daha yüksektir. Üniversite ve üzeri mezunu olan bireylerin %15,8'i bu önermeye katılırken okuryazar olmayan bireylerin katılma oranı %48,0'dır. Evde Türkçe konuşan bireyler arasında %20,6 iken Arapça konuşanlar arasında %43,0'dır. Önermeye bekâr ve evlenme yaşı 31-65 yaş arası olan bireylerin katılma daha düşüktür. Beşik kurtmesi usulü ile evlenen bireylerin önermeye katılma oranı %50,0, görücü usulü ile evlenen bireylerin katılma oranı %38,5 iken isteyerek ve severek evlenenlerin katılma oranı %31,0'dır (Tablo 21).

“Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.” önermesinin cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik düzey, medeni durum, ilk evlenme yaşı ve evlenme şekli arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 22). Kadınların %51,9'u erkeklerin ise %41,2'si çalışan kadının çocuklarına daha iyi anne olabileceğini düşünmektedirler. Evlenme yaşı yükseldikçe önermeye katılım oranı düşmektedir. Evde Türkçe konuşan bireylerin önermeye katılım oranı %45,5 iken evde Arapça konuşan bireyler arasında bu oran %55,6'ya çıkmaktadır. Eğitim durumu iyi olanlar kadının çalışması ile daha iyi bir anne olmasında doğrudan bir ilişki bulunmadığını düşünmektedir. Paralel olarak ekonomik düzey iyileştikçe kadının çalışması ile iyi bir anne olması arasındaki ilişki de zayıflamaktadır (Tablo 22).

“Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” önermesinin cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ilk evlenme yaşı ve evlenme şekli arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 23). Araştırmaya katılan erkeklerin hemen hemen yarısı (%49,8) çamaşır, bulaşık gibi ev işlerinin erkekler tarafından da yapılabileceğini düşünmektedir. Kadınlar arasında adı geçen işlerin kadın işi olduğunu düşünenlerin sayısı (%30,8) azımsanmayacak derecededir. Eğitim seviyesi yükseldikçe önermeye katılım oranı da artmaktadır. Görücü usulü ile evlenen bireyler arasında önermeye katılım oranı %53,1 iken isteyerek ve severek evlenen bireyler arasında bu oran %65,9'a çıkmaktadır (Tablo 23).

“Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.” önermesinin doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik düzey, medeni durum, ilk evlenme yaşı ve evlenme şekli arasındaki ilişki değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 24). Doğum yeri il olanlarda önermeye katılım oranı %45,9 iken doğum yeri köy olan bireylerde bu oran %71,3'e çıkmaktadır.

Eğitim seviyesi ve ekonomik düzey yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır. Eğitimli bireyler kadının erkeğe bağlı olmadan da hayatını sürdürebileceğine inanmaktadır. Evli bireyler bekâr bireylere oranla daha gelenekselci bir tutum sergilemektedirler. Her üç evli bireyden ikisi kocasız kadının sahipsiz eve benzeyeceğini düşünmektedir. İlk evlenme yaşı yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır (Tablo 24).

“Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.” önermesine katılma durumları incelendiğinde tüm demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 25). Önermeye katılan kadınların %56,1’i ailenin gelirinin erkekler tarafından sağlanması gerektiğini düşünürken erkekler arasında bu oran %66,8’e çıkmaktadır. Erkekler ev işleri yerine gelir getiren işlerde çalışmayı önemsemektedir. Doğum yeri kırdan kente doğru değiştikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır. Kentte doğan ve yaşayan bireyler modern yaşamın gereği olarak kadınların da ailenin gelirini sağlayabileceğini düşünmektedir. Eğitim düzeyi ve ekonomik düzey yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır. İlginç bir şekilde ekonomik düzeyi düşük olan bireyler sadece erkeklerin gelir getiren bir işte çalışmasından yana tutum sergilemektedir. Bekâr olan bireylerde önermeye katılım oranı %47,6 iken evlilerde bu oran %64,5’tir. Evlenme yaşı yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır (Tablo 25).

“Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.” önermesinin doğum yeri, eğitim durumu ve evde konuşulan dil değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 26). Doğum yeri köyden kente doğru değiştikçe önermeye katılım oranı da azalmaktadır. Doğum yeri köy olanların kadınların kendi başlarına işyeri açmaları konusunda daha isteksiz oldukları saptanmıştır. Bireylerin eğitim seviyeleri arttıkça önermeye katılma oranları azalmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireylerin %70,8’i bu önermeye katılmazken bu oran evde Arapça konuşan bireyler arasında %45,1’e kadar düşmektedir (Tablo 26).

“Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.” önermesinin doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, ekonomik düzey, medeni durum, evlenme şekli ve ilk evlenme yaşı demografik değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 27). Doğum yeri köy olan bireylerin önermeye katılım

oranı %70,4 iken doğum yeri il olan bireylerde bu oran %45,1'e kadar gerilemektedir. Doğum yeri köy olan bireylerin ev işlerini bir görev olarak üstlendikleri anlaşılmaktadır. Okuryazar olmayan bireyler arasında önermeye katılım oranı rekor (%84,9) düzeydedir. Üniversite ve üzeri bir eğitime sahip olan bireyler arasında bu oran %21,1'e kadar gerilemektedir. Eğitimli kişiler daha eşitlikçi bir tutuma sahiptir. Evde Türkçe konuşan bireylerin önemli bir kesimi bu önermeye karşı çıkarken evde Arapça konuşan bireylerin bu önermeye katılım oranları %72,2 düzeyine çıkmaktadır. Ekonomik düzeyin artmasına zıt olarak önermeye katılım oranı da düşmektedir. Maddi durumu iyi olan bireyler kadınlardan yana tavır sergilemektedir. Evli bireylerin önemli bir kesimi (%61) ev işlerinin kadınların birinci görevi olduğu konusunda uzlaştıkları saptanmıştır. Buna zıt olarak bekâr erkeklerin sadece %37,9'u evli bireylerle aynı tutumu sergilemiştir. İsteyerek ve severek evlenen bireylerin yarıya yakını (%47,2) önermeye karşı çıkmıştır (Tablo 27).

“Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.” önermesine katılma durumları incelendiğinde tüm demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 28). Doğum yeri il olan bireylerin %21,3'ü önermeye katılırken doğum yeri köy olan bireylerin katılma oranı %39,3'tür. Eğitim seviyesi düştükçe katılım oranı katılma oranı artmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireylerde katılım oranı %20,9 iken evde Arapça konuşan bireylerin katılım oranı %40,1'dir. Beşik kurtmesi, berdel ve görücü usulü ile evlenen bireylerin bu önermeye katılım oranlarının isteyerek ve severek evlenen bireylerin katılım oranlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 28).

“Erkek Her Zaman Evin Reisi Olmalıdır.” önermesinin cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu, evde konuşulan dil, medeni durum ve evlenme şekli arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 29). Erkeklerin önemli bir çoğunluğu (%67,7) evin reisliği konusunda gelenekselci tavır sergilerken bu oran kadınlar arasında %53,7'ye gerilemiştir. Doğum yeri köy olanların önermeye katılım oranı, doğum yeri il olanlara göre çok daha yüksektir. Eğitim durumu yüksek olan bireylerin eğitim durumu düşük olanlara göre kısmen eşitlikçi davrandıkları saptanmıştır. Bireylerin evlenmesi ile beraber daha gelenekselci bir yaklaşım içine girdikleri belirlenmiştir. Küçük yaşta evlenen bireylerin önermeye katılım oranı oldukça

yüksektir (%70,2). Evlenme biçiminin modernleşmesine paralel olarak önermeye katılım oranı azalmaktadır (Tablo 29).

“Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.” Önermesine katılım durumları incelendiğinde tüm demografik değişkenler farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 30). Her üç kadından biri ve her iki erkekten biri toplumun liderliğinin erkeklerin elinde olması gerektiğini düşünmektedir. Eğitim durumu ve ekonomik düzeyin artmasına zıt olarak önermeye katılım azalmaktadır. Bekâr olan bireyler (%29,7) toplumun liderliğinin erkeklerin elinde olması gerektiği konusundaki önermeye evli olan bireylere göre (%43,9) daha düşük oranda katılım göstermişlerdir. İlk evlenme yaşı 11-20 yaş arasında olan bireylerin %47,5'i önermeye katılmazken bu oran 21-30 yaş arasındaki bireyler için %55,0'dır. İsteyerek ve severek evlenen bireyle arasında önermeye katılım oranı %36,9 iken görücü usulü ile evlenen bireyler arasında bu oran %48,6'dır (Tablo 30).

“Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.” önermesinin cinsiyet ve eğitim durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 29). Kadınların %86,5'i önermeye katılırken erkeklerin %75,7'si katılmaktadır. Eğitim durumu yükseldikçe önermeye katılma oranı artmakta iken ilginç bir şekil de üniversite ve üzeri mezunu olan bireylerde katılım oranı azalmaktadır (Tablo 31).

Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.” Önermesinin cinsiyet, eğitim durumu, evde konuşulan dil, medeni durum ve evlenme şekli demografik değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 32). Kadınların %59,7'si önermeye katılırken erkeklerde bu oran %40,3'te kalmıştır. Erkekler iktidarlarını korumak için çaba göstermektedir. Eğitim seviyesi arttıkça bireyler arasındaki önermeye katılım oranı da artmaktadır. Evde Türkçe konuşan bireylerin %60,6'sı önermeyi desteklerken evde Arapça konuşan bireylerin önermeye katılım oranı %47,2'ye gerilemektedir. Evli olan bireylerin yarısından fazlasının (%51,0) önermeye katıldıkları belirlenmiştir. Bu oran bekârlar arasında %57,6 ile daha yüksektir (Tablo 32).

Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.” önermesinin eğitim durumu, evde konuşulan dil, medeni durum, evlenme yaşı ve evlenme şekli arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($P<0,05$) (Tablo 33). Doğum yeri il olan

bireylerin önermeye katılım oranı %43,8 iken bu oran doğum yeri köy olan bireyler arasında %58,3'e kadar çıkmaktadır. Eğitim seviyesi arttıkça önermeye katılım oranında düşüş olduğu saptanmıştır. Evli olan bireylerin önermeye katılım oranı %57,1 iken bekârlarda bu oran %38,6'dır. İlk evlenme yaşı arttıkça önermeye katılım oranı da azalmaktadır. Evlenme şekli isteyerek ve severek (%48,3) olan bireylerin dışındaki bütün evlenme biçimlerinde önermeye katılım oranı yüzde elliye geçmektedir (Tablo 34).

“Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.” önermesine katılım durumları incelendiğinde tüm demografik değişkenler farklılık göstermektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 34). Kadınların %35,6'sı erkeklerin ise %52,0'ı ailedeki önemli kararları erkeklerin vermesi gerektiğini düşünmektedir. Her üç kadından birinin erkeklerden yana tavır takındığı belirlenmiştir. Eğitim seviyesi düştükçe önermeye katılım oranı artmaktadır. Evde Arapça konuşan bireylerin önermeye katılım oranı evde Türkçe konuşan bireylerin iki katından daha fazladır. Evli olan bireylerin önermeye daha fazla katılmaları şaşırtıcıdır. Evlenme yaşı yükseldikçe önermeye katılım oranı azalmaktadır. İsteyerek ve severek evlenen bireylerin %35,2'si önermeye katılırken görücü usulü ile evlenenlerin önermeye katılım oranı %51,4'tür (Tablo 34).

Bireylerin toplumsal cinsiyet algı ölçeğinde yer alan demografik değişkenlerin t testi analiziyle elde edilen sonuçlarına göre cinsiyet, medeni durum, eşi ile akrabalık durumu ve çocuk sahibi olma arasındaki ilişki anlamlıdır ($P<0.005$) (Tablo 35).

Çalışmamızda kadınların aldıkları ortalama toplumsal cinsiyet algısı düzeyi 81,65 iken erkeklerin aldıkları puan 74,60'tır (Tablo 35). Ankara'da yapılan farklı çalışmalarda kadınların ortalama toplumsal cinsiyet algısı düzeyi 91,04 iken araştırmaya katılan erkeklerin TCAÖ puan ortalamaları ise 81,96 bulunmuştur (174, 169). Kadir Has Üniversitesinin yaptığı araştırmaya göre kadınların aldıkları puan 89 erkeklerin ise 81 puan olup ve 2016, 2017 ve 2018 yıllarında yaptıkları tüm çalışmalarda kadınların erkeklere daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır (170). Mardin'deki kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin diğer bölgelere göre daha düşük düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Yurt dışında yapılan bir çalışmada 19-30 ve 70-94 yaşları arasındaki bireyleri kapsayan iki çalışmada, erkeklerin kadınlara oranla daha cinsiyetçi tutumlara sahip olduklarını tespit etmiştir (175).

Lüksemburg’da 1999-2008 yılları arasında yapılan bir çalışmada, genç ve orta yaşlı kadınların 55 yaş üstü kadınlardan ve tüm yaş kategorilerindeki erkeklerden daha az gelenekselci tutum sergilemişlerdir (176). Esen’in üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada kız öğrencilerin aldıkları puan ortalamaları erkek öğrencilere göre daha yüksektir (120). Öcal’ın araştırmasında da kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir (177). Hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre eşitlikçi algıya olduğu saptanmıştır (162, 172, 173, 177, 178, 179, 180). Araştırmada elde edilen bulgular alan yazın ile tutarlıdır. **Kadınlar erkeklere göre daha eşitlikçi algıya sahiptirler. Kadınlar cinsiyet ayrımcılığından en fazla zarar gören taraftır bu nedenle kadınlar “eşitlikçi algıyı” daha kolay geliştiriyor olabilir.** Erkeklerin eşitlikçi bir tutum sergilemeleri, onların iktidarı kadınlarla paylaşmaları ve dolayısıyla birçok avantajı kaybetmeleri anlamına geleceğinden bu durum, onların toplumsal cinsiyet rolleri açısından kadınlara göre daha gelenekçi bir tutum sergilemelerinde rol oynuyor olabilir.

Çalışmamızda çocuk sahibi olan bireyleri TCAÖ puan ortalamaları 77,13 iken çocuk sahibi olmayan bireylerin ortalamaları 81,75’tir. Özmete’nin erkekler üzerinde yaptığı çalışmada çocuk sahibi olmayanların, çocuk sahibi olanlara kıyasla daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimsedikleri saptanmıştır (182). Bremen üniversitesinde yapılan başka bir çalışmada çocuk sahibi olan kadınların üzerinde gelenekselleştirici bir etki görülmüştür (183).

Çalışmamıza katılan ve evli olan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeğine göre aldığı puan ortalaması 77,35 iken bekâr bireylerin aldıkları puan ortalamaları 83,90’dır (Tablo 35). Bu durum, bireylerin evlendikten sonra toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin değiştiği anlamına gelmektedir. Ancak algı düzeyinin farklı olmasında yaş, eğitim, modernleşme, ekonomik durum vb. değişkenlerin de rol aldığını göz önünde bulundurmak gerekir. İlhan’ın Ankara’ da yetişkin bireylerle yaptığı çalışmanın bulguları da benzerdir (169). Tekin’in turizm sektörü çalışanları ile yaptığı çalışmada da bekâr çalışanların toplumsal cinsiyet algısı evli çalışanlardan daha eşitlikçi bulunmuştur (184). Öğretmenler ile yapılan başka bir çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalığın özellikle genç bekâr kadın öğretmenler arasında yüksek olduğunu saptanmıştır (185). Kredi ve Yurtlar Kurumu’nda kalan öğrencilerle

yapılan bir çalışmada toplumsal cinsiyet algısı puanı bekârlarda evlilere göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (186).

Çalışmalardan elde edilen bulgulara dayanılarak, bireylerin evlendikten sonra yüklendikleri rolleri ile birlikte ortaya çıkan günlük yaşamlarını, toplumsal cinsiyet rollerine göre planladıkları ve eşler arasındaki yerleşik iş bölümünün dışına çıkmadıkları veya çıkmadıkları söylenebilir. Dolayısıyla bekâr iken sahip oldukları eşitlikçi anlayışın evlenmeyle birlikte geriye doğru gittiği, bir çeşit benzeşme yoluna gittiği hem erkekler hem de kadınlar tarafından bir kabullenmenin söz konusu olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bütün değişkenlere rağmen kadınların TCAÖ puan ortalamaları açısından hem bekâr iken hem de evlendikten sonra erkeklerden daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır.

Eşleri çalışan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeğine göre aldığı puan 81.11 iken çalışmayanların aldıkları puan ortalamaları 72,45'tir (Tablo 35). Kodan'ın çalışmasında da bizim bulgumuza benzer olarak eşi çalışan bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır (187). Her iki çalışma da iş yaşamına katılıma bağlı olarak kadın ve erkeklerin eşitlikçi bir tutum sergileme yolunda çaba gösterdiğini göstermektedir.

Eşi ile akraba olan bireylerin aldıkları puan ortalaması 73,83 iken akraba olmayanların aldıkları puan ortalaması 79,51'dir. Akraba olmayanları daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. Akraba olan bireyler arasında yaşanan evliliklerde puan ortalamasında yaşanan düşüşün altında yatan neden olarak belli bir ön kabulün varlığı düşünülmektedir. Yani hem kadın hem de erkekler "Yapacak bir şey yok. Ben buyum, eşim de zaten öyledir. Bundan sonra bir şey değişmez." önermesine göre davranmaktadır.

Bireylerin yaş değişkenine göre aldıkları puan ortalamaları 20-25 yaş grubunda 80,95 puandır. 50-65 yaş arası bireylerin aldıkları puan ortalaması 73,02 olarak en düşük düzeydedir. Gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p<005$) (Tablo 36). Yaş arttıkça toplumsal cinsiyet algısında düşüş yaşanmaktadır. Bu durumun altında yatan temel nedenlerin, eğitim düzeyi, medyanın da etkisiyle toplumda ortaya çıkan farkındalık durumu, kadın hakları alanında yapılan yasal düzenlemeler vs. olduğu düşünülmektedir. Benzer çalışmalar da gençlerin yaşlılara göre daha bir yaklaşım içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Kadir Has Üniversitesinin 2018 yılında

yaptığı toplumsal cinsiyet algısı çalışmasında da gençlerin yaşlılara göre daha eşitlikçi bir tutum içinde oldukları tespit edilmiştir (170). Kurşun'un halk sağlığı müdürlüğünde çalışanlarla yaptığı çalışmasında yaş ortalaması daha düşük olan bireylerin daha eşitlikçi tutumda oldukları belirlenmiştir (188). Özmete'nin erkekler üzerinde yaptığı çalışmada toplumsal cinsiyet algıları yaş gruplarına göre 25 ve daha küçük yaştaki genç erkeklerin kadın cinsiyet rolleri ile ilgili büyük yaştakilere göre (26-45 yaş grubu ve 46 yaş ve üzeri yaş grubu) daha eşitlikçi tutumlar içinde oldukları görülmektedir (181). Yurt dışında yapılan bir çalışmada yaşlıların gençlere oranla daha cinsiyetçi bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir (175). Diğer bir çalışmada 45 yaş ve üstü olan bireylerde de toplumsal cinsiyet algısının daha olumsuz olduğu saptanmıştır (184). İlhan'ın Ankara'da yetişkin bireylerle yaptığı çalışmanın bulguları da benzerdir (168). Araştırma bulguları literatür bulguları ile tutarlıdır. Yaş arttıkça toplumsal cinsiyet algı düzeyleri düşmektedir.

Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinde bireylerin doğum yeri değişkenine göre doğum yeri il olan bireylerin puan ortalaması 83,44 iken köy olanların aldıkları puan ortalaması 73,59'dur. Gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p<005$) (Tablo 37). Doğum yeri il olan bireylerin doğum yeri köy olanlara göre daha eşitlikçi bir tutum içinde oldukları anlaşılmaktadır. Şehirde doğan ve şehir hayatını yaşayan bireylerin köyde doğan ve en az 12 yaşına kadar köyde yaşayan bireylere göre bireysel haklar konusunda daha bilinçli bir tutum içinde oldukları düşünülmektedir. Kodan'ın evli bireylerle yaptığı çalışmada, Erzurum'da yaşayan bireylerin Bayburt'ta yaşayan bireylerden daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu görülmüş ve bu sonuç Erzurum'un Bayburt'a göre daha gelişmiş bir il olması ile açıklanmıştır (187). Üniversite öğrencilerinin kır ve kent doğumlu olmalarına göre yapılan bir çalışmada kır doğumlu olan öğrencilerin kent doğumlu öğrencilere göre eşitlikçi cinsiyet rolü ve kadın cinsiyet rolüne yönelik tutumlarının daha geleneksel olduğu bulunmuştur (181). Köyden ile doğru gelindiğinde toplumsal cinsiyet algı düzeyleri artmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin ekonomik durum değişkenine göre, ekonomik durumu kötü olan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının da düşük (74,28) olduğu görülmüştür. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin aldıkları puan ortalaması daha yüksek (85, 85) olduğu tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p<005$). Ekonomik durum değişkenine göre

bireylerin TCAÖ puan ortalamaları gruplar arası dağılım incelendiğinde; ekonomik durumu kötü olan bireyler ile ekonomik durumu orta ve iyi olan bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasındaki fark anlamlıdır ($p<005$) (Tablo 38). Ekonomik durumu iyi olan bireylerin toplumsal cinsiyet konusunda ekonomik durumu kötü ve orta olan bireylere göre daha iyi olduğu eşitlikçi bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. Özellikle gelir getiren bir işte çalışmayan kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğine daha fazla maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Tek değişken olmasa bile ekonomik durumun cinsiyet eşitliğinde önemli bir rol oynadığı tartışılmaz bir gerçektir. Farklı il ve bölgelerde yapılan çalışmalar da bu kanıyı desteklemektedir. Altuntaş'ın Ankara'da yaptığı çalışmada, kadın ve erkeklerin aylık gelir değişkeni ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (175). İlhan'ın Ankara'da yetişkin bireylerle yaptığı çalışmanın bulguları da benzerdir (168). Çıtak'ın 2008 yılında 6 ili kapsayan çalışmada, sosyoekonomik düzeylerine göre üst, orta-üst ve orta sosyoekonomik düzeye sahip katılımcıların orta-alt ve alt sosyoekonomik düzeye sahip olanlardan daha olumlu tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca üst sosyoekonomik düzeye sahip katılımcıların orta sosyoekonomik düzeye sahip katılımcılardan daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür (189). Özpuat'ın üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin ailelerinin gelir durumu ile öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur (190). Ekonomik durum yükseldikçe algı puanı da artmaktadır. Ekonomik durum algıyı etkileyen önemli bir değişkendir

Evde konuşulan dil değişkenine göre bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin karşılaştırıldığı tablo incelendiğinde, Türkçe konuşulan evlerde bireylerin aldıkları puan ortalaması 86,00 iken Kürtçe konuşulan evlerde puan ortalaması 79,19 düzeyindedir. Arapça konuşulan evlerde bu puan ortalaması 73,07'ye gerilemektedir. Cinsiyet algı düzeyi puan ortalaması evde Türkçe konuşanlar arasında en yüksek olup en düşük düzey evde Arapça konuşanlar arasındadır. Gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p<005$) (Tablo 39). Kültürün cinsiyet oluşumundaki rolü şehirlerin toplumsal yapıları ile yakından ilişkili görünmektedir. Mardin'in kültürel çeşitliliği içerisinde etnisite, din, dil, gelenek-görenek, akrabalık ilişkileri ve coğrafi konum bulunmaktadır. Bu bağlamda sosyal yapı birden çok etkenle birlikte toplumsal cinsiyeti belirlemektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ve davranışları da kültürden

kültüre farklılık arz etmektedir. Ancak kaçınılmaz olarak kültürler arası bir etkileşimden de söz edilebilir. Mardin’de toplumsal cinsiyetin kültürel olarak çoğu zaman geleneksel yöntemlerle kurulmuş olduğu söylenebilir. Geleneklerin kendi içinde kurmuş olduğu kontrol ve otokontrol sistemleri farklı adlar altında varlığını sürdürmekte ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki gelişmeleri aksatmaktadır. Kadın-erkek ilişkilerinden eğitim, iş hayatı, giyim- kuşam, evlilik ve çocuk bakımı gibi gündelik hayatla ilgili konulara ve namus adına işlenen cinayetlere kadar kültürün baskıcı ve tutucu özellikleri yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Farklı inanç kodları arasındaki cinsiyet farkını daha iyi anlamak için kadın erkek arasındaki bedensel ve kültürel tanımlamalara da odaklanmak gerekmektedir (191). Yurtdışında cinsiyet rolleri ile ilgili yapılan çalışmalarda Koreli gençlerin Japon gençlere göre daha gelenekselci bir bakış açısına sahip olduğu ve Suudi Arabistanlı gençlerin de Mısırlı gençlere göre daha gelenekselci bir tutuma sahiptir (192,193). Kısacası geleneksel tutumların modern tutumlara karşı güçlü bir direnç gösterdiği söylenebilir.

Bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; okuryazar olmayan bireylerin cinsiyet algı düzeyi ölçeğine göre aldıkları puan ortalaması 70.51 ile en düşük düzeydedir. Eğitimi üniversite ve üzeri olan bireylerin aldıkları puan ortalamaları 89.77 ile en yüksek düzeydedir. Gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Eğitim durumu değişkenine göre bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde okuryazar olmayan bireylerin TCAÖ puan ortalamaları ile lise, üniversite ve üzeri olan bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasındaki farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p<0,05$) (Tablo 40). Literatüre bakıldığında farklı yerlerde ve toplumun farklı kesimleriyle yapılan çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Altuntaş’ın Ankara’da yaptığı çalışmada üniversite mezunlarının ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarına göre toplumsal cinsiyet algı düzeyleri yüksek çıkmıştır (174). Ersoy, 2009 yılında yaptığı çalışmada eğitim seviyesi arttıkça her iki cinsiyette eğitim düzeyinin artmasıyla bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili geleneksel yargılarının değiştiğini ifade etmektedir (22). Kadir Has Üniversitesinin 2018 yılında yaptığı benzer çalışmada, diploması olmayanların diploması olanlara göre daha gelenekselci bir tutum sergilediği belirlenmiştir (170). Özmete’nin erkeklerle yaptığı çalışmada üniversite ve

daha yüksek öğrenim düzeyine sahip erkeklerin eşitlikçi cinsiyet rolü ve kadın cinsiyet rolü alt ölçeklerinde lise ve daha az öğrenim düzeyine sahip erkeklere oranla anlamlı şekilde yüksek puanlar aldıkları yani daha eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (182). Tekin'in turizm sektöründeki çalışanlarla yaptığı çalışmada, toplumsal cinsiyet algısının en olumlu olduğu grup lisansüstü mezunu çalışanlar, en olumsuz algının olduğu grup ise ilköğretim mezunu çalışanlardır (184). Bremen Üniversitesinde yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre yüksek eğitim seviyesine sahip kadınlar ve çalışan bir rollerine daha eşitlikçi baktığı sonucuna ulaşılmıştır (183). Eğitim seviyesinin yükselmesine paralel olarak bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili geleneksel algılarının değişmeye başladığı düşünülebilir.

Bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; bireylerden annesi okuryazar olmayanların cinsiyet algısı ölçeğine göre aldıkları puan ortalaması 76,87 olup en düşük düzeydedir. Annesinin eğitimi düzeyi üniversite ve üzeri olan bireylerin aynı ölçeğe göre aldıkları puan ortalamaları 89,60 ile en yüksek düzeydedir. Gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 41). Tıp öğrencileri ile yapılan bir çalışmada anne eğitim düzeyi ilköğretim ve altında olanların aldıkları puan ortalaması, anne eğitim düzeyi ilköğretim ve üzerinde olanlardan - istatistiksel olarak anlamlı düzeyde- daha düşük bulunmuştur (21). Farklı yerlerde üniversite öğrencileri ile yapılan farklı çalışmalarda anne eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında ilişkinin anlamlı olduğu saptanmıştır (8, 9, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200). Annenin eğitim düzeyi toplumsal cinsiyet algısının gelişimini etkileyen faktörlerden biridir (16). Yurt dışında yapılan pek çok çalışmada annenin eğitim düzeyi ile çocukların eşitlikçi tutum takınmaları arasında olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır (192, 201, 202, 203). Çocuğun doğduğu andan itibaren annesi ile daha fazla birlikte vakit geçirmesi ve annenin ev içinde sergilediği cinsiyet rolünün çocuk üzerinde daha etkili olduğu düşünülebilir.

Bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; bireylerden babası okuryazar olmayanların cinsiyet algı düzeyi ölçeğine göre aldıkları puanların ortalaması 73,79 olup en düşük düzeydedir. Babasının eğitim düzeyi üniversite ve üzeri olan bireylerin aldıkları puan ortalamaları 89,79 ile en yüksek düzeydedir.

Gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 42). Zeyneloğlu'nun üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, babaların öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin de daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip oldukları saptanmıştır (8). Varol'un tıp öğrencileri ile yaptığı çalışmasında baba eğitim düzeyi ilkököl ve altında olanların puan ortalaması ilkököl üzerinde eğitime sahip olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir (21). Diğer yerlerdeki üniversite öğrencileri ile yapılan benzer çalışmalarda da baba eğitim düzeyi artıkça toplumsal cinsiyet algısının olumlu yönde etkilendiği ortaya konulmuştur (197, 199, 200, 204, 205, 206, 207). Eğitimli babaların eş ve çocuklarına karşı eşitlikçi bir tutum sergileyerek onlara olumlu örnek teşkil etmesi ilerleyen yıllarda çocukların da yetişkin bir birey olarak kendi eş ve çocuklarına karşı eşitlikçi bir algıyla hareket etmelerine yol açmaktadır. Bireylerin yetiştikleri aile ortamı, onların olumlu ya da olumsuz algı geliştirmelerinde rol oynamaktadır. Ex ve Janssens (1998)'inyaptığı bir çalışmada yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarının da daha eşitlikçi tutum içinde oldukları belirlenmiştir. Bunun yanında annenin gelir getiren bir işte çalışmasının da çocukların toplumsal cinsiyet algısına olumlu yönde katkıda bulunduğu belirlenmiştir (203).

Yerleşim bölgesi durumu değişkenine göre bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri karşılaştırılmasını gösteren dağılım incelendiğinde; yerleşim yeri “Yenişehir” olanların cinsiyet algı düzeyi ölçeğine göre aldıkları puan ortalaması 83.85 olup en yüksek düzeydedir. Yerleşim yeri köy olan bireylerin aldıkları puan ortalamaları 73.96 ile en düşük düzeydedir. Gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($P<0,05$) (Tablo 43).

Yerleşim yerlerini “Eski Mardin”, “Yenişehir” ve köy olarak ayırdığımızda aslında kır ve kent ayrımı karşımıza çıkar. Kır; tarım, feodal veya geleneksel toplumu; kent ise, sanayi ve modern toplumu temsil etmektedir. Modern semt, gecekondu, kenar mahalle, eski mahalle gibi yapılanmalar, bireyler arası ilişkileri de belirlemektedir (207). “Eski Mardin” olarak tabir edilen bölge, bir veya iki katlı evleri, geniş avluları ve dar sokakları ile mahalle kültürünün yaygın olduğu, birden fazla geniş ailenin aynı avluyu paylaştığı bir bölgedir. Buna bağlı olarak, toplumsal baskı veya modern tabirle “mahalle baskısı” daha etkilidir. Mahalle baskısı kültürün değişimine olumsuz yönde etki etmektedir. “Yenişehir” olarak tabir edilen bölge ise çok katlı apartmanların

kurulduğu, eğitilmiş, ekonomik düzeyi orta ve üzeri olan, farklı etnik ve dini topluluklardan bireylerin “modern” bir biçimde, birbirlerinden bağımsız olarak ama bir arada yaşadıkları bölgedir. Dolayısıyla modernleşmeye daha müsaittir. Buna bağlı olarak kadın erkek arasındaki toplumsal cinsiyet algısı daralmaktadır. Kadınların çoğu gelir getiren bir işte çalışmaktadır ve eğitim düzeyleri yüksektir. Sadece bu iki değişken göz önüne alındığında, bu bölgede yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet algı ölçeği puan ortalamasının yüksek çıkması beklenir. Bugün Eski Mardin’de yaşayan bireylerin çoğu belli bir yaşın üzerinde ve/veya ekonomik olarak düşük düzeydedir. Yaşa bağlı olarak eğitim düzeyleri de düşüktür. Şehrin etrafındaki birkaç mahalle dışında tamamına yakını kendilerini Arap olarak tanımlamakta ve Arapça konuşmaktadır (208). Dolayısıyla erkek egemen kültürün yaygın olduğu Ortadoğu kültürünün yaşamaya devam ettiği söylenebilir. Tüm bu değişkenler göz önüne alındığında Eski Mardin’de yaşayan bireylerin cinsiyet algı düzeyinin düşük olması anlaşılabilir. Altuntaş’ın Ankara’nın üç ilçesinde yaptığı çalışmada, Çankaya ilçesinde yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı puanı ortalamalarının, Sincan ve Gölbaşı’nda yaşayanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (174).

2. BÖLÜM

SÜRYANİ TOPLUMUNDA TOPLUMSAL CİNSİYET

Bu çalışmada Mardin ili Artuklu ilçe merkezinde yaşayan Süryanilerin Toplumsal cinsiyet algısı ele alınmıştır. İlçe merkezinde yaşayan Süryani nüfusu verilen beyanlara göre 100 hane ve 450 kişi civarındadır. Çoğunlukla Yenişehir olarak tabir edilen semtte oturmalarına rağmen hemen hepsinin Eski Mardin denilen semte tarihi taş evleri vardır ve yaz aylarında serin olmasından dolayı orada yaşamayı tercih etmektedirler. Bu evler birbirine yakın olup kadınlar evlerin avlularında bir araya gelmektedirler. Artuklu ilçe merkezinde oturan bireylerin çoğu il merkezinde doğmuş olmakla beraber önemli bir kısmının köy ile bağlantısı devam etmektedir. Köylüler çoğunlukla tarımla uğraşmaktadır. Ancak genel olarak boş zamanlarında altın gümüş başta olmak üzere el sanatları ile uğraşmaktadır. Hemen hepsi ilköğretime kadar okumuş, daha sonra esnaf olan yakınlarının yanında çalışmaya başlamıştır. İlk kuşak olarak görüştüğümüz kişilerin babalarının sadece okuryazar oldukları veya hiç okumadıkları tespit edilmiştir. Kadınların ise çoğunun okuma yazma bilmediği ancak

bu kişilerin çocuklarını kız erkek ayırımı yapmadan ilköğretime gönderdiği sonrasında erkeklerin genellikle esnafılığı tercih ettiği, kızların ise çevresel faktörler gerekçe gösterilerek okutulmadığı tespit edilmiştir. Fakat bu bireylerin kendi çocuklarını okutmaktan yana tutum sergiledikleri görülmüştür. Görüşülen bireylerin çocuk sayısı 2 ile 4 arasında değişirken kendilerinin 6 veya daha fazla kardeş sahibi olduğu ve çoğunlukla geniş aile biçiminde yaşadıkları ancak şimdi çekirdek aileye dönüştükleri tespit edilmiştir.

Ekonomik durumları ise çoğunlukla iyi veya orta olarak ifade etmektedirler. Kendi topluluklarında az da olsa ekonomik olarak düşük denilebilecek bireylerin olduğunu ancak kilise öncülüğünde bunlarla dayanışma içinde olduklarını beyan etmişlerdir. Bu dayanışmanın maddi yardımdan çok onlara iş vermek biçiminde olduğunu ifade etmişlerdir.

Görüştüğümüz kişilerin çoğunluğu evlidir. Bu evliliklerin çoğu görücü usulü ile yapılmış olup kadınların bir kısmı İstanbul gibi uzak şehirlerden, bir kısmı Suriye gibi komşu ülkelerdeki akrabalarından olmakla beraber çoğunluğu Mardinlidir. Görüşmeyi kabul eden kadınların tamamı ev kadınıdır. Hemen hepsinin eşi ile aralarında yaş farkı olup küçük olan kadınlardır. Evli çiftlerin tamamının hem resmi hem de dini nikâhları vardır. Esnaf olan kişilerin tamamı bölgede konuşulan Arapça, Kürtçe ve Türkçe dillerini bilmekte ve konuşabilmektedir. Kadınlar kendi aralarında çoğunlukla Arapça konuşmakta ancak Türkçe de bilmektedirler. Aralarında biraz Kürtçe de bilenler vardır. Çoğunluğu ana dillerinin Süryanice olduğunu ancak Süryanice bilmediklerini beyan etmişlerdir. Sadece üç kişi Süryaniceyi çok iyi bildiklerini, evde ve dışarıda konuştuklarını beyan etmişlerdir. Süryaniceyi kilisede verilen eğitimle öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Bu çalışmada Mardin’de yaşayan 20-65 yaş arası Süryanilerin toplumsal cinsiyet algısı araştırılmıştır. Genel olarak Mardin’de Süryani kültürü ve diğer kültürler iç içe geçmiştir. Mardin’deki Süryaniler arasında da ilde varlığını sürdüren diğer kültürlerde olduğu gibi geleneksel erkek egemen bakış açısının halen devam etmekte olduğu gözlemlenmiştir.

Yapılan çalışmada kadınlar ve erkekler arasında farklılıklar olmakla beraber genel olarak hem kadın hem de erkeklerin kadının çalışması ile ilgili olarak evliliğin çalışmaya engel olmadığını beyan etmiştir. İlginç olan, görüşmeye katılan kadınların

önemli bir kesiminin para getiren bir işte çalışmaması ve hatta çalışmak için bir çaba göstermemesidir. Kadınların memuriyet dışında bir işi tercih etmedikleri ancak eğitimlerini tamamlamadıkları veya erken yaşta evlendiklerinden dolayı memur olma ihtimalinin de ortadan kalktığını ifade etmişlerdir. Kadınların çalışması konusunda erkeklerin bir kısmı “okumuşsa çalışsın” görüşünü savundukları ancak önemli bir kesiminin “ihtiyacı varsa çalışsın” görüşünü destekledikleri tespit edilmiştir. Bu görüşün altında yatan neden ise çoğunun ekonomik olarak orta veya iyi bir durumda olmaları yatmaktadır. Örneğin bir kişi hariç tamamının evi vardır. Hepsinin aracı vardır. Dolayısıyla erkekler aslında eşlerinin kazanacağı paraya ihtiyaç duymamaktadır. Birkaç kişi kadının çalışmasının “paranın kıymetini anlamak için” gerekli olduğu görüşünü savunmuştur. Görüştüğümüz bir çift ekonomik zorluklardan dolayı beraber çalıştıklarını ancak beraber çalışmanın kendileri daha mutlu hissetmelerine yol açtığını ifade etmiştir. Aynı çift, bu beraber çalışmanın kendi aralarındaki sevgiyi ve dayanışmayı güçlendirdiğini de eklemiştir. Hatta erkek olan birey daha önceki geleneksel erkek egemen yaklaşımını kırk yaşından sonra yıkabildiğini ifade etmiştir. Öte yandan kadınların anne olduktan sonra çalışmalarının biraz daha zor olduğunu bu yüzden de en azından çocuk belli bir yaşa (en az iki yaş) gelene kadar kadının çalışmaması gerektiği konusunda hemfikirdir. Bu tutum, kadın ve erkeklerin çocuğun anne sütü ve diğer temel ihtiyaçlarının karşılanması konusunda bilinçli olduklarını göstermektedir. Annelerin bir kısmı bakıcılara güvenilemeyeceğini ifade etmiştir.

Kadınlar ve erkekler kadınların çalışmasını doğru bulmalarına rağmen hem kadınlar hem de erkekler kadınlarının çalışmasının isteğe bağlı olması gerektiği konusunda hem fikirken aynı durum erkeklerin mutlaka çalışması yönündedir. Kadınların çalışmasını eşinin iznine tabi tutulduğu veya en azından ortak bir karar sonucu olması gerektiği ortak bir görüş olarak savunulmuştur. Erkeklerden bazıları eşlerinin çalışmasını isterler hatta hayattan daha çok zevk alabileceğini düşünürler. Ancak yine de kadının çalışmasını kocanın iznine bağlı olmasını istiyorlar. Bu duruma istisna olarak okuyan ve iyi bir meslek sahibi olan kadınlar görülmektedir. Okumayan ve ev hanımı olarak yaşamını sürdüren kadınların da bu durumu kanıksamış oldukları görülmektedir.

Her ne kadar her iki cinsiyet kadının çalışması konusunda ortak bir görüş sergilese de kadının birinci görevinin ev işi olduğu konusunda hem kadınlar hem de erkekler hemfikirler. Ev işlerinin erkekler tarafından yapılması normal karşılanan bir durum değildir. Dışarıda çalışmanın ev işlerini aksatabileceği konusunda endişesi olan erkekler olsa da erkeklerin çoğu “Kadın hamaratlı ise her ikisini de yapar” iddiasındalar. Yalnız kadın hastalandığında ya da evde olmadığına ancak erkekler ev işi yapabilir. Ancak eğitim seviyesi yüksek ancak ekonomik durumu orta veya ortaya yakın olan çiftler ev işlerini beraber yapmaktan yana tutum sergilemişlerdir.

Genellikle çalışan kadının hem ev işlerini hem de çalıştığı işi beraber yürütebileceğini beyan etmişlerdir. Bu durum, şartlar eşit olmasına rağmen erkeklerin ev işlerini yapmakta gönüllü olmadıklarını ortaya koymaktadır. Erkekler çalışan kadınların çocukların eğitimi konusunda daha hassas olduğunu düşünüyorlar. Diğer Ortadoğu topluluklarında olduğu gibi Süryani toplumunda da erkeğin evde oturması normal bir durum olarak karşılanmamaktadır.

Süryani toplumunda bireylerin evlenecekleri kişilerin dini aidiyeti önemlidir. Eşler arasında Süryaniler çoğunlukta olmakla birlikte diğer Hristiyan etnik aidiyetlerden eşlere rastlanmıştır. Yapılan görüşmelerde Müslüman eşe rastlanmamıştır.

Çalışan kadınların eşlerin daha fazla para kazanabilme ihtimali erkekler arasında hor görülme, küçümsenme, kendini baskı altında hissetme ve hatta boşanma tehdidi olarak algılanmaktadır. Öte yandan daha fazla para kazanmanın kadının mesleğine bağlı olarak normal karşılanması gerektiğini ifade edenler de vardır. Endişesi olan erkeklerin eşlerinin herhangi bir işte çalışmadıkları görülmüştür. Görüşmeyi kabul eden erkeklerin çoğu kazandıkları paranın yeterli olduğunu ve dolayısıyla eşlerinin çalışmasına gerek olmadığını düşünmektedirler. Bazı erkekler, "Kadın para kazandığı için daha iyi anne olur." önermesinde bulunmuştur.

Kadınların çoğu da bu fikre katılıyorlar. Her iki cinsiyet de kadınların kazandıkları parayı kendilerine, evlerine ve çocuklarına harcamaları gerektiği yönünde görüş belirttikleri bu da evin geçiminin “erkeğin görevi” olarak algılandığını koymaktadır. Bu durum erkeklerin de işine yaramaktadır. Çünkü kadının erkeğe muhtaç olması onun erkeğin her isteğini yerine getirmesi konusunda bir tehdit olarak kullanılmaktadır. Kadınların çoğunun bu durumun farkında olmadıkları hatta “kadın

fazla kazanırsa problem çıkar” diyerek erkekleri desteklemektedir. Her iki durumda da (kadın çalışsın veya çalışmasın) kadının erkeğe karşı çıkmaması isteği kesin olarak karşımıza çıkmaktadır. İktidarın korunması isteği erkekler arasında yaygındır.

Yine de eğitim seviyesi artıka ve yaşı düştükçe hem kadınların hem de erkeklerin daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri görölmektedir.

Kadınların siyasete katılmaları ve siyasette başarılı olabileceği konusunda hemfikir olmalarına rağmen bunun pratikte bir karşılığı olmadığına farkında oldukları görölmüştür. Bazı erkekler bunun altında yatan iki önemli nedene değinmektedir. Bunlardan biri kadına karşı olan güvensizliktir. Kadınların “yufka yürekli” olmaları normal hayatta bir avantaj iken siyasette buna yer olmadığını öne sürmektedirler. Diğer neden ise sıkça dile getirilen “ölke şartları”dır. Bu ifadeyle neyi kastettikleri konusuna açıklık getirmekten imtina etmişlerdir. Ancak görüşmenin genelinden hareketle bir sonuca varmak gerekirse bu endişenin son zamanlarda komşu ölkelerde yaşanan savaştan kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Siyaset ile ilgili sorulara “evet”, “hayır”, “olabilir” gibi kısa cevaplar vermeleri ilginçtir. Aynı durum kadınların yönetici olabilmeleri söz konusu olduğunda daha farklı bir tutuma dönüşmekte ve yakın çevrelerindeki başarılı yönetici kadınlar (okul müdürleri vs.) örnek olarak verilmektedir. Hatta yerel yöneticilerin kadın olmasının şehir için daha yararlı olacağı (özellikle temizlik ve çevre örnek olarak verilmekte) konusunda hem kadınlar hem de erkekler aynı fikirdedir.

Kadınların çoğu siyaset ve yönetim konusunda kadınlara yeterince fırsat verilmediği konusunda hemfikirdir. Erkeklerden bazıları bu konuda kadın siyasetçileri eleştirmekte, kadın siyasetçilerin de seçimlerde erkek adaylarını tercih ettiklerini ifade etmiştir.

“Kocasız kadın sahipsiz eve benzer” önermesine ilginç bir şekilde kadınların hemen hepsi katılmakta iken erkeklerin bu konudaki görüşleri farklıdır. Verilen cevapların bir kısmında geleneksel tutum sergilenerek toplumun kocasız kadına doğru bakmadığı öne sürölmüştür. Diğer bir kesim günümüzde şartların değiştiğini, ekonomik bağımsızlığını kazanan bir kadının erkeğe ihtiyacı olmadığını ifade etmektedirler. Kadınların “erkek evin direğidir.” İfadesini sık olarak dile getirmeleri onların gelenekçi bir tutum içinde olduklarını düşündürmektedir. Öte yandan kadınların çoğunun gelir getiren bir işte çalışmamış olmaları bu yaklaşımı

sergilemelerinde rol oynadığı düşünülebilir. Kadınların eğitim seviyesinin yükselmesi ve iş yaşamına katılmalarına paralel olarak özgüvenlerinin artacağına inanılmaktadır.

Genel olarak tüm dünyada kadın ve erkekler arasında görülen kadınlık ve erkeklik rolleri gereği erkek eve para getirmek, aileyi korumak ve aile reisliği yapmakla yükümlü görülürken; kadına verilen roller ise öncelikli olarak ev işlerini yürütmek, çocuk bakmaktır. Genellikle kadınların da işyeri açabileceklerine dair fikirler beyan edilmekle birlikte, "Kadın işyeri açarken kocasından destek almalıdır. Aksi takdirde kendini güvende hissetmez." inancı yaygındır.

Eğitim seviyesi arttıkça hem kadın hem de erkekler daha eşitlikçi bir tutum sergilemektedirler. Buna paralel olarak yaş arttıkça gelenekçi tutumda artış gözlemlenmiştir.

Kadınların kendi haklarını korumak amacıyla gerekirse eşlerine karşı çıkabilmeleri konusunda teorik olarak herkes bu görüşü savunmaktadır. Ancak kadınların haklarının ne olduğu konusunda erkekler ve kadınlar arasında farklı tutumlar gözlemlenmiştir. Erkekler kadınların yasal olarak erkeklerle eşit haklara sahip olduklarının bilincindeler ancak kültürel ve çevresel koşulları gerekçe göstererek kadınların bütün haklarını özgürce kullanmalarının mümkün olmadığını savunmaktadır. Bu yaklaşımın altında yatan asıl neden ise erkeklerin iktidarlarını kaybetme endişeleridir. Kadınlar ise mevcut durumu kabullenmiş gibi görünmektedir. Çünkü zorunlu olarak bir işte çalışmıyor olmaları ve eve para getirmek için çalışma ihtiyacı hissetmemeleri onlara kısmi bir özgürlük alanı açmaktadır.

Çocuklar arasında cinsiyet farkı gözetmeden herkese eşit oranda özgürlük verilmesi gerektiği konusunda kadınlar ve erkekler hemfikirdir. Ancak hem kadınlar hem de erkekler “zamanın ve çevre kötü, ikisi nasıl eşit olsun” diyerek aslında kız çocuklarına erkek çocuklar kadar özgürlük vermediklerini itiraf etmektedirler. Sık sık medyaya yansıyan olumsuz olaylar örnek gösterilmekte ve kızlara özgürlük verilmesi durumunda başlarına kötü şeyler gelebileceği endişesi taşıdıklarını ifade etmektedirler.

Görüşmeyi kabul eden evli erkeklerin tamamı eşlerinden yaşça daha büyüktür. Bu yaş farkı bazen ona kadar çıkmaktadır. 40 yaş ve üstü olan bireylerde yaş farkı daha fazladır. Bölgedeki diğer topluluklarda olduğu gibi Süryani toplumunda da görücü usulü evlenme ve beşik kurtmesi uygulamaları vardır. Erken yaşta evlilik yaş üstü kadınlar arasında yaygındır. Yapılan görüşmelerde 14-16 yaş arasında evlenen birden

fazla kadına rastlanmıştır. Kadınların ve erkeklerin bu durumdan pek de şikâyetçi olmadıkları gözlemlenmiştir. Ancak savunma biçimleri farklıdır. Erkeklerin çoğu kadınların çabuk yıprandıklarını, bu nedenle kadınların daha küçük veya en azından yaşıt olmaları gerektiği görüşünü savunmaktadır. Kadınlar ise yaşça büyük olmasının doğru karar verme, kadını doğru yönlendirme vb. avantajları olduğunu öne sürmektedir. Genellikle kadının kocasından 4-5 yaş küçük olması normal olarak kabul edilmektedir. İstisnasız her katılımcı eşler arasında sevgi ve saygının önemli olduğunu, sevgi olduktan sonra yaş farkının çok önemli olmadığını savunmaktadır. Ancak bekârlar dâhil, erkeklerin hiçbiri kendilerinden yaşça büyük bir kadınla evlenmeyi düşünmemiş ve evlenmemiştir. Bu durum verilen beyan ile sergilenen durum arasındaki çelişkiyi işaret etmektedir.

Kadınların evde veya dışarıda çalışması onun ev işlerini üstlenme ve yürütme konusundaki durumunda bir değişiklik yaratmamaktadır. Erkekler, özellikle maddi durumun düşük olması durumunda kesinlikle kadının çalışmasını, para kazanmasını ve evin geçimine katkıda bulunmasını istemektedir. Ancak işin dışında ev işlerini de aksatmadan yürütmesi gerektiği görüşünü savunmaktadır. Dolayısıyla her iki durumda da ev işlerini yürütmek kadının birinci görevi olarak görülmektedir.

Mardin etnik, dini ve kültürel olarak kozmopolitik bir yapıya sahip olmakla birlikte Ortadoğu kültürünün genel özelliklerini de kendi içinde barındırmaktadır. Mardin’de yaşayan farklı etnik ve dini topluluklarla yapmış olduğumuz araştırmada toplumsal cinsiyet algısı bakımından benzerlikler ve farklılıklar gözlemlenmiştir. Toplumsal cinsiyet algısını oluşturan etmenlerin başında eğitim durumu gelmektedir. Eğitim durumu bakımından hiç okumamış olan veya sadece okuryazar olan bireylerin toplumsal cinsiyet algı düzeyi daha düşüktür. Bu durum hem Süryanilerde, hem Kürtlerde, hem Araplarda hem de Türkler için geçerlidir. Aynı zamanda anne ve babanın eğitim düzeyinin düşük olması da bireyin toplumsal cinsiyet algısını olumsuz yönde etkilemektedir. Okuryazar olmayan ailelerin kendi çocuklarını içinde yaşadıkları toplumun değer yargılarına göre yetiştirdikleri gözlemlenmiştir. Ortadoğu toplumlarında hâkim olan ataerkil yapı ve erkek egemen kültür bu bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri algısının oluşumunda rol oynamaktadır. Anne ve babalar çocuklarını geleneksel biçimde yetiştirmektedir. Toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında önemli bir etken de bireyin doğduğu yerdir. Doğum yeri köy olan bireylerin toplumsal cinsiyet

algısı doğum yeri il olan bireylere göre daha düşüktür. Bu durum Mardin’de yaşayan tüm etnik gruplar için geçerlidir. Toplumsal cinsiyet algısını etkileyen diğer bir faktör de ekonomik durumdur. Ekonomik durumunu iyi veya çok iyi olarak tanımlayan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı daha yüksektir. Yaptığımız çalışmada evde Arapça konuşan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı evde Kürtçe ve Türkçe konuşan bireylere göre daha düşüktür. Cinsiyet, algının oluşmasında önemli bir etkidir. Kadınlar cinsiyetlerinden dolayı cinsiyet ayrımcılığına uğrayan taraf olduğu için daha eşitlikçi bir algı geliştirmektedirler. Bu durum, Mardin’de yaşayan bütün topluluklar için geçerlidir. Erkeklerin ellerinde tuttıkları ekonomik ve sosyal avantajları kaybetme ihtimalleri onları endişelendirmektedir. Bu nedenle kadınlara göre daha geleneksel bir tutum takınmaktadırlar. Medeni durumu evli, dul veya bekâr olan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı arasında da farklılıklar gözlemlenmiştir. Bekâr olan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı tüm topluluklar da en yüksek düzeydedir. Evli olan bireyler arasında en düşük düzeydedir. Yaşın ilerlemesine bağlı olarak toplumsal cinsiyet algı düzeyinde bir gerileme söz konusudur. Eşler arasındaki akrabalık durumu da toplumsal cinsiyet algısını etkilemektedir. Akrabalar arasındaki evliliklerde toplumsal cinsiyet algısı en düşük düzeydedir.

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

- Araştırma kapsamına alınan bireylerin yaş ortalaması 33,27 olup %67,2'si kadındır. Bireylerin %15,4'ü okuryazar olmayıp %30,0'ı ilköğretim mezunudur
- Araştırma kapsamına alınan bireylerin %35,4'ü gelir getiren bir işte çalışmakta olup çalışan bireylerin %40,6'sı memurdur.
- Araştırma kapsamına alınan bireylerin %69,7'si evli, olup ilk evlenme yaşı ortalaması 21,18'dir. Görücü usulü ile evlenen bireylerin oranı %41,4'tür.
- Çalışmaya katılan bireylerin ekonomik düzeyleri incelendiğinde, kendi ifadelerine göre %61,2'sinin ekonomik durumu orta düzeydedir. %13,2'sinin kötü ve %1,2'sinin durumu çok kötüdür. %22,8'i iyi ve %1,2'si ise çok iyidir
- Bireylerin %75,9'unun sosyal güvenceye sahip olup %63,4'ü SGK ve %12,5'i yeşil karta sahiptir.
- Bireylerin %28,5'i halen sigara içmekte olup %6,1'i bir süre önce sigarayı bırakmıştır
- Çalışmaya katılan bireylerin annelerinin %67,0'ı okuma yazma bilmemekte, %8,2'si okuma yazma bilmektedir. %19,4'ü ilköğretim, %4,4'ü lise ve %1,0'ı üniversite ve üzeri mezundur. Babalarının eğitim durumu ise %29,3'ü okuma yazma bilmemekte, %19,5'i okuma yazma bilmektedir. %33,5'i ilköğretim, %12,3'ü lise ve %5,4'ü üniversite ve üzeri mezunudur.
- Bireylerin %32,2'si geniş ailede ve %67,8'i çekirdek ailede yaşamaktadır.
- Bireylerin evde konuşulan dile baktığımızda %28,0'ı Türkçe, %43,3'ü Kürtçe ve %28,7'si Arapça konuşmaktadırlar.
- Araştırma kapsamına alınan bireylerin %69,7'si evli, 29,3'ü bekâr ve %1,0'ı duludur. İlk evlenme yaşı (n=700) ortalaması 21,18± 4.72 (min:11; max:45)'dir.
- Bireylerin %46,7'si 1-10 yıllık evli, %24,1'i 11-20 yıllık evli ve %29,2'si 21 yıl ve üzeri evli olup %56,7'si görücü usulü ile %41,4'ü isteyerek, %0,3'ü beşik kurtmesi ve %1,6'sı berdel yoluyla evlenmiştir. Akıabası ile evlenen bireylerin oranı %36,3 olup %89,0'ı yakın akıabası ile evlenmiştir.
- Çalışmamızda kadınların aldıkları ortalama toplumsal cinsiyet algısı düzeyi 81,65 iken erkeklerin aldıkları puan 74,60'tır.

- Çalışmamıza katılan ve evli olan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeğine göre aldığı puan ortalaması 77,35 iken bekâr bireylerin aldıkları puan ortalamaları 83,90'dır.
- Eşleri çalışan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeğine göre aldığı puan 81.11 iken çalışmayanların aldıkları puan ortalamaları 72,45'tir.
- Eşi ile akraba olan bireylerin aldıkları puan ortalaması 73,83 iken akraba olmayanların aldıkları puan ortalaması 79,51'dir.
- Bireylerin yaş değişkenine göre aldıkları puan ortalamaları 20-25 yaş grubunda 80,95 puandır. 50-65 yaş arası bireylerin aldıkları puan ortalaması 73,02 olarak en düşük düzeydedir.
- Doğum yeri il olan bireylerin puan ortalaması 83,44 iken köy olanların aldıkları puan ortalaması 73,59'dur.
- Ekonomik durumu kötü olan bireylerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının da düşük (74,28) olduğu görülmüştür. Ekonomik durumu çok iyi olan bireylerin aldıkları puan ortalaması daha yüksek (85,25) olduğu tespit edilmiştir.
- Türkçe konuşulan evlerde bireylerin aldıkları puan ortalaması 86,00 iken Kürtçe konuşulan evlerde puan ortalaması 79,19 düzeyindedir. Arapça konuşulan evlerde bu puan ortalaması 73,07'ye gerilemektedir.
- Okuryazar olmayan bireylerin cinsiyet algı düzeyi ölçeğine göre aldıkları puan ortalaması 70.51 ile en düşük düzeydedir. Eğitimi üniversite ve üzeri olan bireylerin aldıkları puan ortalamaları 89.77 ile en yüksek düzeydedir.
- Annesi okuryazar olmayanların cinsiyet algısı ölçeğine göre aldıkları puan ortalaması 76,87 olup en düşük düzeydedir.
- Babası okuryazar olmayanların cinsiyet algı düzeyi ölçeğine göre aldıkları puanların ortalaması 73,79 olup en düşük düzeyde olup üniversite ve üzeri olan bireylerin aldıkları puan ortalamaları 89,79 ile en yüksek düzeydedir.
- Yerleşim yeri "Yenişehir" olanların cinsiyet algı düzeyi ölçeğine göre aldıkları puan ortalaması 83.85 olup en yüksek düzeydedir. Yerleşim yeri köy olan bireylerin aldıkları puan ortalamaları 73.96 ile en düşük düzeydedir.

Mardin Artuklu ilçesinde yaşayan bireyler genellikle düşük-orta sosyoekonomik düzeydedir. Eğitim seviyesi Türkiye ortalamasının altındadır. Yaşlı, erkek, evli, eşi çalışmayan, eşi ile akraba olan, doğum yeri köy olan, çalışmayan, çocuk sahibi olan, ekonomik düzeyi düşük olan, evde Kürtçe ve Arapça konuşanlarda ve ebeveyn eğitim düzeyi düşük olan kişilerde cinsiyet algı düzeyi puan ortalaması düşüktür. Yani bu özellikteki bireyler toplumsal cinsiyet ayrımcılığı bağlamında riskli grubu oluşturmaktadır. Bu durum Mardin’de yaşayan ve farklı bir topluluk olan Süryaniler için de geçerlidir.

ÖNERİLER

Toplumsal cinsiyet eşitlik algısının kısa vadede gerçekleşmesi amacı ile yapılması önerilenler

- Birinci basamakta çalışan sağlık personeli görevinin bir parçası olarak daha önceki sağlık sistemindeki kadar olmasa da hala e ev ziyaretleri gerçekleştirmektedir. Bu grup sağlık personeli “toplumsal cinsiyet eşitliği /ayırımcılığı bağlamında eksik bilgileri var ise tamamlandıktan sonra ziyaretler sırasında çalışma sonuçlarımıza göre “riskli grup” olarak saptadığımız; yaşlı, erkek, evli, eşi çalışmayan, eşi ile akraba olan, doğum yeri köy olan, kendi çalışmayan, çocuk sahibi olan, ekonomik düzeyi düşük olan, evde Kürtçe ve Arapça konuşanlarda ve ebeveyn eğitim düzeyi düşük olan kişilerin bulunduğu hanelere öncelik vererek hane halkının toplumsal cinsiyet algısının olumlu yönde geliştirilmesi amacıyla eğitim programları hazırlanarak uygulanmalıdır.
- Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algısına yönelik konunun uzmanları tarafından düzenlenecek eğitim programları ile ebeveynler arasında toplumsal cinsiyet algısına yönelik farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.
- Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerinin ve tutumlarının belirlenmesine yönelik, ileride yapılacak müdahale programlarının temel teşkil etmesi amacıyla ayrıntılı araştırmalar planlanıp, uygulanmalıdır
- Sosyoekonomik düzeyin toplumsal cinsiyet algısının olumsuz etkileyen faktörler arasında yer almasından dolayı, toplumsal cinsiyet eğitiminde bu

gruplara öncelik verilerek bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalık geliştirmelidir.

- Erkeklerin toplumsal cinsiyet algısının kadınlara oranla daha düşük olması nedeniyle erkeklere yönelik farkındalık çalışmaları özellikle yürütülmelidir. Örneğin, erkeklerin yoğun olarak kullandığı mekanlara afiş, broşür vb. asılmalıdır.
- Akraba evliliğinin algı düzeyini olumsuz yönde etkilediği sonucunda hareketle bu çiftlere yönelik eğitim programları geliştirilmelidir.
- Ülkenin toplumsal cinsiyet algı haritasının oluşturulabilmesi için farklı bölgelerde de benzer çalışmaların yapılmasının desteklenmelidir.

Toplumsal cinsiyet eşitlik algısının orta vadede gerçekleşmesi amacı ile yapılması önerilenler

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretimden başlayarak, yüksek öğrenim dahil eğitimin her kademesinde toplumsal cinsiyet rollerine ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin eğitim programları ve eğitim materyalleri geliştirilmeli ve müfredatın entegre bir parçası olarak uygulanmalıdır.
- Kadınların kamusal alanda daha çok yer alması amacıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kadınlara yönelik eşitlikçi politikalar geliştirilmeli, geliştirilmiş olan politikalar (yasa, tüzük, yönetmelik, stratejik plan ve politika belgeleri gibi) gerçek yaşamda uygulanmalı, uygulamalar izlenip değerlendirilmelidir. Bu amaçla izleme değerlendirme mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Kadınların etkin olarak siyasette rol üstlenmelerini sağlamak amacıyla siyasi partiler ve seçim kanununda değişiklik yapılması yönünde STK'lar ile işbirliği yapılmalıdır.
- Kırsal alanda yaşayan bireylerin TCA ölçeği puan ortalamasının düşük olmasından hareketle, buralardaki eğitim ve gelir getiren işlerde çalışmalarını olası kılacak olanaklarının arttırılmasına yönelik politikalar geliştirilmelidir.
- Sosyoekonomik düzeyin toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörler arasında yer almasından dolayı, genel olarak toplumun ancak özel olarak da bu

grupların sosyoekonomik düzeyinin yükselmesine yönelik sürdürülebilir projeler geliştirilerek uygulanmaları sağlanmalıdır.

- Toplumsal cinsiyet tutumlarında kültürel farklılıkların etkisinin belirlenmesi amacıyla farklı illerde ve bölgelerde planlı toplumsal cinsiyet eğitiminin uygulandığı araştırmalar yapılmalıdır.
- Toplumsal cinsiyet tutumlarında kültürel farklılıkların etkisinin belirlenmesi amacıyla farklı illerde, bölgelerde ve kentsel kırsal alanlarda hazırlayıcı faktörlerin incelendiği, niteliksel türde (odak grup tartışmaları ve derinlemesine görüşmeler) araştırmalar yapılmalıdır. Elde edilen bulgular ışığında müdahale programları uygulanmalıdır.

Ülkedeki toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik uzun vadede gerçekleşmesinde yarar olacağı düşünülen genel öneriler

- Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacı ile anayasamızın 11. Maddesi toplumun her kesiminde yaşama geçirilmelidir.
- Anayasamızın 90. Maddesi gereği Devlet olarak imzalayıp, TBMM’de kabul edilmiş olan, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayıcı CEDAW (kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi), Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi yasalar ulusal mevzuatımızın üzerindedir. Bu husus göz önüne alınarak, bu ve benzeri yasaların aynen uygulanması sağlanmalı ve yine bu madde gereği ulusal mevzuatımız da bu yasalarla uyumlu hale getirilmelidir. Böylece Türkiye’de kadınların daha fazla karar mekanizmalarında yer almaları, daha eğitilmiş, iş yaşamına daha etkin katılımları sağlanmış olur.
- Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı konusunda farkındalık artırıcı faaliyetler bağlamında toplumsal cinsiyet rolleri, ayrımcılığı, eşitliği ile ilgili kongre, sempozyum, panel, çalıştay, seminer vb. akademik faaliyetler desteklenmelidir.
- Toplumsal cinsiyet algısının geliştirilmesi konusunda yerel, ulusal, uluslararası medyaya ek olarak sosyal medya olanaklarının etkin bir şekilde kullanılması, bireylerin toplumsal cinsiyet algısına yönelik farkındalık oluşturulmasına ve eşitlikçi tutum geliştirmelerine olumlu katkı sağlayacaktır.

- Uluslar arası düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili gelişmeler yakından izlenmelidir bu bağlamda uluslararası kuruluşlarla işbirliği sürdürülmelidir.
- Toplumsal cinsiyet çalışmalarını konusunda duyarlı kurum ve kuruluşlar belge, ödöl vb. biçimlerde teşvik edilmelidir.

8. KAYNAKÇA

1. Varol ZS, Çiçeklioğlu M, Taner Ş. Bir Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algı Düzeyi ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi. Ege Journal of Medicine 2016; 55(3):122-128.
2. Canatan K. Klasik İslam Yorum Geleneğinde Cinsiyetçilik Düşüncesinin Anatomisi. Kadın Çalışmaları Dergisi, 2006; 1(2):18-37.
3. Kahraman L, Kahraman AB, Ozansoy N, Akıllı H, Kekillioğlu A, Özcan A. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Algısı. Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 2014; 2(9): 811-831.
4. Gültekin L, Güneş G, Ertung C, Şimşek A. Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları. Atılım Üniversitesi Yayınları. İstanbul 2013: 4-33.
5. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf, Erişim tarihi: 18 Ocak 2018
6. http://www.tepav.org.tr/upload/files/1458142029-8.81_Ilin_Toplumsal_Cinsiyet_Esitligi_Karnesi.pdf, Erişim tarihi: 25 Ocak 2018
7. Şener HD, 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) Matsa Basımevi. Ankara 2014; 11-50.
8. Zeyneloğlu S. Ankara’da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008, Ankara (Danışman: Doç. Dr. Füsun TERZİOĞLU).
9. Atış F. Ebelik/ Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010, Adana (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Sultan ALAN)
10. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs403/en/>, Erişim tarihi: 11 Kasım 2017
11. Dardet C.A. Vives-Cases C. Three Waves Of Gender And Health. Euro Health Quarterly Of The European Observatory On Health Systems And Policies. 2012;18(2): 4-9.

12. Ayhan E. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Büro ve Temizlik İş Kolunda Çalışan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Algısının Emzirmeye Etkisinin Değerlendirilmesiyle İlgili Niteliksel Bir Çalışma. E.S.O.G.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıpta Uzmanlık Tezi, 2016, Eskişehir (Danışman: Prof. Dr. Alaettin ÜNSAL).
13. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5ae95f063c5c13.93131356, Erişim tarihi: 10 Kasım 2017
14. Özvarış B. Ş. Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED), 2007; 16(5):8-9.
15. Özvarış Ş. B. Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık. Hacettepe Tıp Dergisi. 2008; 39: 168-174.
16. Dökmen Z. Y. Toplumsal Cinsiyet. Sistem Yayıncılık. İstanbul: 2004.
17. Akin A, Demirel S. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığı Etkileri. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki. 2003; 4(25): 73-82.
18. Newman LK. Sex, Gender and Culture: Issues in the Definition, Assesment and Treatment. Clinical Child Psychology and Psychiatry. 2002; 7: 358-367.
19. Bora A. Sivil Toplum Kuruluşları İçin Toplumsal Cinsiyet Rehberi. Odak Ofset. Ankara: 2008.
20. Marshall G. Sosyoloji Sözlüğü. Çeviren: Akınhay O. Kömürcü D. Bilim ve Sanat Yay, Ankara 1999
21. Bora, A. Lezbiyen ve Geylerin Sorunları: Cinsiyet Toplumsal Bir “şey” dir. Kaos GL Sempozyumu. Kaos GL Yayınları. Ankara: 2004
22. Ersoy E. Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2009;19(2): 209-230.
23. Smith P, Riley A. Kültürel Kurama Giriş. Çeviren: Güzelsarı S, Gündoğdu İ. Dipnot Yayınları, Ankara; 2016.
24. Marshall, B. L. (2000). Configuring Gender: Explorations in Theory and Politics.. Canada: Canadian Copyright Licensing Agency (CANCOPY).
25. Sayer H. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkek Katılımı. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). Ankara:2011.
26. Ecevit Y. Toplumsal Cinsiyet sosyolojisi. Editörler:Ecevit Y, Kargıner N. A.Ü. Yayınları. Eskişehir: 2011.

27. www.kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/03/Alev-h-bilim_ve_toplumsal_1-2.docx. Erişim Tarihi: 10 Aralık 2017
28. Scott, W. Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi. Çeviren: Kılıç AT. Agora Kitaplığı. İstanbul: 2007.
29. <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/w2000/W2000%20Men%20and%20Boys%20E%20web.pdf>, Erişim tarihi: 18 Aralık 2017
30. Vatandaş C. Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı, Journal of Sociological Studies. 2007;35: 29-56.
31. Butler J. Cinsiyet Belası Feminist Kimliğin Altüst Edilmesi. Çeviren: Ertür B. Metis Yayınları. İstanbul:2008.
32. Üner S. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). Ankara:2008.
33. Atauz A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. Düzenleyen: Atauz A vd. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Eğitim Seti. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). Ankara: 2015:26-35.
34. Parsons,T. The Social System NewYork: 1967.
35. Ceylan T. Toplumsal Sistem Analizinde Toplumsal Statü ve Rol. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2011;1(15): 89-104.
36. Bhasin K. Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”. Çeviren: Ay K. Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları. İstanbul: 2003.
37. Sancar S, Acuner S, Üstün İ, Bora A, Romaniuc L. S.-A. Bir de Buradan Bak Cinsiyet Eşitsizliği Bir " Kadın Sorunu" Değil Toplumun Sorunudur. Yalçın Matbaacılık Ltd.Şti. Ankara: 2006: 25-50.
38. Erol M. Toplumsal Cinsiyetin Tutumlar Üzerindeki Etkisi. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. 2008; 32(2): 199-219.
39. Eken H. Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol İle Aile İçi Rol Etkileşimi:Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2006; 15: 247-281.
40. Demirbilek S. Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi. Finans Politik & EkonomikYorumlar Dergisi 2007; 44(511): 12-27.
41. Benek S. Gap’ın Şanlıurfa İlinin Sosyo-Ekonomik Yapısında Meydana Getirdiği Değişme/Gelişmeler Marmara Coğrafya Dergisi. 2005; 11: 123-141.

42. Kaypak Ş. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi 2014;7(1):344-357.
43. Uluocak Ş, Aslan C. Kadın Bakış Açısından Toplumsal Cinsiyet Roller. Çanakkale Kitaplığı araş.Bil. Yay.Mat.Tic.Ltd. Şti. Çanakkale: 2011
44. Dökmen Z. Y. Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar. Remzi Kitabevi. İstanbul:2012
45. Olabode KT, Adeigbe KY. Gender Discrimination and the Nigerian Scenario: A Review. Gender& Behaviour 2016;1(14):7071-7084.
46. İspir, Z. Bir İnsan Hakları Sorunu Olarak Cinsiyete Dayalı Ekonomik Ayrımcılık. Ankara Barosu Dergisi. 2016; 3:165-197.
47. <http://secbir.org/images/haber/2011/01/15-aksu-bora.pdf>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2018
48. Akın A. Toplumsal Cinsiyet (Gender) Ayrımcılığı ve Sağlık. Toplum Hekimliği Bülteni. 2007;26(2) : 1-9
49. Alkan A. Yerel Yönetimler ve Cinsiyet Kadınların Kentte Görünmez Varlığı. Dipnot Yayınları. Ankara:2005
50. Erdoğan M T. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Medya Okur Yazarlığının Rolü. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). Ankara: 2010
51. Saraç S. (2013). Toplumsal cinsiyet. Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları Editörler: Gültekin L, Güneş G, Ertung C, Şimşek A. Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları. Atılım Üniversitesi Yayınları. İstanbul: 2013: 27-31.
52. Yalom M. Evli Kadının Tarihi. Çeviren: Yelçe Z, DomaniçN. Çitlembik Yayınları. İstanbul: 2002
53. <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/ourwork/gender-equality.html>, Erişim tarihi: 23 Ocak 2018
54. Hearn J. and Parkin W. Gender, Sexuality and Violence in Organizations: The Unspoken Forces of Organization Violations. London:2001
55. Sevil Ü, Çetinkaya E. Toplumsal Cinsiyet. Editör: Sevil Ü, Gürkan A. Her Alanda Kadın Olmak. Nobel Tıp Kitapevi. Ankara: 2018:3-9
56. http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF,-Publikationen/a801-gleichberechtigung-geschlechter-tuerkisch.pdf?__blob=publicationFile&v=2,

Erişim tarihi: 22 Ocak 2018

57. <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/turkiyede-kadin>, Erişim tarihi: 23 Şubat 2018).
58. http://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_622605/lang--tr/index.htm, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2018
59. Fidan F, Özdemir MÇ.Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınlar ya da Evlerin Kadınlar. Çalışma İlişkileri Dergisi. 2011; 2(1):79-89
60. Topgül S. Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınların Sosyal güvenliği. Süleyman Demirel Üniversitesi. 2016; 21(1): 339-352.
61. [http://www.keig.org/wp-content/uploads/2016/03/Turkiyede kadınlar sosyal guvenlik rapor-1.pdf](http://www.keig.org/wp-content/uploads/2016/03/Turkiyede_kadınlar_sosyal_guvenlik_rapor-1.pdf), Erişim tarihi: 30 Mayıs 2018.
62. Bakırcı K. İstanbul Sözleşmesi. Ankara Barosu Dergisi.2015; 4: 133-204.
63. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm>, Erişim tarihi: 30 Mayıs 2018.
64. Yee M, Brown R. The development of gender differantion in young children. British Journal of Social Psychology1994; 33: 183-196.
65. Basow SA. Gender Stereotypes and Roles. Brooks/Cole Publishing Company Pacific Grove. California:1992.
66. Lindsey LL. Gender Roles A Sociological Perspective. Prentice Hall International Limited.United States of America: 1990.
67. Tınaz P. Organizasyonlarda Etkili Öğrenme.: MESS 2000 yayın evi İstanbul 2000
68. Freedman K. (1989). Micro computers and the dynamics of image making and social life in three art classrooms. Journal of Research on Computing in Education. 1989; 21(3): 290- 298.
69. Demren Ç. Kadınlık Dolanımıyla Erkeklik Öznelliği. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. 2008; 32(1): 73-92.
70. Gökçe B. Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme Aile Yazıları I. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.Ankara: 1991.
71. Kır İ. Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. Sosyal Bilimler Dergisi. 2011; 10(36): 381-404.

72. Hallaç S, Öz F. Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış: Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2014; 6(2): 142-153.
73. Erdoğan T. Toplumsal Sistemin Düzen Sağlayıcı unsuru olarak cinsiyet rolü farklılaşması. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2008; 3(4): 123-145.
74. Powell GN. Greenhouse J. Sex, Gender, and Decisions at The Family . Work Interface. Journal of Management. 2010; 4(36): 1011-1039.
75. Terzioğlu F, Taşkın L. Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2008; 2(12): 62-67.
76. Şafak Ş, Çopur Z, Özkan MA. Çocukların Evle İlgili Faliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi. Hacettepe Sosyolojik Araştırmalar E- Dergisi. 2006;1-9
77. Ecevit Y. Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çatışabilir. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2003; 4(25): 83-88.
78. Burt KS. Parent and adolescent gender role attitudes in 1990's Great Britain. Sex Roles. 2002; 7/8(46): 239-245.
79. Severge Y. Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik: İlköğretim Ders Kitapları Üzerinde Yapılmış Bir İçerik Çözümlemesi. Bilim Uzmanlığı Tezi. Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik: İlköğretim Ders Kitapları Üzerinde Yapılmış Bir İçerik Çözümlemesi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 1998Ankara.
80. Yögev ŞP. Ergenlerde Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması Aile, Okul ve Arkadaş Etkisi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006 Ankara (Danışman:Doç. Dr. Nilay ÇABUK KAYA).
81. Bilis AE. (2014). "CAN" Filmi Örneğinde Kadın ve Aile. Editör: Aydınöğlu N. Erciyes G. içinde, Kadın ve Toplum Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri . İzmir:2014 s: 185-204.
82. Duffy J, K. Warren, W Walsh. Classroom interactions: gender of teacher, gender of student, and classroom subject. Sex Roles. 2001; 45: 579-593-.
83. Meece JL, Daniels DH. Child & adolescent development for educator. McGraw-Hil. China:2008
84. TOK TN, Yalçın N. Okul Yöneticileri Gözünden Kadın Okul Yöneticileri.

- Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2017; 28: 353-366.
85. Todor I. Gender in education: teacher perspective. The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences. 2010; 4(12): 45-52.
86. Sayılan F. Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim. Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim Olanaklar ve Sınırlar. Dipnot Yayınları. Ankara; 2012
87. Renkmen, M. S. (2015). Evlilik Programlarında Hegamonik Erkekliğin İnşası, Temsili ve Ataerkil Söylem. Ş. Yavuz içinde, Toplumsal Cinsiyet ve Medya. Heyamola Yayınları. İstanbul; 2015 S: 247-286.
88. Şener G, Çavuşoğlu Ç, Irklı Hİ. Medya ve Toplumsal Cinsiyet . düzenleyen F. Saygılıgil F. Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları. Dipnot Yayınları. Ankara: 2016 s: 165-187.
89. Özdemir M. Türkiyedeki Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet ve Sunumu. Millî Folklor. 2010; 22(88): 101-111.
90. Kırık AM., Korkmaz M. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinde Medyanın Rolü. Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi. 2014; 1(1): 1-16.
91. Uluyağcı C, Yılmaz RA. (2007). Televizyon Reklâmlarında Çocuğa İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. 2007; (6); 141-157.
92. Kalan ÖG. Reklamda Çocuğun Toplumsal Cinsiyet Teorisi Bağlamında Konumlandırılışı: ‘Kinder’ Reklam Filmleri Üzerine Bir İnceleme. İletişim Fakültesi Dergisi. 2010; 38(1): 75-89.
93. Rivers, W. The Other Government: Power and the Washington Media . Universe Books. New York; 1928
94. Dorer J. (2006). İnternette Cinsiyet: Yeni İletişim Teknolojileri ile Birlikte Cinsiyet Ayrımına İlişkin Araştırmalara Bakış. Düzenleyen: İmamçer D, İmamçer A. Medya ve Kadın Ebabil Yayınları, Ankara; 2006. s;199-212
95. Malamuth NM , Briere J. Sexual Violence İn The Media: Indirect Effects On Aggression Against Women. Journal Of Social Issues. 1986; 3(42): 75-92).
96. Baykal S. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerine İle İlgili Kalıp Yargılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 1991; 1(2): 66-75.

97. Coşgun Z. Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet: Okula Dayalı Toplumsal Rollerin Öğrenilmesi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Sakarya, 2002
98. Shapiro L. Oyuncak tabancalar ve oyuncak bebekler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 1991; 24(2): 655-667.
99. Temel ZF, Aksoy A. (2001). Ergen ve Gelişimi. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara; 2001
100. Taş I, Yağan Güder S. Anasınıfı Çocuklarının Oyun ve Oyun Arkadaşı Tercihlerinde Cinsiyet Unsurunun İncelenmesi. Anasınıfı Çocuklarının Oyun ve Oyun Arkadaşı Tercihlerinde Cinsiyet Unsurunun İncelenmesi. 3. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi, Adana; 2012 s: 314-315.
101. Yağan Güder S. Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara, 2014 (Danışman: Doç. Dr. Tülin GÜLER YILDIZ)
102. Yağan Güder S, Alalbay E. 3-6 Yaş Arasındaki Çocukların Oyuncak Tercihlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD). 2006; 17(2): 91-111.
103. Aksoy P, Baran G. Annelerin Cinsiyet Rollerine İlişkin Özellikleri ile Çocukların Oyuncak Tercihleri ve Oynadıkları Oyun Türleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Çalışma. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi. 2017; 5(1): 102-136.
104. Bee H, Boyd D. Çocuk gelişim psikolojisi. Çeviren O. Gündüz Kaknüs Yayınları İstanbul;2009
105. Cook JL, Cook G. Becoming who we are:The development of self,gender and morality. In Child development principles and prespective, 366-422.
106. Haotu S, Liao PS. Gender differences in gender role attitudes: a comparative analysis of Taiwan and Costal China. Journal of Comparative Family Studies. 2003; 1(12): 545-566.
107. Zorlu R. (2011). Toplumsal Cinsiyet Olgusunun Farklı Eğitim Düzeyindeki Hemşireler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi 2011, İstanbul (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Haluk TANRIVERDİ)

108. Akdemir N. Moda Sektöründe Tolumsal Cinsiyet Kavramının Varlığı. Sosyal Bilimler Dergisi, 2017; 4(12): 249-267.
109. Connel RW. Masculinities and Globalization SAGE Journal. 1998;1(1): 3-23.
110. Spence JT, Helmreich R. Ratings of self and peers on sex role attributes and their relation to self-esteem and conceptions of masculinity and femininity. Journal of Personality and Social Psychology. 1975; 32(1): 29-39.
111. Sakallı Uğurlu N, Türkoğlu B. Günümüz Türkiye'sinde Cinsiyet Kalıpyargıları:Kadın Kimdir? Erkek Kimdir? I. Sosyal Psikoloji Kongresi (s.). Başkent Üniversitesi. Ankara: 2016, s:98-108
112. Deaux K, Kite M E. Gender Stereotypes. Editör: F. D. Paludi Handbook On The Psychology Of Women. Greenwood Press. Westpot: 1993, p: 107-139
113. Eagly VJ, Steffen AH. Gender Stereotypes Stem From The Distribution of Women And Men Into Socia Roles. Journal of Personality And Social Psychology, 1984; 46(7): 35-754.
114. <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uploads/pages/uzmanlik-tezleri/toplumsal-cinsiyete-duyarli-butceleme-ve-kadinin-statusu-genel-mudurlugunun-rolu.pdf> Erişim tarihi:04 Mart 2018.
115. Bilir Güler S. Örgüt Kültürü İçinde Cinsiyet Ayrımcılığı ve Kadınların İşyerinde Karşılaştıkları Mesleki Baskılar:Trakya Bölgesi İmalat Sektöründe Kadın Çalışanlar Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005, Ankara (Danışman: Doç. Dr. Özlem ÖZKANLI)
116. Deaux K, Lewis L. Structure Of Gender Stereotypes: Interrelationships Among Components And Gender Label. Journal of Personality And Social Psychology. 1984;(46): 991-1004.
117. Tosun Z. Cinsiyet Rolü Yöneliminin Ablalık ve Ağabeylik ile İlişisinin Toplumsal Rol Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010, Mersin (Danışman:Yrd. Doç.Dr. Ertuğrul GÖDELEK)
118. Çelik, Ö. Ataerkil Sistem Bağlamında Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Benimsenmesi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008, Ankara.

119. De Lisi R. The Conceptual Structure of Sex Role Stereotypes in College Students. Sex Roles 1990; 23: 593-611.
120. Erol Esen, Siyez DM, Soylu Y, Demirgürz G. Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi. 2017; 8(1): 46-63.
121. Cangöz İ. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı ve Cinsiyetçi Şiddetle İlgili Görüşleri. İletişim Dergisi. 2013;19: 41-64.
122. Çakmak O. Tanıtım Fotoğraflarında Cinsiyet Unsurunun Kullanılması. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Fotoğraf Ana Sanat Dalı, İstanbul 2005.
123. Bilgin A. Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2014; 2(2): 75-84.
124. Berger PL. Dini kurumlar. Düzenleyen: Çifçi A. Toplum Bilimi Yazıları. Anadolu Dağıtım Ltd.Şti, İzmir;1999, s:71-135
125. Wach J. Din Sosyolojisi. Çeviren: Günay Ü. İnsan Yayınları, İstanbul;1995
126. Okumuş E. Toplumsal Değişme ve Din. İnsan Yayınları, İstanbul;2003
127. Bertay F. Tarihin Cinsiyeti. Metis yayınları, İstanbul;2006
128. Gürhan N. Toplumsal Cinsiyet ve Din. e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi. 2010; (4): 58-80.
129. Sevil Ü, Yanıkkerem E. Türkiyede Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Düzenleyen: Korkmaz M, Dünyada Kadına Yönelik Şiddet, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara;2015, s. 567-570
130. <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=21519>, Erişim tarihi: 22 Şubat 2018
131. <http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork>, Erişim tarihi: 22 Şubat 2018
132. Bertay F. Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye. İstanbul Bilgi üniversitesi Yayınları, İstanbul; 2004
133. Şavran T. G. Sağlıkta Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri: Eskişehir'de Kırsal ve Kentsel Alanlarda Kadın Sağlığı. Fe Dergi: Feminist Eleştiri. 2014; 6(1): 98-116.
134. Özdemir O, Ocaktan E, Kanyılmaz D. Toplumlarda cinsiyet oranı ve etkilendiğidüşünülen faktörler. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası,

2005;58: 180-188.

135. Koyun A, Taşkın L, Terzioğlu F. Yaşam Dönemlerine Göre Kadın Sağlığı ve Ruhsal İşlevler: Hemşirelik Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2011; 3(1): 67-99.
136. Bal, MD. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*. 2014; 1(1): 15-28.
137. Akın, A. Kadın Sağlığında Eşitsizlikler ve Toplumsal Cinsiyet. 13. Halk Sağlığı Kongresi, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları. İzmir: 2010, s: 73-82.
138. Şahiner G, Akyüz A. Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Üreme Sağlığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2010; (9): 333-342.
139. Şimşek H. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*. 2011; 25(2): 119-126.
140. Günay T, Giray H, Harç B, Köksal B, Sarı S. “İzmir’de Bir Gecekondu Bölgesinde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 2006; 16(3): 31–37.
141. Eroğlu K. Kadın ve Üreme Sağlığına Genel Bakış. *Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği El Kitabı*, Editör: A. Coşkun, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul: 2012, s:15-37.
142. Anahit C, Özdelek R. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansıması ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2012; 9(3): 30-39.
143. Türmen T. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı. *Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık*. Editör: Akın A. Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara: 2003, s: 3-16.
144. Manderson L. Social Meaning And Sexual Bodies: Gender, Sexuality and Barriers to Women's Health Care in: *Gender and Health*. Pollard T, Hyatt S. (Eds.) Cambridge University Press . CambridgeUK;1999, p:75-93.
145. Sezgin D. Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Sağlık ve Tıbbileştirme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 2015; 18(1): 153-186.
146. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TNSA_2013_ana_rapor.pdf, Erişim tarihi: 26 Haziran 2018
147. Seven MA, Engin AO. Türkiye’de Kadın Eğitimi Alanındaki Eşitsizlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2007;1 (9): 177-188.

148. Özaydınlık K. Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. 2014; 14(33): 93-112.
149. http://www.antalyakadinmuzesi.org/dosyalar/dosyalar/toplumsal_cinsiyet_ve_e_gitim.pdf, Erişim tarihi: 23 Şubat 2018
150. Bedük A. Türkiye'de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 2005; 3(12): 106-117.
151. Yılmaz EA. Cinsiyet Eşitliği ve Adalet Perspektifinden Türkiye’de Kadının Siyasal Alana Katılımı. Kadın Araştırmaları Dergisi. 2016; 2(2): 17-34.
152. https://www.unicef.org/turkey/pdf/_gi18.pdf, Erişim tarihi: 25 Mart 2018
153. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>, Erişim tarihi: 25 Mart 2018
154. <http://www.basbakanlik.gov.tr>, Erişim tarihi: 10 Nisan 2018
155. Sancar S. Erkeklik: İmkânsız İktidar – Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler. Metis Yayınları. İstanbul: 2009
156. Zeybekoğlu Ö. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türk Toplumunun Erkeklik Algısı. Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar 2010; 3(1): 1-14.
157. Ertürk Y. Considering the Role of Men in Gender Agenda Setting: Conceptual and Policy Issues. Feminist Review, 2004; 3-21.
158. Connel R. Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. Çeviren: Soydemir C. Ayrıntı Yayınları, İstanbul: 1998.
159. Avşar S. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Tarihsel Rollerini Yitiren Erkekliğin Çöküşü: Küllerinden “Yeni Erkek”liğin Doğuşu. Kadın Araştırmaları Dergisi. 2017; 3(2): 224-241.
160. Selek P. Sürüne Sürüne Erkek Olmak. İletişim Yayınları, İstanbul: 2008.
161. Dolunay Ş, Erdem S. Erkekliğin İnşasında Aktörlerin ve Kurumların Rolü Kırklareli Örneği. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi. 2016; 14(28): 187-205.
162. Kimberly AM. The Gendering Of Adolescents’ Childbearing And Educational Plans: Reciprocal Effects And The Influence of Social Context. Sex Roles. 2002; 11(46). 403-417.
163. <http://www.openepi.com/SampleSize/SSPropor.htm>, Erişim tarihi: 25 Mayıs 2017
164. Altınova HH, Duyan V. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması. Toplum ve Sosyal Hizmet. 2013; 24 (2): 9-22.

165. http://www.halksagligiens.hacettepe.edu.tr/KYTA_TR.pdf, Erişim tarihi: 27 Haziran 2018
166. Çifçi S, Bayram Değer V. Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı ve Etkileyen Faktörler. Van Tıp Dergisi. 2018; 25(2): 89-99.
167. Doris C. Changing gender: Gender role, class and the experience of Chinese female immigrants City University of New York (CUNY) CUNY Academic Works. New York: 2014.
168. İlhan MN, A. Uğraş Dikmen A, Ak N. Toplumsal Cinsiyet Algısının Değerlendirilmesi. International Journal of Social And Humanities Sciences. 2017; 1(2): 108-121.
169. Özçatal, E. Ö. Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.2011; 1(1): 21-39.
170. [http://www.khas.edu.tr/cms/kadin/dosyalar/files/TCKAA2016-genel%20bas%C4%B1n-wtref%20\(1\).pdf](http://www.khas.edu.tr/cms/kadin/dosyalar/files/TCKAA2016-genel%20bas%C4%B1n-wtref%20(1).pdf),Erişim tarihi: 08 Temmuz 2018,
171. Çifçi S, Bayram Değer V. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları " Mardin Artukulu Üniversitesi Örneği". Uluslararası Hakemli Ekonomi Yönetimi Araştırmaları Dergisi. 2017; 4(14): 37-60.
172. Yılmaz Vefikuluçay D, Zeyneloğlu S, Kocaöz S, Kısa S, Taşkın L, Eroğlu K. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 2009; 6(1): 775-792.
173. Aylaz RG. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi. 2014; 23(5):183-189.
174. Altuntaş O, Altınova HH. Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyo-Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Turkish Studies.International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turki. 2015; 10(6): 83-100.
175. Lewis M. Gender Role Socialization: An Intergenerational Analysis of Role Predictors. Department of Psychology, Växjö University. Sweden: 2006.
176. Marie Valentova (2013).Gender Role Attitudes in Luxembourg Between 1999 and 2008. Work, Employment and Society, Issue 4; July 18, pp. 639–657

177. Öcal Yüceol SE. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar ile İlişki Doyumu ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Arasındaki İlişkiler. İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi 2016, İstanbul
178. Vefikuluçay D, Zeyneloğlu S, Eroğlu K, Taşkın L. Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2007; 14(2): 12-27.
179. Kodan S. Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2013 Erzurum
180. Zhang, N. (2006). Gender role egalitarian attitudes among Chinese college students. Sex Roles. 2006; 55(7-8): 545-553.
181. Öngen B, Aytaç S. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. Sosyoloji Konferansları. 2013; 48(2): 1-18.
182. Özmete E, Zubaroglu Yanardağ M. Erkeklerin Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Roller: Kadın ve Erkek Olmanın Değeri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2016;(1): 91-107.
183. Boehnke M. Gender Role Attitudes around the Globe: Egalitarian vs. Traditional Views Asian Journal of Social Science. Special Focus: Social Stratification Studies in East Asia . 201; 39(1): 57-74
184. Tekin ÖA. (2017). Turizm Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Algısı: Beş Yıldızlı Otel Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi. 2017; 4(12): 669-684.
185. Engin Demir C, Kılıç AZ, Çalışkan B, Hanbay Çakır E, Güney Kahraman N, Özbek ÜŞ. Okulların Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık Açısından Değerlendirilmesi. Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi (Başlangıç Durum Değerlendirilmesi ve İhtiyaç analizi Raporu). Ankara; 2016 s:5-25
186. Çevik C, G. K. (2017). Kredi ve Yurtlar Kurumunda Kalan Öğrencilerde Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Şiddet İlişkisi. 3. Uluslararası Farklı Şiddet Boyutları ve Toplumsal Algı Kongresi Kongre Kitabı. İstanbul Bilim ve Akademisyenleri Derneği. Kocaeli:2017, s: 123-124.

187. Kodan Çetinkaya S. Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. Nesne Psikoloji Dergisi (NPD). 2013; 1(2). 21-43.
188. Kurşun E. Samsun Halk Sağlığı Müdürlüğünde Çalışan Personelin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarının Belirlenmesi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın ve Aile Araştırmaları Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2016, Samsun (Danışman: Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI)
189. Çıtak A. (2008). Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, 2008, Ankara (Danışman: Doç. Dr. Zehra Y. DÖKMEN)
190. Özpulat F. Üniversite Öğrencilerinin Özyeterlilik Yeterlilik Düzeyi İle Toplumsal Cinsiyet Algısı İlişkisi: Beyşehir Örneği. International Journal of Human Sciences 2016;13(1): 1222-1232.
191. Kara Z, Gürhan N. Eşit/sizliğin Tarafı Olmak: Mardin’de Toplumsal Cinsiyet Algısı. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi. 2013; 3(1):65-92.
192. Myriam Halimi ,Els Consuegra , Katrien Struyven and Nadine. Engels The Relationship Between Youngsters’ Gender Role Attitudes and Individual, Home, and School Characteristics: a Review Volume: 6 issue: 3, Article first published online: July 7, 2016; Issue published: July 1, 2016
193. Sagara, J., Kang, R. H. (1998). Parents’ effects on children’s gender-role attitudes: A comparison between Japan and Korea. Psychologia, 41, 189-198.
194. Aylaz R, Güneş G, Uzun Ö, Ünal S. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşler. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi. 2014; 23(25): 128-196.
195. Özcan A. Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarına Etkisi. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012, Kayseri (Danışmanlar: Prof. Dr. Nimet KARATAŞ, Prof. Dr. E. Ümit SEVİĞ).
196. Kul Uçtu A, Karahan N. Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Şiddet Eğilimleri Arasındaki Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Şiddet Eğilimleri Arasındaki. İnsan ve Toplum Bilimleri

- Dergisi. 2016; 5(8): 2882-2905.
- 197.** Başçı B, Giray S. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Çok Değişkenli İstatistiksel Tekniklerle Analizi . Journal of Life Economic. 2016; 3(4): 117-142.
- 198.** Kodan Çetinkaya S. Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. Nesne Psikoloji Dergisi. 2013; 1(2): 21-43.
- 199.** Türkmen MD. (2018). Hemşirelik Öğrenimi Gören Birinci ve Son Sınıf Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science. 2018; 5(20): 123-136.
- 200.** Aydın M, Özen Bekar E, Yılmaz Gören E, Sungur MA. Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları . AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2016; 16(1): 223-242.
- 201.** Antill JK, Cunningham JD, Cotton S. Gender-Role Attitudes İn Middle Childhood: İn What Ways Do Parents Influence Their Children? Australian Journal Of Psychology. 2003; 55: 148-153.
- 202.** Kulik, L. Gender identity, sex typing of occupations, andgender role ideology among adolescents: Are they related? International Journal for the Advancement of Counselling, (2000a). 22, 43-56
- 203.** Carine TGM. Ex Jan, Jan MAM Janssens. Maternal Influences on Daughters' Gender Role Attitudes. Sex Roles, 1998; 38(3): 171-186.
- 204.** Yıldız E, Keçeci O. Ege Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/ The Journal of International Social Research. 2016; 9(47): 986-998.
- 205.** Davis SN. Gender İdeology Construction From Adolescence to Young Adulthood. Social Science Research. 2007; 36: 1021-1041.
- 206.** Fan PL, Marini MM. Influences on Gender-Role Attitudes During The Transition to Adulthood. Social Science Research. 2000; 29: 258-283.
- 207.** Kaypak Ş. Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi. 2014; 7(1): 344-357.

208. <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/donusen-mardin>, Erişim tarihi: 10 Ağustos 2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÖZGEÇMİŞ

Adı	Sema	Soyadı	ÇİFÇİ
Doğum Yeri	Silvan	Doğum Tarihi	04.04.1974
Uyruğu	T.C.	Tel	0505 626 71 27
E-posta	sema-2121@hotmail.com		

EĞİTİM DÜZEYİ

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Tezli Yüksek Lisans	Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü	2011
Lisans	Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Yüksekokulu	1999
Lise	Diyarbakır Fatih Lisesi	1992

İŞ DENEYİMİ

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
Öğr. Gör.	Dicle Üniversitesi Mardin Sağlık Yüksekokulu	2000-2008
Öğr. Gör.	Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu	2008-

Yabancı Dil Sınav Notu

ÜDS/YDS	YÖKDİL	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
58.250	68.750							

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	63.86		
(Diğer) Puanı			

EKLER

Ek 1.

Evrak Tarih ve Sayısı: 02/10/2017-14134

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

Sayı : 34233153-050.04.04-
Konu : Etik Kurul Kararı (Öğr.Gör. Sema
ÇİFTÇİ)

Sayın Öğr. Gör. Sema ÇİFTÇİ
Sağlık Yüksekokulu Mudurluğu
Hemşirelik Bölümü

İlgi : 15.05.2017 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçeniz ile Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesinde Doktora yapmış, belirterek "20-65 Yaş arası Kişilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörler Mardin Örneği" isimli doktora tez çalışmasının etik açıdan değerlendirilmesi istenmektedir.

Söz konusu çalışmanın Üniversitemiz Etik Kurulunca yapılan değerlendirme sonucunda; 19.07.2017 tarih ve 2017/01-2 sayılı karar ile etik açıdan uygun olduğu görüş ve kanaatine varılmıştır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr.Ahmet AĞIRAKÇA
Rektör

EKLER :
Etik Kurul Kararı (1 adet)

Mevcut Elektronik İmzalar

AHMET AĞIRAKÇA (Rektörlük - Rektör) 02/10/2017 12:27

Evrak Doğrulama için : http://ebys.artuklu.edu.tr/en/vision/validate_doc.aspx?V=BEAC272L

Kur. Mahallesi, Yenigöller Yöresi
Diyarbakır Yolu, Yenigöller / Mardin
T/P : +90 462 213 40 00
F : +90 462 213 40 04
artuklu.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Kararı

OTURUM TARİHİ	OTURUM SAYISI	KARAR SAYISI
19.07.2017	1	2

KARAR NO : 2017/01-1: Üniversitemize bağlı Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğretim Görevlisi Sema ÇİFÇİ'nin vermiş olduğu dilekçesi ile Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesinde Doktora yaptığını belirterek **"20-65 Yaş arası Kişilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörler Mardin Örneği"** isimli doktora tez çalışmasının etik açıdan değerlendirilmesi,

Kurulumuzca yapılan değerlendirme sonucu; Üniversitemize bağlı Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğretim Görevlisi Sema ÇİFÇİ'nin vermiş olduğu dilekçesi ile Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesinde Doktora yaptığını belirterek **"20-65 Yaş arası Kişilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörler Mardin Örneği"** isimli doktora tez çalışmasının etik açıdan değerlendirilerek uygun olduğu görüş ve kanaatine varılmıştır.

Halil ŞİMŞEK
Etik Kurul Raportörü

Ek 2.

T.C.
MARDİN VALİLİĞİ
Halk Sağlığı Müdürlüğü

Sayı : 42907914-993.02.99
Konu : Öğr.Gör.Sema ÇİFÇİ

Sayın Sema ÇİFÇİ
Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu
Artuklu/MARDİN

15.06.2017 tarih ve 00047457165 sayılı dilekçenizde " 20-65 Yaş Arası Kişilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörler Mardin Örneği" isimli doktora tez çalışmanızı Müdürlüğümüze bağlı Aile Sağlığı Merkezlerinde yapılabilmesi için talebiniz olduğu tespit edilmiştir.

Aile Sağlığı Merkezlerinde doktora tez çalışması yapmanız Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Gereğini rica ederim.

e-imzalıdır.
Ahmet DOĞAN
Halk Sağlığı Müdürü V.

Betül Yaşar ETİ
Memur
Genel Evraklık İşleri
Bölüm Başkanı

29.06.17

Mardin Halk Sağlığı Müdürlüğü Destek Tıbbi Şiş. Müd. (Atama Birimi)

Faks No:0422126741

esPosta:yakup.saribatur@saglik.gov.tr İnt.Adresi: yakup.saribatur@saglik.gov.tr

Bilgi için:Yakup SARIBATUR

Unvan:TİBBİ SEKRETER

Telefon No:0422127753 (237)

Evrakın elektronik imzalı sureti ne <http://e-belge.saglik.gov.tr> adresinden 12256be7-d5b2-4460-bbe3-31798134pe18 kodu ile erişilebilir. Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanunu gereğiyle elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 3.

Anket

no:

.....
Sayın katılımcı,

Bu anket D. Ü Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim dalı doktora Tez çalışması için hazırlanmıştır. Çalışmanın Mardin Artuklu ilçesinde yaşayan kişilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesidir. Anket için vereceğiniz tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Bu nedenle soruları cevaplarırken içten olmanızı diliyorum.

Katılımınız ve gösterdiğiniz duyarlılığınız için şimdiden çok teşekkür ederiz. Lütfen adınızı soyadınızı yazmayınız.

Sema ÇİFÇİ

A) SOSYO-DEMOGRAFİK BAZI ÖZELLİKLER İLE İLGİLİ SORULAR

1. Aile Sağlığı Birimi.....
2. Yaşınız
3. Cinsiyetiniz
a)Kadın d)Erkek
4. Doğum yerinizi belirtiniz
a)İl b)İlçe c)Köy
5. Anadiliniz
a)Türkçe b)Kürtçe c)Arapça d) Süryanice
6. İlköğreniminizi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığınız yerleşim yerinizi belirtiniz.
a)İl b)İlçe c)Köy
7. Aile tipiniz aşağıdakilerden hangisiyle uyumludur?
a)Çekirdek aile (anne, baba ve/veya kardeşlerin birlikte yaşadığı aile)
b)Geniş aile (Anne, baba, kardeşler, büyükanne, büyükbaba ve diğer birinci derece akrabaların birlikte yaşadığı aile)
c)Parçalanmış aile(Anne, baba ayrı)
8. Ailedeki pozisyonunuz
a) Anne b) Baba c) Büyükbaba d) Büyükanne
e) Abi f) Abla g) Kardeş h) Çocuk
9. Hanedeki kişi sayısı.....
10. Sigara içiyor musunuz?
a) Evet b)Hayır
11. Alkol Kullanıyor musunuz?
a) Evet b)Hayır
12. Sosyoekonomik durumunuz?
a)kötü b)Orta c) İyi d) Çok iyi
13. Soysal Güvenceniz Var mı?
a) Evet b)Hayır
14. Yaşadığınız konut size ait mi?

- a) Evet b)Hayır
15. Evinizde İnternet var mı?
- a) Evet b)Hayır
16. Size ait otomobiliniz var mı?
- a) Evet b) Hayır
17. Mesleğiniz
- a)İşveren b)Ücretli, işçi (düzenli) c)Maaşlı, memur (düzenli)
- d)Yevmiyeli (mevsimlik, geçici) e)Kendi hesabına (düzenli)
- f)Kendi hesabına (düzensiz, iş buldukça) g)Ücretsiz aile işçisi
- h) Diğer (belirtin)
18. Kaç yıldır çalışıyorsunuz
19. Aylık geliriniz.....
20. Aylık eve giren para.....
21. Eğitim durumunuz
- a) Okuryazar değil .. b)Okuryazar c) İlköğretim D)Lise
- e) Üniversite f) Yüksek Lisan g)Doktora
22. Medeni durumunuz nedir?
- a)Bekâr b) Evli
23. İlk Evlenme Yaşınız?.....
24. Evlenme şekliniz
- a) Görücü usulü b) İsteyerek severek c)Beşik kertmesi
- d) berdel e) Diğer
25. Eşinizle akrabalığınız var mı?
- a) Evet b)Hayır
26. Akraba ise neyiniz olur.....
27. Nikâh şekliniz
- a)Dini nikâh b)Resmi nikâh
28. Eşinizin eğitim durumu
- a)Okuryazar değil b)Okuryazar c) İlköğretim d)Lise
- e) üniversite f) Yüksek lisan g)Doktora
29. Eşinizin mesleği
- a)İşveren b)Ücretli, işçi (düzenli) c)Maaşlı, memur (düzenli)
- d)Yevmiyeli (mevsimlik, geçici) e)Kendi hesabına (düzenli)
- f)Kendi hesabına (düzensiz, iş buldukça) g)Ücretsiz aile işçisi
- h) Diğer (belirtin)
30. Eşinizin idari görevi var mı?
- a) Evet b) Hayır
31. Evet ise nedir belirtiniz.....
32. Eşiniz Kaç yıldır çalışıyor.....
33. Çocuğunuz var mı?

- a)Evet b) Hayır
34. Cevabınız evet ise
a).....Kız b).....Erkek
35. Kız çocuklarınızın eğitim durumu
1. Kız.....
2. Kız.....
3. Kız.....
36. Erkek çocuklarınızın eğitim durumu
1. Erkek
2. Erkek
3. Erkek
37. Annenizin eğitim durumu nedir?
a) Okuryazar değil b)Okuryazar c) İlköğretim d)Lise
e) Üniversite f) Yüksek Lisans g)Doktora
38. Babanızın eğitim durumu nedir?
a) Okuryazar değil b)Okuryazar c) İlköğretim d)Lise
e) Üniversite f) Yüksek Lisans g)Doktora

Bu ölçekteki cümleler, siz katılımcılar Toplumsal Cinsiyet Algısı belirlemek için hazırlanmıştır. Sonuçlar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu cümlelerden hiçbirisinin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz sonra, cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz.

Aşağıdaki cümleler size;

Hiç uygun değilse **“Kesinlikle Katılmıyorum”**

Uygun değilse **“Katılmıyorum”**

Karar veremiyor iseniz..... **“Kararsızım”**

Uygunsa **“Katılıyorum”**

Tamamen uygunsa **“Tamamen Katılıyorum”**

Cümlelerin karşısındaki yerlere aşağıdaki örneğe uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve **lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.**

Örnek:

Tutum Cümleleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Ailenin parasal harcamaları erkeğin kontrolünde olmalıdır.				X	

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	()	()	()	()	()
2.	Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	()	()	()	()	()
3.	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	()	()	()	()	()
4.	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
5.	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	()	()	()	()	()
6.	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
7.	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	()	()	()	()	()
8.	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	()	()	()	()	()
9.	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.	()	()	()	()	()
10.	Kocasız kadın çalışmamalıdır.	()	()	()	()	()
11.	Kadınlar yönetici olabilir.	()	()	()	()	()
12.	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.	()	()	()	()	()
13.	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	()	()	()	()	()
14.	Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	()	()	()	()	()
15.	Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.	()	()	()	()	()
16.	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	()	()	()	()	()
17.	Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	()	()	()	()	()
18.	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.	()	()	()	()	()
19.	Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.	()	()	()	()	()
20.	Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.	()	()	()	()	()
21.	Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.	()	()	()	()	()

22.	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.	()	()	()	()	()
23.	Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	()	()	()	()	()
24.	Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.	()	()	()	()	()
25.	Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.	()	()	()	()	()

Ek 4.

Orta köy

Sultanköy

Yeniyol

Süryani görüşmeleri

Orjinallik Raporu

20-65 YAŞ ARASI KİŞİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER MARDİN ÖRNEĞİ

ORIJINALLIK RAPORU

% 21	% 20	% 10	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	docplayer.biz.tr	% 2
İnternet Kaynağı		
2	toad.edam.com.tr	% 1
İnternet Kaynağı		
3	kadininstatusu.aile.gov.tr	% 1
İnternet Kaynağı		
4	library.cu.edu.tr	% 1
İnternet Kaynağı		
5	www.bmas.de	% 1
İnternet Kaynağı		
6	www.e-sarkiyat.com	% 1
İnternet Kaynağı		
7	studylibtr.com	% 1
İnternet Kaynağı		
8	acikarsiv.ankara.edu.tr	% 1
İnternet Kaynağı		